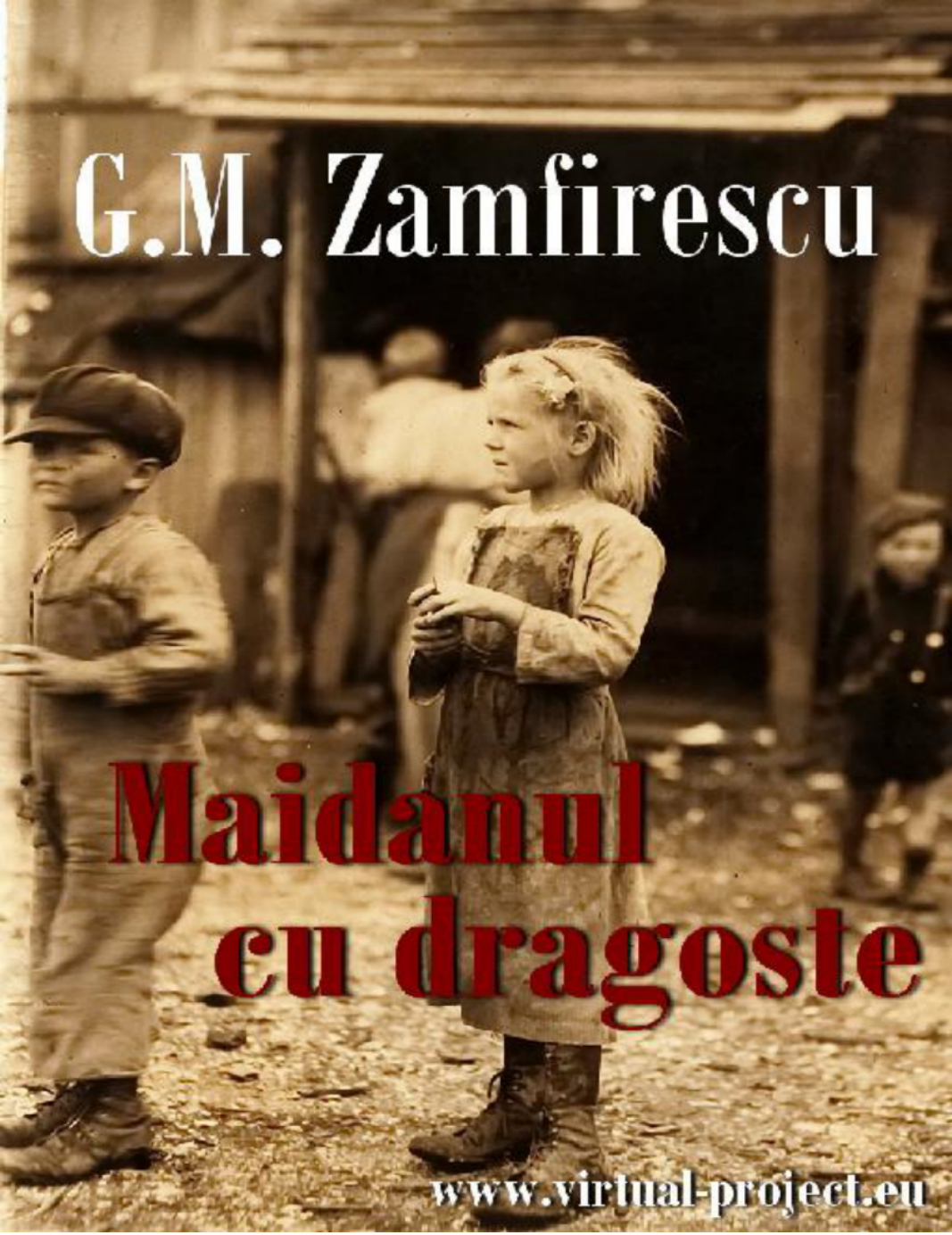

G.M. Zamfirescu

Maidanul cu dragoste

www.virtual-project.eu

G.M. ZAMFIRESCU

MAIDANUL CU DRAGOSTE

www.virtual-project.eu

Cartea Românească 1933

PREDESTINARE

CAPITOLUL I
Un copil cânta cu ochii în soare

Destinul meu începe mizer într-o mahala cu nume ruşinos.

Închid ochii şi revăd decorul, ca un desen în cărbune peste care a trecut, apăsat, mina unui copil nebunatic.

Eram o gânganie cu picioarele goale prin praf. Murise un flăcău în mahala şi-mi «dese măsa lui» pantaloni de pomană – pantaloni scumpi, prea lungi ca să nu-i răsfrâng de câteva ori pe glezne şi largi. Trebuia să-i leg strâns, cu un brăcinar de sfoară, să nu-mi cadă în vine. Purtam o cămașă desfăcută la gât, cu desene şi flori multicolore, cum sunt cămăşile de sărbătoare ale lipovenilor tineri, iar părul crescut în voia lui şi ciuf, mi se lasă în cârlionţi pe tâmple.

Trăiam ca o pasăre şi ca un mormoloc.

Ale mele erau maidanele, să le cutreier…

Aveam o pasiune mare: mic cum eram, să lovesc sârma de telegraf. Adunam lângă mine un morman de pietricele, îmi lunecam de câteva ori palmele de turul pantalonilor, să le şterg de praf şi mă condamnam, stăpân şi singur în pustiul de maidan al străzii, să-mi frâng gâtul, ochind sârmele şi să-mi smulg mâna din umăr, aruncând cu bolovani în sus. Eram fericit când auzeam sârma atinsă vibrând.

Îmi scuturam din nou palmele de praf şi plecam fluierând ca un haiduc, să fac alte isprăvi: omoram vrabia din roşcovii sălbatici cu praştia, furam pepeni din grădinile sârbilor şi mă scăldam la apă mare, în gârla murdară a oraşului.

Plecam de acasă în zori şi mă întorceam în amurg, cântând, cu ochii mari în soare şi părul fluturat în vânt.

Stam pe şoseaua Basarab, într-o casă mică, igrasioasă, rămasă până acum într-o rână, ca o amintire de vis rău şi ca o mustrare.

Erau case puţine pe şoseaua Basarab şi fabrici multe. Pe stânga se întinsese fabrica de bere Luther, ca o nemţoaică grasă şi acaparatoare. Pe dreapta, de la intrarea la magaziile de mare şi mică viteză ale gării, spre bariera Regiei, erau o cârciumă, o fabrică de mezeluri, un depozit de cărbuni, o turnătorie, o fabrică pentru industria lemnului şi casa lui Hagiu – casa cu nebuni, strivită în adăpostul zidului înalt de fabrică. Dincolo de noi era un maidan cu basculă publică, bariera drumului de fier şi peste barieră magaziile şi atelierele manufacturii de tutun Belvedere.

Din fața casei lui Hagiu pleca spre oraş calea Plevnei, pe stânga cu umbră firavă de roşcovi sălbatici, prin mijloc cu tramvaiul cu un cal, galben şi minuscul ca o jucărioară, pe dreapta cu stivele de scânduri, atelierele şi coşul uriaş de cărămidă de la fabrica de mobile «Lessel», cu Manutanţa şi cazărmile una lângă alta, până în strada

Francmazonă.

Calea Plevnei era atunci largă şi vraişte, cu aspect dezolant de şosea naţională intrând în mahalaua unui oraş provincial. O înviorau, arar, goarnele de la cazărmi, ca să ni se pară, în urmă, mai singuratică, mai tristă, în burniţa toamnelor şi deopotrivă, sub cerul tânăr şi limpede al primăverilor.

Bătrânii continuau să-i spună Podul-de-Pământ, ca pe vremea apelpisiţilor şi a cărvunarilor şi era deseori invocată, de bunice, figura de legendă a «văduvei cu trei fete, de la testemele…»

De pe maidanul basculei publice sau când mă urcam pe casă, să mă coc la soare şi să văd omenirea de sus, aveam perspectiva haotică a triajului B.M., cu şiruri interminabile de vagoane încărcate cu lemne de foc, cu scânduri şi buşteni sau maşini agricole. Printre vagoane mişunau hamali albi de var sau murdari, până în lumina ochilor, de cărbuni. Unii încărcau marfa în căruţe, mulţi o cărau de la un şir de vagoane la altul. În umbra, cât o palmă, a cailor cu capişoane albe, căruţaşii stau pe vine şi fumau ori se cinsteau cu braga şi acadele.

Plutea peste tot decorul acesta de muncă şi încovoieri, în arşiţa verii, un nor de praf ca o apăsare.

Pată de funingine şi păcură, pe cer, se ridica în zare matahala de cărămidă şi fier a depoului de maşini.

În spatele cazărmilor, din şoseaua Basarab şi până la gârlă, pe cele două versante ale dealului pe care pleca gâfâind şi se înapoia ca o furtună trenul de Giurgiu, erau maidanele mele de haimanalâc, de joacă şi de isprăvi rele: imperiu cu gunoi în gropile prin cari trecuse Dâmboviţa, înainte de canalizare şi cu păduri minuscule de mărăcini cu frunza cărnoasă de un verde crud şi ţepi de aur, cu ciulini pe cari numai eu ştiam să-i arunc în părul fetelor, ca să nu se mai descurce şi scaieţi cu floarea în puf violet – cea mai frumoasă floare pe care o văzusem până atunci…

Pe stradă, în faţa casei cu nebuni, era o pompă de apă. Veneau sacagiii de câteva ori pe zi, să umple sacalele şi să plece prin mahalale, strigând cu un glas la fel, ca o muzică.

Intram în curte pe un gang. La stradă, pe o parte a gangului şi lipită de fabrică, era simigeria lui Tino Stavros, cu taraba plină, în fiecare amurg, de covrigi cu susan, de brânzoaice rumene şi corăbioare proaspete, iar dincolo de intrare, spre maidanul cu basculă, se afla un birt economic cu şopron de scânduri, unde mâncau la prânz şi seara căruţaşii, hamalii din triaj şi de la magaziile gării şi sacagiii.

Birtaşul era un slăbănog deşirat şi ofticos, cu fotă verde, cu mânecile de la cămaşa murdară sumese, cu plaivaz la ureche şi un catastiv verde, pe care nu-l lăsa niciodată din mină.

Numai meseriaşii de la fabricile din împrejurimi mâncau pe cont, într-o încăpere aparte, cu hârtie de împachetat întinsă pe mese şi

solniţe de pământ, cu floricele de smalţ. Plăteau, cinstit, în fiecare sâmbătă seara, când luau leafa. Jupânul aduna sumele şi striga totalul, iar datornicul număra gologanii de câteva ori şi-i lăsa pe masă. Birtaşul îi arunca în buzunarul uriaş al şortului, mormăind ceva, poate o mulţumire şi aduna pe altă filă, în alt cont, pentru alt datornic. Lucrătorii aşteptau la rând şi cuminţi, scuipând printre dinţi de câte ori slăbănogul cu catastiv muia plaivazul pe limbă.

Când intram în curte, tropăiam – cu picioarele goale şi repede – pe chepengul pivniţei: spaima din ameninţările bătrânilor, pentru haimanale ca mine.

Mama aştepta în prag, cu un bici în mână.

— Unde mi-ai fost până acum, câine de uşi multe?

Mă opream la câţiva paşi, cu ochii în pământ.

Aşteptam mustrările. Le învăţasem pe dinafară. Plecasem din zori şi o lăsasem singură. O ştiam bolnavă şi nu-i spărsesem un lemn. Se rugase de un vecin să-i aducă o căldare cu apă. La prânz, nu venisem să mănânc. Nici tata nu venise. Ne aşteptase cu masa pusă. Cum era să mănânce singură? A plâns. Se încuiase în casă şi plânsese.

Avea un glas ce mă înfiora.

— Am să mă spânzur, să scap de voi! Tu şi ăl bătrân, doi câini…

Ascultam cu lacrămile prelinse pe obraz.

— Poftim, hal de copil – haimana de şapte străzi…

Mi se înroşiseră ochii umblând prin soare, eram murdar de sudoare şi praf, îmi rupsesem cămaşa şi sfâşiasem un crac al pantalonilor, în garduri. Mă înhăitasem cu pungaşii. Pornisem pe un drum rău. Unde visam să ajung? Am să fiu o puşlama ca oricare alta, hamal în gară dacă nu un puşcăriaş – oricum, un râs al lumii şi o ruşine.

— Dragu' mamei, mai bine te omor de-acum! Mă apropiam fără sfială. Primeam pedepsele fără murmur, fără cea mai mică tresărire. Eram convins că aşa e normal, că aşa e logic să se întâmple. Nu trebuia să plâng. Mă revoltam în mine şi mă acuzam că sunt o haimana şi un nebun, cu cămaşa ruptă şi cracul pantalonilor sfâşiat de sus până jos. Mă condamnam să îndur loviturile. Aveam impresia că mă bat singur. Se deştepta în mine alt copil, acel «dragul mamei cuminte şi harnic», culcat în fiecare noapte în patul curat şi sugrumat în fiecare dimineaţă, cu întâiul pas spre maidane.

Copilul acesta din vis mi se aduna, ca o lumină, în surâs şi priviri, în ochii mari şi învăluitori cu cari mă uitam la mama, s-o văd cum ridică mâna şi mă loveşte.

Puica era înaltă şi slabă, cu figura prelungă. Purta părul lins, în cărare la mijloc. Nu o văzusem încă zâmbind. Umbla prin casă ca o umbră. Când sta pe scaun, îşi lăsa mâinile în jos, cu un gest de renunţare şi ofta. Tata, când o auzea, o certa: «nu mai cobi, nevastă, că-mi iau lumea-n cap»! Eu o adoram în adevăr.

Nu uitasem că, odată, mă mângâiase pe creştet şi-mi spuse: «dragul mamei» – cald, muzical, robitor…

Cu fiecare lovitură de bici mi se părea c-o aud, ca un cântec închis în mine şi numai al meu: «dragul mamei!» Asta îmi da putere să rabd. Ea se supăra că nu mă apăr, că nu încerc să fug, că nu plâng.

— Să te ia dracu! Dau în tine ca-n bivol şi nu simţi…

O dezarmam.

— De ce nu te faci om de treabă? Tu nu înţelegi, nu simţi că dau în tine şi mă doare mai mult pe mine, când dau?

Mă mustra cu o privire adâncă şi tristă.

Mâncam în sală, după ușă şi singur, mestecând rar, fără foame, fără gând. Mă uitam înainte şi nicăieri, prosteşte. Câinii intrau peste mine, să-mi fure pâinea din mână, iar pisicile se ridicau în două labe, pe măsuţa de brad şi-mi mâncau din strachină. Nu le goneam. Parcă mă lega cineva de mâini.

În sală era strâmt. Te oprea, în prag, un miros înecăcios de petrol ars şi de pivniţă. Zidul din fund îşi ascunsese igrasia după un covor. Lampa îşi cârpise sticla cu o foiţă de țigară. Maşina de gătit era de tablă, fără ușă, cu cuptorul spart. Burlanele, lipite la încheieturi cu hârtie, afumaseră tavanul. Cizmele de lângă pat, încă pline de praf şi păcură, îşi făcuseră carâmbii armonică. Sub maşină era un coş cu legume. Un gândac negru pleca obişnuit la plimbare, pe zid, ca un gând duşman umblând cu picioare multe şi mici sub frunte.

Sus, într-o ramă descleiată, era o fotografie mare, murdară de muşte. Un mort, o rudă a nu ştiu cui, un bătrân cu capul ţugui şi gura strânsă ca o pungă. Mă speriam de câte ori mă uitam la ei. Aveam impresia că mă urmăreşte prin casă cu ochii lui de vulpe vicleană, că îmi fură gândurile şi le spune tuturor. Eram sigur că noaptea, când dorm, se dă jos din ramă şi se prelinge pe ziduri sau pleacă pe stradă, strigoi. Odată, rămăsesem singur acasă, am pus un scaun pe masă şi m-am urcat la bătrân, să-i scot ochii cu foarfeca. M-a prins mama şi m-a tras de turul pantalonilor, rostogol, cu rama pe umăr şi fotografia în braţe.

Duşmănia între mine şi strigoiul cu buzele smochină, era făţişe acum. Intram în casă cu pumnii strânşi şi mă închinam în gând. Când mâncam, mi se părea că-l aud clefăind cu gura lui fără dinţi. Mă supăram şi aruncam în el cu toţi morcovii şi cartofii din coşul de sub maşină.

Nu mă lăsam până nu-l dam peste cap, cu ramă cu tot.

Mama îl ridica de jos, mă certa că sunt nebun şi iar îl atârna în cuiul cu cârlig.

Mă culcam în fiecare noapte cu un baston lângă mine, hotărât să-i crăp capul bătrânului, cum s-o da jos din cadră. Tresăream, în întuneric şi încovrigat sub plapumă, la cel mai mic zgomot.

Adormeam târziu şi-l visam când şarpe, când câine turbat, fugind după mine. Mă dezmeticeam la ziuă, lac de sudoare, cu dinţii clănţănind de spaima din vis. Dar bătrânul cu capul ţugui era în ramă. Mă ameninţa parcă: «acum nu te-am prins, dar la noapte pun sigur mâna pe tine şi nu mai scapi!» Scoteam limba la el, căutam praştia sub pernă şi începeam să-l bombardez cu pietricele. Îl ocheam în vârful nasului şi în frunte.

Nu mă dam jos din culcuş până nu se scula mama. Bănuiam că mai e un bătrân cu capul ţugui, sub pat şi mi-era frică să nu mă prindă de picior.

Puica aduna pietricelele de jos, în timp ce ibricul de cafea, cuprins de flacăra albastră a spirtului, da în fiert.

— Drace, nici noaptea n-ai astâmpăr! Ce-ai, mă, cu moşu din ramă? Ia uite, i-ai scos ochii. Să nu-l vadă tac-tu, aşa, că te omoară!

Mă ridicam în patru labe, peste plapumă şi întrebam, cu necazul prins în dinţi, să nu mă audă tata.

— Cine-i moşu ăsta, de ce-l ţinem în casă?

Mama îmi afunda capul în pernă, cu o palmă plicită pe ceafă.

— Taci, că eşti mic şi prost.

Mă supăram, îmi legam brăcinarul, strâns, peste pantalonii largi şi săream din pat prin uşa deschisă, în curte.

Erau dimineţi limpezi de primăvară, înviorătoare.

Rândunica pleca din cuibul de sub streaşină, cu zborul ca o săgeată fiinţă.

Stam cuminte pe un scăunel, cu cotul pe genunchi şi bărbia în palmă.

Tata se spăla într-un lighean de tablă. Curat şi pieptănat frumos, cu părul lins pe o sprânceană, se închina de trei ori şi rar, spre răsărit, mişcând buzele în rugăciune pe care numai el o ştia şi aştepta să-i aducă mama cafeaua. Se aşeza pe alt scăunel, lângă mine şi sorbea din ceaşcă ţuguind buzele, atent să nu-l frigă licoarea neagră şi ridicând mult, în cutele frunţii, sprâncenele.

Mă uitam la el, lung şi îngânam, fără gând anume: «tata…»

— Tu şi ăl bătrân, doi câini – am să mă spânzur, să scap de voi.

Glasul mamei rămăsese în mine, ca o presimţire.

Puişor era un om voinic, cu palmele mari şi umerii laţi. Purta, ca mine, cămaşă cu flori şi culori lipoveneşti, larg desfăcută la gât. Avea o figură obosită, osoasă. Sub fruntea mereu îngândurată, ochii albaştri erau streini – ochi umezi de copil încovoiat de un gând robitor.

Eram amândoi, nişte câini.

Întrebam în mine: «de ce» – fără răspuns…

Tata pleca de acasă când fluiera la fabrică «fără un sfert», cu haina pe umăr şi pasul rar, legănat.

— Să vii sănătos – îngâna mama, rămasă la poartă.

El da din cap şi se uita în pământ, oprit după câţiva paşi.

— Tu, dacă nu viu la prânz, mănâncă. Nu mai fi proastă şi nu mai pune tot la inimă, că destul îl pun eu!

Ofta, săltând haina pe umăr.

— Mănâncă, Puică şi lasă-mă pe mine – că eu…

Acelaşi gest, greu de descurajare.

Mama fugea în curte, cu şorţul dus repede la ochi.

Mergeam alături de tata, tăcut ca o umbră. Nu mă întreba nimic, nu aveam nimic să-i mărturisesc. Eram un câine cu paşii mici şi repezi după stăpân.

Puica îmi spusese că tata e tâmplar mecanic. Lucra la o maşină cu alămuri şi curele multe, în atelierul pentru industria lemnului, de alături.

La poarta mare, sub firma uriaşe pe care o măsurasem deseori, numărând paşi egali între cei doi stâlpi susţinători, mă opream cu mâinile la spate şi inima mică.

— Fabrica, piciule, e ca o moară ce sfărâmă inimile…

Lucrătorii, unii numai în cămăşi, alţii cu haina zvârlită pe un singur umăr, cum o purta şi tata, dar toţi cu figuri supte, veştede, îmbătrânite de timpuriu, intrau – pe sub firma ce le apăsa umerii – cu pasul rar, obosit şi ochii nicăieri, azi ca ieri sau acum cinci ani.

— În ziua când o să te văd muncind în atelier, alături de mine, o să mi se pară, Puişor, că-mi încep viaţa de la început, cu toate necazurile şi dezgusturile, prin tine! O să fiu tare amărât în ziua aia blestemată, Puişor – dacă n-o să mor până atunci…

Fabrica fluiera pentru a doua oară, ca o poruncă.

Puişor se uita abia acum la mine, cu un surâs şters pe figură şi mă mângâia, fără cuvânt, cu palma lui mare şi aspră.

Îmi venea să plâng.

Aveam impresia, de câte ori plecam de lângă el, că n-am să-l mai văd. Îi căutam mâna, repede şi i-o sărutam – cum sărutam, uneori, icoana.

Mă întorceam acasă fugind, cu plânsul înfipt în gât ca un spin.

Mă opream la poartă şi mă uitam înapoi.

Tata, rămas sub firma uriaşe, flutura palma spre mine – ca la o despărţire din urmă…

CAPITOLUL II
Un glas, ca o sfâșiere, în noapte

De la poartă, pe dreapta cum intram şi până în fund, unde locuiam noi, se înşirau încăperi la fel, pentru oameni, săraci. Pe stânga erau numai cele două camere ale birtului economic, o odaie şi-o sală, ocupate de familia Pascu şi casa de scânduri, în care era atelierul lui Ivan cizmarul. De la magazia lui şi până în fund: un gard într-o rână – ca un hotar între noi şi maidanul cu basculă.

Smulsesem câteva şipci, să-mi fie drumul mai scurt spre triaj şi barieră.

Pe Hagiu, stăpânul caselor, nu-l cunoscusem. Auzisem că e bătrân şi pus sub papuc de o ibovnică tânără, ce-i mânca paralele cu un puşcăriaş frumos din Cotroceni. Proprietarul nu sta cu noi. Avea o casă mare, pe Grant. Amanta se lăfăia în patru camere, ca o boieroaică. Bătrânul dormea pe un pat de scânduri, într-o sală cu ciment pe jos şi gratii de fier la fereastră. O lepădătură ce se încăpăţâna să nu moară.

— Salomio – se ruga Hagiu, târându-se în genunchi până la uşa în canaturi a iubitei – lasă-mă soro să intru, să mă culc pe covor, la picioarele tale.

Fane, puşcăriaşul frumos din Cotroceni, se scula furios de lângă ibovnică şi venea la el.

— Mă, porc bătrân, mult ai să ne sâcâi? îl da în pumni, rostogol şi mototol, pe scări.

Plin de sânge şi scâncind de durere, Hagiu se scula anevoie, clătinat şi proptit de ziduri, să nu cadă. Salomia se culca cu bărbatul ales, iar proprietarul adormea târziu, încovrigat ca o javră mică şi tremurând, la uşa lor.

Povestind, chiriaşii făceau haz şi-l înjurau pe stăpânul caselor, ca Fane, că e porc bătrân.

Salomia era o cucoană tânără, cu mâna albă şi pantofii de mătase. Venea cu trăsura, în fiecare lună, să încaseze chiria. Lăsa o dâră de parfum în urmă…

Lângă noi închiriase o odaie, de curând, Mădălina, văduva. Spăla rufe în oraş şi avea picior de lemn. Vecinii o porecliseră Unguroaica. Pleca la muncă în zori şi venea târziu, cu mâncare în legăturică, pentru Lenora – un plod de fată cu ochii verzi şi fundă murdară de cârpă în părul incolor.

Mădălina, cu piciorul ei de lemn bocănind pe caldarâm, era ceasornic. Mama mă culca sub plapumă cu mângâieri: «dormi, comoară, că e târziu, auzi că vine Mădălina» şi mă scula, stropindu-mă cu apă, în dimineţile când spaima din cadră mă lăsa să dorm: «sus,

Puişor, auzi că se duce Mădălina la muncă»…

Somnoros, deschideam numai un ochi în lumina crudă a răsăritului, ca un pui de găină şi blestemam, în gând, toate spălătoresele cu picior de lemn.

Lenora era o sălbăticiune slabă şi rea, învăţată să zgârie, să înfigă dinţii rari şi ascuţiţi în mâna ce o ameninţa sau să plângă. Se animalizase stând toată ziua în casă, departe de soare şi de lume. Când auzea paşi pe afară, îşi încorda trupul elastic, gata să fugă sub pat sau să sară, cu un ţipăt mic, pe dulapuri. Vorbea subţire şi repede. Ştia să facă păpuşi din beţe de chibrituri înfăşurate în jurnal şi cârpe culese din lada cu gunoi.

Mădălina mă ruga să mă joc cu ea, că-i mică şi singură.

Mă jucam, când mă goneau ploile de pe maidane.

Lenora umbla goală prin casă şi, de câte ori mă apropiam de ea, tresărea şi căsca gura, să mă muşte. Dacă o ameninţam, se strâmba la mine şi făcea măscări. Scuipam şi o luam la palme. Sta în patru labe, sub masă şi miorlăia lihnit, ca o pisică bolnavă. Mă aşezam, picior peste picior, pe un scaun şi-i mâncam toate bunătăţurile aduse de unguroaică.

Dar plânsul ei, ca un râcâit de unghie pe tablă, mă enerva. O rugam să nu mai plângă şi-i aruncam o bucăţică de zahăr, numai ca s-o împac. Ronţăia dulciul în măsele, scâncind şi umblând prin odaie în palme şi genunchi. Mă înfuriam şi strigam la ea, bătând cu piciorul în duşumea: «taci, mortăciune, sau boceşte altfel»! Mi-era necaz că nu ştie să plângă frumos, cu lacrămi. Se împăca, de frică, dar nu mai aveam niciun chef de joacă, îi stricam păpuşile, o luam de păr şi plecam trântind uşa – cum făcea hamalul, când se supăra pe ţiganca lui.

Paler avea un pat închiriat la Gore. Era un roşcovan deşirat şi spân, cu picioarele subţiri şi strâmbe. Vorbea repede şi poticnit în bâlbâieli din cari încerca să iasă scuturând capul şi izbind cu pumnul mare în gol. Se strâmba, cu gura strânsă, ca bătrânul din fotografia de la noi din casă. Râdea pentru orice nimic şi se lovea cu palmele pe genunchi. Era burlac, iar gurile rele şopteau că aşa va rămâne, cât o trăi ţiganca lui Gore.

Paler lucra la turnătorie. Când venea acasă, mă speriam de el. Era murdar de funingine şi rugină pe nas, la ochi şi pe frunte. Parcă îl mânjise cineva, în derâdere. Hainele îi erau lustruite, iar cămaşa nu mai avea culoare.

Ţiganca îi da să se spele. Turnătorul se dezbrăca până la brâu şi bălăcea în apa ca păcura, cum muia mâinile, până «da de alb». Gazda, cu garoafă în colţul gurii, aştepta lângă el, cu cămaşa de noapte pe braţe ca un plocon.

Gore avea uniformă albastră şi şapcă de hamal la gară. El nu pleca

la fabrică, în triaj, la atelier sau pe rama de la magaziile de mică şi mare viteză, ca toţi muritorii. Era om cu meserie subţire, avea slujbă, era cheferist cu număr de tablă lucitoare, prins în dreptul inimii! într-o lume de anonimi, la fel de murdari şi de cocârjaţi sub poveri, Gore era un număr, un 9 unic pe tot peronul Gării de Nord. Duminica purta guler tare, inel, baston noduros de corn şi ghete cu elastic şi scârțiitori. Îşi năclăia părul aspru cu untdelemn, să stea lins în freză şi se plimba prin curte, cu o mână la spate şi alta cu două degete prinse de lanţul gros de nichel al ceasornicului, din buzunarul din stânga al vestei. Mărunt şi îndesat, cu gura mare şi mustăţi stufoase, Gore vorbea răguşit şi plin de el. Dacă se supăra, ochii mici dispăreau cu fulgere scurte, sub sprâncenele fioroase. Bea vin la masă, vara, când mânca în curte, să-l vadă duşmanii şi să crape de dudă, că el «o duce bine…»

În fiecare sâmbătă seara venea la Gore un domn fără haine albastre de hamal. Mosafirul, un bărbat înalt şi rumen, cu sfârcul mustăţilor în rotogol, purta o uniformă de postav, cu C.F.R. Cusut în fir la gulerul încheiat drept şi înalt, cu vipuşcă roşie. Gore şi ţiganca lui îl întimpinau cu ploconeli: «săru-mâna, naşule»! Numai Paler lipea călcâiele în faţa lui şi îngâna: «salut, domnul Stârcu» – fără bâlbâială, încheindu-se la nasturii de la haină cu degetele butucănoase.

Aflasem că mosafirul e portar la gară.

Când era naşul la masă, Gore nu mai înjura de grijanie şi nu se mai certa cu nevasta că pune, în pahare, vin mult şi sifon puţin. Asculta ce spune oaspele şi se mira, râdea cu gura strânsă, aproba, dând din cap ca un cal cu musca în sfârcul urechii sau pliciuia palmele sub bărbie, uimit de ce auzea şi covârşit de ştiinţa omului care aflase din jurnal ultimele întâmplări din Capitală, din ţară şi de peste hotare.

După masă se închideau în casă şi jucau tabinet toată noaptea, pe câte cinci parale şi până la 101. Gore îşi muia degetul pe limbă şi da cărţile. Stârcu le combina tacticos, cu calcul. Lângă ei, stând sfios pe un colţ de scaun, Paler scria tablele şi număra spatii peste umărul hamalului, care arunca figurile la noroc, nervos, ducând fiecare carte la frunte şi trântind-o cu putere pe masă.

Ţiganca făcea cafele cu caimac ori răsucea ţigări groase, pe măsura ţigaretelor de vişin ale bărbaţilor.

Se întâmpla, uneori, ca hamalul să fie prins luând fante cu rigă sau zece cu opt. Naşul lăsa cărţile din mână, cu faţa în jos şi în evantai şi ameninţa civilizat.

— Nu cu «şahăr-mahăr», fine, că mă supăr! Ori jucăm să ne distrăm ori poftim o băncuţă, dacă-i vorba să ne înşelăm aşa, fără obraz şi lasă-mă-n pace! Ţi-am spus că jucăm la pasiune, nu la câştig de bani.

— Păi sigur – îngâna Paler cu ochii blegi, convins şi el că la joc de pasiune nu importă o miză de câteva parale.

Gore îşi descărca necazul pe chiriaş.

— Tu ce te amesteci unde nu te pricepi, mă… turnătorule?

Holba ochii la el, cu amândoi pumnii pe masă, masivi.

Se împăcau cu o glumă porcoasă şi continuau tabinetul tăcuţi, nervoşi, pasionaţi la culme. Supărat, în cele din urmă, că-i vin numai «rogojini» în mână şi n-are cu ce să joace, Gore se uita spre tavan, înjurând şi rupea cărţile. Se ridica de la masă tremurând şi suflând pe nări, cu țâfnă de scandal.

— Carte parşivă, domnule – face mizerii…

Paler se aduna covrig pe scaun, cu genunchii sub bărbie şi nu sufla un cuvânt. Ţiganca se subţia, ascunsă după ușă de frică. Stârcu, însă, se răsturna pe spătar şi se bucura de câştig.

— Ce carte, mă, fine? Nu ştii să joci! Ori îţi pare rău de cinci parale? Na o băncuţă şi nu mai plânge.

Gore se înfuria.

— Eu? Să-mi pară mie rău de cinci parale? Poftim.

Scotea din buzunar un pumn de gologani şi-i zvârlea orbeşte în zid, în oglindă şi în geamuri.

— Poftim, domnu Stârcu, ca să vezi ce mult îmi pasă mie de bani. Fac ciorbă cu ei şi-o dau la cerşetori. Aici e vorba de carte, că e parşivă şi te fierbe, fără apă, în ibricul dracului…

Hamalul nu era rău la inimă. Nu ţinea supărarea mult, mai ales că ţiganca lui, la un semn al naşului, începea să cânte de dor şi amor, cu ofuri şi ochii daţi peste cap. Stârcu asculta zâmbind superior, Paler se lăsa matahală pe masă şi ofta mereu, Gore se însenina. Ştia tot repertoriul ţigăncii şi avea gusturi pe placul portarului de la gară.

— Stai, fă, femeie! Zi-l p-ăl cu «frunză-n dungă şi mai sus, dusu-mi-s-a dorul dus»…

Safta clipea cu înţelesuri spre mosafir, îşi prindea o garoafă roşie după ureche, sub tulpanul alb şi repezea spre tavan întâiul «of» al melodiei, puternic, prelung – ca un talger de aramă dat de-a dura pe o scară de lemn.

Se îmbătau repede, se îmbrăţişau, vorbeau toţi odată şi urlau cântece, când nu jucau sârba în jurul mesei. Gore spărgea pahare în dinţi şi se jura, pe morţi şi pe noroc, că nevastă ca a lui nu are nimeni.

După ce pleca Stârcu, condus până la poartă cu toată cinstea, hamalul, Paler şi Safta se încuiau în casă, se certau din senin şi se luau la palme.

Ne deşteptam în văicărelile țigăncii şi în urletele turnătorului, târât de păr prin curte de Gore şi plin de sânge.

A doua zi se sculau tustrei la prânz, mahmuri, tăcuţi şi palizi. Nu mai ştiau nimic din tot ce se întâmplase peste noapte. Singur Paler îşi pipăia vânătăile, cu strâmbături de durere şi căsca mereu, leşinat, mai slab şi parcă mai înalt.

Muşca, întins la umbră pe un preş, cu disperare, dintr-o lămâie stoarsă, cu coaja groasă, plină de picăţele verzi.

Când nu-i era bărbatul acasă, Safta da în cărţi şi ghicea în palmă şi cafea.

Taxa era benevolă.

Între Gore şi simigiu avea o cameră un ungur tânăr, Bela, meşter la fabrica de mobile «Lessel». Purta o pană mică de cocoş la pălăria cu boruri rotunde şi haine verzi, cu buzunare multe şi pantalonii scurţi, traşi peste genunchi şi strânşi cu o bandă de catifea, pe ciorapul gros. Mustăţile plecau în dungă de sub nas şi se îngroşau pe colţurile gurii, aspre. În pomeţii mari se subţia pielea, strălucind peste roşul tineresc al cărnii. Ochii, mici şi oblici, luminau vag un verde spălăcit de reptilă.

Bela nu sta de vorbă cu nimeni.

Ziua era la fabrică, seara se închidea în casă şi cânta la vioară.

Safta îl ocăra că se ţine mândru şi nu schimbă o vorbă cu oamenii cumsecade din curte.

— Mare scofală că e meşter…!

Gore se lăudase, în gura mare, că nu se lasă până nu i-o aplica mofturosului de alături o cataplasmă de pumni.

— Ce se amestecă lifta, domnule, la mine-n casă?

Bela, în adevăr, se amestecase.

În fiecare noapte, când petrecerea de la hamal se schimba în balamuc, ungurul – smuls din somn de chiuituri şi tropăială – sărea din pat şi bătea, în zidul dinspre sala vecinului, cu tocul pantofului. Era un avertisment, o chemare la ordine, pe care Gore nu o pricepuse.

— Omu' e liber în casa lui…

Bela o ameninţase pe Salomia că se mută – proprietăreasa îl ameninţase pe scandalagiu că-l dă afară din casă, dacă mai face petreceri ce tulbură somnul chiriaşilor – hamalul îl ameninţase pe ungur că nu scapă întreg din pumnii lui, dacă nu se astâmpără.

Când se întâlneau, înjurau printre dinţi – fiecare în limba lui…

Bela îl saluta numai pe Ivan. Îşi comandase la el papuci de casă şi îl rugase să-i coasă o taşcă pentru tutun de pipă, din meşină roșie, adusă de la fabrică.

Dar rusul îl ura de moarte pe Tino Stavros.

Simigiul era un grec uscăţiv, cu figura veştedă şi părul de un alb murdar. Avea doi lucrători, amândoi tineri şi voinici, ilfoveni cu nume frumos şi mustăcioară blondă, mătăsoasă.

Umblau plini de făină de sus până jos, cu mânecile de la cămașă sumese şi gâtul gol, iarna sau vara. Lucrau umăr la umăr, cântând. Frământau coca în căpistere cu braţe de oţel, în ritmul cântecului.

Îndemânatic, grecul înşira covrigii albi pe lopata mare, cu coadă lungă şi-i repezea răsturnat în cuptor, cu o mişcare mică, sigură,

energică.

Pălălaia lemnului aprins la uşa cuptorului, ca o faclă, îi arunca pe figură o lumină bizară.

Ilfovenii creşteau în umbră, uriaşi şi alături, parcă ciopliţi În piatră şi muiaţi în flăcări ca într-o apă de poveste.

Era o taină mare, pentru mine şi în casa simigiului.

Aproape în fiecare noapte mă deşteptam în larma din curte.

Femeile alergau de colo până colo, numai în cămăşi şi despletite, băteau cu pumnii în geamuri şi strigau: «săriţi, săriţi c-o omoară, sărăcuţa»…

Cu haina pe umeri şi desculţi, Gore şi Paler, Bela şi birtaşul, se opinteau – cu înjurături şi ameninţări – în uşa pe care simigiul o încuiase pe dinăuntru. Hamalul îşi ridica, din când În când, brăcinarul larg al izmenelor şi se revolta că nu mai are tihnă de somn.

Se jura că o să se răzbune crunt.

— Îl iau, neică, de chica lui de capră râioasă şi niciuna nici alta: zvârl – cu el în cuptor, să-l rumenesc ca pe-o brânzoaică, să-l coc ca pe-un covrig şi să-l scrumesc ca pe-o felie de dovleac.

Sentimental, Paler se înfiora la gândul că figura ca o cadră, a grecoaicei, va fi din nou plină de vânătăi.

Tino ţipa în casă. Se auzea zgomot de vase sparte de ziduri' şi căzând în cioburi, pe duşumele. Chiriaşii strigau pe afară, în panică şi loveau cu palmele în obloane, fata lui Pascu o bocea pe nevasta covrigarului şi o căina, ca pe-o moartă, în timp ce câinele ciobănesc se smucea în lanţ şi urla a cobe.

În răstimpuri, desluşeam plâns mic de femeie tânără: grecoaica îl implora pe Tino să n-o omoare...

Neputincioşi, în faţa uşii cu drug de fier în curmeziş pe dinăuntru, vecinii renunţau la orice efort de a pătrunde în casa grecului. Ascultau, îngânduraţi şi blegi, cum îşi martiriza simigiul consoarta, se revoltau uneori, comentau şi iar ascultau.

Miloasă, Safta îşi apropia gura de oblon şi se ruga plângând.

— Las-o, domnule Tino, săraca!

Toate cumetrele cântau, în cor cu ţiganca, suspinând.

— Las-o domnule Tino, săraca…

Se ruga şi Paler ca un milog cu mina întinsă la barieră.

— Las-o, domnule grecule, c-o omori…

Numai ilfovenii nu se amestecau. Stau la poartă, nepăsători, glumind, albi în întuneric şi înalţi, umăr la umăr.

Pentru mine, în aceste nopţi de spaimă şi neastâmpăr, taina din căsnicia covrigarului se lega, în fir subţire, cu Ivan.

Mă miram că rusul nu sare s-o salveze pe grecoaică.

Cizmarul se încuia în magazia lui de scânduri şi rămânea încremenit pe scaun, cu lacrămi de copil în barba ca mătasea porumbului. Târziu,

când se făcea linişte în casa cu scandal, iar chiriaşii adormeau, Ivan începea să cânte, cu ochii duşi în lumina unei candele aprinse la icoană.

Îl ascultam, de la noi, îngenuncheat în mijlocul patului.

Puica deschidea geamul, să audă mai bine, iar tata sta în prag, rezemat de ușă, cu fruntea în palme.

— Frumos cântă – se înfiora mama. Parcă rupe cântecul de la el din inimă…

— Câtă durere e-n lume – îngâna Puişor, clătinând capul.

Cum s-o mai înţelegi şi cum s-o cuprinzi într-un pumn de ţărână nemernică?…

— Ivan nu cântă, se roagă pentru grecoaică, s-o scape Maica Domnului de câinele de Tino.

— Ştiu eu, femeie…? Până una alta, mai bine ar scăpa-o el…

Era, în adevăr, rugăciune în cuvântul melodios.

Nu ştiam de ce îmi vine să plâng.

Sărăcia din sală parcă se lumina.

Bătrânul cu gura pungă, din fotografie, nu se mai uita la mine cu ochi vicleni. Eram sigur că îl înduioşa şi pe el suferinţa din glasul ca o sfâșiere.

Adormeam când se deşteptau vrăbiile În plopii de pe maidan, cu plânsul din cântecul rusului rămas în mine ca o adiere şi visam îngeri şi fluturi, deopotrivă de albi.

Somnul îmi era speriat de alt scandal.

Mai era la noi în curte o casă de nebuni: Pascu, Tinca – nevasta lui – şi fetele lor Sultana, Domnica şi Fana. Bărbatul o purta pe femeie în cărucior, de la poartă în fundul curţii şi de acolo iar la poartă. Bătrâna era o stârpiciune cu bărbia adusă spre nasul coroiat şi gura strânsă, creaţă, peste gingiile fără dinţi. Avea un vocabular înspăimântător de ocări şi blesteme.

Nu lăsa niciodată din mină un baston cu vârful ascuţit.

Pascu, înhămat la căruciorul ei ca o gloabă de pripas, indura loviturile cu stoicism de cal la saca dar ţipa, scos din fire de durere, când îl înţepa baba cu bastonul în pulpe şi ceva mai sus.

— Nu mai da, soro – se ruga el – nu mai mă împunge, surioară dragă, tu nu vezi că trag? Vrei să fug în trap? Iacă fug…

Sărea, cât era de neputincios şi necheza, ca un armăsar împiedicat.

Mă cutremuram şi intram în casă, să nu-l mai văd.

Mădălina picior-de-lemn se certa cu oloaga – ceartă de bună dimineaţa, cu ocări, cu păr smuls şi cu haz ca o zgârietură cu un capăt de tablă ruginită, în obraz.

Tinca sta la pândă, s-o vadă pe vecină când pleca la spălat şi striga la ea, cu gura fără dinţi.

— Fă, ai grijă de stârpitura aia de Lenora, c-o să iasă o stricată. Ieri

a scos limba la mine şi şi-a bătut burta goală, în văzul tuturor.

— Ba mai bine vezi de pramatiile tăie, fă – avea răspunsul la comandă Mădălina picior-de-lemn – c-au ajuns să le arate mahalaua cu deștul.

Se spurcau, ţipau şi se luau de păr.

Spălătoreasă o răsturna pe Tinca în țărână, cu căruciorul peste ea.

Pascu nu mai avea putere să articuleze.

Atrasă din casă de văicăreli, Fana se apropia fără cuvânt de duşmancă şi o arunca la pământ, cu un singur brânci.

Desprins din legătura rudimentară de sfori şi curele, piciorul de lemn se da rostogol până în şanţ, în timp ce Mădălina, în cădere, îşi arăta bontul mutilat şi pântecul tot. Sultana şi Domnica se repezeau la ea, s-o desfigureze cu unghiile, iar Fana încerca să-i spargă piciorul de lemn cu toporul, să nu mai aibă cu ce pleca unguroaica la muncă.

Din fericire, Ivan apărea în prag, cu o curea în mină.

Nimeni nu mai mişca. Surorile trei îi ştiau de frică. Rusul le învineţise de câteva ori spinările. Nu-l fascina surâsul cu care îl întimpina una din ele, nici sânii goi şi plini ai celeilalte.

— La mine nu place scandal cu fămei!

Asta era lege. Orice abatere ustura şi lăsa urme în carne.

Cârpaciul se învăţase să descurce lucrurile. Mai întâi le lua de mână pe cele trei surori şi le obliga să intre În casă. O ajuta apoi pe Mădălina să-şi lege piciorul de lemn şi o conducea până la poartă.

— Pleci la muncă tău, fămeie.

Tinca sta în ţărână, cu căruciorul peste ea şi ţipa că moare. Ivan se întorcea de la poartă, tacticos, o ridica în braţe ca pe-o cârpă, cu cărucior cu tot şi ameninţa c-o aruncă pe maidan. Fetele ţipau în odaie, speriate, dar nu aveau curaj să iasă în curte. Fâstâcit, Pascu umbla fără rost, de colo până colo şi ţopăia în jurul rusului, ca un popândău. Se ruga, scâncind, să nu-i ucidă baba, că moare şi el de durere.

Ivan se uita, la stârpitura asta de om, de sus şi trist. O lasă pe Tinca jos, în căruciorul pe roate, îl prindea pe bătrân de guler şi-l ridica, până la înălţimea umărului, cu mina întinsă în lături şi fără efort. Pascu agita inutil braţele, da din picioare şi striga chiriaşii, la rând şi pe nume, să-l scape. Ivan îl arunca în lada cu gunoi şi-şi scutura palmele, cu o strâmbătură de scârbă.

Sultana şi Domnica dormeau până seara, când plecau, gătite şi înroşite în obraz, nu ştiam unde. Se întorceau în zori, palide, cu cearcăne la ochi. Fana, sora lor mai mică, umbla toată ziua pe maidane şi venea acasă după apusul soarelui, obosită şi flămândă. Când intra ea pe poartă, surorile mai mari îşi luau tălpăşiţa.

Noi, haimanalele, o poreclisem Fătălău pe Fana. Era mai tânără ca mine cu un an dar mai voinică. Părul cu lumini albastre în buclele

negre, răvăşite pe umerii rotunzi şi sănătoşi, arşi de soare, se împărţea În cărare la mijloc, ca să încadreze o figură în oval perfect, luminată de ochii mari, în migdală şi albaştri. Era, în tot trupul acela subţire şi şerpuitor, un clocot, un neastâmpăr de animal sănătos, puternic. Avea în fiecare pas, În atitudini, în gestul cu care ştia să-şi arunce părul ud pe spate, cu o singură smucitură a capului în sus, o eleganţă în adevăr surprinzătoare pentru fata cu nume băieţesc şi cu poreclă la fel, din curtea pe care mahalagiii o numiseră, cu drept cuvânt, pentru că nu scăpa o zi fără scandal: casa cu nebuni.

Fana se scălda, goală şi în rând cu noi, la apă mare.

Lângă podul de fier (trecea trenul de Giurgiu pe sus, dimineaţa, la prânz şi seara, cu uruit de roţi) era canalul mic. Prin el se vărsa, în Dâmbovița, apa de la uzină.

Sora mică spinteca valurile, repezi şi clocotind, ca o săgeată. Dincolo de pod, era canalul mare. Din gura fantomatică, de ciment şi întuneric, venea un zgomot surd, ca un bocet sau ca o chemare haotică în moarte.

Singură Fana avea curajul să înoate împotriva apei şi să pătrundă înăuntru, până nu o mai vedeam şi nu-i mai auzeam glasul.

La stăvilarul de la Ciurel, unde gârla era aşa de adâncă, uneori, că nu-i da nimeni de fund, fata se suia pe parapet, lipea picioarele şi ridica braţele – cu trupul gol superb conturat în lumina plină a soarelui – şi cu o singură şi uşoară zvâcnire în vârfuri, făcea un salt în sus şi cădea în apă: toată un arc despicând văzduhul.

Sta la fund mai mult ca oricare din noi şi scotea capul din valuri departe, râzând şi bătând din palme.

Fana călca apa şi ştia să facă pluta, înota voiniceşte, cu o mână sau cu amândouă, pe un umăr sau altul.

Când obosea, se urca pe mal şi se răsturna pe iarbă, s-o înfierbânte soarele din nou.

Noi ne adunam în jurul ei, ca o gardă credincioasă şi mută. Dacă încerca să se apropie o haimana din altă mahala sau din altă bandă, îl luam la goană cu bolovani.

Fana se întorcea cu faţa în jos, îşi ridica bărbia în palme şi se uita la noi, zâmbind, cum o apăram…

CAPITOLUL III
Se împletesc destine peste timp

Primele ploi reci ale toamnei îmi aplecau aripile.

Mureau isprăvile şi elanurile. Mă despărţeam de mărăcini şi de haimanale. Nu ştiam, la despărţire, să ne dăm mâna şi să ne sărutăm. Învăţasem să plângem pentru şapca uitată uneori în grădinile sârbilor, în panica retragerii, când eram fără veste înconjuraţi de câini răi şi de tirani în şalvari, între pepeni sau în tufele cu agrişe. Lacrima era un protest, când ne sfâşiam fără voie cămăşile, în lupta ce ne da rostogol şi încleştaţi, pe malul gârlei, de sus şi până în apa caldă şi murdară. Suspinam când aşteptam, prinşi în altă mahala şi cu mâna încleştată pe piatră, să ne înconjure duşmani mult mai numeroşi şi furioşi că îndrăznisem să trecem prin «ţara lor», fără o prealabilă înţelegere şi fără să plătim un bir în nasturi, în bile, în arşice şi felii de pâine.

Dar acum era o tristeţe mută, învăluitoare, mai presus de lacrimă.

Ne adunam, zilnic, în adăpostul de sub podul de lângă canalul mic şi ne uitam nemişcaţi, fără gând, pe sub arcada de piatră, la cerul aproape, cenuşiu, covârşitor. Ploua mărunt, cum plouase în ajun, în gârla ce crescuse. Malurile erau pustii, de la noi până la Ciurel şi de la canalul mare până la podul de la Cotroceni, pe care vedeam cum trece, ca în ceaţă, tramvaiul electric.

Acolo ştiam, de mult, o salcie bătrână despletită în apă.

Era, în fiecare din noi, o salcie despletită.

Uneori, vântul arunca sub arcadă pumni de frunze galbene. Ni se aşezau pe mâini, în păr, pe umeri. Nu le scuturam. Ne uitam la ele, tăcuţi. Le lua altă aripă de vânt şi le zbura în vâltoare. Le priveam plutind, duse de apă şi date la fund. Ne înfioram şi păstram o frunză, ca o inimă, în palmă.

Strângeam pumnul, să nu ne fure toamna inima.

Când se însera, pătrunşi de umezeală şi tremurând, plecam spre casă, cu pasul rar prin ploaie şi ochii în pământ. Ne învoiam să ne întâlnim mâine, tot la pod. Speram că o să fie frumos. A doua zi, însă, eram mai puţini în adăpost şi aşteptam zadarnic soarele înviorător, să spargă norii şi să supună vântul rău. Tovarăşii de joacă şi de tristeţe renunţau, unul după altul, la ceremonialul păgân al tăcerilor şi melancoliilor de sub arcadă, bucuroşi că, în cuibul părintesc, nu-i mai bate toamna cu pumni de picuri reci în obraz.

Numărul celor ce veneau să aştepte soarele era din ce în ce mai mic, până rămâneam, în culcuşul de piatră, numai eu cu Fana.

Stam alături, cuprinşi cu mâinile pe după gât şi ne uitam cum trec trenurile, peste podul de fier ori ascultam clocotul surd, cobitor, ce învolbura apa în canal şi o deborda, înspumată şi aburind, peste

marginile de ciment. În râul nisipos şi galben, valul limpede de la uzină tăia în curmeziş, de la malul celălalt spre noi, o cărare albă.

— Tu vezi cum plouă, cu stropi mici, în gârlă? Parcă i-ar împunge luciul cu ace puse unul lângă altul…

Fana se descuraja.

— Nu mai răsare soarele!

Ne cutremura un frig lăuntric.

— Să ştii că nu mai iese soarele până la primăvară…

Primăvara era departe.

Fără soare nu mai aveam niciun rost. De atunci şi până la primăvara pe care începusem s-o aşteptăm, cu prima zi de toamnă rece, prevestitoare, urma să ne îngropăm între ziduri şi sub tavanul jos de acasă, să stăm cu nasul lipit de fereastră şi să privim cum plouă sau să ascultăm, sub streşini şi prin hornuri, şuierul viforului. Trăiam cinci-şase luni o viaţă moartă. Ne imbecilizam desenând oameni şi flori, pe geamul aburit, cu un chibrit stins. Eram prea mari acum să ne mai bucurăm că, la iarnă, vom număra câte ciori vin şi zboară din salcâmi şi roşcovi sau că vom face, din tablă şi boabe de porumb, clopoţei pe care să-i sunăm, în seara când vor dansa prin aer primii fulgi de zăpadă, mari şi uşori.

Nu mai aşteptam, de mult, cu gura deschisă spre cer, să prindem pe limbă şi în gene, crainicii pufoşi ai iernii.

Noi ne închinam, de câţiva ani, numai soarelui – pentru că prin el evadam pe maidane, în larg şi senin, din casa cu nebuni.

Soarele ce ni-l fura toamna – toamna pe care încercam să ne-o închipuim…

— Cum crezi tu că e toamna – mă întreba Fana, clipind repede. Eu zic că-i o cumătră urâtă şi rea, cu picior de lemn, ca unguroaica de Mădălina. Sau ca Safta ţiganca.

Mă uitam cum plutesc frunzele veştede pe apă.

— Eu zic că-i o femeie care oftează ca mama.

Se însera fără veste.

Tremuram de frig şi de nelinişte. Sub noi, clipocind în beznă, gârla învia glasuri din adânc. Podul de fier se profila pe cer ca o arătare albă, de animal apocaliptic. Jucau umbre, pretutindeni şi ascultam, în fiecare fir de iarbă, o şoaptă. Fantasmele se ridicau din apă, ca un joc de flăcări, una lângă alta şi erau ca flăcările, la un incendiu de fabrică, supte de întuneric. Noaptea îşi agăţa pelerina cu pulpanele fluturate, în traversele podului. Vântul şuiera, bucuros de ispravă şi se juca, zvârlind în sus şi în lumina felinarelor de la uzină, volburi de frunze şi de ploaie.

Aveam impresia că am rămas, singuri şi mici, aplecaţi peste haos, departe de oraşul cu străzi şi necazuri şi smulşi, de o vrajă, din viaţa tuturor.

Ne înstreinam în noi şi ne apropiam, cu alte gânduri, cu alte zvâcniri în sânge, cu amintiri ce dormiseră până atunci la fund – o moştenire pe care n-o ştiam de la cine şi de când o purtăm în carne şi sub frunte. Încercam să le limpezim, să lămurim un înţeles şi să ne prindem de el. Visasem, în adevăr, de când mă ştiam alături de Fana, într-un culcuş de piatră, pe o margine de apă fără nume sau cu toate numele laolaltă? Fata se înfiora de câte ori, mişcând piciorul, da rostogol o pietricică.

Strânşi unul în altul, cu inimile zvâcnind la fel, ne căutam mâinile, să ne simţim alături şi să ne privim în adâncul ochilor, de aproape şi îndelung, într-o lumină ce se aduna în noi pentru întâia oară. Ne bănuiam, unul pe altul, zâmbind. Nu ştiam de ce zâmbim. Nu mai căutam un rost. Toate tainele trăiau în noi. Ar fi fost de prisos să încercăm să le dezlegăm. Ne mişcăm, simţeam, trăiam la rându-ne prin ele, stăpâni şi robi deopotrivă ai acestui mister de îngemănare sufletească.

Fana îmi lua mâinile reci şi mi le încălzea, lipindu-le de gură, cu răsuflarea ei.

— Ţi-e frică sau tremuri de frig, Iacov?

Iacov…

Uitasem că am un nume. Mama îmi zicea Puişor sau «câine de uşi multe». Tata mă chema aşa: «mă, tu ăla mic» – ori mă mângâia, ca mama: Puişor! Chiriaşii mă porecliseră Năpârstoc, că eram mic şi slab, iar haimanalele cu cari mă jucam pe maidane mă botezaseră Ciuf-Ciufulici, pentru că umblam cu părul mare, cu coamă în creştet şi buclele peste urechi, ca fetele. În adevăr, învăţătorul mă strigase, în cei patru ani de şcoală, Iacov. Dar domnul Bacincu era un om mărunt şi slab, nervos când nu era ursuz, iar numele cu care mă chema la tablă, să fac socoteli sau să călătoresc, cu nuiaua lui pe hartă, prin principalele oraşe ardelene, mi se păruse aspru, nepotrivit cu mine, strein. Îl purtam ca pe un număr – un număr de tablă înfipt în haina albastră a hamalului.

Singură Fana ştiuse să-l muzicalizeze, să mi-l apropie şi să mi-l facă drag.

Haimanaua cu ciuf şi năpârstocul din casa cu nebuni nu mai mă interesau. Unul rămăsese pe maidane, murise o dată cu soarele, între mărăcini – celălalt ştia numai s-o tragă de păr pe Lenora şi să-i ronţăie zahărul.

Lângă Fana era altcineva, acum – un Iacov nou, apropiat de taine şi muiat în apele unei nopţi de mister.

— Ce reci ţi-s palmele! Bagă-le la mine-n sân.

Mâna căuta înfiorată cuibul cald.

Capul mi se apleca pe umărul plin, cu un gest de supunere, de dăruire fără murmur.

Se ridicau din apă braţe de umbră şi mă legau de fată, strâns, cu un fir pe care alte mâini aveau să-l rupă în curând, cu întâia prăbuşire a visului ce-şi crescuse aripile, în aceste înserări de cuminecare şi de împletire a destinelor.

Ne deşteptam, cine ştie când, să ascultăm cum trece un tren de marfă pe podul de fier, cu uruit de roţi pe traverse. Locomotiva fluiera prelung, acarii îşi legănau lanternele în noapte.

Plecam acasă de mână, cu toată figura în ploaie şi vânt. Nu ne mai păsa de frig. Toamna ne furase soarele şi ne îngropase maidanele sub noroi. Nu mai aveam ce pierde. Fana cânta, cu o nepăsare îndărătnică. Se oprea, când luneca în mocirla galbenă a potecii dibuite prin beznă, să înjure vremea ursuză.

Ne apăsam palmele pe inimă, să-i cuminţim zvâcnirile şi urcam spre barieră, în fugă, râzând ca să înşelăm întunericul, singurătatea şi frigul.

Lăsăm în urmă ciulinii şi mărăcinii, să-i frângă vântul şi să-i îngroape, până la primăvara viitoare, zăpezile ce vor veni. Mi se părea că-i aud tremurând şi scâncind, de singurătate şi presimţiri, încercam să cânt, ca Fana, ca să fiu şi eu nepăsător, dar buzele erau amorţite şi mi se umezeau ochii.

Lăsam în urmă mărăcinii şi-l lăsam pe Ciuf-Ciufulici, mort între ciulini.

Fana pleca spre casă de mână cu Iacov…

CAPITOLUL IV
Un suflet crescuse răsucit şi strâmb

Toamna era anotimpul incendiilor, al sinuciderilor şi nenorocirilor.

Fireşte că şi scandalurile erau mai numeroase acum şi mai crâncene.

Mădălina lucra mai mult acasă, când era timp urât, cârpind şi spălând rufele hamalilor şi ale lucrătorilor din împrejurimi, iar Tinca se neurasteniza, singură în adăpostul pustiu. Erau necesare mai dese destinderi de nervi. Bătrâna sta la pândă, ca o veveriţă şi cum o vedea pe Mădălina picior-de-lemn ieşind în curte, o lua la ocări. Unguroaica o blestema să-i sece ochii şi s-o mănânce viermii de vie, În cărucior. Lenora aduna noroi în pumni şi arunca spre pălimarul doagei. Fana alerga după ea şi cu o singură palmă, după ceafă, o da tumba prin băltoacă. Fata se ridica urlând, plină de noroi pe burtă, pe figură şi pe mâini. Mădălina încerca să se răzbune, înfigând degetele în părul frumos al Fanei, dar surorile două o prindeau de piciorul zdravăn şi o trânteau cu capul de pietre.

Se făceau grămadă pe jos, urlau şi se zgâriau, scrâșnind.

Când nu era Ivan acasă, să le frigă pulpele şi spinările cu lovituri, Tănăsică umplea găleata cu apă, din butoiul birtului şi le scălda. Duşmancele se astâmpărau ca prin farmec. Uneori încercau să protesteze că el le udă, în aşa hal, o ştirbă de slugă şi-l ameninţau, Mădălina alături de cele trei surori, că-i scot ochii dacă se mai amestecă unde nu-i fierbe oala.

Dar prăvăliaşul nu se intimida şi nu ştia de ruşine.

Se jura pe papucii de atlas cu cari se plimbase Eva prin rai că, dacă nu se cuminţesc, le înșfacă de păr, le culcă pe spate în mijlocul curţii şi le face, una după alta şi fără alegere, miresele lui.

Băiatul era convins, în capul lui prost de flăcău cu buzele groase, cu ochii glumeți şi urechile clăpăuge, că în câteva ore ar stârpi certurile cumetrelor din casa cu nebuni – dacă l-ar lăsa jupânul…

Femeile se speriau fără spaimă, scuipau şi intrau în casă.

Tănăsică era o figură pitorească, un amestec ciudat de animalitate păroasă şi de candoare. Nu ştiam când mănâncă sau când doarme. Om de încredere al butaşului, asuda – slugă fără odihnă şi fără folos anume. Ca orice om de încredere, Tănăsică da în brânci muncind, nu avea leafă sau parte la câştig şi se învăţase să suporte, cu stoicism, toate ponoasele.

Varlam şi Criste erau boieri, lucrau numai la ora prânzului şi seara. Comandau bucătarului ţigan ciorbe şi iahnii de cartofi, aşteptau porţiile egale, să le ducă la mese, stau de vorbă cu lucrătorii şi se înjurau cu hamalii ori îl chemau pe ofticosul cu catastiv, la plată. Când nu aveau muşterii, se răsturnau pe scaun sub şopron, picior

peste picior, şi se scobeau în nas, prindeau muşte ori strigau glume porcoase în urma lucrătoarelor tinere de la manufactura de tutun. Pentru osteneala asta aveau leafă, mâncare cu grăsime şi carne, casă, un rând de haine pe an şi ceasuri atâtea de somn pe noapte.

Tănăsică era hamal şi spălătoreasă de şervete şi vase, tăietor de lemne şi măturător, bucătar şi chelar, contabil şi spoitor de tingiri, fată în casă la Varlam şi Criste şi stăpân la pierdere, când se spărgeau farfurii ori se furau lingurile de lemn – cioacă a bătăilor şi păgubaş din sărăcia lui de slugă la dârloagă…

— Mă, prostule – îl certa deseori Safta ţiganca – de ce rabzi, la ce bun îţi rupi bojocii-n tine muncind? Tu nu vezi că ofticosul ăla de jupân îşi bate joc de tine? Dă-l dracului şi caută alt stăpân.

Tănăsică o asculta, ridica din umeri şi se scutura tot, ca de un vis rău. Gândul de ducă îl încerca o clipă. Toate necazurile se adunau în el şi-i încleştau pumnii, dar revolta lăuntrică era o flacără repede stinsă. Sluga se înviora, i se lumina figura. Se uita prudent în toate părţile, să fie sigur că nu-l mai aude nimeni şi se apropia de Safta să-i şoptească:

— Ştiu eu ce ştiu, coană!

Lipea un deget pe buze, ca o rugă, să nu mai spună la nimeni taina ce i-o dezvăluia şi se transfigura, cu râsul gâlgâit în glasul limpede acum.

— Tănăsică crede c-o să iasă bine peste un an!

Se jura, s-o convingă şi pe Safta de adevăr, pe ochii boului din staulul lui Cristos. Flăcăul era un fantezist. Nu înjura ca Gore, nu striga ocări ca Mădălina şi nu blestema ca Tinca. Vorbea în imagini. El singur ştia, că Eva purtase papuci de atlas în rai, că în staulul de la Bethlehem a fost un bou cu ochi de copil, că Aprodul Purice băuse vin din cană de lemn, că sfintele mucenice aveau o icoană de aramă în sân, iar îngeraşii purtau clopoţei în vârful aripilor…

— La urma urmei, cucoană – se resemna Tănăsică – să zicem că n-o să iasă bine până la anul! Că jupânul e un câine, iar eu un prost că rabd să mă bată! Mor că muncesc? Nu! Să plec? Unde? Pe matale nu te bate nenea Gore? Ba bine că nu! Pleci? Nu pleci. Păi vezi, cucoană? Rabzi – că aşa ţi-a fost scris…

Întreba din prag, cu glasul umed.

— Unde să plec? Pe cine am în lume?

Şi cum ţiganca nu ştia să răspundă unor întrebări de cari atârna existenţa lui de Tănăsică fantezist şi clăpăug, sluga îşi apleca uşor, cu un gest de renunţare, capul pe un umăr şi-şi despica gura într-un surâs ca o rană:

— Păi vezi…?

— Văd, mă Tănăsică – ofta Safta – cum să nu văd?

— Te bate? Ba bine că nu! Pleci? Vezi să nu pleci…

Lovea cu pumnul în zid, ca o răzbunare împotriva adevărului ce-i lega, pe amândoi, de viaţa cu umilinţe:

— Aia e… mărul pe care l-a muşcat şarpele! Aşa ne-a fost nouă scris: să îndurăm şi să tăcem, ca morţii în paraclisul de la poarta raiului…

Untul înserărilor cu ploi monotone, nopţile lungi şi necazurile, îl înrăiau pe Gore. Hamalul venea acasă beat şi târziu, de câteva ori pe săptămână, să spargă vasele cu piciorul, să se certe cu Paler şi s-o tragă de păr pe Safta, că doarme cu lampa stinsă. Nu uita să bată cu pumnii în uşa meşterului ungur şi să-l poftească afară, dacă se crede tare şi e ceva de capul lui, la trântă şi la palme.

Bela încărca puşca de vânătoare şi scotea ţeava pe fereastră, ca un avertisment pentru vecinul rău. Chiriaşii, adunaţi în jurul lui Gore să vadă ce-o să se întâmple, se călcau în picioare, fugind de frica armei cu două focuri.

Taină de nepătruns pentru mine, însă, rămăseseră scandalurile din casa simigiului şi cântecul epilogal şi sfâșietor al rusului.

Când se întâmpla să treacă un miez de noapte fără niciun tămbălău, eram siguri că vom fi smulşi din somn de un semnal de incendiu. Mă înfioram, cu ochii mari în întunericul din sală, ascultând. Fluiera mai întâi la fabrica aprinsă, când departe, când apropiat, în voia vântului. Sirena sfâşia tăcerea umedă de afară, ca o chemare, ca un strigăt întretăiat de spaimă şi prelungit, în ultim efort, ca o rugă şi ca o deznădejde.

Ştiam unde arde fără să mai ies în curte, să văd în ce parte e cerul roşu. Dacă fluiera ca o lunecare de arcuş pe o coardă de contrabas, focul era la atelierul pentru industria lemnului, de alături. Dacă şuierul era limpede, subţire, aflam că flăcările au cuprins stivele de scânduri de la «Lessel». Când, dimpotrivă, dau locomotivele alarma, pârjolul mistuia depoul de maşini sau magaziile de mărfuri ale gării.

După câteva clipe, toate fabricile din împrejurimi dau semnale Ia fel. Era un concert asurzitor, un urlet de disperare ce te smulgea din casă fără voie şi te precipita spre locul sinistrului.

Mama umbla, cu mâna speriată, pe masă, pe scrin, pe dulapuri, după chibrituri. Tata îşi căuta pantalonii pe întuneric, se apleca lângă pat şi orbecăia după ghete, înjurând că Puica nu mai aprinde lampa, zăpăcit, tremurând ca mine şi ca mine îmbrăcat, la întâmplare, cu haina pe dos sau pantalonii cu nasturii la spate. Obişnuit, încălţam ghetele schimbat şi ne împiedicam în şireturi.

Tata pleca la fabrică în fugă, orbeşte. Făcea parte din echipa de salvare şi era dator să fie prezent la birou, la orice oră din zi sau din noapte. Oriunde ar fi fost pârjolul, înhămau caii la pompă, se echipau cu topoare, cu căşti şi frânghii, luau scările pe umăr şi porneau spre foc, strigând şi agitând uneltele, ca să-şi poată face drum prin gloata

curioşilor ce se adunau pe străzi, somnoroşi, zăpăciţi, buimaci, în panica generală.

Goana în noapte, sirenele ce nu mai conteneau, ale fabricilor, ideea că ne ducem la un incendiu, toate mă tulburau şi îmi precipitau zvâcniturile inimii.

În urma noastră veneau şi pompierii. Se auzeau, de departe, semnalele gornistului. Ţipetele de alarmă, tropotul cailor, uruitul roţilor de la sacale pe caldarâm, scara impresionantă, cu manivele şi sârme întinse, pompa cu aburi, coifurile cu luciri galbene, metalice şi topoarele în bandulieră, gândul că ei sunt pompieri adevăraţi – mă exaltau…

Deasupra fabricii, cerul era o vâlvătaie. La poartă mişuna o mulţime imensă – umbre profilate pe fondul roşu al luminii cu care flăcările inundau curtea şi strada. Intram, cu pompa şi cu tovarăşii din echipa tatei, până în apropierea atelierului aprins. Era un zgomot infernal, o întretăiere de glasuri ce nu ştiau ce spun şi de comenzi pe cari nu le mai asculta nimeni. Pompierii încercau să intre pe coridoare şi uşi, lucrătorii luptau să iasă, cu braţele pline de scule şi de materiale. Se împingeau unii în alţii, orbeşte, se călcau, se bruscau – se înjurau.

O forfotă eroică şi ridicolă în acelaşi timp, fără folos, fără înţeles şi totuşi logică, fără îndoială În logica acelor momente de panică, de încordare nervoasă şi de anihilare a oricărui efort de reculegere şi de justă apreciere a pericolului.

În acest timp, flăcările se încolăceau pe sub streşini, prăbuşeau grinzile în atelier cu zgomot surd, în risipă de scântei şi spărgeau acoperişul, se ridicau spre cer, alături şi sprintene, se aplecau în voia vântului, dispăreau o clipă, supte parcă de Întuneric şi iar se smulgeau în sus, mai înalte, mai groase, mai sprintene şi mai cotropitoare. Printre ele, zburau porumbei. Îi vedeam trecând, zăpăciţi, orbi, nevinovaţi. Flacăra, aidoma unei limbi de reptilă vânând gângănii, îi prindea din zbor şi-i precipita, cu aripile strânse, în jarul ce mistuia acoperişul.

Plângeam cu pumnii la gură de mila lor.

Nu mă mai interesau pompierii urcând cu agilitate scările ori spărgând cu topoarele tabla de pe atelier, nici poruncile date de ofiţer, prin gornistul de lângă el, pompelor cu aburi şi sacalelor. Ştiam că, la fiecare comandă prin goarnă, sergentul mecanic va răspunde trăgând o dată, de două sau de mai multe ori, de mânerul fluierului ascuţit, strident. Nu mă mai impresiona, deocamdată, nici strigătul celor de la tulumbe, cari cereau În răstimpuri, cu glasul prelung, speriat, când se vedeau înconjuraţi de vâlvătăi: apă, apă. Măăă…

Mă obsedau porumbeii, cu zborul frânt în flăcări.

Moartea lor era, pentru mine, cel mai tragic moment, din tot acel haotic şi covârşitor spectacol al distrugerii.

Plângeam pentru sufletele albe, trecute prin purgatoriul incendiului şi din nou întraripate pentru zborul din urmă şi cel mai frumos, în limpezimile văzduhului cu drum fără întoarceri…

Târziu, în zorile tulburi, lăptoase, murdare de toată oboseala ce ni se lăsa pe pleoape ca un văl, din atelierul incendiat rămâneau numai zidurile afumate, cu geamurile sparte şi ferestrele smulse din loc, cu acoperişul tot prăbuşit peste maşinile inundate, răsucind În jurul lor curele arse. Mai stăruiau, sub grinzi şi tablă, cuiburi mici de jar, să coloreze vag pustiul dintre ruine. Vedeam, prin golul de ochi orb al ferestrelor, crescând şi scăzând pale de lumină roşie.

Parcă obosea şi focul de atâta zburdălnicie de flăcări spre cer, de atâta mistuire şi de luptă cu valurile de apă ale tulumbelor alimentate de pompa cu aburi şi de pompele de mină, pe cari le manipulaseră, neobosit, mahalagiii şi lucrătorii, sub comanda celor de la echipele particulare de salvare.

Era o delăsare, o destrămare de gânduri, o istovire generală, în pasul rar, mare şi greu – în cizma cu carâmbii peste genunchi – al pompierului, în încovoierea oamenilor ce târau după ei tulumbele inutile acum şi în lenea cu care se rostogoleau, din tind în tind, ultimele bârne rămase prinse în ziduri.

Nu mai impresiona nimic.

Plecam spre casă. Pe drum, mă împiedicam şi lunecam în toate noroaiele, istovit, cu somnul sub pleoape ca o beţie amară şi leşinătoare.

Mă deşteptam după prânz, cu capul greu, fără foame şi fără gust de joacă. Fana mă lăuda că am avut curaj să plec la foc, în rând cu oamenii mari şi mă întreba cum a fost. Ridicam din umeri, mut, cu privirile usturate de lumină. Tresăream, arar, cu ochii mari în gol şi nu ştiam de ce tresar. Fata mă sâcâia cu întrebări la cari nu era nimic de răspuns. Uitasem tot ce fusese peste noapte. Îmi rămăsese o uruială de motor în urechi şi un gust leşios, de apă murdară şi curele arse, în gură.

Dacă ploua afară, îmi lipeam fruntea fierbinte de geamul rece şi mă uitam, fără să văd, pe maidanul cu basculă, spre bariera cu braţul de lemn, vopsit în roşu şi alb, ridicat ca o ameninţare pentru căruţele ce treceau, mici şi Încărcate, pe sub el…

Repetam, deseori: bariera – sonorizând cuvântul şi căutându-i un înţeles pe care îl ascultam în mine, nelămurit încă în gând dar clocotit şi crescut în suflet, ca un neastâmpăr şi ca o presimţire.

Mă obseda şi mă speria uneori, în vis, braţul acela de lemn, ridicat spre cer, imperativ, ca un deget de stăpân uriaş, stropit cu sânge. Când se lăsa în jos, greu, parcă despărţea două lumi, cu o poruncă mută: până aici! Porunca era, deopotrivă, pentru noi, orăşenii din mahalaua cu nume ruşinos şi pentru cei de dincolo de barieră, poporul fără ţară

şi fără sărbătoare al ţigăniilor şi al maidanelor fără hotar…

Fata cu nume băieţesc, însă, continua să mă supere cu întrebări.

— Lasă-l în pace, – o sfătuia mama – că acum nu mai e bun de nimic, câteva zile. De ce s-o fi ducând la foc, dacă-i face rău?

— De ce să-i facă rău – se mira Fana.

— Ştiu eu? Nu-l vezi în ce hal e? Parcă-i scos din coşciug… Acu' nu-i nimic. Stai să-l vezi când s-o însera!

Zidurile cenuşii ale atelierelor de la manufactura de tutun Belvedere aveau patru rânduri de ferestre, la depărtare şi în mărime egală. În toate geamurile se aprindeau becuri, ca un joc în sărituri, de la un etaj la altul şi de la o latură la altă latură – patru brâuri cu străluciri mici şi galbene. Globurile mari de la barieră îşi legănau lumina peste linii. La canton suna un clopot, semnalul de închidere a drumului. În necuprinsul triajului agonizau felinarele de la macaze, cu sticle verzi şi roşii sau cu săgeţi albe pe matul vopsit al uneia din cele patru suprafeţe semnalizatoare.

Uram becurile aprinse ca la o comandă diabolică. Ele chemau noaptea şi vărsau întunericul pe stradă, ca o apă sau ca o pulbere curgând pe acoperişuri şi picurând de sub streşini.

Plecam de la geam, prins neaşteptat de un neastâmpăr curios. Mă plimbam prin casă. Îmi venea să fug afară şi-mi era frică să deschid uşa. Când mă uitam, atent, la bătrânul din cadră, mi se părea că mişcă buzele. Închideam ochii, să nu-l mai văd, dar monstrul cu capul ţugui şi gura strânsă îmi rămânea, întreg şi viu, sub pleoape. Ţipam: «lasă-mă-n pace!» încercam să cânt, ca Ivan sau ca Gore şi mi se încleştau fălcile. Tremuram, cu sudoare pe frunte. Ameţeam umblând repede printre scaune şi în jurul mesei. Deşi bătrânul din fotografie nu mai mă obseda cu clefăitul lui de gură fără dinţi, strigam nu ştiam cui şi de ce: «Lasă-mă-n pace!» Fireşte că, afară, lunecau prin băltoace paşi de vedenii, că umbrele se adunau la geamuri, mă priveau prin spărtura perdelelor şi se sfătuiau, în şoapte pe cari numai eu şi vântul le ascultam.

Mama încerca să mă smulgă din neastâmpăr, să mă ocupe cu ceva, să mă lege de un gând senin. Ştia întâmplări cu haz şi poveşti, reînvia – pentru a nu ştiu câta oară – isprăvile, în adevăr de basm, ale uneia din bunice, haiducă odinioară şi frumuseţe legendară.

Ascultam fără să aud şi întrebam, fără rost, nimicuri cărora, în acele momente de tulburare, le acordam importanţă. Mă pasiona îndeosebi păstorul cu oile şi câinele lui, pe care mi-l arătase Ivan cizmarul, într-o noapte, în globul luminos al lunii. Dar nu ascultam răspunsul, nu eram în stare să mă concentrez. Nu mai umblam prin casă, acum, şi puţin îmi păsa de umbrele cu şoapte şi de paşii vântului. Era o linişte aparentă. Mă înviora gândul că, în lună, e un ciobănaş cu fluier de soc şi câine miţos, între oi năzdrăvane.

O rugam pe mama să-mi spună povestea cu trei turme de miei şi trei ciobănei, pe care o cânta, în fiecare duminică după masă, tata – ca pe un colind sau ca un descântec de dragoste şi moarte.

Mă înveseleam brusc – o veselie stridentă, mărturisită în gesturi nestăpânite, dezechilibrate, simptomatice, sub care creştea un sentiment de gol şi de îndepărtare, de apăsare pe umeri, de lunecare şi de pierdere a pământului de sub picioare.

Mă întristam tot aşa de repede şi fără rost.

Aşteptam să se întâmple ceva, să năvălească un ins pe ușă cu o veste rea. Mă nelinişteam că tata n-a venit încă de la fabrică. Fluierase pentru încetarea lucrului sau nu? Întrebam, tresăream cu fiecare pas din curte şi fugeam să dau perdeaua la o parte şi să văd cine vine, iar întrebam, ca apoi să tresar din nou şi să fug la fereastră. Mă obseda ideea că s-a întâmplat ceva cu tata – cu el sau cu altcineva, cu un om, cu mai mulţi, într-un atelier sau În toate sălile de maşini industriale.

Dar Puişor apărea în prag, vesel cum nu-mi aduc aminte să fi fost de multe ori, în anii lui puţini şi aspri. Strigam, fericit până la lacrămi şi-i săream în braţe, să-l cuprind cu mâinile pe după gât, strâns, topit tot în îmbrăţişare, să-l mângâi, să-l sărut, să-l trag de păr şi iar să-l sărut. Mă bucuram ca de-o comoară pierdută de mult şi regăsită, pentru că eram sigur că, la fabrică se întâmplase ceva, că tata trecuse – în momentele mele de neastâmpăr şi presimţire – pe lângă o mare primejdie.

Aveam impresia precisă a morţii ce sta la pândă, în apropiere…

Văzusem atâţia inşi spânzurând de copaci sau înecaţi la Ciurel, mutilaţi de tren sau rupţi în bucăţi de curele şi transmisiuni, prin ateliere, că – fără s-o înţeleg sau să încerc s-o cuprind cu gândul crud – începusem să simt moartea în mine şi în aer, ca o aripă a cărei fâlfâire numai eu o vedeam, când îmi apăsam palmele de pleoape – gest instinctiv de concentrare pe care nu ştiam de la cine îl moştenisem…

Toţi oamenii de la noi din mahala – fie că lucrau la fabrică, fie că erau căruţaşi sau hamali la magaziile imense ale gării ori în triajul plin cu vagoane de marfă – erau la fiecare pas pândiţi de moarte cruntă, sălbatică, înfricoşătoare: prinşi de vârtejul maşinilor şi frânţi în bucăţi de cuţite, de nu cumva aruncaţi răsucit şi făcuţi fărâme de plafon, ca de acolo să se prăbuşească, un mototol de cârpe şi de carne tremurând încă în ultimul licăr al fiinţei, pe stivele de scânduri ori în mormanele de talaş, atunci când nu erau despicaţi de tenderul şi de roţile unei locomotive, ca să rămână deseori alături de linie, o singură mână, vânătă, ţipându-şi revolta în pumnul strâns, cu toată groaza momentului şi cu toată foamea, pe un codru de pâine – foamea lor, postum protestatară, de câini ai vieţii.

Alergam să văd un mutilat cu inconştienţa fanatică, robitoare, ce mă

smulgea din casă, când ardea undeva.

Dar înnoptările, după ce priveam bucăţile de carne împrăştiate pe traverse, erau tot aşa de chinuitoare ca şi înserările ce urmau după un incendiu.

Prima noapte îmi era imposibil să dorm. După fiecare foc, trăiam şi mistuiam în mine spectacolul halucinant al flăcărilor, iar toţi porumbeii arşi înviau şi mi se adunau pe frunte, gângurind şi fâlfâind aripile. Mă sculam ţipând şi fugeam să mă fac mic lângă tata, tremurând, vorbind fără şir, cu ochii mari în întunericul din casă, populat şi el de şerpii vâlvătăilor şi de aripi albe. Dacă, dimpotrivă, se întâmplase în ziua aceea o nenorocire, visam noaptea, fără să dorm, că toate bucăţile de carne se adună laolaltă, că învie mutilatul şi mă strigă pe nume. Plecam alături de el, sărind din traversă În traversă şi glumind. Dar, între, o glumă şi alta, la un moment dat, fluiera o locomotivă. Venea spre noi, vijelios, un tren. Fugeam, să nu ne ajungă, dar pământul, la rându-i, ne fugea de sub picioare şi ne apropia de bestia cu trei ochi aprinşi: unul verde, altul roşu, celălalt alb – de un alb spălăcit, mortuar.

Alergam îngrozit, mă deşteptam, urlând de spaimă, în braţele tatei – speriat şi el, alături de mama, dar liniştiţi numaidecât, când înţelegeau că totul nu a fost decât un vis rău, ducă-se pe pustii locuri.

Mama îmi închina perna şi se culca din nou, fără griji.

Era convinsă că o să mă apere sfânta cruce…

Dar sufletul acela crud, tăvălit prin toată mocirla vieţii, fărâmiţat de toate emoţiile tari, desfigurat de toate măscăriile unui trai comun în mascara unică a casei cu nebuni şi strepezit de aceste nopţi de coşmar şi de sfâșiere, nimeni n-ar mai fi fost în stare să-l apere.

Prea curând apropiat de adevărul brutal al vieţii, prea devreme prins de aripă, lovit de toate tainele şi sângerat în toţi mărăcinii necazurilor, sufletul acesta crescuse răsucit şi strâmb, ca un copac cu fruct pădureţ la gust şi otrăvitor.

CAPITOLUL V
Descifrare în palmă şi în vreme

Cu fructul acesta amar în palma întinsă am intrat în lume, prin gangul umed, plin de necazuri şi taine, al casei cu nebuni, copleşit fără să înţeleg, simţind adevărul în mine ca un spin şi murdar de toată murdăria ce mă înconjura.

Mama nu uita să-mi închine perna, când mă culcam.

— Fugi la rugăciune, drace! Roagă-te la Dumnezeu, să creşti mare…

Un motiv de întristare, pentru mine şi bătrâni: isprăvisem clasele primare dar nu crescusem mare! Meşterii nu mă primeau în fabrici şi ateliere, să-mi aleg brăţara de aur a unui meşteşug, pentru că eram prea mărunt şi slab.

— Ce să facem cu el? Mai ţine-l un an acasă şi îndoapă-l ca pe curcani, să prindă vlagă…

Tata ofta, trist că trec anii şi rămân haimana pe drumuri. Mama, însă, nu se descuraja. Era sigură că, până la toamna viitoare, o să ajung cât un plop, dacă o să mă rog la icoană.

— Închină-te, să te faci mare, Puişor şi să nu mai vezi urât…

Mă uitam, absent, la îngeri şi sfinţi şi mişcăm buzele.

Icoana închipuia în linii, în culori şi slovă necunoscută, o poveste de dincolo de moarte şi din cer.

Fusese împărţită în cinci vămi. Între ele pluteau nori cenuşii, mohorâţi, să aibă îngerii şi mucenicii cu aureolă pe ce să calce.

Prima vamă, inferioară, era împărţită, la rându-i, în cincisprezece chinuri ale iadului. Păcătoşi şi păcătoase, în pielea goală, spânzurând de limbă sau legaţi cu capul în jos, se părpăleau în flăcări. În vama următoare, de-o parte era învierea din morţi, de alta chinurile tartarului. În mijloc, străjuia un înger cu sabie de foc în mâna stângă. Răposaţii apăreau zâmbitori din pământ, pe lângă crucile mormintelor. Dar nu dormiseră toţi în umbra crucii. Pe unii îi mâncaseră fiarele. Vor veni şi ei în cer, pentru că o balenă, un crocodil şi un leu se apropiau de arhanghel şi vărsau, din gura deschisă larg, victimele foamei şi sălbăticiei lor. Ce prigoană îi aştepta şi aici? Doi draci prinseseră în lanţ o armată de netrebnici: muritori de rând, stăpâni atotputernici odinioară şi călugări, femei stricate şi bătrâni cu bărbi încâlcite. Diavolii îi trăgeau spre iadul închipuit ca o mare de flăcări, în care suferă, plâng şi ţipă nevrednicii să vadă lumina paradisiacă. Un tartor îi împungea cu un trident, în timp ce altul se bucura că-l ţine de beregată pe avarul nedespărţit de punga lui cu aur. Fireşte că, peste oameni şi chinuri, zbura un înger, să aducă mustrări, cu glas de trâmbiţă, pentru sufletele pierdute în acea vale a plângerilor târzii. Un şarpe gros, verde, înfăşurat de la coadă la cap de

o panglică pe care nu ştiam ce scrie, se ridica din foc să gonească sfântul cu goarnă, dar gura lui de smoală aprinsă nu putea să atingă vestmântul roşu şi albastru al celestului trimis să smulgă, de pe buzele fripte de sete, un gemăt de pocăinţă.

În vama superioară era judecata. O cumpănă, în mijloc, cântărea faptele bune şi rele. Oricât de mult ar fi tras doi nichiperci de talgerul cu păcatele muritorului ce aştepta, gol şi pur, virtuţile lui erau mai grele şi omul avea să intre în raiul cu porţie deschise şi împodobite cu crengi înflorite. În calea fericiţilor pe veci, alt înger arunca trandafiri.

Peste toată această întâmplare cu zâmbete şi plângeri, cu bucurii ce nu vor fi vis şi nenorociri peste cari n-o să se mai aştearnă praful uitării, plutea izbânda crucii, la care veneau să se închine regi în hlamidă şi patriarhi cu cârje de aur, fecioare în alb şi copii cu ramuri verzi în mâini. Era glorificarea credinţei şi aureolarea lui Isus. Mântuitorul sta pe un tron luminos, în ultima vamă a văzduhului din icoană, înconjurat de apostoli şi de aripioare cu capete de copil, zburând în jurul lui ca fluturii pe lângă o floare…

Când eram singur acasă, iarna îndeosebi, mă urcam în pat şi mă uitam ore întregi la icoana asta mare, încercând să înţeleg tot ce văd, şi să nu mă sperii de tot ce înţeleg.

Uneori împărţeam nefericirile şi recompensele celeste, pentru cei din curte, după canonul din poză. Pe Tinca o spânzuram de limbă şi o aruncam în foc. Lenora trebuia să încalece pe capul şarpelui şi să ţipe de frica dracilor. Ivan zbura, înger cu goarnă, pentru că ştia să ante frumos. Pe Gore îl aruncam în gura crocodilului, iar pe Mădălina o lăsam mâncată de leu, curios să văd dacă bestia cu coamă o să-i înghită şi piciorul de lemn. Tino Stavros pleca în iad fără să mai treacă pe la cumpănă, în timp ce grecoaica şi Tănăsică, de mână cu mama şi cu Fana, intrau în rai, mângâiaţi pe obraz de sfântul portar. Nu ştiam ce să fac cu Paler, cu cei doi ilfoveni şi cu Pascu. Pe hamal, scăpat printr-o minune din gura crocodilului, îl obligam să se descarce de păcate în faţa judecătorilor. Strigam la înger: «să faci ce vrei, cu el şi cu ţiganca lui»…

Era o joacă de copil. Împărţeam omenirea ce mă înconjura, iconar ca oricare altul, în răi şi buni, în victime şi călăi. Acesta a fost întâiul gând lămurit sub frunte. Îl repetam în fiecare seară, când mă rugam: «precum în cer aşa şi pre pământ»…

Alteori uitam de vecini. Mă cocoţam pe un scaun pus în pat, ca să fiu mai aproape de cer şi de taine şi priveam pierdut, smuls din casa cu nebuni şi din lume, la icoană. Încercam un sentiment de desprindere, de evadare din pantalonii cu brăcinar de sfoară şi din cămaşa în culori lipoveneşti, ca şi cum mă apuca o mână invizibilă de chică, mă ridica în sus şi mă lăsa, chip şi eu ca oricare altul din poză, pe malul apei din care scoteau capul balenele şi crocodilii, ca să învie

din şura lor oamenii mâncaţi cine ştie când şi pe ce meleaguri ale vieţii pământene. Eram îmbrăcat ca îngerii, zâmbitor ca patriarhii, senin ca sfinţii şi uşor ca aripioarele cu capete blonde de copil, din jurul lui Isus. În zborul lor recunoscusem sufletele albe ale porumbeilor morţi în toate flăcările incendiilor.

Urcam de la o vamă la alta, ca în vis. O auzeam pe Tinca ţipând în tartar, Fana îmi făcea semn cu mâna, din poarta raiului, să mă apropii, iar Tănăsică se bucura, bătând din palme şi plângând de fericire că nu se înşelase, când îi spusese Saftei lui Gore că «o să fie bine peste un an»! Acum era bine pentru el, era frumos, uitase toate umilinţele şi nedreptăţile ofticosului cu catastiv, scrumit de mult în jarul iadului.

Nu mă apropiam de paradisul ce mă chema prin Fana. Căutam pe altcineva, printre regi cu hlamidă şi cuvioşi, de la un nor la altul, până sus, la picioarele lui Isus. Întrebam, umblam neastâmpărat de colo până colo, întrebam din nou şi iar plecam, despicând văzduhul cu zborul meu, până la malul unde înviau morţii, în vecinătatea torturilor şi sub fericirile promise ale raiului.,

Strigam de acolo, din pragul dintre viaţă şi moarte, spre depărtări şi înălţimi, puternic, cu palmele la gură şi ochii crânceni:

— Unde e Dumnezeu? îl caut pe Dumnezeu…

Se cutremurau văzduhurile şi mă deşteptam căzând în pat, rostogol, cu infernul şi cerul peste mine. Nu mă mişcăm. Scânceam, cu mâinile încurcate printre picioarele scaunului şi cu icoana apăsată pe umerii mei, ca o piatră de mormânt. Stam aşa până intra mama în casă.

— Ce făcuşi, împieliţatule – se speria ea – pliciuind palmele şi oprită în prag.

— L-am căutat pe Dumnezeu – urlam de sub cadră şi cioburi de geam, fără lacrămi.

Puica se mira, cu mâna la gură, tristă că are un copil stricător şi buimac din fire, ca mine. O lăsam să se mire şi îmi apăsam lama cuţitului pe frunte, să dau înapoi cucuiul ce mi-l făcuse, în cădere, un colţ al ramei de stejar. Eram furios pe mine, pe icoană, pe mama şi pe tot cerul, cu vămile şi crucile lui victorioase. În prăbuşirea mea din slavă şi în semnul de la frunte vedeam o răzbunare a lui Dumnezeu – pentru că îndrăznisem să-l caut şi să-l strig pe nume.

Mama afirmase un mare adevăr pentru mine: că milostivul se afla pretutindeni. Nu era nevoie să mă caţăr pe scaune şi să intru cu tărtăcuţa prin geamuri, ca să-l găsesc. Am început să-l caut, cum spusese bătrâna, pretutindeni şi s-a întâmplat să-l întâlnesc la noi în curte, într-o zi de iarnă, cu soare mult pe zăpada orbitoare.

În faţa ferestrei de la sală era un copac rămas – ca mine – pipernicit, fiindcă nu-l înviorase soarele primăverilor şi nu-l crescuseră ploile darnice. Numai Mădălina îi turna, la rădăcină, lături.

Vrăbiile se opreau în crengile lui, ciripeau spre mine, vesele şi

săreau pe zăpadă, să ciugule firimiturile de pâine pe cari le aruncam, în fiecare zi, după masă. Mă uitam la ele, din casă şi băteam cu degetul în geam, să le dau de veste că le văd şi mă bucur de zburdălnicia lor de bulgăraşi cu aripioare.

Nu ştiu de unde se pripăşise la noi în curte o pisică mare, neagră, ca un duh necurat. O uram pentru că, de câte ori o întâlneam, se încorda, zburlită, cu botul pe labe, gata să sară pe mine. Miorlăia duşmănos, răsucind şi întinzând coada stufoasă şi mă fixa cu ochii despicaţi şi crescuţi. Nu puteam să-i suport privirile şi ţipam, cu capul ascuns în palme, până venea Ivan, din magazia lui, s-o prindă de gât şi s-o arunce pe casă. O ura şi rusul. Pisica îi furase pâinea de câteva ori şi-i răsturnase sufertaşul cu mâncare.

Animalul dormea în poala oloagei. Tinca o mângâia cu un nume de floare. Noi o botezasem, cu o duşmănie egală pentru bestie şi stăpâna ce-i da să mănânce, Gaşperiţa.

În după-amiaza aceea revelatoare de iarnă, ce avea să mă apropie de Dumnezeu, rămăsese o singură vrabie în copac. Zburda din cracă în cracă, se ciugulea sub aripă ori striga spre mine: cip-cirip, ca un râs nevinovat şi ca o mulţumire că-i aruncasem un miez de pâine. O strigam, la rându-mi, prin geam, cu mângâieri şi o întrebam dacă nu-i e frig afară, prin zăpadă – mică şi fără adăpost cum era. Pasărea îşi tremura aripile, ciripind: nu, nu! Mă înţelesese şi încerca să mă-convingă că ei niciodată nu-i e frig.

Dar, în zburdălnicia jocului, pisica a lucit priviri de pradă.

Gaşperiţa se apropiase de pom cu paşii rari, atenţi, imateriali. Când am văzut-o am tresărit. Era prea târziu ca să mai ies afară, să gonesc duhul negru ce se târa pe pământ încet, sigur, cu ochii fascinanţi. Am bătut cu pumnii în fereastră, să sperii vrabia, am strigat la ea să plece, că vine pisica şi-o omoară. Pasărea însă, nu presimţise moartea în apropiere. Se ciugulea sub aripă. Aşa a prins-o animalul în gură, în săritura ce-a făcut-o, ca o vedenie, prin faţa mea.

Nu am chemat pe nimeni, să smulgă prada din ghearele Gaşperiţei. Nici eu nu am ieşit repede afară, să încerc s-o scap.

Încremenisem la geam, fără gând.

Vrabia plângea în mine: cip-cirip, mi se ascunsese în inimă şi se zbătea, cu aripile deschise: cip-cirip, ca un plâns, ca o dojană, ca un protest. O ascultam, cu o lacrimă prelinsă în bărbie, slab, proptit de zid să nu cad, cu desăvârşire deprimat. Dacă incendiile şi nenorocirile mă cutremurau, tulburând şi răsturnând în mine toate imaginile, scena asta neaşteptată, de o clipă, cu o pasăre mică şi o mâţă de smoală, mă anesteziase. Înţelegeam, pentru întâia oară, că sunt dureri mai presus de plâns şi de zbucium.

Seara, la masă, am povestit bătrânilor ce se întâmplase. Întrebasem: «de ce»? Era o întrebare ce mă chinuia, pe care o strigasem în mine, ca

să nu aflu un răspuns.

Tata a surâs vag, cu toată limpezimea ochilor în lumina lămpii. A surâs şi m-a mângâiat pe frunte, îndelung, cu mâna uşoară. Pe el nu-l impresionase isprava Gaşperiţei. Îl îngânduram eu, pentru că: «tare eram bun la inimă şi mult o să sufăr în lume»! Mama, însă, a ţinut să mă convingă, în timp ce aduna firimiturile de pe masă, că nu se petrecuse nimic deosebit. Vrabia era sortită să mănânce musculiţe, pisicile mâncau vrăbii, câinii omorau pisicile…

— Vorba mamă-ti, Puişor – a oftat tata. Tu nu vezi? Se mănâncă unii pe alţii…

Am întrebat, aplecat peste masă, cu buzele albe:

— De ce?

Nu bănuiam că răspunsul, aşteptat ca o dezlegare în conştiinţă, mă va apropia de cer.

— Pentru că… aşa a lăsat Dumnezeu!

Am bâlbâit, nu mi-aduc aminte ce şi am căzut pe scaun, slab, cu bărbia în piept.

Dumnezeu, pe care-l căutasem în icoană şi-l chemasem în mine, mi se arătase în gheara ce sfâșiase pasărea, îmi vorbise prin gura ce devorase prada mică…

Târziu, am ridicat ochii spre icoană, umezi şi am privit-o lung, cu încrâncenare în pumni şi cu părere de rău în suflet, ca pe un vis şi ca pe o jucărie de care trebuia să mă despart pentru totdeauna. Se prăbușise ceva în mine şi se căscase un gol – un pustiu în care gândul era zbor de liliac peste încremeniri de ape sud sălcii şi sub lună. Mă simţeam singur dar crescut, mai puternic, cu o cută adâncă între sprâncene. Cu o încordare de voinţă în smucitura în sus a capului, ca să-mi descopăr fruntea, aruncând spre creştet şuviţele de păr ce-mi lunecaseră pe tâmple, am vrut să strig, pentru mama şi pentru gândul ce mă copleşise: «eu nu mai mă-nchin la icoană!»

Nu ştiu dacă acest prim efort de eliberare a fost prea istovitor pentru plodul de atunci sau dacă, în gândul rutierii de credinţă, m-a durut, în subconştient, ideea despărțirii de copilăria legănată, atâta vreme, de sufletele albe ale porumbeilor întâlniţi în capetele bucălate şi blonde din jurul lui Isus şi de sfinţii – toţi la fel şi frumoşi, în veștmintele lor roşii şi albastre: acel roşu apostolic pe care a fost scris să-l întâlnesc, măi târziu, fluturând pe o baricadă…

Adevărul e că am plâns, cu capul căzut pe umărul tatei, nestăpânit.

— Of, că tare eşti prost – se mâhnise mama. Poftim la el ce risipă de lacrămi, pentru un pumnişor de vrabie…!

Tot aşa mă certa Puica şi toamna, când mă întorceam acasă plângând de mila mărăcinilor şi a scaieţilor cu floarea în puf violet, pe cari-i lăsasem, singuri şi frânți de vânt, să-i biciuie ploile, şi să-i îngroape zăpezile ce aveau să vină, cu viscolul scăpat pe maidane ca

un mânz sălbatic. Pentru ea, mărăcinii şi scaieţii erau nişte buruieni şi atâta tot. Se uscau toamna, înviau primăvara, alţii şi tot ei, fără niciun rost. Pentru mine, însă, în serile când aşteptam cu Fana alături, sub pod, o minune în care, rând pe rând, tovarăşii de joacă şi de isprăvi se bucurau că nu mai cred, ca să poată rămâne în adăpostul cald de acasă, toate aceste nevrednice uscături şi buruieni, cum le botezase mama, începeau să aibă un suflet, să simtă, să prindă glas şi să mă cheme, să mă roage, să plângă – un plâns ce numai eu aveam urechi să-l aud – că le las singure, fără apărare în noapte şi în furtună. Parcă-i vedeam cum tremură şi se adună unul lângă altul, mărăcinii laolaltă cu ciulinii şi scaieţii, mici şi scuturaţi de spaimă, copii şi ei ca mine, uzi, vineţi de frig, scâncind, plesniţi cu biciuşca vântului peste ochi când încercau să se apere de ploaie, dezrădăcinaţi şi daţi peste cap, amestecaţi cu noroiul şi clisa galbenă, de șivoaiele de apă ce inundau – scurse pe cele două versante ale dealului cu linia ferată – coclaurile.

Sufletul acesta obidit şi mut, al maidanului, trăia în mine.

Mama filosofase la fel.

— Nu mai plânge, prostul mamei! Aşa e soarta lor de mărăcini! Scaieţii rămân pe câmp, se ofilesc şi putrezesc, rândunelele pleacă, vrăbiile ciripesc în cuiburi mici, noi ne adăpostim în case. Parcă oamenii nu mor şi nu putrezesc? Pe vrabie cine-o apără, pe noi cine ne plânge…?

Aşa era destinul mărăcinilor…

— Fiecare: om, pasăre, vierme sau buruiană, orice lighioană, are un noroc scris în frunte. Sau, cum am spus adineauri: o soartă…

Adevărul ce mi-l dezvăluise mama, cu câteva luni în urmă, în noaptea cu plâns pentru sufletul maidanului zgribulit de frig şi rămas în mine, cu ţepii mărăcinilor înfipţi în carne, mi se limpezise sub frunte abia atunci, în seara aceea de schimbare la faţă, cu ninsoare molcomă, când umbra jucăuşe a vrabiei mai stăruia încă prin crengile fragede ale pomişorului, ca un fulg de zăpadă sau ca un licăr.

— Aşa e soarta Mădălinei, să aibă picior de lemn şi să spele rufe la hamali? Care e norocul lui Ivan? Să dreagă papucii Saftei şi să plângă în fiecare noapte, de mila grecoaicei? Dar soarta grecoaicei? S-o bată simigiul?

Se înnodau întrebările în mine şi nu ştiam cum să le smulg în lumină, cu ce vorbe să le spun. Închisesem ochii, să le simt, să le apropii, să le văd mai limpede. Se despica în mine o amintire şi se desfăcea, miraculoasă, ca o floare japoneză în apă: Safta ţiganca, cu un chiştoc de ţigară stinsă în colţul gurii, dând în cărţi şi ghicind în palmă…

Intrase într-o zi cineva la ea, un om cu figura suferindă, veştedă. Nu-l ştia nimeni de unde vine şi cine e. Apăruse, în prag, ca o arătare, înfăşurat într-o pelerină, Toţi ne uitam la el fără să clipim.

Necunoscutul s-a apropiat de ţigancă şi a întins mâna, albă, cu degete subţiri.

— Să-mi spui care-i soarta mea!

Vorbise rar, cu un tremur uscat, sec, în glasul ca o părere.

Mă oprisem lângă mama, cu gândul la omul în pelerină şi am întrebat, ca o joacă:

— Să-mi spui care-i soarta mea!

Puica a râs.

— Fugi la naiba, ghibirdici cu nădragii-n vine!

Cum stăruiam cu palma întinsă, aşteptând banul de aur al norocului pe care şi eu, ca orice buruiană sau lighioană, îl purtam în frunte, mama a surâs – alături de tata – m-a luat în braţe, mi-a suflat în faţă, ca în descântec şi a făcut: ptiu! Cu buzele, ca în deochi.

— Soarta matale, Puişor? Nu ţi-o cunoşti? Să umbli haimana şi să plângi pentru toţi mărăcinii pământului…

Vorbind, Puica îmi răvăşise părul pe frunte, mă sărutase şi mă mângâiase – glumise…

Singur tata a tresărit, cu o întunecare vremelnică în albastrul ochilor şi a lovit cu palma în gol, de la o tâmplă la alta, ca şi cum ar fi vrut să gonească o vedenie.

— Tu, femeie, de nu ţi-ar fi gura ursitoare!

Hoinar şi să plâng pentru toţi mărăcinii pământului…

Mi-am trecut degetele prin părul ciuf şi am îngânat: «bine» – absent, fără întrebare şi fără înţeles în mine, un *bine* de dincolo de noi şi de casa cu nebuni, spus cu uşurinţa cu care îmi alegeam uneori, din palma întinsă a Fanei, o vişină necoaptă, amară, strepezitoare, ca să-i las, numai ei, cireşile dulci şi cărnoase.

Mi se pare că împlinisem patrusprezece ani.

LA ÎNCEPUT A FOST PRIMĂVARA

CAPITOLUL VI
Soarele murise cu mărăcinii şi copilăria

Primăvara intrase pe bariera oraşului ascunsă în pelerina nopţii şi fără veste, cu ploi repezi, să spele copacii şi acoperişurile de albul murdar al zăpezii şi să gonească de pe maidane – în stoluri, cum veniseră, ciorile.

Mama deschisese geamul şi ne trezise din somn.

— Primăvara, Puişor!

— Unde?

Întrebasem buimac, cu visul Încă rămas în gene. Mă dezmeticisem târziu, şi bătusem cu pumnul mic în zidul tare şi aspru dintre noi şi Mădălina.

— Lenoro, a venit primăvara!

Dar fata cu păpuşi de cârpă şi plâns de pisică bolnavă nu mi-a răspuns. Ştia oare, Lenora, ce e primăvara? Ea trăise, până atunci, laolaltă cu guzganii şi gândacii, între patru ziduri umede, floare veştedă în igrasia pereţilor. De când se mutase spălătoreasa în odaia de alături, fata ei nu trecuse pragul gangului. Când încerca să se joace în curte, o usturau ochii de lumină. N-o încercase încă dorul de ducă, nu evadase în imperiul florilor cu puf violet, nu se tăvălise prin iarbă şi nu-şi lipise tâmpla de pământ, să-l simtă zvâcnind ca o inimă, nu se scăldase în valurile verzi ale timpului, nu se murdărise în praf şi nu se spălase în spuma de la canalul mic, nici nu aşteptase soarele sub pod, tristă că mor mărăcinii şi ciulinii şi veselă că vor învia când se vor topi zăpezile şi va sparge Făt-Frumosul maidanelor, carapacea de broască ţestoasă a norilor.

De opt ani, pentru acest fruct al întunericului, încă nu se făcuse primăvară…

Darabana ploii, pe acoperişuri, suna ca un cântec de izbândă.

Puişor a scos pumnii pe fereastră, i-a umplut cu apă de la burlan şi m-a stropit, pe frunte şi în sân.

— Botezul reînvierii, mânzule!

Am spus, pentru tata şi primăvară: «săru-mâna»…

Afară era un zvon ca o fugă de pitici cu clopoţei minusculi în ciucurii de la opinci. Ascultam pentru întâia oară pământul respirând adânc, ca un salahor în somn fără vise, în ajun de sărbătoare. Se desfăceau în ploaia caldă bulgării îngheţaţi, ca mugurii şi se înălţa spre cer, din ţărână şi copaci – prinos adus vraciului stăpân peste moarte şi renaştere – un neastâmpăr pretutindenesc, în care se împletise mersul ca un fir de paing al gâzelor, cu dansul despletit al sălciilor.

Urca în mine şi în copacul pitic de la geam, viaţa – forţa ce avea să

despice în curând, cu sabia firului de iarbă, piatra.

Mă îmbrăcasem cu pantalonii, să-mi fie mai uşoară fuga pe maidane, când s-o lumina şi mă trântisem peste plapumă, cu palmele sub cap, aşteptând să răsară soarele.

Cinci luni dorisem, în carcera sălii, sub ochii de spion şi de spaimă ai bătrânului cu gura strânsă ca o pungă, clipa eliberării.

Ştiam sigur că nici Fana nu doarme. Sta la pândă, cu tumultul primăverii de afară în inimă şi în tâmple. Aştepta soarele, ca mine. Mâine îl vom privi de mână, răsărind de peste depoul de maşini şi ne vom bucura ca păgânii, ţopăind în jurul focurilor aprinse pe ruinele rampei de vinuri din dosul cazărmilor.

Eram aşa de dornic de evadare că, în imaginaţia mea de atunci, se topeau zăpezile în câteva ore, se încrucişau poteci printre bălăriile crescute şi înflorite ca prin farmec şi se încălzea apa la stăvilar cu prima rază de soare, lunecată pe strălucirea undelor ca o rândunică în zbor – să ne putem spăla de toată murdăria celor cinci luni de viaţă moartă.

Visam să trecem de la iarnă la primăvara cu un singur pas, ca la şotron.

Soarele, însă, a uitat să răsară a doua zi. Grămezile de zăpadă rămăseseră în curte, ca în ajun, cu gunoiul în vârfuri. Ploua mărunt acum, ca toamna, iar ciorile se strigau pe nume, plutind în burniţă dimineţii ca nişte petice furate de vânt din vitrina unui dricar, smulse de un vârtej în înălţime şi lăsate apoi să cadă, plutind alene şi în stoluri, peste mahala.

Primăvara ne minţise pentru întâia oară.

Rămăsesem în prag, trist şi mă uitam spre cer, fără gând.

Fana îngâna în fiecare toamnă, când aşteptam singuri sub arcada podului: «să vezi că nu mai răsare soarele!» Îmi rămăsese în amintire glasul ei, ca un cântec de goarnă după dricul unui soldat prost şi flăcău. Suspinam, cu un ţurţur de gheaţă în mână: «să vezi că, primăvara asta, nu răsare soarele pentru noi»…

Sloiul rece mi se topea în palma caldă. Prelinsă printre degete, apa îmi picura pe vârful piciorului gol, ca lacrămile.

Fana a venit la noi pe la prânz. Se aşezase lângă mine, pe scăunel, fără cuvin. Era palidă. Plânsese. Umblase desculţă prin zăpadă şi tremura, strânsă sub broboadă.

Ne împărtăşisem totdeauna gândul bun şi întristările. Trăisem unul prin altul, chip răsfrânt în două oglinzi paralele.

Când plecam la ispravă prin grădinile sârbilor, fata sărea gardul o dată cu mine, ca o umbră şi nu mă lăsa singur, între dulăi şi în mâna paznicilor cu şalvari. Eram mai voinic, mai temerar, dacă o ştiam alături.

Învăţasem să înot dar nu mă tentase niciodată aventura. Când am

zărit-o pentru prima oară pe Fana, însă, căţărându-se pe parapetul stăvilarului, am simţit un zvâcnet ca o poruncă în inimă şi, fără să am timp să mă întreb ce fac, m-am pomenit dus, încins de soare şi de încordare. M-am săltat în vârfuri şi am sărit, o dată cu ea, în gol. În cădere, am văzut gârla răsturnându-și malurile şi urcând, ca o gură haotică de animal. Apa s-a despicat pe lângă noi, plesnind ca un bici cu sfârc de mătase şi m-am dus la fund, ameţit. N-am mai ştiut de mine. M-am trezit plutind pe spate, cu braţele desfăcute, ca o broască izbită cu piatra de la praştie în cap.

Fana mă căutase în adânc, mă prinsese de păr şi mă trăgea la mal.

Mă întinsesem, istovit, în răcoarea înviorătoare a ierbii.

— Nu-i nimic – zâmbise fata, bătându-mă pe obraz, repede şi uşor – e bine c-ai avut curaj să sări de pe balustradă. Asta e una la mână! A doua oară o să ieşi singur din vâltoare. Aşa-i la început…

Se întorsese lângă mine, peste câteva clipe, cu un măr. Înotase până dincolo, în livada sârbilor şi îmi adusese, recompensă că avusesem tăria să înfrunt primejdia de dragul ei, un fruct cărnos, mustind sub pieliţa ca obrazul ei rumen. Trecând prin apă, Fana îl ţinuse în gură iar mărul păstrase urmele dinţilor.

Muşcasem din el cu o foame în care, pentru întâia oară, mi-am simţit sufletul flămând.

Recunoscător, i-am întins jumătate din fruct.

— Na, mănâncă, fiind-că m-ai scăpat de la înec. Dacă nu erai tu, acum mă ciuguleau peştişorii şi mă sugeau lipitorile.

Fana a răspuns simplu, scuturând părul ud pe umeri:

— Nu te lăsam eu la fund! Secam stăvilarul cu gura şi tot te scoteam afară.

Mi-a venit să plâng şi am râs, lipind mărul de gura ei, ca de un fagur cu miere şi înfulecându-l apoi cu o poftă crescută neînţeles în mine. O primă cuminecare în dragoste, visată şi împlinită ca un joc cu o fată, un băiat, un fruct şi o tiflă pentru moartea ce trecuse prin mine şi pe lângă noi, ca un frig în oase şi ca un nor, plutind cu umbra după el, sub soarele pe care numai noi ştiam să-l implorăm, când se înclina spre dealul Cotrocenilor, să nu ne fure lumina ce-o adunasem sub pleoape şi în bronzul trupurilor cu neastâmpăr încă neînţeles în sânge.

Cucerisem, prin Fana, faima unui mare curaj (ea singură ştia să mi-l insufle) iar fata răzbuna, prin mine, glumele obraznice ale tovarăşilor de joacă. Haimanalele ne chemau cu un singur nume pe amândoi. Numai cu unul din noi se sfătuiau, siguri că răspunsul meu e cuvântul ei, iar jocul ales de fată era mai dinainte ales de mine.

Când se întâmpla, uneori, să plec singur pe maidan, eram stângaci, plictisit, fără haz. Dacă mă certam cu cineva, un plod din gloată striga la potrivnic: «nu da, că-l doare pe el, aici şi plânge – Fana acasă»! Nu mă îndoiam că, în gluma lui răutăcioasă, e un adevăr. Iarna, când

stam singur în sală şi trist, eram sigur că fata e tot aşa de singură şi tristă. Plecam, desculţ prin zăpadă şi cu gâtul gol în viscol, să văd ce face. O găseam în magazie, stând pe butucul de spart lemne, cu fruntea în palme.

Nu o întrebam de ce plânge. Ştiam că iar s-a luat de păr cu Domnica. Era o taină şi în viaţa lor. Fana ridicase numai un colţ al vălului şi se cutremurase. Îmi mărturisise, într-o înserare, venind spre pompă, că surorile sunt nişte scroafe iar «ăla bătrân» un porc. Se scuturase, ca de un vis urât şi mă rugase să nu-i aduc aminte niciodată de ce-mi spusese şi să n-o întreb, mai ales, de ce e Pascu un spurcat…

O mângâiam, de câte ori o găseam amărâtă şi încercam s-o conving să nu se mai amestece în tărâţa oamenilor. Bătrâni ca Pascu, Paler şi Gore erau oameni, iar eu cu Fana copii. Între noi şi cei mari săpasem un hotar prăpăstios. Plozii aveau o lume a lor, trăiau în alt univers. Aşteptam să creştem cu universul în care vom rămâne, totuşi, copii – stăpâni pe maidane, pe viaţa gâzelor, pe spuma caldă a celor două canaluri şi pe adâncul de la stăvilar.

Fără îndoială că, în noaptea aceea cu ploaie repede şi zvon mincinos de primăvară, se întâmplase ceva deosebit cu Fana. Tremura lângă mine, cu ochii roşii de plâns şi nesomn, ofta şi-şi apăsa pleoapele, în răstimpuri, cu podul palmelor.

Am întrebat-o şoptit, ca o mângâiere.

— Scandal cu… ăla bătrân?

Nu mi-a răspuns.

— Cu Sultana sau Domnica?

Şi-a muşcat buzele, cu un fior de frig în tot corpul şi a tăcut.

— Atunci?

Fata a dezlipit buzele târziu.

— Mama! A zis că anul ăsta nu mă mai lasă cu tine, pe coclauri…

Un moment, am avut impresia precisă a unei precipitări în gol. Ce farmec ar mai fi păstrat viaţa pentru mine, fără sora mică? Ce bun şi ce frumos ne-ar mai fi rămas pe pământ, dacă o gură rea de cotoroanţă oloagă ne fura jocurile printre mărăcini? Fana nu mai merge pe maidane şi n-o să mai despice aerul, arc zvârlit între parapetul stăvilarului şi gârlă, era – în logica mea de atunci – o veste imposibilă, ceva sinonim cu aiureala lui Coadă, un nebun ce se jura că vede trenul mergând cu roatele pe cer sau cu gluma fără haz a lui Tănăsică, sluga de la birt, care năvălise într-o seară în curte cu părul vâlvoi, să ne anunţe că Dâmboviţa se plictisise curgând de la Ciurel spre oraş şi-şi întorsese apele galbene şi tulburi, pe un drum nou, de la canale spre stăvilar.

În definitiv, ce importanţă avea c-o ameninţase bătrâna pe fată că n-o mai lasă pe maidan? Întorsese sluga cursul gârlei, numai cu o glumă de prostănac cu urechile clăpăuge? Ridicasem din umeri, zâmbisem şi

ne văzusem, mai departe, de joacă şi de necazuri.

— Proastă eşti, Fano, dac-ai plâns tu pentru atâta lucru! Şi ce dacă ţi-a spus coana Tinca, azi noapte, că nu te mai lasă cu mine? Parcă mie nu mi-a spus mama, acum doi ani şi acum un an? În fiecare seară mă ameninţa: dacă mai pleci şi mâine pe coclauri, te omor! A doua zi plecam, seara iar mă ameninţa şi a doua zi iar plecam…

Nu eram convins de ce spun. Aveam impresia că scot cuvintele din buzunare şi le arunc, pe lângă fată, boabe de porumb, în zăpadă. Le găsisem, întâmplător, la mine dar nu erau ale mele. Nici Fana nu întinsese mâna să le prindă. Simțisem, vorbind, cum creşte îndoiala şi cum acoperă, ca două palme flacăra unei lumini, alt adevăr: în iarna ce trecuse, murise cineva, în mine şi în sora mică.

— Acum doi ani şi acum un an, Iacove, a fost altceva, că eram copii şi acum e altceva, că a zis mama că nu mai suntem ce am fost acum un an. Eu am avut în fiecare lună un semn, în iarna asta, şi am văzut şi la tine un semn, astă vară, când ne scăldam.

Mă roşisem, fără să înţeleg bine ce spune.

— A zis mama, Iacove, că dacă mai umblu cu băieţii pe maidan şi mai stau cu tine, singură, în magazie, îmi scoate lumea ponos că sunt o stricată.

Fata vorbise rar, fără culoare în glas.

— Mama zice că, din iarna asta, sunt fată mare – că tu ai să-ncepi să-mi spui măscări şi. Să faci, nu mi-a spuse ce…

Oloaga era o nebună. O uram pentru tot răul ce-l presimţise clocotind în mine. Încercam s-o conving pe fată, ca să mă pot convinge, că tot ce spusese Tinca era o minciună. Apăram paradisul cu mărăcini şi isprăvi, pe care mâna slabă şi tremurătoare a bătrânei voia să-l smulgă din noi şi să-l calce sub picioarele lui Pascu. Ce păcat făcusem, să fim goniţi din copilărie ca răufăcătorii? Ce floare de cucută crescuse în noi, fără s-o ştim şi-şi scursese otrava, fără veste, peste oglinda în care sufletele noastre îşi atingeau şi îmbrăţişau aripile? Ce putere ar fi putut să le despartă, ce destin de poveste cu soarele şi lună trebuia să le zvârle la apus şi răsărit – să fugă apoi unul după altul, în zbor rotund în jurul pământului şi să nu se mai întâlnească vreodată? De ce se amestecau cei mari într-o lume ce nu era a lor, de ce încercau să arunce cu noroi peste hotarul pe care noi îl adâncisem, îndărătnic, între un univers şi altul? Adunam în gând, cuvânt lângă cuvânt – ca metaniile în şirul lui Tino Stavros – adevărul ce mă hotărâsem să-l strig în auzul tuturor:

— Lăsaţi-ne copilăria! Nu vrem să fim oameni ca Gore, ca simigiul, ca Tinca şi Mădălina picior-de-lemn! Luaţi-o pe Lenora, că ea o să crească rea de gură ca Safta, răpitoare ca Gaşperiţa şi clăpăugă şi proastă ca Tănăsică…

Mă frământam în mine dar nu eram în stare să limpezesc un singur

gând sub frunte. Parcă îmi crescuse o aripă din inimă şi atârna, frântă, moartă de plumb – peste clocotul lăuntric. Obosisem, în cenuşiul de vreme rea al înserării.

Nu mai ploua. Soarele risipise norii spre Cotroceni şi le stropise dantela cu sânge. Ne uitasem în lumină, prinşi de mână, ca în fiecare primăvară, dar soarele de acum era ca un ciob de sticlă roşie, rece, departe.

Făt-Frumosul aşteptat de noi murise de astă toamnă, cu mărăcinii, cp iarba, cu jocurile, cu Ciuf-Ciufulici şi copilăria…

CAPITOLUL VII
Moartea îşi fâlfâise aripa aproape

Toată săptămâna plouase. Zăpada, topită pe alocuri, rămăsese fin adăposturi ca nişte petice de rufă murdară. Pe maidanul cu basculă era o baltă cu reflexe de oţel în lumina becurilor ce se legănau aprinse, în fiecare inserare, la canton. În străfundul ei de oglindă se dau peste cap atelierele de la manufactura de tutun.

Descoperisem o taină care nu o spusesem încă nimănui.

— Se poate ajunge, cu un singur pas, la cer! Dacă intru acum în apă calc pe acoperişul, vecin cu norii, de la Regie…

Făcusem, atunci, o apropiere între taina ce o lămurisem În luciul metalic al bălţii şi adevărul strigat deseori, în hazul ţaţelor şi cumetrelor din mahala, de nefericitul ce văzuse trenul mergând răsturnat, cu roatele pe cer.

Tata avea o carte, păstrată cu sfinţenie. Citisem odată în ea că sunt mistere, pe pământ şi în cer, pe cari numai nebunii şi copiii le pot înţelege…

Ploaia spălase geamurile ţigăncii şi le gătise cu ghivece de muşcată, micsandre şi cerceluşi. Igrasia cojise pereţii şi urcase, în fâșii şi rotogoale, până sub acoperiş. Se apropia praznicul opturilor de cocă îndulciţi cu miere. Safta scuturase păturile şi preşurile la poartă, vrăjind: «Martie în casă, puricii afară!» Era un neastâmpăr surd de viaţă fără culoare.

Mirosea, ca în cimitir, a frunze putrede…

Fana venise în fiecare zi la noi, cu o cusătură. Lucra, stând lângă mama şi vorbea serios, ca nevestele, de bani, de necazuri şi vecini. Nu se schimbase sau ne încăpăţânam să credem că nu se schimbase nimic între noi. Norul cu ameninţări trecuse. Rămăsesem copii. Jucam ţintar, închipuiam castele din scândurele, desenam chipuri şi flori pe geamul aburit ori priveam, cu capetele apropiate, cum plouă, dar când eram lăsaţi, pentru câteva clipe, singuri în casă, uitam de joacă şi tăceam, cu ochii în pământ şi cu un sentiment nelămurit în inimi de apropiere şi de înstreinare în acelaşi timp. Ne simţeam spionaţi, aveam impresia că ne privesc, de pretutindeni, ochi despicaţi de Gaşperiţă. Cum se întorcea mama de afară respiram învioraţi şi ne regăseam voia bună şi jocul.

Noaptea visam că Puica se plimba cu Fana printr-o grădină, amândouă frumoase şi cucoane, ca Salomia lui Hagiu şi mă deşteptam dimineaţa surâzător. Visul acesta mă cuminţise şi mă apropiase de bătrână cu un suflet de căprioară şi de slugă supusă. Scuturam preşurile şi măturăm prin casă, spălam vasele şi despicam un munte de lemne, să aibă pentru o lună la îndemână.

Mama se uita la mine ca la o minune.:

— Ce-o fi hărnicia asta pe matale Puişor?

O adoram pentru că vorbea frumos cu Fana şi se plimba cu ea prin grădina din visul meu dar nu-i spuneam de ce-o ador! Mi-era frică să nu râdă de mine…

Îi sărutam mâna, mut, cucernic aproape…

Într-o seară, a fost sărbătoare mare pentru noi. Tata se întorsese mai devreme de la fabrică. Era bărbierit proaspăt şi-i juca lumina ape-ape, în părul uns cu pomadă şi lins spre tâmplă. Întinerise parcă. Nu mai era trist. Zâmbea, mângâia pisica şi avea gust de taifas. Mamei îi zicea, ca în zile bune: «Puico dragă». Cu mine se juca făcând paşi cu două degete pe masă şi mormăind: «vine goanga la băiatu»…

Mă uitam la el, cu ochii umezi, pierdut.

Tata era vesel!

Eram aşa de surprins şi de fericit, că abia mi-am stăpânit plânsul.

Mama se aşezase pe un scaun, în faţa lui şi-i mângâia mâna, vorbindu-i blând, înţelegător, ca o bunică răsfăţând zburdălnicia unui nepot.

— Ia spune matale, Puişor-mare, ai fost la cinste cu prietenii!

A răspuns docil.

— Fost.

— A mâncat Puişor ceva?

— Nu.

— Să-i dea lui Puica să mănânce?

— Mâncăm cu toată familia şi-l chemăm şi pe rus la masă, că-i om cumsecade şi n-are pe nimeni în lume!

Ivan lepădase şorţul albastru de cizmar, îşi pieptănase barba şi pârul, se încălţase cu cizmele roşii şi îmbrăcase o rubaşcă albastră. Pe tata l-a îmbrăţişat, mamei i-a sărutat mâna şi i-a dus-o apoi la frunte.

— Gospodinule, te rugăm să mănânci cu noi. Am o veste bună, pentru nevastă şi pentru dumneata, că eşti un om întreg. M-au avansat, fraţilor! După zece ani de muncă, mi-au mărit leafa! Sâmbăta asta am luat trei lei mai mult. Adică o băncuţă pe zi. E ceva! Tot recunosc ei, boierii, munca! Numai să ai noroc să trăieşti până îşi aduc aminte de tine…

Puica a şters o lacrimă, furiş, cu un colţ al şorţului. Ivan l-a îmbrăţişat încă o dată pe tata, care a făcut trei cruci mari spre icoană, implorând mila cerului pentru munca şi viaţa săracilor cu samarul necazurilor în spinare.

Mă miram, deseori, cum poate un om aşa de voinic, ca rusul, să fie blând şi prietenos cu copiii şi câinii. Stăpân şi slugă în cizmăria lui cât o coajă de nucă, se aşeza la masa cu scule când pleca Puişor la fabrică şi lăsa lucrul când fluiera ora şase. Trăiau în el, cu drepturi şi îndatoriri egale, patronul şi lucrătorul. Dimineaţa, mai înainte de a

începe munca şi în ceasul de odihnă de la prânz, Ivan citea, încovoiat pe scaunul mic şi rotund, într-un ceaslov greu, cu paginile galbene şi slovă fără înţeles pentru mine. Seara se spăla, îmbrăca rubaşca albastră şi pleca pe maidanul cu basculă. Îl aşteptau plozii din mahala şi dulăii. În republica lor mică şi gălăgioasă, «nenea rusu» era judecător, duhovnic, general şi tovarăş de joacă.

Ivan sta pe iarbă, iar copiii se adunau roată În jurul lui. Certurile şi neînţelegerile dintre micii supuşi erau spuse şi dovedite uneori cu martori. Mitiţă îl înjurase pe Gioală, Popândău îi furase zmeul lui Savu iar Niculăiţă îi strigase lui Robu că e ciung şi are mamă beţivă. Rusul asculta şi da pedepse: Mitiţă să se ducă într-un picior până la barieră, Popândău să oprească primul om ce va trece pe stradă şi să-i spună: «nene, azi am furat şi te rog să mă ierţi, că altă dată n-am să mai fac!» Isprava lui Niculăiţă era prea urâtă ca să poată fi spălată printr-o ispăşire oarecare. Era necesară o mustrare aspră. Cârpaciul se uita în gol şi vorbea blând, pentru cel vinovat şi pentru toţi ceilalţi, de oamenii necăjiţi. Ştia întâmplări cu mame ce se sacrificau pentru odrasle şi cu orfani rămaşi fără sprijin şi fără mângâiere în lume. Avea un glas muzical, convingător, pătrunzător. Din fiecare pildă scotea un adevăr, un învăţământ, un sfat bun, o dojană pentru vinovat şi un omagial pentru copilul ciung al beţivei. Niculăiţă şi Robu, în cele din urmă, se luau în braţe, se sărutau şi se împăcau.

După fapta bună şi pravoslavnică a împăcării, victime, vinovaţi şi judecător se ospătau la fel, cu covrigi şi corăbioare.

Jocurile pe cari le învăţaseră plozii de la Ivan aveau, de multe ori, un tâlc surprinzător. Rusul povestea scene biblice sau de legendă slavă, le explica pe înţelesul tuturor şi încerca apoi să-i facă pe ascultători să le trăiască aievea. Maidanul cu basculă era când drum al Ierusalimului, când cetate cu faimă, în necuprinsul alb al zărilor siberiene. Robu îl închipuia întotdeauna pe Isus, Niculăiţă îl încarna conştiincios pe Iuda, iar Mitiţă începuse să se creadă han-tătar. Fată de împărat, Fana sta în genunchi într-un cerc tras cu o surcică pe pământ (cercul închipuind, fireşte, turnul în care o închisese dihania cu un ochi în frunte) şi-l aştepta pe Popândău-Făt-Frumos s-o scape.

Repetau jocul până învăţau actorii replicile pe dinafară şi se fixau asupra acţiunii.

Războinicii aveau arcuri de sfoară şi scuturi de carton şi de tinichea. Uneori se împodobeau cu pene de găină şi coifuri de jurnal.

Urmau, epilogal, tumbele câinilor şi alergările mixte. Patrupezii, întotdeauna victorioşi, câştigau – premiu binemeritat – oase cumpărate de la măcelăria de pe calea Plevnei.

— Vai de mine, gospodin Ivan, se mirase odată Safta, nu fără dojană în glas, văzându-l intrând în curte cu toţi copiii şi clinii din mahala, după el – lasă-i la dracu de plozi şi vino, soro, să stai de vorbă cu Gore

şi cu Paler, când n-ai treabă. O curte de chiriaşi şi dumneata, om în toată firea, în loc să joci un tabinet cu noi sau să stai la o parolă cu altcineva, te hârjonești cu puştii de pe maidane. Zău că nu se face asta, gospodine! La urma urmei, ce, noi avem ciumă sau suntem aşa de proşti că nu merităm o cinste ca asta? Să ştii că dânsul-al meu e supărat! A zis că: «poftim, fă, şi rusu face pe scorţosu, ca unguru de Bela»…

Adevărul e că Ivan nu se amestecase niciodată în certurile şi intrigile din viaţa vecinilor. Se izolase în magazia lui, ca un pustnic pe o insulă înconjurată de o apă cu miasme.

Trăia cu gândurile şi cu tainele lui – taine ce nu le aflase încă nimeni.

Se zvonise că rusul a fost revoluţionar. Cuvântul, spus în şoaptă de cineva, îi cutremurase de spaimă pe chiriaşii din casa cu nebuni şi le clănţănise dinţii. Spaima a crescut, când s-a aflat că Ivan fugise din ţara lui ca să scape de spânzurătoare. Mahalagiii se uitau la el cu frică şi curiozitate, ca la un animal de circ, scos – pentru reclamă – la plimbare, pe străzi.

Salomia ne asigurase că rusul e mare cărturar şi fecior de boier moscovit.

Pe Safta, însă, nu o impresionase nobleţea cârpaciului. Ţiganca se revoltase, deseori, că un meşter-papuc, ca el, se spală în fiecare seară pe picioare.

Ivan nu clefăia la masă, ca Paler şi nu-şi sugea mustaţa, după ce bea apă, ca Gore. Mânca din sufertaş, tăcut, cu şervetul pe genunchi şi tăia carnea cu un cuţitaş strălucitor, luat de acasă şi purtat prin toate oraşele pe cari le colindase.

Se degaja, din toată făptura lui uriaşe, o bunătate apostolică şi o cuminţenie de fată palidă şi blondă. Te simţeai obligat să ai încredere în el şi să ţi-l faci duhovnic. Îl respectai pentru că-l iubeai – o dragoste din dragostea lui deplină, atotcuprinzătoare.

Când stam lângă el şi eram murdar pe mâni, mi le ascundeam repede la spate, ruşinat şi plecam să mă spăl.

Mă uitam la Ivan, ca odinioară la icoană, cu un sentiment de desprindere din mine şi de dăruire.

După-masă, rusul a povestit întâmplări din ţara lui. Mosafirul luptase şi suferise pentru „ăminire”, visase o viaţă liberă şi o repartizare egală a bunurilor şi a îndatoririlor. În Rusia erau milioane de asupriţi şi câţiva stăpâni. Robii se moşteneau, ca pământurile, banii şi titlurile de nobleţe. Tatăl său avea nenumărate sate cu mujici. Ivan îl rugase să-i elibereze şi – pentru că bătrânul nu-l ascultase – plecase de acasă. Renunţase la avere şi colindase tot imperiul rusienesc, cu toiagul în mână, să vadă, să asculte, să înţeleagă, să se împărtăşească din durerea tuturor şi să limpezească în el marele adevăr al vieţii şi

nefericirii umane.

După anii de vagabondaj şi de umilire, trecuse frontiera în Finlanda, să-l asculte pe Vladimir Ilici Ulianov şi se întorsese în Rusia, să aprindă, cu tovarăşii bolşevici, torţele răzvrătirii. Revoluţia fusese repede şi sângeros înăbușită iar Ivan fugise peste hotar, să ducă în lume cuvântul lui de ură împotrivă ţarului şi de scârbă pentru menşevicii pe cari cizmarul cu mâini subţiri şi albe îi învinuia de trădare a cauzei comune.

Se stabilise în România, să se simtă cât mai aproape de ţara cu milioane de robi şi de oraşul cu turle de aur, în a cărui strălucire se născuse şi crescuse, ca florile scumpe în seră, la adăpost de necazuri dar şi departe de adevărul pur din parabolele şi din sacrificiul lui Isus.

Ivan ne rugase să credem că nu plecase din Rusia de frica ştreangului! Moartea nu era de spaimă, pentru un om ca el. Prin fuga lui ţinuse numai să protesteze împotriva ideii că un om – cu sau fără coroană pe cap, ţar sau simplu guvernator – poate să aibă dreptul să condamne şi să ucidă un soldat al libertăţii.

Nimeni nu-i stăpân pe viaţă! Dimpotrivă, ea e singurul împărat al lumii, pentru că vine de la cer…

Vorbind, rusul nu adâncise o cută pe figură şi nu se mişcase. Clocotul era lăuntric, iar energia cu care enunţase adevărul acesta ne încremenise pe scaune. În clipa aceea mi-am dat seama de adevărata forţă închisă şi stăpânită în el.

— Nimeni nu-i stăpân pe viaţă…

M-am înfiorat şi am privit spre tata, lung, încercând să-i fur gândul. Bătrânul fuma, cu bărbia în palmă şi se uita la mosafir, cu un zâmbet trist pe figură.

Ivan mai spusese odată şi numai pentru Puişor, aceste cuvinte mântuitoare.

Mă trezisem, într-o noapte, din somn. Mi s-a părut că aud şoapte afară şi m-am dat repede jos din pat, să văd cine e în curte. Era o noapte senină, cu lună mare şi strălucitoare. Lumina se revărsa pe acoperişuri, ca apa şi se aduna, prelins, pe geamuri.

Ivan şi tata stau pe scăunele, cu umbrele alături şi egale pe zid. M-am făcut mic, lângă prag şi i-am ascultat.

— Nu poate spune *ămu*: asta viaţă de la mine cum un rublă pe care arunc la drum! Tu nu poate zice la viaţă *«paşol».* Dacă zice viaţa la tine *pașol* atunci bun, murim. Dacă nu zice, atunci *haraşo,* trăim. Ce este tu şi Ivan şi Gore? Pfu, nimic – *nicevo*… Viaţa care e la mine şi Ia tine, pentru noi şi nu avere al *nostăr*, asta nu ştii nimeni ce este!

— Aşa o fi, gospodin – oftase Puişor – da' vezi că vine o vreme când îţi dai seama că toată truda ta e zadarnică, fără folos, fără rost – că te încrâncenezi în jug, azi ca ieri şi mâine ca acum un an, ca să tragi o brazdă în care nicio sămânţă n-a prins şi n-o să prindă. Mergi pe un

drum ce nu duce nicăieri şi te trezeşti într-o bună zi, plictisit şi singur, obosit de tine şi de lume şi de soare! Vezi, gospodin? Asta e boala mea: mi-a obosit sufletul…

În noaptea aceea am apropiat, pentru întâia oară, taina de la noi din casă.

Aflasem de ce ofta mama.

Înţelesesem mai ales pentru ce, de câte ori mă despărţeam de tata, dimineaţa, la poarta fabricii, îmi venea să plâng şi aveam presimţirea că n-am să-l mai văd.

La masă, mama servise alt rând de cafele, iar Ivan cânta, încet, ca o scuturare de clopoţei în iarnă. Puişor asculta nemişcat, cu acelaşi zâmbet trist pe figură, ca în clipa când spusese rusul că nu-i stăpân pe viaţă.

Am simţit, cum mă uitam la el, că-l pierd, că începe să se destrame, să se clatine, ca un copac cu o bună parte din rădăcini desprinse din pământ.

L-am prins de gât, cu spaimă, cu dragoste – să-l păstrez lângă mine, aproape, strâns, al meu!

Tata mi-a luat capul în palme şi m-a privit în adâncul ochilor, îndelung, parcă înţelegând gândul ce mă frământase.

— Ce-i piticule, cu matale?

Cum nu ştiam ce să-i răspund şi pentru că n-am găsit un cuvânt mai frumos, mai cuprinzător şi mai muzical, am râs cu genele pline de lacrămi şi l-am mângâiat.

— *Nicevo,* bunule, *nicevo*…

CAPITOLUL VIII
Gura lumii numai pământul…

Prima zi senină schimbase casa cu nebuni în hală de vechituri.

Se anunţase timp frumos din ajun. Safta, care ştia să vadă semne şi să descifreze destine în cafea şi în palmă, era tot aşa de inspirată cititoare în stele, în forma şi culoarea norilor şi în sângeriul amurgului. De cu seară, ţiganca se uitase, cu mâna streaşină la frunte, în soare şi după o clipă de scrutare a zării şi de cumpănire a datelor cosmice culese, şi-a despicat gura în surâs competent.

— Soro, mâine-i vreme bună!

Gospodinele se culcaseră târziu şi dormiseră pe sponci, cu gândul la munca de a doua zi. Mama se sculase în zori, smulgând plapuma de pe mine. Mormăisem şi mă întorsesem cu faţa la perete dar mi-au fugit pernele de sub cap, una după alta. N-am deschis ochii până nu m-am pomenit, cu şoldul gol, pe scândurile aspre ale patului. Scâncisem, înciudat şi trecusem în camera bătrânilor, să mă culc în aşternutul lor. Încăperea era goală. Tremuram pleoapele, încă buimac de somn, neînțelegând bine ce se întâmplase.

— Ce-i asta?

Puica a râs, şi-a umplut palma cu apă şi m-a stropit.

— Curăţenie generală, Puişor, ca la cazarmă…

Abia acum am priceput., Mi-au trecut imagini prin amintire, fugar: soarele În amurg, norii, Safta cu mina la frunte…

Ţiganca, aşadar, era vinovată că nu mă lăsa mama să dorm.

— S-o ia dracu de baragladină!

Am căscat şi m-am întins, ca feciorul din ţara leneşilor proverbiali. Nu vream să renunţ la odihna dulce a dimineţii. Am căutat, prin casă, un preş şi am plecat, cu el târâș după mine, măturând praful şi răsturnând maldărele de perne, să mă culc în curte.

În prag m-am întâlnit cu Fana.

— Ai făcut ochişori, lene de paisprezece ani?

Am tresărit, cu neastâmpăr în inimă.

Fata era îmbujorată de muncă şi de răcoare.

Cămaşa descoperise umărul rotund şi ascunsese, sub înfiorarea mâinii, un mugur roz ca o promisiune şi ca un strigăt mic. Niciodată nu avusesem o impresie mai învăluitoare de prospeţime.

Pentru întâia oară am înţeles că sora mică e frumoasă, o frumuseţe cum nu o simţisem până atunci. Am vrut să îngân ceva şi mi-au clănţănit dinţii. Fără să-mi iau ochii de la ea, am ridicat preşul şi mi-am ascuns goliciunea pulpelor, peste cămaşa ce-mi rămăsese ruşinos de scurtă.

— Să-i facă lui Puica de mâncare?

Fana întrebase cu glasul mamei, blând şi plin de răsfăţ, ca în seara când se întorsese tata cu chef de la cârciumă. Am fost aşa de surprins că-i recunosc glasul întinerit pe buzele fetei şi aşa de bucuros, că n-am ştiut ce să răspund. Mi-am strâns repede brăcinarul pantalonilor peste mijloc şi prins fără veste de hărnicie, am început să car lucrurile afară, să bat pernele cu pumnii, să mă dau peste cap pe saltele şi să le scutur, voinic şi neobosit, cu nuiaua.

Puica s-a uitat la mine, lung, şi a zâmbit.

— Dragoste mică, să vii mai des pe la noi, că-mi faci băiatul înger nu altceva!

Fana, cu câteva fire de ceai luate în puica degetelor, lângă maşina de spirt, a râs şi şi-a tremurat buclele – mai negre pe albul cămăşii.

Necăjit că mama înţelesese de ce eram vesel şi harnic, am căutat o pietricică pe jos şi am zvârlit-o în sus, cu putere, ca o veste trimisă stolului de vrăbii din plopi şi înălţimilor.

În curte nu mai aveai loc să calci de hodoroage şi boarfe. Stând greceşte pe un mindir, cu cărnurile răsfrânte şi încă tari, Safta căuta ploşniţele din cadre, cu un ac de păr. În răstimpuri, îşi răsucea gâtul şi se uita, numai cu un ochi, ca o gâscă, spre discul solar. O înfierbântase. După ploşniţele din tăblia patului plecase şi Mădălina picior-de-lemn, cu o pană de găină într-o mină şi bidonul de petrol în alta.

Pascu o împinsese pe Tinca, pe rotile, la soare. Oloaga rezemase capul pe spătarul sicriului ei călător, bolborosind ocări în gura fără dinţi. Fana scosese tot din odăi, spălase scândurile şi aştepta să se usuce. Domnica şi Sultana, cari veniseră acasă când se lumina, se culcaseră numai în cămăşi, lângă căruciorul mamei, răsturnate neruşinat pe saltele, în trecere, Fana le învelise de câteva ori cu plapuma, dar surorile, amândouă cu aceeaşi mişcare, îndoind un picior până ajungeau cu genunchiul aproape de bărbie şi ridicând marginea învelitoarei cu talpa, se dezveleau din nou, să le încingă razele pulpele albe şi sânii plini, răsărind prin gura cămăşii neastâmpăraţi – ca patru capete de hulub.

Ilfovenii de la simigerie se aşezaseră pe scăunele, lângă zid şi se uitau la ele pe sub sprâncene, glumind şi scuipând des.

Pascu se trântise într-o rână pe un colț de aşternut şi-şi gâdila fetele, cu un pai smuls din mătură, pe la ochi, prin urechi şi în jurul sinilor. Surorile chicoteau ca un nechezat şi se apărau de mâna ce nu le lăsa să doarmă. În zbatere, le lunecau cămăşile în sus.

Ilfovenii râdeau, cu ochii din ce în ce mai aprinşi.

Oloaga împrumutase o figură candidă şi nu vedea ce se întâmplă. Safta, însă, văzuse. Strânsese gura, cu scârbă şi făcuse semn spre noi. Mama a ridicat din umeri şi a tăcut, dar Mădălina picior-de-lemn nu s-a stăpânit; Tinca o auzise oprind. Păruiala era inevitabilă.

— Ce, fă – a strigat mumia la spălătoreasă – ţi-ai scos păducherniţa la mezat şi n-ai loc de alţii?

Unguroaica a răspuns crunt, cu o înjurătură de cazarmă şi cu ameninţări de profanare a mormântului în care avea să doarmă curând, fără vis, oloaga. Fana, însă nu i-a mai sărit în spinare ca altădată. Surorile aşteptaseră zadarnic, de la ea, semnalul scandalului. Fata se ascunsese în magazia de lemne. Nu mai voia să se amestece în cearta celor mari, mai ales într-o împrejurare ce mă convinsese şi pe mine că tovarăşa de joacă avusese dreptate să spună, în spovedania ce mi-o făcuse odinioară, că «Sultana şi Domnica sunt nişte scroafe, iar ăla bătrân un porc»…

— Tare mi-ar pare bine să le tragă unguroaica de păr pe amândouă! Numai scârba aia de Sultana e de vină…

Cearta între Tinca şi Mădălina ar fi ţinut până la prânz. Tănăsică era bolnav, Ivan plecase în oraş să cumpere material. Nu avea cine să le scalde ca pe paparude, nici cine să le învineţească spinările cu latul curelei. Fetele de la bordel renunţaseră la gâdilăturile lui Pascu. Se ridicaseră în genunchi, cu pumnii în şolduri şi-o ocărau pe vecină, ținând ison măscărilor ţipate de oloagă şi ilustrându-le cu gesturi şi dezveliri. Ilfovenii se răsturnau pe scăunele râzând şi urlau ca sălbaticii, de câte ori una din surori găsea o atitudine mai expresivă. Spălătoreasă nu se da învinsă, mai ales că intrase în luptă şi Lenora, cu ţipete mici, cu sudălmi şi cu atitudini mult mai expresive.

Fata spălătoresei se închipuia băiat şi îşi chinuia trupul uscat, deşirat, diform aproape, intr-o ritmică de un grotesc strigător.

Era un vacarm înspăimântător. Nu se mai înţelegea nimic, nu se mai deosebeau glasurile, iar cuvintele pierduseră orice înţeles. Cinci capete desfigurate de ură căscau guri la fel de murdare şi se împroșcau cu blesteme şi ocări. Nu mai aveau voci omeneşti. Parcă se certau cu sticle pe cari le aruncau de la unii la alţii şi le spărgeau de ziduri sau cu bolovani în geamuri,

Se dusese veste că iar e scandal în casa cu nebuni şi se adunase toată mahalaua la poartă. Copiii se urcaseră pe gardul dinspre maidanul cu basculă; ori se uitau printre şipci, chicotind şi încurajând-o pe Lenora cu alte măscări.

Safta, care căutase până acum, cu o linişte revoltătoare, ploşniţele din cadre, surdă şi oarbă în mascarada ce ţinuse aproape două ore, a şters fără grabă acul de păr cu poala cămăşii, de sângele păduchilor de lemn ucişi, s-a sculat în picioare, s-a frânt o dată de mijloc, să-şi îndrepte şira spinării (că se cocoşase scobind cuiburile şi urmărind lighioanele ce-i muşcaseră toată iarna somnul şi-i supseseră sângele gros) şi i-a făcut semn Mădălinei, calmă, să tacă.

Ţigancă născută şi crescută în: şatră, meşteră în certuri, mai păstrând încă în amintire şi în neastâmpărul moştenit al sângelui,

sălbătăcia încăierărilor de odinioară, cu plozii prinşi de picior, smulşi din copaia de sub coviltirul de rogojină şi izbiţi cu sete în capul potrivnicului, Safta s-a amestecat, în cearta dintre spălătoreasă și oloagă, la timp şi cu tact,

— Mai tăceţi, soro că mi s-a îngroşat obrazul ca tovalul, ascultându-vă ocările şi văzându-vă măscările! Sultănico maică, eşti fată mare, soro şi şade rău, ’4firăguţo, domnişoară cum te afli, să spui şi să faci ce nu se cade, în văzul tuturor. Coană Tinco, e mai mare batjocura, femeie bătrână, să-ţi spurci gura cu sudălmi şi blesteme.

Safta ştia că scandalul nu va rămâne fără urmări. Pentru ochii şi pentru gura lumii, ţiganca intrase în arenă cu un crin în mână. Aşadar, după ceartă, putea să facă dovadă, cu martori, că încercase să împace lucrurile, că vorbise frumos cu duşmancele. N-o să poată nimeni s-o acuze. Dimpotrivă, toţi au să vadă în ea o victimă. De fapt, aştepta de mult timp un prilej de răfuială cu fetele oloagei. Aflase că Domnica şi îndeosebi Sultana o vorbiseră de rău, prin vecini, că a fost întinzătură cu garoafă la ureche şi umbla cu taraful de lăutari după ea, din cârciumă în cârciumă, până a căzut ca o pacoste în cârca lui Gore, pe care-l duce de nas ca pe un prost.

Surprinse un moment de neaşteptata dojană a vecinei, oloaga şi fetele amândouă nu au răspuns. Scandalul, poate, s-ar fi oprit, până una-alta, şi mocnit, la replica fostei cântăreţe, iar răfuiala s-ar fi amânat, pentru câteva zile, dacă Pascu nu s-ar fi simţit brusc dator să-şi apere familia şi destul de voinic ca s-o înfrunte pe ţigancă. Pricoliciul a zvâcnit în sus, ca un muţunache cu arc, de după căruciorul nevestei şi agitând braţele ca un Vasilache cu talgere în palmă şi clopoţel în vârful scufei cu moţ, a ţipat subţire – în hazul copiilor de pe gard:

— Baldâro, ce te amesteci unde nu-ţi fierbe oala?

Safta s-a încruntat o clipă, la rându-i surprinsă de lovitura asta neaşteptată, dar s-a înseninat la comandă şi a făcut un semn spre noi şi gloata de la poartă şi de pe grad. Semnul a fost înţeles. Eram, martori, auzisem că Pascu-i zisese baldâră – ea vorbise frumos, şi el o insultase! Prin urmare, era datoare să răspundă la provocare şi să se apere energic.

Pitorească şi drastică, replica ţigăncii i-a gonit pe cei doi ilfoveni, roşii de ruşine până în sfârcul urechilor, în simigerie şi le-a ascuns pe surori sub plapuma trasă repede peste cap. În imaginaţia ei de şatră, ocărând, Safta închipuia atitudini aşa de groteşti pentru Sultana şi Domnica şi-l obliga pe bătrân să oficieze cu ele ceremonialuri erotice aşa de scârnave, că Fana s-a scuturat, lângă mine, ca după o lingură cu medicament amar, iar eu am avut impresia că-mi aruncă în faţă, cineva, un pumn de ţărână. Parcă mi se lipise praful pe gingii şi ronţăiam pietricelele în măsele.

Oloaga al cărei vocabular ajunsese de pomină, de astă dată n-a mai avut cu ce să răspundă. Vecina a redus-o la tăcere. Oricum, replica finală nu fusese spusă. Mahalaua de la poartă o aştepta, nerăbdătoare, tălăzuind. Ştia oricine că acest ultim strop, în paharul plin, dezlănţuia furtuna şi urma păruiala cu mascarada trupurilor goale tăvălite pe jos.

Spectacolul nu era rar în casa cu nebuni, dar niciodată nu promisese să fie aşa de interesant – mai ales pentru haimanalele cu năravul să stea mult cu mâna în buzunarul spart al pantalonilor.

Din fericire, Ivan s-a întors la timp din oraş. Rusul aruncase sulul de talpă de pe umăr şi, oprit între boarfe şi hodoroage, încerca să afle ce se întâmplase, mutând priviri când scrutătoare, când întrebătoare, de la ţigancă la oloagă şi de la Pascu la lumea dimprejur. Dar – ca odinioară Mădălina şi Sultana, în faţa lui Tănăsică – Safta şi Tinca s-au simţit egal de vinovate şi – complice la moment – l-au asigurat pe cizmar că nu a fost nimic serios.

Mahalaua plecase deziluzionată.

Duşmancele îşi întinseseră mâna, să scape de un inamic comun, dar nu se împăcaseră. Dimpotrivă, ura pe care o păruială ca oricare alta ar fi domolit-o pentru mult timp, era natural acum să crească şi să caute, pe altă cale, poate mai periculoasă pentru beligerante şi pentru liniştea vecinilor, un motiv de răzbunare.

Femeile renunţaseră la palme şi pumni, dar le rămăsese o altă armă, mult mai uşor de mânuit şi mai la îndemână: intriga…

Safta nici n-a avut răbdare să termine scuturatul. Îşi lăsase lucrurile întinse în bătătură şi plecase cu colindul pe la uşile vecinilor.

— Văzuşi, soro, nebunele? Mi-aprinsei paie-n cap cu stricatele…

Clocotea de neastâmpăr şi revoltă, ca o locomotivă sub presiune.

Mama a zâmbit în silă şi a rugat-o să nu se supere dacă n-o să aibă timp s-o asculte. Stau saltelele şi plăpumile tabără prin curte. Pe lângă asta, n-o interesa existenţa altora. Era sătulă de viaţa ei. Abia o suporta pe umeri.

— Pe mine, zău aşa, să mă lăsaţi în pace! La un sfat sau la un ajutor, cu dragă inimă, că oameni suntem! Da la certuri d-astea…

Îşi prinsese mâneca albă, uşor, cu două degete şi o scuturase. Vrea să spună: «dau şi cămaşa de pe mine numai să scap!» Ţiganca, însă, o asigurase că acum nu era vorba de ceartă sau intrigă. Venise numai să-i spună adevărul, s-o pună în gardă. Oloaga şi fetele ei erau un pericol, pentru oricine. Ieri îi săriseră Mădălinei în cap, azi o insultaseră pe ea, făcând-o baldâră, mâine au să se lege de altcineva. Aşa era neamul lor. Nu trăiseră altfel nici până atunci. Se mutaseră de pe o stradă pe alta. Plecau cu blestemele mahalalelor după ele. Oriunde s-ar fi dus cineva, pe Grant sau la gropile lui Ouatu, în Cărămidari ori pe Pleşoianu, în Cotroceni sau la Pricopoaia şi de acolo la Abator şi ar fi întrebat de Tinca lui Pascu, aduna numai isprăvi, una mai boacănă ca alta. Oloaga

fusese, în tinereţe, aşa de nebună şi de stricată, că se dusese pomina! Scrisese despre ea şi la jurnal…

Safta i-a promis mamei că o să-i spună într-o zi tot romanul din viaţa bătrânei, ca s-o convingă că surorile mari aveau cui să semene. Până una alta, însă, a ţinut să-i explice de ce era în pericol cinstea tuturor nevestelor cumsecade din curte.

— S-a dus vestea Sultana şi de ailaltă, ca de popă tuns. Nu mai poţi să spui unde stai, că numaidecât sare cineva cu gura şi zice: «aha, stai la casa cu fete! Las' că ştim ce fete»… O să ajungem cu felinar roşu la poartă…

Nu ar fi fost nimic că una din ele trecea uneori, pe furiş, în camera lui Bela.

— Am văzut, am înţeles, am tăcut! Mi-am zis că, între vecini, se mai întâmplă! Te ajuţi unul pe altul la nevoie, când eşti tânăr…

Ţiganca tăcuse pentru un motiv binecuvântat: aventura ungurului cu Sultana începuse cu cântec de dragoste. Bela o plăcuse de mult. Ea îi făcuse semn, de câteva ori, de după perdea şi se întinsese, scoţând limba la el. Ungurul a priceput că e sentiment serios la mijloc şi i-a trimes, într-o seară, o pungă de caise.

Mâncându-le, Tinca a zis:

— Filotim băiat! Dă o fugă, Sultănico maică, până la el, că-i flăcău şi-o fi având niscaiva nasturi lipsă la haină şi la cămăşi.

Sora mare a plecat la Bela iar Domnica a plecat, în noaptea aceea, fără tovarăşe. Săptămânal, fata de la bordel s-a interesat de nasturii de la haina meşterului, iar bătrâna, tot aşa de săptămânal, a morfolit caise în gingiile vinete.

Fireşte că nu era numai ungurul burlac şi nu avea el singur, în mahala, rufării de cârpit. Domnica se înhăitase cu unul sau cu amândoi ilfovenii – sigur nu aflase ţiganca şi poate nici odrasla lui Pascu nu ştia, pentru că lucrătorii de la simigerie, cari semănau ca doi gemeni, refuzau cu încăpăţinare să-şi spună numele.

Altă taină, pe care trebuia s-o dezleg odată, ca să pot descifra, prin ea, misterul din casa grecului.

Fapt cert, până una-alta, era că ibovnicul surorii mijlocii fura, din prăvălia lui Tino Stavros, pungi cu brânzoaice şi corăbioare, pentru Tinca.

Sultana, ca să nu rămână mai prejos, căutase şi găsise uşor, cum era şi firesc, încă un amant. Domnica o imitase. Se luaseră, în cele din urmă, la întrecere. Numai după o lună de pândă şi aşteptare în stradă, ele colecţionaseră un număr considerabil de bărbaţi cu nasturi lipsă la haină sau la cămăşi. Seara, între cinci şi şapte, era pericol, pentru o nevastă cinstită, să stea în gang. Ar fi însemnat, după părerea ţigăncii, să facă pe portarul la tractirul din faţă. La început, fetele oloagei avuseseră un pic de obraz şi se duceau, furiş, la muşterii. Acum îi

aşteptau acasă, în papuci şi cu un capot pe umeri. Ibovnicii treceau mai întâi pe la Tinca, să-i lase cadoul în poală: trei-patru portocale sau câţiva pumni de migdale, furate de haimanale din lăzile descărcate în triaj, din vagoane, sau cornete cu stafide şi năut, cumpărate pe bani puţini, uneori câştigaţi la rişcă, de calfe şi lucrători tineri.

Surorile nu se jenau una de alta. Se crucificau, alături, pe marginea aceluiaşi pat şi se uitau în tavan ori îşi mâncau unghiile, cu desăvârşire absente în ceremonialul erotic pe care bieții îl oficiau stângaci şi nervoşi, ca să plece – în urmă – zâmbitori, purpurii şi murdari. La ieşire îi aştepta Pascu, să le ceară ţigări şi uneori – pentru cinci-şase zile numai, se jura el – câţiva gologani împrumut…

Mama se plimbase prin casă, palidă, tremurând. Îngânase, deseori: „să mai lăsăm din poveste şi pe mâine, vecină, că azi mai avem treburi” dar ţiganca nu înţelesese. Avea o uşurinţă rară să explice prin semne unele întâmplări, convinsă că gestul, mult mai lămuritor ca vorba, ar fi mai puţin neruşinat.

Puica nu s-a mai putut stăpâni.

Safta a trecut alături, la Mădălina, să-i spună şi ei romanul oloagei şi isprăvile fetelor. Seara, când s-a întors Paler de la turnătorie, nu era nimeni acasă. Gazda plecase prin mahala.

În lupta ce se declarase, duşmancele ţigăncii nu s-au mulţumit numai cu intriga de la o ușă la alta, deopotrivă de murdară şi de inofensivă. Tinca era decisă să-l trimeată pe Pascu la biserică, s-o dea pe spălătoreasă în acatist: să-i moară Lenora şi s-o mănânce viermii până la groapă – să-i rămână numai oasele şi funda de cârpă în coşciug.

Sultana, de comun acord cu Domnica, hotărâse destinul Saftei. Surorile aveau să se răzbune de departe şi crunt.

CAPITOLUL IX
Trup de fată în sânge şi gând

Gioală, trimes cercetaş pe maidan, se întorsese cu veste tristă. Haimanalele nu se adunaseră încă în umbra salcâmilor de pe hotarul sârbilor, gârla era rece la Ciurel, sub bălăriile fragede nu se uscase pământul.

Timpul era senin, iarba se aşternuse, covor cu petice, pe locurile virane, iar viorelele zâmbiseră plăpând. Soarele, însă rămăsese sloi, departe, înstreinat. Ne uitam la ei ca print-un geam fumuriu.

Venise luna lui april, cu moleşeală şi somn. Umblam, prin casă şi prin curte, dormitând. Mi-era lene, cum stam întins pe un preş, în căldura dospitoare a după-amiezii, să deschid gura şi să cer o cană cu apă. Mă pişcau muştele de pleoape şi-mi bâzâiau pe buze. Le lăsam în pace. Simţeam cum mă desfac din încheieturi şi mă topesc. Ţărâna de sub mine parcă era o gură de lipitoare. Mă speriasem mâncând. Aveam impresia, în fiecare seară, când mă ridicam de jos, că mă culeg din cârpe, din frunze, din pământ şi din aer, alt copilandru.

— Ce-o fi cu el?

Puica întrebase, cu un amestec de nedumerire şi grijă în glas.

— Schimbă de piele, ca şerpii! Începe să viseze drăcovenii şi să adulmece a trup de fată mare…

Safta fusese doftoroaia. Se uitase la mine ca în undă limpede. N-a mai fost nevoie să-mi vadă palma, ca să descifreze primăvara din sânge şi din închipuire.

Ivan o asigurase pe mama că n-am nimic. Eram slab şi atât. Să mănânc bine, să dorm, să beau din când în când un strop de vin şi să aştept să înflorească salcâmii. Moleşeala? Dispare. Împlinisem patrusprezece ani? Rusul a surâs vag, privind în gol. Nu era niciun pericol, toate vor trece! Să mă dezbrace în fiecare seară, când mă culc şi să mă afunde, de câteva ori, în butoiul cu apă – ca pe găină, când nu vrei s-o laşi să cadă cloşcă…

Fana sta toată ziua lângă mine. Se aşeza, cu o cusătură în mână, pe un scăunel. Începuse să ne intereseze intrigile şi bârfelile dintre chiriaşi.

Pascu fusese la biserică şi dăduse acatist pentru Mădălina dar Lenora nu murise încă. Sultana avea gând rău cu ţiganca. Fata nu aflase cum o să se răzbune sora mare dar era sigură că o să fie ceva crunt. Gore venise acasă beat, îl înjurase pe Bela şi adormise în sală, pe jos. Paler şi ţiganca abia îl dezbrăcaseră. Era mort de băutură. Ca să-l urce în pat, l-au chemat pe Ivan să le dea ajutor.

Fana aflase de la rus, după ce se jurase că n-o să-mi spună, că tata i-a comandat, pentru mine, o pereche de ghete. Cizmarul îmi luase

măsura piciorului într-o noapte, în timpul somnului. Mama îi şoptise că au să-mi cumpere şi haine, peste câteva zile dacă nu mai curând – oricum, în Săptămâna Mare, să fiu gătit de sărbători.

Mi-a fost lene să mă bucur.

Am spus că trăiam, alături de Fana, toamna şi iarna, o viaţă moartă. Noi eram desculţii oraşului. Nu cunoscusem, până la şapte ani, ciorapul şi nu purtasem ghete. Fata se încălţase, şcolăriţă săracă şi tristă, cu nişte rupturi mari şi scâlciate, pe care nu le mai purta Sultana, iar eu luptasem, prin clisa ploilor şi prin nămeţi, cu cizmele rămase şi acum lângă pat, pline de praf şi de păcură, cu carâmbii armonică. Erau aşa de largi, că trebuia să-mi înfăşur piciorul în patru obiele şi aşa de grele, că le legam strâns, cu sfoară, de picior, să nu le pierd prin zăpadă. Mergând, asudam târându-le ca pe nişte ghiulele de ocnaş.

Redevenisem, după cei patru ani de şcoală, jerpeliţii oraşului şi prizonierii încăperilor, ca nişte carcere, din lunile de toamnă friguroasă şi de iarnă cum erau iernile atunci, lungi şi viforoase.

Se întâmpla, deseori, să nu mai putem suporta atmosfera de mormânt a tavanelor joase, să simţim cum se strâng răsucit în noi, ca nişte arcuri, nervii – aşa cum simt puşcăriaşii, când li se face dor de albăstrelele câmpului, de soare şi de moarte.

Stam la pândă, să nu ne vadă părinţii şi la întâiul moment prielnic, chiuind ca sălbaticii, evadam cu Fana de mână, desculţi şi numai în cămăşi, în viscolul ce răsturna omătul pe maidanul cu basculă, în înfrigurarea fugii, zăpada era caldă ca apa de la stăvilar în toiul verii, iar crivăţul blând ca o adiere din înserările primăverilor. Ne tăvăleam prin troiene, râzând, plângând de fericire şi zburdam cu figurile în plină viforniţă.

Bătrânii, în cele din urmă, dau alarma, iar vecinii, cuprinşi de panică şi afurisindu-ne ca pe nebuni, organizau o adevărată vânătoare. Alergau după noi, ne rugau să ne întoarcem acasă şi ne ameninţau – solicitau deseori concursul căruţaşilor de la barieră, ca să ne poată prinde.

Ne târau până în curte cu ţipete mici şi cu întâmplări fără haz atunci. Safta luneca pe gheaţa ascunsă sub pulbere albă şi se da peste cap, cu mine-n braţe, iar Pascu era prea slab ca s-o poată duce pe Fana pe sus. O apuca de un picior şi o trăgea, asudând şi înjurând, prin nămeţi.

Urlam şi ne apăram libertatea, cu pumnii şi cu lacrămile.

Viaţa de atunci – frumoasă ca o sorcovă…

Acum era cald. Înviau mărăcinii pe maidan. Mă aşteptau, desculţ şi în cămașă pestriţă, lipovenească, larg desfăcută la gât. Nu aveam ce să fac cu haine scumpe şi botine de comandă, cu elastic şi scârțâitori.

Până la toamna ce va veni, îmi rămânea destul timp să mă bucur şi

să le rup…

Fana încrucişase braţele, tristă, pe cusătura uitată în poală.

— Eu tot pui de bodaproste rămân…

Am căscat şi m-am întins, cu trupul tot o furnicare.

— Lasă că intru ucenic la fabrică şi-ţi cumpăr de la mine din leafă…

Mă frământa alt gând, acum. Era adevărat ce spusese Safta? Ce se petrece, seara, la oloagă în casă? Nu ştiam de ce vreau să aflu. Descoperisem în mine un duşman, un glas necunoscut până atunci, un. Sentiment nou – la început ca o umbră uşoară pe frunte, alteori ca o muşcătură în inimă. În ziua când se dezveleau surorile pe saltele, am avut o clipă impresia că o văd pe Fana în locul Sultanei, goală sub ochii ilfovenilor. Întorsesem capul, repede, cu un necaz scrâşnit în mine. Nu m-am liniştit până nu am găsit-o, singură, în magazia de lemne. De atunci, câteva nopţi la rând, mă perpelisem sub plapumă şi mă chinuisem să mi-o aduc aminte pe sora mică, aşa cum era la gârlă. Mă întrebam: oare şi ea are pulpa albă şi rotundă, ca Domnica? Dar toate imaginile de altădată mi se şterseseră din amintire cum ştergeam uneori, cu palma, de pe geamul aburit, chipurile şi florile pe cari le desenasem cu degetul sau cu vârful stins al chibritului. Ziua, stând lângă fată, mă surprindeam privindu-i pe furiş făptura şi încercând să-i închipui liniile, sub cămașă.

— Fano, piciorul tău e alb?

— Nu-l vezi?

Mi l-a arătat, simplu, cât se vedea din fustă, până mai jos de genunchi. Tot aşa de simplu, însă, ea şi-a tras bluza pe umeri şi-a încrucişat picioarele. Se roşise şi clipea repede. Înţelesese cu ce rost o întrebasem. Îmi citise în priviri cuvântul ce nu îndrăznisem sau nu ştiam cum să-l spun. Îşi acoperise sânii, se apărase de gândul rău, nemărturisit încă şi de ochii pentru cari nu avusese taină până atunci.

Nu mai era fata de astă vară, goală şi superbă în lumina soarelui, pe parapetul de la Ciurel.

Bănuia Fana în mine, ca o pasăre cu zborul frânt lângă tufiş, duşmanul ascuns? Avea uneori tresăriri mici şi i se înfiorau nările. Alteori rămânea stană, cu pleoapele strânse. Parcă asculta, în aer şi în ea, un zvon.

Ne luam de mână şi încercam să surâdem dar ne întristam, fără să înţelegem de ce şi ne depărtam, ruşinaţi. Stam faţă în faţă, cu ochii în pământ, vinovaţi fără vină.

Începusem, amândoi, să pierdem paradisul!…

CAPITOLUL X

Dragoste şi moarte, altceva nu exista

Câteva luni, n-a mai fost niciun scandal la simigiu.

Grecoaica nu ne mai speriase somnul cu plânsul ei ţipat în noapte şi nu mai adunase chiriaşii, buimaci şi neputincioşi, în faţa uşii cu drug de fier pe dinăuntru şi în curmeziş.

— Safta, care încercase odinioară să afle ce taină era în casa unde nimeni nu intrase şi de ce îşi martiriza vecinul nevasta, se mira acum că Tino se cuminţise şi se întreba, nu fără uşoară părere de rău în glas, ce minune coborâse pacea şi poate o fărâmă de dragoste, în căsnicia lui misterioasă.

Ţiganca bocise, deseori, de mila grecoaicei şi se rugase de Tino, în fiecare noapte cu scandal, în cor cu toate cumetrele, să n-o mai bată. Dar, dacă cu un ochi râdea acum, bucuroasă că soţia simigiului scăpase de chinuri, nu încetase să plângă cu celălalt

Certurile şi palmele, în viaţa celor din casa cu nebuni, erau necesare ca apa şi ca soarele. În traiul lor searbăd, redus la mâncare, la somn şi la încălecări fără dragoste, intriga era unicul exerciţiu de fantezie şi logică, iar ocările şi păruielile, singur mijloc de destindere a nervilor, de descărcare a necazurilor şi de răzbunare platonică împotriva vieţii. Cum nu erau în stare să vibreze decât în fata unui spectacol oripilant, scandalurile de la simigiu le asiguraseră până atunci, la dată fixă, emoţii tari ca rachiul şi ca pumnii primiţi fără veste, pe la spate.

Era natural, aşadar, ca femeile, mai ales, să acorde faptului o importanţă vitală. Ele încercaseră, câteva săptămâni la rând şi prin orice mijloace, să pătrundă misterul, să afle prin ce «talenturi» reușise grecoaica să-l facă pe bărbat, din tiran cum fusese cu câteva luni în urmă, un «Bubi sub papuc»…

— Că e sigur, soro, că l-a pus cu botu pe labe – afirmase Safta în soborul vecinelor, strânse într-o după-amiază la sfat şi cafeluţă. Uite, parcă-l văd pe scârba de Tino umblând în patru labe prin odăi. Nevasta râde în guși când îl vede şi zice: «mult mă călărişi cu pumnii, capră râioasă, stai să te călăresc şi eu acum!» Şi-l încalecă, soro, iar tontul se târăşte cu ea în spinare prin casă, nechezând…

Se aflase, în primul rând, de la persoană sigură, că grecoaica îl ameninţase pe simigiu, în ajunul Anului Nou, că-l lasă dacă nu se face om cu scaun la cap.

— Nu mai pot să îndur bătăile – ar fi strigat ea, disperată. Eşti un grec scârbos şi te părăsesc. Plec în lume. Car buşteni în triaj dar cu tine nu mai stau! Că ce sunt eu, să mă chinui ca pe Christos, palicar împuţit? Plec şi te blestem să rupă viermii din tine, cum rup corbii din caii morţi pe maidane! Nevastă ca mine nu mai pupi tu, hodoroagă

bătrână ce eşti – bătu-te-ar un car de icoane…

Tino o ameninţase, la rându-i, că o spintecă fără milă cu pumnalul, dacă-l lasă singur pe lume şi dă foc la taraba cu covrigi şi brânzoaice, să-i spele flăcările pe amândoi de ticăloşenie şi să le urce sufletele la cer, ca două rândunele zburând alături.

— Bun – a răspuns ea cu hotărâre – primesc! Alege una din trei: plec şi rămâi singur pe lume, mă omori şi se alege cenuşa de amândoi şi praf de munca ta, sau nu mă mai schingiui şi trăim în bună pace, să crape duşmanii de necaz…

Tino se gândise o noapte ce să facă. Nu era aşa uşor de ales. În cele din urmă zâmbise, cu sentimentul că face un sacrificiu: pace, fă – pace între dobitoace…

— A fost cineva la ei în casă, să-i vadă, să-i audă vorbind aşa? N-a fost! Atunci de unde ştim? Vorbe, ascultaţi-mă pe mine

— Îşi tremurase Safta cărnurile – vorbe de clacă…

După altă versiune, simigiul n-o mai canonise pe nevastă de frica lui Ivan. Rusul îi trimisese vorbă prin cineva că, dacă nu se astâmpără, îl prinde de brăcinar şi dă cu el de pământ, să-l îngroape până la umeri, ca în trântele pe viaţă şi pe moarte din cărţile cu haiduci.

Vecinii zâmbiseră neîncrezători. Nu era capabil cizmarul de o ameninţare ca asta. Ştia toată mahalaua că el nu încercase niciodată s-o smulgă pe grecoaică de sub loviturile lui Tino Stavros. Se mulţumise să se închidă în atelierul cât o coajă de nucă şi să plângă, ca o muiere, la icoană. Ivan era voinic, fireşte, dar faţă de simigiu se purtase bleg ca o cârpă.

Adevărul îl ştia numai Sultana, de la unul din ilfoveni. Nevasta nu-l ameninţase pe covrigar şi nici nu-i trecuse vreodată prin gând să se întoarcă în patrie. Belşug şi fericire n-o aştepta nici acolo. Nu laşi acasă avere şi fericire, ca să pleci în lume după o stârpitură cu nevricale, mai ales când eşti tânără şi frumoasă. Safta aflase că Tino o luase săracă. Grecoaica aduna şi mânca măsline putrede şi se culca în port, pe lăzi goale sau prin bărci. Marinarii îi plăteau îmbrăţişările cu stafide sultanine şi smochine. Cu o rodie şi un şir de mărgele ieftine, o cumpărai amantă pe o săptămână.

Simigiului i se făcuse milă de ea şi o culesese de pe drumuri.

Norocul, însă, o părăsise curând.

— Ce să mă fac – se căina ea în fiecare noapte, umblând prin casă în vârfuri, să n-o audă Tino. La mizeria şi destrăbălarea din port nu mai mă-ntorc, fie ce-o fi, iar aici nu mai pot să îndur bătăile bărbatului…

Bisericoasă din fire, se rugase la icoană, s-o lumineze cerul. Plânsese, se târâse cu burta pe duşumele, se mânjise cu chinoroz pe faţă şi se înţepase în sâni şi în pântec cu acele, ca prin umilire şi suferinţă să-şi urce ruga până la auzul Maicii Domnului.

Cum sta îngenuncheată, într-una din nopţi, i se păruse c-o vede pe

sfântă mişcând buzele.

— Lasă-l dracului de palicar, soro, şi hai la noi, în cer…

Grecoaica înţelesese porunca divină şi se hotărâse, fără şovăială.

— Mă omor!

Altă scăpare nu mai era.

Când a văzut-o urcându-se în pod, cu frânghia în mână, simigiul a simţit cum i se face inima ca un covrig răsucit, s-a lovit cu palmele peste ochi şi s-a jurat pe morţii din Kalamata şi Vlahoclisura că n-o mai atinge. Nevasta nu l-a ascultat. Intrase cu capul în ochiul ştreangului şi îl potrivise pe beregată.

— Nu te mai cred! Lasă-mă să mor!

Sta pe scară, ca o barză intr-un picior, gata să se arunce în gol!

Tino îi prinsese gleznele cu braţele, plângând şi-i săruta vârful papucului.

— Maro, viaţa şi norocul meu! Maro, chinul şi bucuria mea de toate zilele…

Grecoaica se înduioşase.

— Tino, stăpânul şi mântuitorul meu!

Simigiul şi-a dus femeia pe sus, până în casă, i-a spălat picioarele cu lacrămi şi i le-a şters cu părul.

— Maro, chinul şi bucuria mea de fiecare clipă…

Se împăcaseră, cu un sărut ca un sigiliu şi se iubiseră ca în prima noapte.

Adevărul era în toate şi în niciuna din aceste versiuni. Fantezia cumetrelor falsificase, inversase logica simplă a faptelor şi trivializase o întâmplare ce păstra, în umbră, un singur personagiu şi cel mai principal: Salomia, nevasta lui Hagiu şi amanta puşcăriaşului frumos din Cotroceni.

Cum şi de când îl cunoscuse proprietăreasa pe Ivan, nu se ştia, până una alta. Ea îl adusese în casa cu nebuni, cu opt ani în urmă şi le vorbise vecinilor, de noul chiriaş, ca de un gospodin cărturar, venit la noi în ţară să mănânce o pline amară, prin muncă. Fireşte, era convinsă că toţi mahalagiii au să-l respecte, aflând că noul tovarăş luptase pentru binele poporului şi fugise din imperiul rusienesc ca să scape de prigoană, lăsând în urmă avere şi rubedenii de neam mare. O primă dovadă de respect o dăduse ea, numindu-l administrator.

— Gospodin Ivan e omul meu de încredere, aici! Nu vă mai osteniţi până la mine, pe Grant, cu plângerile. Gospodin o să vă asculte şi o să facă dreptate. Dacă nu viu până la zi-ntâi să iau chiria, i-o daţi lui. Gospodin Ivan o să vă scrie chitanţă de primire. Ce-o zice şi cum o zice el că e bine, aşa să se facă şi să nu care cumva să vă prind cu intriga, că gospodin e voinic, cum îl vedeţi şi e voia la el, ca de la mine, să vă ia de umăr şi să vă dea afară din curte, cu catrafusele buluc.

Oricât de uriaş ar fi fost Ivan şi oricât de drastic avertismentul proprietăresei, vecinii se priviseră cu subînţeles. Era un mister! Nu culegi un ins de pe stradă, să-l faci om de încredere, numai pentru simplu motiv că insul ar fi gospodin şi cărturar cu neamuri boiereşti.

Safta întrezărise adevărul.

Salomia călătorise mult, pe vremuri, iar despre rus se aflase că umblase tot pământul. Se întâlniseră, prin urmare, prin alte ţări. El venise În Bucureşti convins că amanta de odinioară nu-l uitase şi sigur că, lângă ea, îl aştepta belşugul. Se înşelase. Adorata îşi găsise, între timp, alt iubit. Când eşti ibovnica lui Fane din Cotroceni, nu scapi aşa uşor – că puşcăriaşul frumos vede, simte, presimte şi înfige pumnalul, fără nicio tresărire, în inima potrivnicului.

— E pericol de moarte, rusnacule – ar fi spus stăpâna caselor – să lucrăm cu cap, că ne întinde nebunul ciozvârtele pe gard! Deocamdată stai acolo, pe Basarab şi fă pe cizmarul. Când ai nevoie de parale, îmi dai de veste, să mă prefac bolnavă şi încasezi tu chiria. Le spui vecinilor că mi-o aduci, să nu se zică aşa şi pe dincolo, dar o păstrezi la matale în buzunar. Comedia asta o să ţie câteva luni, până mă descotorosesc de pacoste…

Timpul o dezminţise pe ţigancă.

Opt ani, puşcăriaşul frumos din Cotroceni rămăsese amantul Salomiei, iar Ivan se mulţumise, în tot acest timp, cu rolul modest de om de încredere. Iarna şi primăvara, de sărbătorile mari, el pleca pe Grant, în tovărăşia, unuia din chiriaşi, să-i ureze proprietăresei, în numele tuturor, petrecere frumoasă şi s-o roage să poarte papucii de casă pe cari-i lucrase, din material scump, ca un semn de recunoştinţă. Fane era martor la acest ceremonial şi, în loc să-l spintece cu pumnalul, îl poftea pe rus la masă, îi turna vin cu mâna lui şi îl ruga, uneori, să cânte.

— Să nu te superi, da’ petrecere fără muzicuţă-i parastas. Cântă, batiuşca mă, că mi se despică inima de fericire şi nu se ştie ce-o mai fi până mâine…

Înalt şi rămas – în ciuda anilor – tânăr, cu trupul subţire şi mlădiu, nu voinic dar plin de clocot şi elastic, temut şi deopotrivă admirat de amici şi inamici, sincer în prietenia şi ura lui, categoric în gestul ce răzbuna şi copil în surâsul cu care se dăruia iubirii, Fane era un tip reprezentativ al romantismului bucureştean de odinioară. Puşcăriaşul din Cotroceni avea o figură albă, cu trăsături feminine şi ochii mari, negri şi mereu umezi, adânci, scăpărători în clipa, repede uitată, a necazului dar învăluitori, timizi aproape, în faţa femeilor.

— Un om cu viaţa mea, gospodin, cu isprăvile mele bune şi rele, cu sufletul meu şi cu duşmăniile ce le-am adunat în circă, poate să moară peste zece ani sau poate să moară mâine, ca un dine, intr-un şanţ!

Fărâme sau numai palide umbre ale marelui duh romantic de

atunci, cu o lege a lui mai presus de legi şi cu elanuri ce sfidau morala comună, cuţitarii cu o şuviţă de păr lunecată provocător pe o sprinceană şi ochii ascunşi, piezişi, feroci în lovitura ce ucidea pe la spate şi laşi în faţa unui bătăuş mai puternic, îl iubeau pe Fane şi îl urau, tocmai pentru că îl simţeau al lor dar nu asemeni lor. Încercaseră, nu o dată, să spargă sau cel puţin să înlăture oglinda în care se vedeau aşa cum erau: mici, ticăloşi, cu imperiul de isprăvi – în care se bănuiau stăpâni dar nu şi prizonieri – redus la cele câteva uliţe şi maidane din cartierul lor.

În puşcăriaşul frumos din Cotroceni trăia vagabondul ideal, generos şi dornic de petreceri de cari să se ducă pomina, de pe Grant la bariera Vergului şi de la Puţul lui Crăciun pe dealul cu ape miraculoase sau la Obor – petreceri cu femei frumoase, cu vin bun şi lăutari, epilogate cu o plimbare la şosea, cu mopsul pe capră, lângă muscal, ca un stindard.

Haimanalele îşi aveau legile şi logica lor de viaţă. Erau stăpâne absolute pe o mahala. Între o bandă şi alta era duşmănie de moarte. Cuţitarii îşi respectau, reciproc, hotarele cu maidane şi cârciumi şi nu plecau în altă „ţară” decât atunci când voiau să provoace.

Fane, însă, călcase întotdeauna aceste imperative categorice în viaţa celorlalţi.

Considera oraşul o cetate supusă. Un suflet ca al lui nu avea loc să-şi deschidă aripile numai într-un cartier. Încercase, deseori, să împace tovarăşii din toate culorile bucureştene, ca să realizeze, sub comanda lui, o republică a tricourilor. El începea cheful la Pricopoaia, îl continua pe Filantropia şi-l termina la Obor sau pe Dudeşti. Golanii, însă, nu înţeleseseră visul atotcuprinzător al puşcăriaşului frumos din Cotroceni. Voiau să rămână stăpâni în lumea lor, se simţeau jicniţi de prezenţa lui Fane – mai ales că el avea ibovnice în toate mahalalele – şi se adunau, în consfătuire, prin cafenele sau pe un loc viran, ca să hotărască ce au de făcut şi cum să răzbune ofensa.

Insul cu o misiune aşa de dificilă şi plină de pericole, uneori – pericole pe cari era mândru că le poate sfida – intra în cârciumă înjurând şi lovind cu bastonul în şirul de sticle, îmbrăcate în foiţă, din rafturi, se aşeza, nepoftit şi obraznic, la masa celor din Cotroceni, cerea băutură anume pentru el şi le comanda lăutarilor cântece pe placul inimii.

Fane se uita la el, lung, palid, indiferent la gândul scandalului ce va urma sigur dar trist că tovarăşii din mahalaua în care venise să petreacă au rămas proşti şi departe de gândul lui de înfrăţire şi-i obliga pe prieteni, cu un semn, să se facă că nu văd sau că nu înţeleg provocările mosafirului nepoftit.

— Am gust – se ridica el de pe scaun, în cele din urmă, adresându-se noului venit – am gust să petrec cu voi!

Haimanaua pleca, imediat şi surprinzător supusă, cu un docil şi abia

îngânat: «bine, coane Fane» şi se întorcea, nu peste mult timp, cu toată banda.

Cârciumarul adăoga o masă sau mai multe, după numărul celor veniţi, iar puşcăriaşul frumos comanda, pentru duşmani, fripturi în sânge şi vin în căldări. Dălcăuţii mâncau cu poftă şi închinau în cinstea «conului Fane», care ti privea, zâmbind fără gând, cu braţul petrecut pe după gâtul ibovnicii şi cu cei câțiva prieteni credincioşi aproape.

Cuţitarii erau sinceri, în urările lor de sănătate şi noroc în dragoste.

Fane ciocnea paharul – un pahar al lui, din care nu mai bea nimeni şi păstrat cu sfinţenie de cârciumar – cu fiecare, îi săruta frăţeşte şi dacă vreunul din ei avea tricoul rupt sau era netuns, îi strecura în palmă, fără să vadă ceilalţi, o piesă de argint. Şoptise, nu o dată, că-i ruşinos, pentru un tânăr, să umble jerpelit şi cu laţe de spoitor. Tricoul şi freza cu smocul de păr pe-o sprinceană erau unicele dovezi de nobleţe ale romanticilor cu şişul ascuns în mânecă, dispuşi oricând să moară de dragul amantei sau apărând iubita unui tovarăş, din orice mahala ar fi fost. Un imperativ drastic, Înscris în inimi, îl descalifica pe cel ce se purta cu o femeie, oricare, inelegant – o eleganţă a lor, cu legi aparte şi de neînţeles pentru ceilalţi orăşeni – sau se dovedea că nu fusese în stare s-o apere.

Sunt cavaler – era o lozincă, fireşte rareori respectată riguros, a tuturor cuţitarilor bucureşteni.

Când, întâmplător, o fată sau o bătrână avea un necaz într-o suburbie vecină, haimanalele îi făceau gardă de onoare şi o însoţeau până la hotarul dintre cele două lumi. La despărţire, cineva rupea o bucată din tricou şi o da mărturie, ca să afle tovarăşii din cartierul megieș cine le apărase sora, ibovnica sau mama.

Recunoscători, aceştia îi invitau pe salvatori într-o cârciumă, le dau să bea şi să mănânce şi-i conduceau, până la ei acasă, cu armonica, în timpul petrecerii, gazde şi mosafiri, la fel, legau batiste albe de cureaua pantalonilor – semn că e pace…

Fiecare cartier avea, în ţesătura vestmântului, culmi anume.

Haimanalele din mahalaua cu nume ruşinos purtau tricouri în dungi orizontale albastre şi albe, cei de pe Grant în dungi perpendiculare albe şi roşii, cei din cartierul Sfânta Vineri-Pleşoianu în pătrăţele albastre şi roşii, iar cei de pe Basarab (de dincolo de pod), Banul Manta şi Filantropia, în dungi perpendiculare albastre şi roşii. Fără îndoială că fiecare culoare simboliza ceva şi voia să mărturisească un gând.

Fane, singur, în Bucureşti, îmbrăca – sub cămaşa de mătase – un tricou pe care şi-l comandase special, în pătrăţele negre şi roşii, cu guler albastru şi şnururi albe, pentru că: «dragoste şi moarte, fraţilor, altceva nu există!» Tovarăşii lui din Cotroceni aveau, de asemeni,

tricou în pătrăţele roşii şi negre dar fără guler şi fără şnur – semn distinctiv şi galon acordat numai puşcăriaşului frumos…

— Să bem, fraţilor – închina el cu duşmanii poftiţi la masă – pentru suflet, pentru noroc, pentru femei şi pentru aleluia…

Se ridica unul din cuţitari, să răspundă sincer.

— Coane Fane, te iubim acum, când stăm unii cu alţii alături şi ciocnim un pahar cu vin. Da' mai e o lege, pe care o calci, că eşti mai al dracului ca noi! Aşa cum ne vezi, să ne laşi s-o apărăm, când s-o sparge cheful. Matale ai spus că-i o dragoste şi-o moarte… şi că haimanaua nu se lasă atinsă la bătătură nici de sfântul sfinţilor măsii…

Loiali, în ura şi prietenia lor egală, tinerii îl rugau:

— Spune, nenicule, cât suntem în bună pace, cum vrei să te cinstim? Ştim să cântăm, să facem jocuri, bătându-ne în cuţite şi să ne vărsăm sângele, la o poruncă a ta, ca să vezi cât ne eşti de drag…

— Lasă, că în cuţit o să văd eu, în curând, cum vă bateţi. Acum, dacă mă iubiţi, să-mi cântați, fraţilor! Cântaţi, mă, că mi se despică inima de fericire şi nu se ştie ce-o să fie cu mine peste un ceas…

În cârciumă era un aer închis, greu de gânduri, de vin şi fum de tutun. Haimanalele urlau, răsturnate pe scaune şi prinse pe după gât – cu ochii mici, pierduţi în gol – cântece de obidă şi de dragoste, în timp ce Fane rămânea în picioare (el singur în picioare) cu bărbia în piept, mai frumos şi mai înalt în tristeţea lui nemărturisită.

Măguliţi că un tovarăş ca el le ascultă şi respectă suspinele şi ofurile – fiecare mahala îşi avea melodiile ei – duşmanii se apropiau de puşcăriaş şi-l rugau, cu privirile înlăcrimate, să le permită să-l îmbrăţişeze.

— În ziua când o să te omorâm – ofta unul din ei – doi ani o să purtăm cenuşe în cap şi n-o să bem un strop de vin. Ibovnicele noastre au să lege funde negre în păr, iar lăutarii au să-ţi cânte cântecul, ca o psaltire în biserică…

— Lasă, mă frăţie – încerca Fane să surâdă – că nu s-a născut încă insul care să mă omoare pe mine! Acum să bem şi să glumim, că o viaţă, o dragoste şi o moarte avem! Mulţumescu-vă de acum, pentru tristeţe, când o fi să mor şi săruta-le-aş ochii ibovnicelor de la voi din mahala, că au să poarte funde negre în păr, după mine. Bre, da' mai e până atunci – facu-i morţii sufletul scuipătoare…

Asta era singura lui înjurătură.

Glasul îi tremura. În figura zâmbitoare, numai ochii erau umezi.

— Vin, jupâne – cântă ţigane…

Cârciumarul umplea din nou căldările de pe masă şi schimba toate talgerele de lemn, pentru alte momiţe şi fleici în sânge. Lăutarii bătrâni şi cu har în meşteşug lunecau arcuşul pe coarde, ca o părere, topiţi în melodia sălbatică şi unică, iar haimanalele ascultau, oftând,

încovoiate pe scaune, cântecul puşcăriaşului frumos din Cotroceni. Fane şi-l făcuse singur, în primele luni de închisoare şi obidă. Era o glorificare a sufletului cu care se mândrea dezmoştenitul de oriunde – suflet înflăcărat, generos, încrâncenat în ură şi muiat în surâs, pentru că în dragoste fără margini fusese plămădit şi fără robia legii, ca pasările, ca vântul şi ca florile de pe o margine de drum.

Toţi lăutarii bucureşteni îl ştiau dar n-aveau curaj să-l îngâne, vreodată, fără porunca stăpânului în tricou. Cântecul acesta era ca o pecete peste frăţia ce se încheia între o bandă şi alta sau ca o provocare, când cuţitarii din mahalaua în care venise să petreacă puşcăriaşul frumos, scăpărau priviri piezişe, necruţătoare…

Acum era semnal de luptă.

Fane spărsese paharul de zid, cu un chiot în care era râs şi sudalmă, îşi desfăcuse funda de la gât, cu un gest nervos, dezbrăcase haina şi lepădase cămaşa de mătase, ca să rămână – în faţa haimanalelor – o haimana la fel, cu inima în zale roşii şi negre. Era mai frumos acum, mai mlădiu şi mai subţire: un trup fraged de copil cu neastâmpăr în priviri şi flăcări mici în goana sângelui.

Prietenia înceta, ura începea să aibă cuvânt.

Fane lupta întotdeauna în tricou, ca un erou înfăşurat în stindard. Faima culorilor pe cari le purta intra din nou în joc. Victoria lui era victoria tuturor cotroceniştilor…

Potrivnicii se împrăştiau prin mahala, pe după colţul străzilor şi pe maidane şi aşteptau, cu ochii crânceni şi cuţitul ascuns în mânecă. Fără îndoială că, iarnă sau vară, tricoul era şi pentru ei o armură imperios necesară. Un fluierat strident, prelung, cu două degete pe limbă, anunţa începutul ostilităţilor.

Fane se oprea în uşa cârciumii, să-şi ridice pantalonii cu un gest specific, făcut numai în aceste ocaziuni de mare încercare şi pleca după duşmanii proşti şi dragi, urmat de lăutari dar şi de prieteni, deşi aveau poruncă să nu se amestece în scandal, oricât de mare ar fi, la un moment dat, pericolul în care s-ar afla.

Când îi apărea în cale un inamic, la o răscruce sau pe un loc viran, el întindea palmele, să se vadă că luptă fără armă.

Cavaler, potrivnicul arunca şişul păstrat, până atunci, în mânecă.

Puşcăriaşul frumos din Cotroceni avea loviturile lui sigure: pumnul repezit de sus în jos, cu putere, între ochi sau izbitură directă în inimă. Pocnit, insul se da câţiva paşi înapoi, îngenunchea şi se făcea covrig la picioarele învingătorului. Se întâmpla, uneori, ca o puşlama – de frică sau cu gând vădit de asasin – să nu renunţe la cuţit. Era un moment de încordare, în primul rând pentru omul înarmat, care ştia că joacă – pe viaţă şi pe moarte – o carte mare.

Fane nu se intimida. Se apropia de duşman cu pasul egal şi ferm, liniştit în aparenţă şi se uita în ochii lui, drept, fix. La prima tentativă

de atac, cu o agilitate surprinzătoare şi cu un calcul precis al mişcării, puşcăriaşul din Cotroceni îl dezarma pe nemernic şi-l arunca, prins de mijloc şi învârtit pe umăr, cu capul în jos. Dacă nu-l lua duba de la Morgă, îl îngropau rudele peste câteva zile.

Lăutarii cântau, în timpul luptei, iar prietenii celui neînvins îi pansau pe răniţi cu fâşii rupte din tricouri – din tricourile lor în pătrăţele negre şi roşii – şi îi trimeteau, în camioane sau pe braţele mahalagiilor, după împrejurări, acasă ori la «Salvare».

Fane, trecând prin mahala, lăsa în praf câţiva desfiguraţi şi umplea camera de gardă a spitalului apropiat cu haimanale învineţite.

După scandal, victorios şi trist că lovise, cu pumnul, în inima de sub tricouri şi că vărsase sânge de frate mai mic şi neînţelegător, nevinovat poate că nu se putea ridica până la visul lui de înfrăţire, se înfunda cu tovarăşii toţi într-o cârciumă din Cotroceni, se îmbăta după întâiul pahar cu vin şi începea să plângă, cu o durere în el din durerea celor învinşi.

Povestind, Fane îşi culca tâmpla pe pantoful mic şi scump al amantei – gest omagial pe care rusul îl înţelesese.

— Numai femeile m-au priceput, batiuşca Ivan! Uite de ce le-am iubit pe toate, la fel, ca pe icoane!

Vorbise rar, ca o poruncă.

— Să ştii, gospodin, că în ziua când mi s-o urî cu viaţa, de-o femeie am să mă las ucis. O să fie moartea mea, atunci, ca papucii aduşi de matale Salomiei mele: cadou, ultimă recunoştinţă pentru dragostea cu care m-au fericit atâţia ani – săruta-le-aş, de dincolo de moarte, sfârcul sânilor!

Se oprea la fereastră, cu profilul în lumină şi nu-i mai păsa de lacrămi. Îşi desfăcea gulerul, larg, cu un gest mic, nervos, ca în clipa lui de ciudă şi de sfidare a duşmanilor din cârciumile mahalalelor, ca să se vadă, sub albul de mătase al cămăşii, tricoul în pătrăţele roşii şi negre, purtat peste tatuajul ce simboliza – pentru el şi toate haimanalele bucureştene – norocul şi rostul pe lume: o inimă, străpunsă de o săgeată…

— Dragoste şi moarte, gospodin! Altceva nu există pe lume!

Care ţi-a fost folosul că ai încercat să schimbi rostul lumii rusieneşti? Ai fugit şi-ai venit aici, să-i cârpeşti papucii ţigăncii lui Gore, pentru câteva copeici. Iartă-mă, gospodin, că nu vreau să te umilesc, da tare mi-e necaz pe matale în clipa asta! Ai crezut că ţarul nu-i lasă pe mujici să fie fericiţi? Şi, pentru ei, ai dat cu piciorul la avere şi cine ştie dacă n-ai lăsat în urmă şi o dragoste… Vezi că ţi se umezesc ochii? Hai, batiuşca Ivan, cântă ceva – cântă pentru Sonia, pentru Liuba sau pentru Marusia din inima dumitale…

Ivan psalmodia o romanţă în care o ruscă de departe lumina necuprinsul cu privirile, îl legăna cu sufletul, îl parfuma cu răsuflarea

şi sprijinind zările pe gene, luneca pe cer o inimă ca o lună hoinară.

Fane asculta cu ochii închişi, trântit pe covor, la picioarele amantei.

Ea traducea, uneori, versul cu tristeţi.

Răsare soarele şi-apune
Şi-n închisoarea mea-i tot noapte —
Durerea cine mi-o va *spune?*

Ibovnicul se ridica în genunchi, cu braţele deschise, ca o cruce înfiptă între Ivan şi Salomia şi striga, scuturând capul.

— Vezi, asta mă roade şi pe mine, batiuşca! Crăp ca mâine şi duc cu mine taina în mormânt. N-o să aibă cine să spună lumii tot ce am visat frumos şi tot ce am închis în mine, cu scrâșniri de durere sau de revoltă.

Puşcăriaşul avea presimţire că-i e sfârşitul aproape.

— Ai să vezi, gospodine, după ce-oi muri eu, că nu mi-a fost viaţa în zadar, că n-am trăit numai pentru scandal şi petreceri. Mi-am avut şi eu bulgărul de soare, am îngrijit şi am crescut şi eu un suflet fraged. Sufletul ăsta o să-mi aprindă o lumânare la căpătâi.

Singură Salomia ştia de cine era vorba şi nu se supăra – tot aşa de bună amantă şi soră.

Opt ani, ea fusese, de asemeni, sora şi duhovnica lui Ivan. Necazuri mari nu avusese el niciodată. Trăia mai presus de vecinii din casa cu nebuni, cu gândul peste hotare, aşteptând din primăvară în primăvară o veste mare, de la tovarăşii rămaşi acasă sau de la fugarii risipiţi în lume. Se mai considera încă, după opt ani de speranţă zadarnică, un mosafir, o umbră vremelnică printre noi. Viaţa tuturor trecuse pe lângă el ca o apă, fără să-l atingă. Anii de muncă şi de lipsuri, în mahalaua cu nume ruşinos, aveau să rămână, în curând, pentru el, ca o amintire urâtă.

Ivan visa o deşteptare sărbătorească.

Visând, începuse să adune, de timpuriu, fire albe pe tâmple…

În noaptea de Anul Nou, rusul intrase pentru întâia oară, în casa de pe Grant, cu sufletul plin ca un ciorchine, dornic să afle pe cineva care să-l asculte. Nu mai putea să sugrume adevărul în el.

Când l-a văzut în prag, uriaş *şi* palid, sprijinit de zid să nu cadă, Salomia a scăpat paharul din mână.

— Vai de mine, ce-i cu dumneata, gospodin?

Fane l-a prins repede de subsuori şi l-a aşezat pe un scaun.

— Gospodin, dragă gospodin, Ivan!

Rusul tăcea, cu capul greu între umeri. Lacrămile îi picurau, mari pe covor. Puşcăriaşul îl crezuse rănit într-o încăierare cu pungaşii şi căuta cu palma, sub rubaşca descheiată la gât, urmele de sânge. Proprietăreasa încerca să-i ridice fruntea şi să-l privească în ochi,

convinsă că numai aşa va întrezări zbuciumul ce-l gonise de acasă, pe o noapte cu viscol cumplit şi-l adusese, pe neaşteptate, la uşa lor.

— Ivan ai venit să spui la voi că el omoară ala grec spurcat!

Salomia îşi îngropase faţa în palme.

— Vai de mine! Iar a fost scandal în şandramaua aia cu nebuni? Am să-i dau foc, să scap mahalaua de balamuc.

Fane singur zâmbise. Acum înţelesese ce rană ascunde rusul sub rubaşcă.

— Lasă, Salomio, nu mai da foc la case, că destul s-au aprins călcâiele lui Ivan. Nu-s casele de vină! Marea vinovată e Maro, nevasta grecului.

Surprinși, deopotrivă, stăpâna şi cârpaciul s-au uitat la el, lung, cu nedumerire. Amantul se plimba liniştit prin cameră, fumând.

— Eram sigur că aşa are să se-ntâmple!

Se apropiase de Ivan, îi prinsese capul în palme şi-l privise drept, cu un surâs ca o lumină palidă pe figură.

— Ei, gospodin, aşa-i că mai e şi altceva pe lume, afară de ţar, de mujici şi de Vladimir Ilici Ulianov? Acuma crezi că dragostea e ca o băutură amară şi vine cu gust de moarte?

Îl sărutase pe frunte, ca pe un copil, după o faptă bună.

— Începi să fii un om, pentru că începi să simţi ce-i aia dragoste adevărată! Bravo! Până azi mi-ai fost drag şi atât. De acum încolo, încep să te admir! Ai ştiut să alegi! Prea e tânără Maro şi prea seamănă cu Salomia mea, ca să nu merite iubirea unui om ca tine…

O poveste pe care Fane o trăise.

— Fă ca mine, rusule! Când am văzut-o întâia oară pe Salomia, alături de lepădătura aia bătrână de Hagiu, ca o căprioară lângă o mârţoagă de saca, am simţit cum mi se tulbură sângele. Uite, mi-am zis, cum îi place vieţii să-şi împerecheze progeniturile! Ia să-i dăm noi vieţii un dos de palmă peste gură! După o săptămână, mârţoaga a fost scoasă la reformă…

Când era lângă Fane, Salomia se estompa. Trăia în umbra lui, prin gândurile, elanurile, necazurile şi bucuriile lui. Inteligentă, intrepidă, Înfruntând primejdia cu un surâs împietrit în colţul gurii şi înlăturând piedicile cu tact, stăpână pe sine și în orice împrejurare, ea îşi croise un drum în viaţă, în urcuş anevoios dar, sigur, cu o voinţă îndărătnică. Alături de puşcăriaşul frumos din Cotroceni, însă, avea un sentiment bizar de contopire, de anihilare a voinţei, de volatilizare a gândului, de părăsire pe braţele lui ca într-un leagăn.

Exista pentru el şi prin el.

— Dacă zice dânsul aşa, batiuşca, aşa este!

Ivan încercase, slab, să se apere. Tot ce spusese Fane i se păruse o glumă – oricum, la care nici nu se gândise.

— Asta nu dragoste!

Pe Maro, mărturisise rusul, o văzuse de câteva ori şi numai în trecere. De doi ani, de când o adusese simigiul în ţară, grecoaica apăruse rar în simigerie, deschisese geamul de patru ori şi zâmbise copiilor, răspunsese o singură dată, prin semne, ţigăncii lui Gore, care o întrebase, tot prin semne, ce mai face şi se plimbase, mai ales seara, păzită de cei doi ilfoveni, pe maidanul cu basculă. Poate că era o singuratică, poate. N-o lăsa bărbatul să iasă în lume, de frică să n-o piardă. Sigur era numai faptul că Maro, timp de doi ani, privise soarele printre gratii.

Ivan presimţise că se petrece ceva neobişnuit în casa grecului dar nu încercase să afle. El trăise cu munca, nevoile şi gândurile lui, cântând când era trist sau vesel şi aşteptând o veste cu minuni, de la tovarăşi.

E adevărat că, uneori, simţea o tulburare, un neastâmpăr în el. Arunca raşpelul şi calapodul şi pleca afară. La simigiu erau ferestrele deschise. Ivan o bănuia pe Maro ascunsă înăuntru, după perdele. Dar nevasta lui Tino nu se uita anume la el. Ar fi fost în stare să jure că vecina se oprise la geam ca să asculte ciorovăiala vrăbiilor prin plopi sau să vadă cum se scutură florile mărului ce crescuse, prin ce minune nici rusul nu ştia, în faţa uşii lui.

Oricum, el încercase să se smulgă din tulburare. Fugea pe maidan, să se joace cu copiii şi să uite, sau se încuia în magazie, încovoiat pe ceaslovul cu slovă fără înţeles pentru mine.

Dacă juca printre rânduri numele grecoaicei, scris cu raze parcă, erau de vină numai ochii obosiţi, că lăcrimau. Maro i se părea un cuvânt ca o muzică în suflet. Îl strigau vrăbiile prin copaci, îl amintea clopoţelul pus la uşa simigeriei, îl păstra gândul, ca pe un joc şi îl susura chitara de deasupra patului, când se izbeau razele soarelui de coarde.

Ivan îngâna în el, ca o împăcare: Maro e un nume ca o cădere de stropi în havuz, când e apusul fântână de culori.

Se mai întâmpla uneori, îndeosebi noaptea, când lumina lumânării se revărsa peste pagini înflorite, ca o amăgire, să i se pară că grecoaica seamănă cu toate sfintele din gravurile ceaslovului. Ea fura părul blond al Măriei din Magdala, ochii limpezi şi buni ai preafericitei Atanasia din Antiohia, ovalul figurii cuvioasei martire Anisia, gura senzuală a sfintei fără nume, din visul zbuciumat al tinerilor mucenici şi trupul plin de ispite al frumoasei Pelaghia, care dintru început, de viclene vedenii atrasă, preacurvise…

— Cum se împacă în matale, gospodin, Vladimir Ilici Ulianov cu sfrijiţii din bucoavnă – îl întrebase Fane odată, râzând.

Ivan n-a răspuns. Puşcăriaşul frumos din Cotroceni n-ar fi înţeles ce minune făcuse Maro. Grecoaica întorsese gândul crâncen al răzmeriţei spre cer şi-l limpezise. Pur ca o figură de legendă păgână, rusul învinsese duhul ticălos al trupului şi stăpânise, sugrumase în el, orice

îndoială bicisnică. Îşi recâştigase ceasul de odihnă şi de reculegere, din clipa când simțise că toate sfintele din ceaslov trăiau în el prin nevasta covrigarului. Bucoavna pe care sta aplecat nu mai era o carte moartă, acum. Ivan se uita în ea ca într-o apă cu umbra în adânc. Din ispita de la doi paşi, el furase şi păstrase numai sufletul, în care se recunoscuse şi contopise.

Ascultându-l, Salomia privise lung, cu înţeles, spre amantul cu surâsul competent. Pricepuse şi ea, în sfârşit, de ce vrea rusul să-l omoare pe Tino.

— Ei, batiuşca, ţi-am spus eu, de adineauri, că e dragoste la mijloc! Şi încă ce dragoste…

Gospodin încercase încă o dată să se apere, de astă dată cu îndârjire. Se lovea cu pumnul în frunte şi se chinuia să-i convingă pe amândoi că nu din pasiune pentru grecoaică se hotărâse să-l suprime pe simigiu.

Maro se dedublase, pentru el. Între nevasta lui Tino şi Maro din visul lui Ivan era o mare deosebire. Sufletul ei, afirma cârpaciul, se desprinsese din trupul pe care bărbatul îl culca alături de el, în fiecare noapte – evadase din viaţa tuturor, se eliberase din pumnul lui de ţărână şi apropiind secolele, înviase în gravuri şi în visul celui ce-şi învinsese, de asemeni, pumnul lui de ţărână.

În acest dublu concubinaj, trupesc şi idilic, al frumoasei de dincolo de gratii, drumurile nu se încrucişau. Rusul n-o râvnise niciodată pe femeia simigiului iar acesta, prost şi bătrân, nu bănuia aventura nocturnă a sufletelor.

Mai mult, Ivan se întreba, uneori, dacă unda muzicală din visul lui era, în adevăr, duhul grecoaicei sau numai un ecou din muta mare fierbere a nopţilor de primăvară, când dragostea e a tuturor şi a nimănui. Salomia şi Fane ar fi râs, fără îndoială, dacă el le-ar fi mărturisit că se îndrăgostise de umbra sufletului său, purificat în aceste nopţi cu limpezimi şi răsfrânt în gânduri, ca un tânăr pelerin aplecat – în ceasul cu linişti al amurgului – peste o apă cu oglinzile adânci sub sălcii.:

Maro fusese numai fondul luminos pe care se profilase această umbră a sufletului.

Ivan nu ar fi cerut mai mult de la viaţă.

Întâmplările din ultima vreme, însă, stricaseră jocul cu umbre şi lumini.

Începând să-şi cunoască vecinii, rusul se convinsese că toţi erau deopotrivă de răi, pentru că erau la fel de proşti şi se hotărâse să rămână departe de frământările şi veselia lor întristătoare. Dar femeile din casa cu nebuni îl disperaseră.

Revoluţionarul ce luptase odinioară pentru libertate şi respectul aproapelui, a fost deseori silit, şi nu fără tristeţe, să despartă

vrăjmaşele prinse de păr, prin lovituri. Se ruşina, ridicând mâna şi se certa că – din tovarăş al omului de pretutindeni – ajunsese gardian în ospiciul de pe şoseaua Basarab.

Fireşte că, în procesul acesta de conştiinţă, Ivan îşi acorda circumstanţe atenuante. Bătând, fostul soldat al lui Vladimir Ilici Ulianov pacifica. Altminteri, cumetrele fără stăpân ar fi fost în stare să se desfigureze, să-şi dea foc la catrafuse sau să se înece una pe alta, apăsându-se cu capul în butoiul cu apă de ploaie.

Primele scandaluri din casa simigiului îl impresionaseră dar Ivan nu intervenise. De ce n-o apărase pe Maro, de ce nu gândise niciodată că e destul de puternic ca să-l reducă la tăcere pe grec cu un singur pumn, cum nu vibrase el în fondul acela de umanitate ce-l apropiase, odinioară, de spânzurătoare şi-l înfrăţise, în urmă, cu câinii maidanelor, cu gâzele şi cu licărul stelelor? Precis nu ar fi putut răspunde…

Spectacolul acesta oripilant al distrugerii şi al martirizării, crescut în sălbăticie de întuneric şi de panica tuturor, îl paraliza. Rusul se simţea mic, inutil, murdar, ticălos în ticăloşenia ce-l înconjura şi se prăbuşea pe scaun, plângând, cu sufletul greu de nedumerire, de spaimă, de revoltă şi de îndurerare.

Cu timpul, însă, ca un animal ce adulmecă furtuna, Ivan începuse să presimtă scandalul cu câteva ore mai înainte. Umbla fără astâmpăr, de colo până colo, s-o vadă pe Maro, s-o roage să fugă, să se ascundă. Intra pe la vecini şi nu ştia ce caută, întreba nimicuri şi nu aştepta lămuriri, pleca pe poartă, cu gând să se ducă undeva şi uita unde. Se întorcea în magazie, ca – după câteva minute – să plece iar prin curte, neastâmpărat, neobosit, neînţeles în el şi de mahalagii.

Toamna şi iarna, îndeosebi, chiriaşii din casa cu nebuni se culcau devreme.

Ivan rămânea singur, să tremure în beznă, fără să ştie anume de ce şi să aştepte – o aşteptare de fiecare clipă şi cu fiecare clipă mai chinuitoare.

În aceste momente de încordare şi de răsucire a nervilor, iadul din căsnicia simigiului împrumuta, în fantezia bolnăvicioasă a omului ce trecuse de atâtea ori pe lângă moarte, nepăsător, un rost anume, nelămurit încă sub frunte dar limpezit în sentimentul bizar de intensificare maximă a vieţii, când lucrurile se însufleţesc, iar umbrele încep să se materializeze şi să aibă glas.

Ivan avea impresia, cum asculta, atent, în întuneric, că se adună şi cresc, de pretutindeni, ameninţări. În faţa lor, Maro din vis tremura ca o frunză, terorizată – alături de el şi în carnea lui – de o mină sortită să lovească din ascuns. Se multiplica vedenia din vis, în jocul de oglindă aburită al privirilor umede, nesigure sau cealaltă Maro, roaba dintre gratii, presimţind Furtuna aproape, venea să caute un adăpost

sigur între cei patru pereţi de scânduri? Oricare ar fi fost taina, rusul nu măi deosebea visul de viaţă, nu mai ştia care-i frumoasa din gravurile ceaslovului şi care umbra fugară din cuibul grecului…

Le îmbrăţişa, pe amândouă, cu acelaşi suflet şi încerca să le apere de primejdie cu o rugăciune la fel.

Magazia lui, în aceste nopţi de împletire a luminii cu întunericul, era amvon.

În timp ce vecinii, cu somnul încă rămas în gene, încercau să spargă uşa simigiului, ruga pe care o murmurase cârpaciul în el se schimba în cântec, mai sfâşietor în noapte cu cât erau mai stinse chemările de ajutor din odaia zăvorită. Ţipase Maro sub lovituri sau ţipa numai arătarea din visul singuraticului? Rusul răspunsese, pentru Salomia şi Fane, numai cu o lacrimă…

Dar, în ultima noapte cu scandal, vecinii nu mai auziseră melodia ca o sfâşiere.

Se rupsese o coardă în Ivan, se răsturnaseră înţelesurile de până atunci şi se cristalizase în el un adevăr nou, lapidar, definitiv. Ca să poată înţelege şi prietenii din Grant adevărul acesta, gospodin explicase încă o dată misterul din gravurile ceaslovului. Îngemănându-se cu visul lui luminos, Maro începuse să fie, ca în porunca biblică, de o fiinţă cu Ivan.

Trăiau unul prin altul – o singură inimă, un singur gând, o singură suferinţă.

Bătându-şi femeia, simigiul îl martiriza pe rus. Din sufletul lui chema ea ajutorul vecinilor, în carnea lui suferea loviturile, în cântecul lui îşi striga plânsul, în faţa icoanei lui îşi aduna în palme, ca pe mărgele, lacrămile.

Batiuşca postise o săptămână şi se gândise ce să facă.

Se hotărâse: trebuia să-l omoare pe Tino, ca s-o salveze pe Maro şi să-şi libereze visul…

CAPITOLUL XI
Joc cu păpuşi, cu inimi şi cu flori

Terminând spovedania, Ivan se ridicase de pe scaun, liniştit. Mărturisind gândul tot, se împăcase cu el şi cu oamenii. În conştiinţa lui, crima se consumase. Cum va fi ucis grecul, era o problemă secundară, un fapt ce va decurge de la sine – simplu, banal…

Fane, însă, nu-l lăsase să plece.

— Stai, batiuşca, poate că mai avem ceva să ne spunem. Te ascultai, până acum ca un duhovnic. Am înţeles vorba dar am înţeles şi ce-a rămas, dincolo de vorbă, nespus. Acum e rândul dumitale să mă asculţi. E o viaţă de om la mijloc. Suntem datori, prin urmare, să stăm la o parolă serioasă. Mai ales că dragostea asta te-a cam întors pe dos. Când ţi-am povestit, acum un an, cum am ucis un duşman, ai sărit în sus de revoltă şi ai ţipat la mine, că nu are nimeni dreptul de viaţă şi moarte asupra aproapelui! Şi-acum arzi de nerăbdare să pleci la Tino, ca să-l omori. După cum vezi, gospodin, vine scârba de viaţă la om, din când în când, îl prinde de chică şi-l duce la oglindă: «aşa ai fost ieri, omule!" Pe urmă, tot de chică, îl duce la altă oglindă: poftim, aşa eşti acum!» Insul face ochii mari, de viţel la poartă nouă şi nu se mai recunoaşte – nu mai ştie care-i el, cel adevărat! Pilda asta, ca să afli că nu-i lege în lume să stea în picioare ca o lumânare la nuntă – că omul e ca floarea cu pălărioara cu funde galbene în vârf: se schimbă după vreme şi se întoarce după soare…

Ivan scăpase şapca din mână.

— Nu te mai frământa, gospodin şi – mai ales – nu încerca să înţelegi, acum, tot ce am să spun. Ascultă şi lasă înţelesul pe mâine, când vei fi singur şi mai limpede la cap. Ştii cum suntem noi, în clipa asta? Ca la «lanseu». Ai auzit, vreodată, de «lanseu»? E un dans cu figuri graţioase, jucat de perechi multe. Nu se poate să nu-l cunoască şi nobilii moscoviţi! Spovedania dumitale, batiuşca, a fost ca o muzică şi ca o poruncă. Ne-a împins, fără veste, în «lanseu». Avem, până acum, o pereche Ivan-Tino, în figură simplă de dans şi alta Salomia-Maro, în figură pe care n-o ştim cum are să iasă…

Vorbind, Fane privise peste umăr la amantă şi zâmbise.

Competent în cauză, el însuşi erou principal al unei crime pasionale ce făcuse vâlvă, cu câţiva ani în urmă, puşcăriaşul apreciase că nu era nevoie să moară Tino, ca s-o salveze Ivan pe Maro şi să-şi descătuşeze visul.

Faptul în sine era prea simplu ca să merite o vărsare de sânge, mai ales că între rus şi adorată era o piedică de nimic ca simigiul. Câteva palme, date la timp, ar fi fost tot aşa de hotărâtoare. Singura necunoscută, în calculul ce-l făcuse Fane, era Maro. Mai precis:

sentimentele ei probabile pentru cârpaci. Fireşte, în datina simplă a vieţii, oricine e bucuros să scape de schingiuiri şi să-l urmeze pe salvator, mai ales când binefăcătorul e un om ca gospodin.

Haimanaua, însă, ştia bine că femeile au o logică a lor şi anapoda. Surpriza nu era exclusă. Orice hotărâre, luată mai înainte de a se cunoaşte gândul şi înclinările grecoaicei, ar fi fost – prin urmare – riscantă. Concursul Salomiei, singura în măsură să provoace o mărturisire şi să întrevadă, cum spusese Fane, îndeosebi ce va rămâne dincolo de vorbă, nespus de Maro, era indispensabil.

Întâmplător, în noaptea aceea, stăpâna caselor se încăpăţânase să rămână numai amantă, cu alte cuvinte: o femeie cu o logică a ei şi anapoda.

Mândră şi generoasă deopotrivă, gata oricând să intervină energic şi să-şi apere protejaţii cu orice risc şi împotriva oricui, ea ascultase spovedania lui Ivan cu o linişte de piatră. Ochiul ager al puşcăriaşului nu descoperise, sub masca pe care şi-o impusese iubita, clocotul lăuntric. S-ar fi putut spune că martirajul suferit de grecoaică, timp de doi ani, n-o impresionase de loc.

Mirat, Fane o provocase prin aluzia ce o făcuse la «figura Salomia-Maro» şi încercase s-o convingă, indirect, că – în hora cu dragoste şi moarte pe care-o începuse rusul cu Tino – ea era datoare să rămână factor determinant şi să impună, prin Maro în primul rând, o limpezire a misterului din casa cu scandal.

Meşter păpuşar, el trăsese sforile abil. Cu o singură comandă, ridicase între cei doi inamici, ca o barieră, un proces de conştiinţă şi o angajase pe ibovnică, în figură compusă, cu grecoaica, înclinând planşa pe care jucau cele patru marionete, voia să realizeze prin surprindere, în ritmul precipitat al dansului, un trio Ivan-Maro-Salomia. Rămas singur, simigiul nu mai interesa. Împrejurările îl aruncau peste bord, ca pe orice epavă…

În adevăr, gospodin ar fi încercat inutil să cuprindă cu gândul prăpastia ce-o adâncise Fane în el.

Prins de umăr şi dus în faţa oglinzii în care zâmbise, auster, revoluţionarul şi omul de odinioară, rusul, simţise cum îi cresc în suflet – ca bălăriile cu suc otrăvitor, printre pietre şi grămezi de moloz – remuşcările.

Începuse o luptă surdă între dragoste şi ură, între Ivan din amintire şi cel de acum. Se adunau întrebările sub frunte şi îşi încurcau firele. Dacă o adora în adevăr pe Maro, prin ce joc ascuns, prin ce salt neaşteptat, născuse iubirea în el o duşmănie aşa de apriga împotriva simigiului? În ce tainiţă a inimii îşi risipise lumina, ca o făclie cu flacăra stinsă în ţărână, gândul curat, voinic, cu care îmbrăţişase, de atâtea ori, pământul şi mângâiase nefericirile altora, cu un sfat înţelept sau cu o faptă bună ca un adăpost pentru un copil al nimănui,

pe care-l culegi din viscolul de afară şi-l aduci lângă soba caldă? Ce băutură amară îl adormise în el, în ultima săptămână de post şi rugăciuni, pe Ivan de altădată şi-l crescuse, în umbră şi atotputernic, pe Cain? Copleşit, rusul ridicase din palme, spre Fane, ochii mari, întrebători, rugători.

Cerşise de la el un răspuns, de care să se prindă, strâns – să şi-l facă reazim.

Prietenul, ca şi cum i-ar fi citit tot zbuciumul în priviri, a surâs trist.

— Ce să-i faci, Ivan Fedotici Karasoff? Aşa suntem: inimă de om, inimă de câine, la fel! Unde-i dragoste mare, e şi ură. Una o răscumpără pe alta şi amândouă fac un om. Sau, cum ar spune Salomia: o scârbă de om…

Stăpâna casei cu nebuni, însă, nu-l ascultase.

Spovedania chiriaşului o îndârjise. N-o înfiorase gândul că uriaşul ameninţase să-l ucidă pe Tino, aşa cum nu o înduioşase suferinţa grecoaicei. Se înfuriase, însă, aflând că Maro, timp de doi ani, se încăpăţânase să-i ascundă necazurile.

Salomia se gândise, întotdeauna, cu genele umede, la fata frumoasă şi săracă, rămasă departe, sub cerul legănător de la Candia. O adusese lângă ea, nu fără sacrificii, s-o scape de nevoile şi de mizeria din insulă, s-o simtă aproape, s-o apere, s-o înveţe, să-i dezvăluie rând pe rând tainele vieţii şi s-o urce, pas cu pas, spre fericire.

Maro, însă, de câte ori o întrebase Salomia cum se poartă grecul în casă, zâmbise vag şi răspunsese invariabil, cu ochii în pământ: «bine, tare bine, nici nu visam aşa noroc!» Prin urmare, în loc să vadă în ea o binefăcătoare şi să şi-o facă duhovnic, o minţise – o înşelase. Era, fără îndoială, o prefăcută, o nerecunoscătoare ce nu meritase nici dragostea şi nici sprijinul ce i-l acordase.

Salomia se hotărâse să şi-o smulgă din inimă, ca pe un spin.

— Maro e mai scârboasă ca o broasca râioasă! N-o mai cunosc…

Era un avertisment, pentru Fane, că n-o mai interesa spovedania lui Ivan.

Amantul, însă, nu dezarmase. Nu era dispus să renunţe aşa uşor la planul ce-l făcuse. Ştia că supărarea ibovnicei – supărare ce nu rezolva nimic, de altfel – era vremelnică. Maro, oricât ar fi vrut ea să şi-o smulgă din inimă, nu era o streină. Mai curând sau mai târziu, era datoare să se amestece în căsnicia simigiului şi să încerce, într-un fel sau altul, să pună capăt scandalurilor. Pe de altă parte, puşcăriaşul ambiţiona să împiedice crima prin orice mijloace. În acest scop, o întrevedere Salomia-Maro, după opinia lui, era imperios necesară. Altminteri, nu s-ar fi putut realiza acel trio Salomia-Ivan-Maro, prin care plănuise, cu o singură lovitură, să-l înlăture cu desăvârşire pe Tino şi s-o oblige, în acelaşi timp, pe grecoaică, să rămână lângă rus, în figură nouă…

Convins că orice amânare ar încurca şi mai mult firele şi ar face imposibilă o ieşire din greul impas în care se aflau, Fane nu şovăise să forţeze împrejurările, ca s-o oblige pe ibovnică să ia, numaidecât, o hotărâre energică.

— Ascultă, gospodin Ivan, venind spre noi, să ne spui necazul cu scârba de plăcintar, ştiai că Salomia e soră cu Maro?

Vorbise leneş, răsturnat în fotoliu şi fumând, aparent fără să acorde importanţă cuvintelor. Privise, însă, pe furiş, spre-amantă, ca să poată aprecia efectul ce o să-l aibă această destăinuire, fireşte neaşteptată. Surprinsă, Salomia ridicase faţa din palme, smucit şi se uitase la el fără gând, plină de Întrebări şi fără o întrebare anume pe buze. În urmă, întorsese capul spre cârpaci, încet, cu teamă parcă. S-ar fi părut că aştepta de la el o lămurire.

Gospodin se luminase şi a răspuns simplu, cu un sentiment pe care avea să-l lămurească mult mai târziu.

— Dacă aşa este, cum el spune, atunci Ivan omoară de doi ori ala grec spurcat!

Fane s-a silit să ridă cât mai sincer, ca să poată da, tot aşa de nepăsător şi de candid în aparenţă, a doua lovitură.

— Ce-i mai frumos, batiuşca, în toată afacerea asta, este că Maro nu ştie că e soră cu Salomia! După cum vezi, o întreagă poveste, ca în *Rocambole.* Am s-o istorisesc, ca să te conving că Maro s-a purtat, în adevăr, ca o nerecunoscătoare. Cred că tot ce vorbim acum, între noi rămâne şi în inimi, ca în mormânt!

Fane nu era convins de ce spune.

Maro, pe care şi el – ca Ivan – o văzuse de câteva ori şi numai în trecere, îi rămăsese în amintiri ca un joc în luminiş şi ca un cântec. În gând, el îi acordase toate circumstanţele atenuante. Salomia o judecase aspru. În definitiv, faţă de ea, nevasta lui Tino se considerase o streină. Nu-i spusese cât suferă din mândrie sau poate dintr-un sentiment de recunoştinţă şi resemnare, apreciat de puşcăriaşul frumos: nu Îndrăznise să indispună cu o spovedanie din care s-ar fi desprins, cu fiecare cuvânt, cu orice cuvânt, cu orice lacrimă, o acuzare pentru binefăcătoare: ea îi alesese bărbatul, ea o adusese de la Candia şi o zvârlise în iadul celor doi ani de chinuiri nemeritate!

Preferase să sufere şi să tacă…

Afirmând, totuşi, că grecoaica avusese o atitudine urâtă faţă de Salomia – afirmaţie pe care avea s-o rectifice la timp – Fane încerca să câștige, cu un sacrificiu infim, o victorie mare. De altfel, primă dovadă că era pe drum bun, o avusese, în loc să protesteze că dezvăluise, cu atâta uşurinţă, o taină păstrată cu sfinţenie până atunci, amanta îl încurajase cu un zâmbet, convinsă că el nu urmărea altceva decât să-i explice lui Ivan cum şi de ce fusese Maro o nerecunoscătoare:

— Să vezi cum a fost, gospodin. Mai întâi, ştii că Hagiu, acum zece

ani, presimţind bătrânețile aproape, plecase la Ierusalim, să se facă sfânt. La întoarcere în trecere prin Constantinopol, norocul meu a fost s-o întâlnească pe Salomia. Fermecat, i-a căzut în genunchi, i-a cumpărat toate giuvaericalele din bazar, i-a promis luna şi soarele şi… în loc să aducă în mahala lemn sfânt şi mirodenii, a adus amantă tânără şi frumoasă pentru mine. Acum, fireşte că sângele apă nu se face, mai ales când e sânge grecesc! Nu spun asta ca s-o necăjesc pe Salomia, care – orice ar spune şi mai presus de supărare – rămâne soră cu Maro, adică datoare s-o ierte şi s-o apere, ci numai ca să înţelegi de ce, între ea şi scârba de covrigar, s-a legat un fel de prietenie. Tino Stavros, că el e scârba de care vorbim, era acum trei-patru ani slugă la un simigiu din bariera Griviţei şi pleca, în fiecare după prânz, prin mahalaua Grantului, cu coşul plin de brânzoaice, covrigi, seminţe şi corăbioare. Sigur că mare aliş-veriş nu făcea el, dar era – cum s-ar zice – meserie naţională. Ştia el că e în mahala o poartă la care nu strigă zadarnic: cuuvriigi! Salomia apărea în balcon, azi să-i cumpere câteva brânzoaice, pe cari să le împartă apoi la plozii de pe stradă, mâine să-l întrebe cum îl cheamă şi de unde e de fel, iar poimâine, să-l cheme pe scăunel, la picioarele ei şi să-şi aducă amândoi aminte, oftând, de patrida. Salomia suspina de dorul cerului lăsat departe, Tino plângea că e slugă de aproape opt ani şi că slugă o să moară! Aşa se întâmplă că, într-o zi, dânsei i se face milă de covrigar şi se hotărăște să-l scape de sărăcie, să-l însoare şi să-l facă stăpân pe o simigerie a lui, adică om! Am uitat să-ţi spun că visul mare al covrigarului ăsta a fost: să deschidă o simigerie! Salomia avea la îndemână bani, să-l facă pe Tino stăpân pe un cuptor, o tarabă cu covrigi şi gândaci şi o sinie cu plăcintă cu brânză şi carne. Era mai greu, însă, să-i găsească o grecoaică, să-l însoare. Stai să vezi, Ivan Fedotici Karasoff, că acum începe ca în *Rocambole*… Ca orice grec, tatăl Salomiei a fost căpitan de vas şi – ca orice marinar – a iubit unde a putut şi cu disperare. De la Pireu la Marsilia şi de la Alexandria la Odesa rusienească, nu era popas unde să nu aibă cel puţin o amantă. Se întâmplă că, odată, la un drum, se supără marea, iar valurile îi ia corabia pe dedesubt şi când în vârf, când în coadă, când pe-o coastă când pe alta, i-o duce alandala prin întuneric şi niciuna, nici alta, pac: i-o lasă plocon, cu marinari şi marfă cu tot, pe o coastă. Când se face lumină, vede căpitanul că se află lângă insula Creta. Noroc bun, zice un bătrân câine de mare, suntem la doi paşi de Candia. Marinarii încep să repare pânzele şi catargele rupte de furtună – munca şi tărăşenia asta avea să ţină câteva zile – iar căpitanul pleacă în târg. Se înţelege că nu l-a mai scos nimeni, zece zile, din casa unei ibovnice tare săracă şi tare frumoasă! Uitase căpitanul şi de marfă şi de corabie şi de marinari – ca să nu mai vorbim de nevasta şi fata din Pireu… Ce să facă marinarii, săracii? Aşteptau! În a zecea noapte, disperaţi că stăpânul nu li se mai

întoarce, pun la cale o lovitură de care să se ducă pomina! Pleacă opt din ei şi cei mai voinici, în târg, dau năvală în casa ibovnicei, îl leagă pe căpitan Paminonda burduf, îl iau în cârcă, îl duc în corabie, ridică ancora şi hiada-hai, în larg, până nu se mai vede insula. L-au ţinut legat până a doua zi la prânz, că le era frică să nu sară nebunu' în mare şi să se întoarcă, înot, la Candia, lângă amantă. Corabia lui Paminonda, la al doilea drum, în ciuda vânturilor şi a cârmei, şi-a croit singură cărare pe spinarea valurilor, spre Candia. De atunci, cinci ani la rând, căpitanul şi-a văzut amanta regulat. Taina o ştiau numai marinarii şi o păstrau cu jurământ. Acum să lăsăm să treacă anii şi să ne aducem aminte că-i noaptea de revelion. Tot pălăvrăgind, ascultând şi oftând, am uitat să ciocnim, creştini ce ne aflăm, o stacană plină…

Vinul era limpede şi aromat.

Nerăbdător să afle ce se mai întâmplase cu căpitan Paminonda, rusul sorbise paharul până la fund. Băutura îl înviorase. Ca un balsam peste rana ce-o adâncise puşcăriaşul frumos în el, cu tăişul veninos al mustrărilor, stăruia vestea nouă şi revelatoare. Ivan îngâna în el, repetat: «Maro e soră, e soră bună cu Salomia!» Nestăpânit, cu toate gândurile smulse şi zvârlite în sus, ca un stol de hulubi spre soare, şi-ar fi sărutat – pe gura senzuală a proprietăresei – visul de dragoste…

Maro se împodobise, în închipuirea ce colorase primăvăratic viaţa pe care rusul începuse s-o vadă ca printr-o sticlă roză, cu o cunună nouă: era rudă cu Salomia – prin urmare, dragoste din dragostea sinceră ce-l întâmpinase şi-i zâmbise, pentru întâia oară, apropiat şi cald.

Stăpâna caselor, cu toate amintirile prinse buchet în inimă, dusese paharul la gură cu mâna tremurată şi-l sorbise tot, cu buzele arse de sete lăuntrică, uitându-se – cu ochii întredeschişi – spre ibovnic. Începuse oare să presimtă jocul primejdios, realizat în bună parte sau rămăsese, în privirile cu lumina ascunsă, ca o ceaţă peste ape, necazul pe sora mică şi necredincioasă? Surâsul, oricum, fluturase incert…

Bând, Fane închinase pentru dragoste şi moarte şi mângâiase sufletul duşmanilor cu o înjurătură în care paraua galbenă a muşeţelului era sortită să răscumpere raiul, pentru mamele ce crescuseră şi încălziseră la sân viperele umane ce-l aşteptau, pe maidane şi la coifuri de stradă, cu mâna încleştată pe cuţit.

Salomia se înfiorase.

Amantul îi vorbise deseori, în ultimele luni, de moarte: o presimţise tot mai aproape…

Geloşi că puşcăriaşul frumos din Cotroceni îndrăznise să vină în mahalaua lor, unde se considerau stăpâni absoluţi şi le furase, de sub nas, cea mai frumoasă ibovnică, donjuanii grantişti se juraseră să-l suprime. Fane nu se speriase. Avea inamici mult mai crânceni, în alte

părţi. Le trimisese vorbă, flăcăilor cu breton şi pantaloni bufanţi peste gheata cu elastic şi scârțâitori, să aibă răbdare, că au să scape de el în curând. Recunoscători, într-o seară cu lună hoinară printre nori, tinerii se îmbătaseră şi veniseră să-i cânte, sub geamul iubitei, cu mandolinele. Impresionat, el îi întrebase: «pace, fraţilor?» «Pace», răspunseseră haimanalele. Era un angajament solemn că ura va fi sugrumată în inimi, în noaptea aceea. Puşcăriaşul din Cotroceni coborâse în mijlocul lor, fără frică şi plecaseră, în turmă, prin mijlocul drumului, să se înfunde în prima cârciumă. Se îmbătaseră, cântând şi se îmbrăţişaseră. Unul din donjuani se simţise dator să justifice duşmănia cu care îl urmărise pe Fane, până atunci, gata să-i mănânce din colivă! «ce să fac, dacă-i aşa frumoasă gagica matale, că mă scutură frigurile când o văd?» Osânditul îi pusese mâna pe umăr, ca un gest de binecuvântare păgână şi recunoscuse: «adevărat, fraţilor, e aşa de bună şi frumoasă că n-o să-mi pară rău că mor pentru ea!» În urmă, băuse pentru ibovnică şi în sănătatea amantului de mâine al Salomiei, oricare o fi el şi vărsaseră toţi vin pe masă, pentru sufletul celui ce va pieri, când i-o fi scris, de mâna biruitorului.

Până una-alta, cavaleri, inamicii grantişti se ţinuseră de cuvânt. În zori, îl aduseseră teafăr, cum îl luaseră, cântând, înfrăţiţi, prinşi pe după gât cu braţele. Armoniştii speriaseră somnul mahalagiilor cu *Valsul dimineţii*. Dar, în clipa când uşa de la casa amantei se închisese, masivă, în urma tovarăşului de petrecere, mâinile se încleştaseră din nou pe cuţit, cu o ură egală, neşovăielnică, tot aşa de sinceră în sălbătăcia ei ca şi lacrima ce-o plânseseră, cu câteva clipe mai înainte, vărsând vin pe masă…

Fane retrăise scena, privind pierdut în ochii iubitei. Salomia era în adevăr frumoasă şi sfârşitul aproape. Simţindu-şi genele umede, el scuturase capul, cu un gest de voinţă şi zâmbise vag spre Ivan, care aştepta – cu paharul în mână – dornic să asculte altă întâmplare cu dragoste.

— Şi aşa, gospodin, simte căpitan Paminonda, într-o noapte, că bate moartea la geam. N-ar fi putut să moară, că avea o taină şi un păcat pe suflet. Faţă de cine să-şi descarce conştiinţa, că nevasta îi murise iar popa îl împărtăşise şi plecase să se culce? Singură Salomia îi rămăsese la căpătâi. Bătrânul i-a făcut semn să-şi apropie urechea de buzele lui reci şi i-a şoptit: «la Candia ai o soră – o cheamă Maro şi e fata Glicheriei, văduva lui Iani. Să nu-i spui că-i eşti soră, că te-ar duşmăni pentru tot răul ce i l-am făcut, lăsând-o aproape cinci ani fără sprijin (că sărăcise şi căpitan Paminonda, bietul, după ce i se înecase corabia…) dar să veghezi de departe, ca un înger păzitor şi s-o ajuţi după puteri. Să ştii că altă pomană nu-ţi cer!» Căpitan Paminonda a zis, ce spusei eu acum, şi şi-a dat sufletul, împăcat, ca un pui de găină…

Fireşte că adorata şi-a şters o lacrimă şi că paharele, din nou umplute, au fost băute pentru odihna răposatului sub o ţărână cât mai uşoară.

— La câţiva ani după ce-l îngropase pe bătrân, Salomia plecase la Candia, se interesase de Glicheria lui Iani, de departe şi vorbise cu Maro. Streina frumoasă de la Pireu şi fata blondă de la Candia se împrieteniseră aşa de mult, în cele câteva zile petrecute împreună, că nu miraseră pe nimeni, la despărţire, darurile ce i le făcuse Salomia. Venind cu Hagiu în Bucureşti, dânsa n-o mai văzuse pe sora vitregă aproape şapte ani. Dar îi scrisese, de câteva ori şi primise răspuns liniştitor. Maro era nevasta visată atât de Salomia, pentru covrigarul pe care voia să-l scape de sărăcie şi de slugărit. I-a dat bani şi l-a trimes la Candia, cu scrisoare, s-o aducă pe sora vitregă. Aşa a ajuns Tino, gospodin Ivan Fedotici Karasoff, simigiu cu avere şi nevastă care, orice s-ar spune, nu-i de nasul lui de palicar jegos şi hodorog!

Ascultând, Salomia începuse să-şi muşte pumnul mic, nervoasă. Amantul se făcuse că nu o vede. Povestind, cu amănunte pe cari ea însăşi le uitase sau nu mai voise să şi le aducă aminte, el reușise – în primul rând – s-o reîntoarcă la sentimentele bune de altădată, pentru Maro şi să i-l apropie în amintire şi fără masca de acum, pe covrigarul murdar de odinioară.

— Şi-acum, gospodin – continuase Fane – să uităm până una-alta de necazul dumitale, ca să lămurim alt caz. Să zicem, ca Salomia, că sora n-a ştiut să se poarte, c-a fost o nerecunoscătoare. Ea, oricum, e un copil pe lângă noi, care avem scaun la cap şi suntem datori să stăm strâmb, ca să judecăm drept. La urma urmei, de ce să nu credem că surorii de la Candia i-a fost ruşine să se plângă unei streine – că Salomia, în gândul ei, e o streină

— Sau că… mândră şi ea, cum a fost căpitan Paminonda şi cum e Salomia, n-a vrut să facă pe miloaga lumii, povestind tuturor o nefericire pe care oricare din noi n-ar şti cum s-o ascundă, pentru că ne simţim prea tari, uneori, ca să mai avem nevoie să ne căineze mahalaua… Acum să vedem ce-i cu Tino, cu sluga asta pe care Salomia a prins-o de păr şi a smuls-o din sărăcie. Era el dator, mai mult ca Maro, să fie recunoscător faţă de Salomia? Era! Ştia el ori ba, că Maro e sora Salomiei? Te cred! A uitat-o el pe Salomia, bătând-o pe Maro? Nu mai încape îndoială… ’

Fane lovise cu pumnul în masă, cu o enervare prefăcută şi se ridicase, cu un gest nestăpânit.

— După cum vezi, gospodin, Salomia are motive tot aşa de temeinice să se simtă bătută şi umilită în carnea şi în sufletul lui Maro!

Momentul a fost hotărâtor pentru destinul simigiului. Mândria grecoaicei de la Pireu reacţionase imediat şi energic. O slugă fusese

trimisă la Tino, să-l aducă fără întârziere.

— Spune-i să vie de bună voie, că o să fie mai rău dacă mă duc eu la el!

Ivan se speriase. Tremura la gândul că va sta faţă în faţă, în acel ceas al răstălmăcirilor în conştiinţă şi al încercărilor, cu un om pe care îl condamnase la moarte. Nu ştia dacă o să-i cadă în genunchi, să-l roage umilit să-l ierte pentru tot răul ce-l gândise numai, despre el, sau dacă o să-l frângă în mâini, ca pe un nimic. Apele tulburate de Fane nu se limpeziseră încă. Tino era fratele lui, în numele cerului şi era, în egală măsură, duşmanul ce-i biciuise visul şi o canonise pe Maro.

Rusul îşi căutase şapca, să plece. Uriaşul prefera să fugă de insul mărunt şi slab. Avea nevoie de câteva ore de reculegere. Un drum în noapte cu figura în plin viscol, l-ar fi liniştit, dar – pentru a doua oară – amicul îl oprise.

— Am lămurit necazul Salomiei şi l-am pornit pe un drum sănătos. Acum să vedem ce facem şi cu necazul dumitale, batiuşca…

Fane ştia cum o să se desfăşoare scena dintre stăpâna de pe Grant şi plăcintar.

Ivan trebuie să rămână, să fie martor la întâlnirea pregătită cu un scop anume. Îl interesa, în primul rând, pe puşcăriaşul frumos din Cotroceni, repercusiunile pe cari o să le aibă, în sufletul clătinat al rusului, ciocnirea dintre amanta lui şi simigiu.

Erou al unei isprăvi romantice ce făcuse vâlvă pe vremuri, Fane precizase – de câte ori avusese ocazia – că nu lovise într-un moment de surescitare, de uitare de sine. Dimpotrivă, el îşi suprimase potrivnicul cu sânge rece, după un plan pregătit în amănunt. Era convins că sunt încurcături în viaţă pe cari numai gestul final, categoric, bărbătesc, le poate limpezi. Nu ar fi fost, prin urmare, nici împotriva crimei din gândul cârpaciului, dacă motivul în sine, cei doi eroi şi elementele secundare din spovedania lui, ar fi corespuns, în adevăr, canoanelor unui ceremonial aşa de tragic.

Aşteptându-l pe Tino, puşcăriaşul îl învăţase pe Ivan decalogul unei crime pasionale.

Niciodată să nu te sinucizi pentru o femeie – pentru că viaţa ta e una, iar ibovnicele frumoase ca florile şi ca muştele: pe toate drumurile…

Să nu omori pentru oricine! Singura măsură, la această poruncă, o are sufletul tău. El singur o să-ţi spună dacă fiinţa pe care ai pus ochii merită sau nu cinstea unui sacrificiu aşa de mare – pentru că, adevăratul sacrificiu il face insul ce loveşte, nu cel care moare.

Să nu ucizi pe oricine! Un om ce se respectă îşi alege victimele. Luptă cu un egal al tău şi nu fugi, pentru nimic în lume, de un duşman mai puternic ca tine! Lupta între două forţe egale e cinstită. Lupta cu

un ins mai tare, te onorează numai pe tine, cel slab. Dar să nu faci prostia să cinsteşti un omuleţ ca oricare altul, cu ura ta! În cazul cel mai bun, ia-l de urechi din patul ibovnicei şi aruncă-l, ca pe o cârpă, pe fereastră. Dacă se întâmplă ca insul să te supere, dă-i o bătaie bună, pe urmă urcă-l într-o birje boierească şi du-l la spital, să zacă şase luni cu faţa în sus, până s-o convinge că nu-i de nasul lui să joace ţintar cu inima ta…

Caută să eviţi crima! Nu te purta ca un borfaş prins asupra faptului, care ucide de frică, să scape de vistavoi, de bătaia soră cu moartea ce-l aşteaptă sigur în beciul prefecturii şi de închisoare şi nici ca un tâlhar la drumul mare, gata să sugrume ca să prade. Tu nu omori ca să-ţi saturi setea de sânge, aşa cum nu loveşti ca să te răzbuni. Fii cinstit şi luptă deschis, ca un cavaler. Orice dragoste începe cu o luptă. Învingi sau eşti învins. Dar să nu ridici mina decât atunci când te-ai convins că, între tine şi potrivnic, numai moartea poate să aibă ultimul cuvânt.

Nu umili omul pe care-l înfrângi! Nu eşti puşlama de maidan, să-l înjuri când îl vezi învins şi nici ţaţă cu inima acră ca o prună crudă, să-l scuipi. Respectă moartea ce ar fi putut să te frângă pe tine, în locul celui ce se clatină, lovit şi îngenunche, cu sângele smuls gâlgâit din inimă. Dacă duşmanul cere un răgaz, prin tine, de la moarte, dă-i-l fără multă vorbă, întinde-i mâna, la despărţire şi spune-i încă o dată: «frate-meu, soarta a vrut ca unul din noi să piară – asta e şi nimic altceva»…

Să nu loveşti la necaz ca fricoşii, ca beţivii şi ca nebunii! Ai fi un criminal, iar fapta ar rămâne în vânt. Să nu uiţi că şi tu, care dai şi cel ce muşcă țărâna, aduceţi un prinos dragostei şi morţii. Eşti dator, prin urmare, să fii limpede la cap şi convins că isprava ta e un cântec – întâiul şi cel mai crezut – în pragul ibovnicei de mâine…

Nu ucide pe la spate – era o poruncă pe care rusul, ca orice nobil moscovit, a înţeles-o fără altă lămurire a fostului erou şi puşcăriaş…

Dă lovitura hotărât şi precis, ca să nu-ţi chinui victima! Ivan a făcut un semn c-a înţeles de ce nu e uman – şi mai ales – nu-i elegant să-ţi torturezi potrivnicul. Cizmarul cu sânge albastru şi haimanaua romantică din mahalaua Cotrocenilor se întâlniseră sub semnul blazonal al unui suflet la fel de generos…

Spune-i femeii că ai ucis pentru ea! Te va iubi, ca pe un învingător, cu toată viaţa trupului înfiorată în umbra morţii. Asta e singura dragoste adevărată şi plină. Va ţine până dincolo de pragul peste care, sufletele amândouă, vor trece cu zborul îngemănat…

Dacă dulcineea, dimpotrivă, nu va înţelege sacrificiul ce l-ai făcut, nu-ţi aduna sentimentul de adorare în scuipat, ca să-l zvârli, ca pe o piesă de cinci franci, la picioarele proastei. Prindeţi sufletul între dinţi şi muşcă-l până la ţipăt, că te-a înşelat şi, ajuns acasă, trimite-i muierii un coş cu flori şi o cutie cu toate chibriturile stinse – semn că tot ce-a

fost s-a dus…

Interesau, deocamdată, din acest decalog, numai cele două porunci preliminarii: caută să eviţi crima şi să nu ucizi pe oricine! Fane îşi luase sarcina să împiedice omorul şi să-l convingă pe rus că simigiul nu merita onoarea unui gest obişnuit numai între cavaleri.

Speriat că stăpâna îl chemase, ameninţătoare, la o oră aşa de târzie şi obosit de viscolul cu care luptase, neputincios cum era, din greu, Tino se oprise în prag, mai mic, mai slab, abia răsuflând şi străveziu, cu zăpada topită pe figura cât un pumn de copil.

A fost un moment de încordare.

Ivan se strânsese pe scaun, cu spaimă din spaima ce-l scutura pe simigiu. Fane aprinsese o ţigară şi fuma, răsturnat în fotoliu, cu spatele dinadins întors spre intrare. Amanta lui crescuse, dreaptă, cu toată mândria în atitudinea ca pe soclu a corpului, cu scârba şi tot necazul în pumni şi în jocul pieziş şi scăpărat al privirilor.

Plăcintarul încremenise.

Fără cuvânt, proprietăreasa s-a apropiat şi i-a dat o palmă. Lovit cu putere, grecul s-a clătinat. Prins de piept şi proptit împins în ușă, a fost întrebat dacă ştie de ce-i bătut. Pentru că amuţise, Salomia i-a repezit un pumn, cu sete, în nas. Plin de sânge, Tino s-a prăbuşit la picioarele ei. Mâna ce se încleştase pe un sifon, să sfărâme ţeasta compatriotului de la Vlahoclisura, a fost repede şi la timp dezarmată de rus.

Fane întorsese capul şi-l întrebase pe cârpaci, liniştit, arătând mototolul plângător de la picioarele ibovnicei:

— Ia spune, nobile Ivan Fedotici Karasoff. Merită pricoliciul ăla cinstea să fie ucis de un bărbat întreg, ce se respectă?

Gospodin nu-l ascultase. În faţa nefericitului cu sângele curs peste gură şi sub bărbie, până la sân, îl sugrumase în el pe Cain. Reînviase austerul cu gândul plin în pravoslavnică îmbrăţişare a suferinţei umane. Surprins de sălbătăcia cu care se răzbunase Salomia şi înduioşat de suspinul fratelui ce-şi culcase fruntea, în cădere, pe pantoful ei de atlas, rusul a îngenuncheat lângă Tino, l-a luat în braţe ca pe un copil şi a plecat cu el spre casă, prin mijlocul străzilor, cu părul fluturat şi figura biciuită de viscol.

Lacrămile se amestecaseră cu fulgii de zăpadă prinşi o clipă în gene, topiţi şi prelinşi apoi pe umerii obrazului, până la barbă.

Barba lui, ca mătasea porumbului…

CAPITOLUL XII
Vis pentru toţi necăjiţii pământului

Pumnul Salomiei îl cuminţise pe simigiu şi ne asigurase patru luni de linişte.

Maro scăpase de chinuri iar noi dormisem, în răcoarea luminoasă a nopţilor de primăvară, somn plin, fără griji şi fără tresăriri de spaimă în întuneric – mai ales că, în tot acest timp, avusesem norocul să nu se mai aprindă nicio fabrică şi să nu mai moară nimeni, între transmisiuni sau sub roţile locomotivelor.

Tino nu suflase un cuvânt de păţania din noaptea revelionului. Proprietăreasa n-o chemase pe Maro, să-i spună cum o răzbunase şi s-o certe că o considerase o streină şi n-o rugase s-o apere de bruta cu palmele voinice pe coada lopeţii cu covrigi de cocă. Nu voise să se laude cu o ispravă pe care sora vitregă nu i-o ceruse. Fane, pe de altă parte, nu acordase o importanţă prea mare unei întâmplări banale. Convins că e dator să împiedice o crimă inutilă, el se încăpăţinase să-l convingă pe Ivan că grecul nu era omul care să merite omagiul unui gest ce sanctifică în dragoste, prin moarte. Încântat că reușise, a doua zi se grăbise să uite tot, prins de alte griji şi necazuri, numai ale lui şi de neînlăturat.

Simigiul se obişnuise, după întâia săptămână cu gândul că nu era aşa de mare umilinţa ce o tăcuse, din moment ce mâna care-l lovise era de cucoană şi încă de cucoană binefăcătoare. Rar, când îşi aducea aminte, nu fără tresărire, de bătaia îndurată în casa de pe Grant, sugruma în el amestecul de ură şi revoltă ce-l încerca şi convins, palicar mărunţel şi deştept cum era, că o răzbunare, până una-alta, ar fi fost imposibilă, ridica din umeri cu o nepăsare voită şi scuipa printre dinţi, subţire şi departe, cu pumnul strâns ascuns sub şorţul alb.

Singur Ivan nu putuse să uite…

Primăvara, ploioasă şi rece, mă împrietenise cu el şi cuibul de scânduri unde se desfăcuse, ca un evantai, visul de dragoste şi cântase o suferinţă pe care n-o înţelesese nimeni în adevăr.

Întrebasem şi nu ştiuse nimeni să-mi răspundă de ce nu se mutase cârpaciul, cu opt ani în urmă, într-o cameră de zid, de pildă în locul lui Bela sau al Mădălinei picior-de-lemn. Aflasem numai că rusul, în ziua când îl adusese Salomia de mână şi-l recomandase chiriaşilor ca pe un om de încredere, înfipsese o surcică în pământ, măsurase doi paşi spre fund şi iar înfipsese o surcică. De la aceste minuscule semne de hotar, spre gardul lăturalnic, legase o sfoară de trei laturi şi le comunicase apoi celor de fată, prin proprietăreasă, că locul dintre sfori era, până una-alta, casa lui.

Proşti, mahalagiii au râs ca de o glumă fără haz şi nu au priceput.

Gospodin îşi lucrase magazia singur, într-o săptămână, după un plan ce-l făcuse în prima noapte, cocoţat pe stiva de scânduri şi în lumina nestatornică şi mioapă a câtorva luminări. Seara, după ce se întorceau de la fabrică, vecinii încercaseră să-l ajute, prieteneşte. Ivan, însă, le-a interzis să pună mâna pe unelte sau să atingă un leat. El visa să învie un colţişor din imperiul pravoslavnic în curtea cu poreclă ruşinoasă şi ambiţiona să-şi vadă visul împlinit numai prin munca lui. Mângâiase căpriorii, la rând şi cu dragoste, îşi culcase obrazul pe fiecare grindă albă şi netedă şi bătuse cuiele în şipci cu sfială, cu frică parcă să nu le doară rana ce-o adâncise, cu orice lovitura de ciocan, vârful înfipt.

Minunea de lemn crescuse sub ochii tot mai mari de uimire ai chiriaşilor, cari începuseră să o asemene, în fantezia lor crudă, când cu o corabie uriaşe, adusă la mal de pescarii de pe Volga – voinici şi cântând în amurgul ce colorase apele adânci – când cu o ţărăncuţă, rumenă, cu mijlocul strâns în scurteică de culoarea vişinei putrede şi aşteptând – cu faţa întoarsă spre necuprinsul maidanelor şi acoperişul lăsat peste ferestrele albastre ca o palmă dusă streşină la frunte – să i se întoarcă dragostea plecată la drum lung, în troica trasă de şase cai cu zurgălăi.

Câteva zile fusese pelerinaj. Toată mahalaua venise să vadă şi să admire «casa mişcătoare a rusului». Safta le povestise cumetrelor, cu fantezie şi orgoliu, că la ea în curte se mutase un strein bărbos care-şi făcuse cuib cu duh necurat sub temelii. La o singură comandă a stăpânului cu cizme ca moţul curcanului în culoare, diavolul muta coşmelia de lemn după plac: la poartă sau pe maidan, în mijlocul străzii, lângă pompa de apă sau pe acoperiş, pe orice acoperiş! Ea botezase magazia «casa mişcătoare a rusului» şi aşa îi rămăsese numele, până în ziua când Ivan, aflând de la Salomia ce se zvonise prin vecini, se necăjise şi ameninţase că-i dă palme undeva, ca la plozi cui o mai îndrăzni să spună povestea cu duh necurat.

Proprietăreasa tălmăcise, pentru gură-cască şi bârfitori, cuvântul protejatului sau.

— Oameni buni, gospodin Ivan zice că a fost o proastă sau o nebună, vecina care a crezut că ar fi dracul cocoşat sub casa lui. Mai mă roagă, gospodin Ivan, să vă spun că şi-a croit o casă ca în ţara şi după placul lui. Să nu-i mai ziceţi magazie sau şandrama ori chiţimie, că dânsul se supără şi n-o să vă meargă bine, că-l vedeţi cât e de voinic. Casa lui, în Rusia, e botezată «izba» şi aşa să-i spuneţi şi voi, că altminteri să ştiţi că e prăpăd…

Safta se mâniase c-o batjocorise rusul, ca un mitocan, în faţa lumii. Ivan nu bănuia ce reclamă îi făcuse ţiganca, închipuind o poveste fantastică, pe care mahalagiii o crezuseră cu uşurinţă. Nimeni nu se

impresionase, auzind că gospodin era boier moscovit şi luptase pentru binele poporului şi numai copiii se speriaseră, aflând cum umblau spionii ţarului după el, pas cu pas, în aşteptarea unui moment prielnic, să-l fure în balon nevăzut şi să-l ducă la spânzurătoare. Zvonul că sub magazia lui de scânduri ar fi un încornorat cu gheb, însă, cutremurase şi ocolise cartierul, din casă în casă. Dacă omul acesta, răsărit ca din pământ pe strada cu nume voievodal, nu avea iarba fiarelor, ca să frece şi să desferece toate lacătele, era în orice caz un cizmar cu meşteşug diavolesc, învăţat să coasă peticele la papuci cu sfoară de argint şi să pună tocuri de oţel la cizme.

În prima săptămână, nu rămăsese nevastă serioasă în mahala, să nu-i aducă ceva la reparat. La început, femeile veniseră din curiozitate, să-l vadă pe strein, să-i audă glasul şi să-i atingă, cu buricul degetului, casa cu duh. Cumetrele guralive s-au convins, la moment, că Safta nu minţise. Ivan era un meşter de pe alt tărâm: ştia să lucreze, ca nimeni altul, curat, frumos şi durabil.

Rusul muncise, din zori şi până se întuneca, săptămână după săptămână şi an după an, până în noaptea când primul scandal de la simigiu îi sugrumase pe buze cântecul vesel, tineresc, pe care Sultana şi Domnica, mai romantice atunci şi fecioare, îl ascultaseră, de atâtea ori, suspinând.

Adevărul e că, până în primăvara ce ne minţise cu un soare ce nu mai era al copilăriei noastră şi mă apropiase de Fana cu un fior încă neînţeles în carne, eu nu privisem, atent, casa minunată. Îmi era dragă pentru că îmi era rusul drag. Mă uitasem numai la el. Omul era totul pentru mine, prin el preţuiam şi admiram frumosul ce-l înconjura. Nu bănuiam că, la rându-i, magazia poate fi o oglindă în care să surprind şi să iubesc stăpânul cu o fărâmă de suflet rămasă pe fiecare şipcă, în toate podoabele şi în orice nimic, cu sau fără rost, din încăpere.

Se apropia Săptămâna-Mare dar ploile nu încetaseră încă.

Dacă după-amiezile mi le petreceam lângă mama, privind-o pe Fana cum coase şi ascultând-o vorbind serios, despre necazuri şi soartă, dimineţile erau plicticoase şi lungi. Fata scutura odaia bătrânilor şi a surorilor, alerga după cumpărături şi nu mai avea timp să vină pe la noi. Puica, de asemeni, trebuia să deretice şi să facă mâncare. Nimeni nu mă asculta, nu era nimeni dispus să-mi răspundă. Eram un încurcă-lume, o piedică în drumul tuturor. Bătrâna mă gonea de colo până colo.

— Fugi d-aici, Puişor, că mătur.

Nici în sală nu eram mai norocos.

— Nu-mi sta-n cale, drace, că mi se arde rântaşul.

Îmi venea să mă urc pe casă şi să joc într-un picior.

Din nefericire, ploua – ploua parcă în necazul meu, din cerul aproape şi cobe.

Dar, într-una din aceste dimineţi insuportabile, m-am supărat crunt şi am ieşit în curte, să mă plimb prin burniţă, bombănind. Eram aşa de necăjit, că, pentru întâia oară, am avut curajul să mă reped la Gaşperiţă, s-o prind de ceafă şi s-o tăvălesc prin băltoacele şanţului.

Răzbunam vrabia devorată de animalul nesuferit – o răzbunare ce era, în acelaşi timp, un avertisment pentru mama şi Fana, că nu mai sunt un titirez pe care să-l zvârli de colo până colo, că nu se joacă nimeni cu mine, când mă înfurii…

Ivan, care m-a văzut chinuind dihonia cu ochii despicaţi, a fost uimit de voinicia mea şi m-a chemat la el în «izba», să mă bată pe umăr şi să-mi dea, încurajare pentru actul meu eroic, o cutioară cu bomboane.

Casa de lemn era aşa de strâmtă înăuntru, că stăpânul nu dormise niciodată întins. Se scula fie pe-o parte, cu picioarele îndoite, fie pe spate, cu tălpile cocoţate spre tavan. În locul puțin din încăpere, aglomerase o mulţime de lucruri nefolositoare. Avea o pasiune de copil să colecţioneze cutioare frumoase, panglici, poze colorate din reviste streine, nasturi de sidef, scrisori, fotografii ale oamenilor mari şi articole de ziar, referitoare la viaţa din Rusia. Lucrase, cu mâna lui, pentru toate aceste nimicuri scumpe, o ladă ca un coşciug, urcată peste raftul cu calapoade, papuci, sufertaşe cu mâncare şi maldăre de piele şi talpă.

M-au pasionat îndeosebi pozele cu oraşe mari. Oameni mici, ca nişte gândaci, treceau în umbra unei catedrale cu o cruce strălucitoare în vârf şi înfiptă în soare. Norii erau întotdeauna cenuşii iar hulubii albi zburau în stoluri, ca o cunună de trandafiri, în jurul turlelor cu dantelă de piatră şi sfinţi uriaşi în firide. Un pod lung, după calculul meu de atunci, ca de la noi până la Ciurel, se arcuia peste o Dâmboviţă din poveste, cu apele de un albastru limpezit, ireal. La un capăt şi altul deosebeam felinare fără număr, oameni de bronz, cu pelerine la fel pe umeri iar dintr-o trăsură minusculă, un copil flutura pălărioara spre mine.

Am fost trist că Ivan nu ştia cine e şi cum îl cheamă.

Rusul, însă, mă asigurase că trecuse de câteva ori peste podul acesta cu un nume ce mi-a fost imposibil, atunci, să-l pronunţ, îmi arătase, în poză, birtul unde mâncase – un local fără stăpân cu catastiv şi fără Tănăsică – şi mă călătorise, istorisind, prin oraşul în care nu erau sacagii, iar cizmarii se plimbau duminica, prin grădini necuprinse, gătiţi cu joben şi mănuşi, ca boierii români, în timp ce feciorii lor aruncau portocale la elefanţi sau se ridicau până la nori şi mai sus, într-un scrânciob imens, cu vagoane în loc de bănci.

Uimit că sunt în lume plozi cari au aşa de multe fructe că nu mai ştiu ce să facă cu ele şi le aruncă la animale, întrebasem dacă e o deosebire între lucrătorii de la noi şi cei din oraşele minunate de

departe. Ivan m-a privit un moment, surprins. Cum rămăsese cu ochii mari la mine, i-am văzut gândurile trecând, prin lumina lor umedă, ca nişte nori prin luciul unor oglinzi gemene. Mi-a răspuns, lăsând calapodul alături şi zâmbind trist, că oamenii ar trebui să fie egali şi mi-a promis că, mai târziu, când voi fi mai mare, o să-mi spună de ce, între mine şi copilul cu pălărioară, din ilustraţia cu pod arcuit peste apa colorată albastru, era o prăpastie.

Tristeţea, muzicală în glasul lui profund, mă învăluise, învăţasem la şcoală ţări şi continente, aflasem că, dincolo de cerul ca un cort uriaş, aruncat peste mahalaua cu nume ruşinos, erau alte târguri şi o rânduială mai bună, dar nu-mi spusese nimeni, până atunci, că era o deosebire între muritori, că destinul aruncase o barieră între mine şi copilăria de departe…

Aproape în fiecare noapte, de atunci, visam că plec cu Fana în trăsură, prin oraşul din poză. Eram amândoi gătiţi şi cuminţi. Fata îşi risipise flori în păr, ca îngerii şi-i tremurau volănaşele albe, uşoare, diafane, ca aripioarele. Eu purtam pantofiori de lac, baston şi costum de marinar, cu guler răsfrânt pe umeri, iar vântul îmi flutura panglica de la beretă. Ne plimbam pe străzi largi, curate, cu clădiri monumentale – străzi pe cari eram sigur, în somn, că le mai văzusem cândva, cine ştie când. În trecere, îi arătam Fanei birtul unde mâncase Ivan, în anii lui de vagabondaj. Toată lumea mă cunoştea şi mă saluta. Eram serios şi înclinam capul uşor, mulţumind zâmbitor. Ajunşi la grădina publică, o luam pe aleea principală – cu sora mică de mână – s-o găsim pe mama. Ştiam că ne aşteaptă pe o bancă, tânără şi cucoană, frumoasă şi bună ca visul ce mi-o dăruia, în altă viaţă şi vremelnic, Puică fără necazuri şi fără gândul morţii în ştreang, ca să scape de «câini». Uneori mă jucam cu fata, aruncându-ne portocale. Zvârlite, în arcul ce-l făceau de la mine la ea, fructele se schimbau în flori sau în capete de îngeraşi, ca icoana de la noi din casă. Alteori stam pe bancă, amândoi, lângă bătrână şi vorbeam, umbre în visul paradisiac, de necăjiţii pământului.

— Oare ce-o fi făcând, acum, Puişor-mare – întrebam. S-a întors de la fabrică, obosit şi s-a culcat devreme. Dar Iacov, ce-o fi făcând Iacov? Doarme în sală, murdar pe picioare, cu cămaşa ruptă…

Ne întristam că l-am lăsat singur pe tata – ca vraja să se curme brusc, ca o prăbuşire în gol.

Mă deşteptam întotdeauna obosit, copleşit, dezgustat de mine, de sala strâmtă şi joasă, de ploaia de afară, de viaţa în care regretam că m-am întors. Îmi apropiam tâmpla de geamul rece şi

— Fără gând limpezit sub frunte – ascultam cum îmi plânge cineva în inimă, fără lacrămi, fără glas, poate copilul din vis, poate toţi copiii cu visul la fel.

Mama şi Fana se uitau la mine lung, nedumerite, îngrijate.

— Ce-o fi cu el, cerule milostiv?

Erau desculţe, amândouă şi în fuste de stambă. Umblaseră prin noroiul din curte şi se murdăriseră pe picioare. Le regăseam: slabe, necăjite ale pământului. Nu mai păstrau nicio urmă din splendoarea visului.

— Ce-i cu mătăluţă, Puişor de paisprezece ani – mă întreba bătrâna, mângâindu-mă. Spune, dragule, ce-i cu îngândurarea matale de bunic inimos şi mintos: Un necaz? Să-l ştim. Îl doare ceva pe Puişor-mic?

Fana suspină în prag.

— O fi bolnav şi nu spune…

Nu ştiam ce să le răspund. Mi-era milă: de mine, de ele. Eram sigur că au să râdă, că au să râdă plin, cu dinţii albi şi superbi, când le voi povesti visul. Le sărutam, la amândouă, mâinile harnice, fustele ieftine, ochii umezi şi mă furişam afară, cu plânsul prins în dinţi.

CAPITOLUL XIII
Măr înflorit între Cain şi Abel

Singur Ivan nu uitase scena din noaptea revelionului.

Plecând de pe Grant, cu Tino în braţe, uriaşul se simţise umilit, vinovat, nemernic, că se gândise să omoare un ins pe care o femeie îl lovise, îl prăbuşise însângerat la picioarele ei şi-l obligase, ca o recunoaştere a ticăloşeniei ce o făcuse, maltratând-o pe Maro, să-i sărute vârful pantofului de atlas.

Salomia răzbunase sângele şi amintirea căpitanului Paminonda, ultragiat de fosta slugă a covrigarului din barieră. Fane, însă, trăsese sforile păpuşilor cu alt scop şi nu bănuia ce rană va adânci, în inima rusului, figura finală a dansului acela cu dragoste care cere moarte – cum cer apele tulburi om, în sărbătoarea cu nume fatidic, să-l ducă la fund, menindu-l duh străveziu al bălţilor încremenite sub lună.

Afară, în viscolul ce încurcase potecile şi ascunsese drumul, Tino se făcuse mic în braţele lui Ivan. Salvatorul îl strânsese la sân şi-l acoperise, cât putuse, cu pulpanele paltonului, să-l ferească de frig şi de ninsoare. Aşa cum îl purtase pe străzi, de la Salomia până acasă, lipit de el, îi simţise inima zvâcnindu-i lângă inimă, ti înfrăţise, în imensitatea albă a nopţii, acelaşi ritm de viaţă. Se recunoscuseră, o clipă, oameni şi poate se iertaseră, pentru ura egală din gândurile ce nu şi le spovediseră încă. Rusul, care vorbise întotdeauna de om – oricare, de oriunde – cu religiozitate, se bucura acum că-l biciuie vântul, că lunecuşul de sub zăpada izbită în garduri, ca o spumă de valuri, îi fură piciorul şi-l clatină. În viscolul ce-i împleticise paşii, îl orbise cu pumni de pulbere albă şi-l trântise în nămeţi, în gerul ce-l scuturase şi-l pătrunsese până la oase, în broboanele mari de sudoare de pe tâmple şi în usturimea genunchilor răniţi, cu fiecare cădere, în colţuri de gheaţă, el binecuvânta începutul de suferinţă.

Ştia că numai aşa, prin durere, va ispăşi crima pe care o gândise.

Cu fiecare prăbuşire în troiene, îl ridica pe grec spre cer, ca pe-o ofrandă şi sugruma în el un strigăt, ca o dezlegare în conştiinţă: «iată-l, Doamne, pe fratele meu Abel, viu, regăsit, ocrotit»…

Dar, în ciuda acestui început de ispăşire, scăpărase – în viforniţa ce ameninţa să smulgă acoperişurile şi gardurile toate

— Alt gând rău. Rusul se bucura că, ducându-l pe Tino acasă, o să se afle, pentru întâia oară, aproape de Maro. Speriată că-şi vede bărbatul bătut, vânăt şi plin de sânge, fireşte că ea o să-l întrebe pe Ivan ce se întâmplase, că o să-l roage s-o ajute să-şi dezbrace omul, să-l spele şi să-l doftoricească. Gospodin nu ştia dacă o să-i spună adevărul sau o să fie nevoit să mintă o întâmplare cu nişte haimanale ameţite de băutură şi agresive. Nu-l interesa, până una-alta, dacă era

dator sau nu să ascundă păţania simigiului. Gândul că va fi aproape de ea, că o să-i răspundă ceva la întrebări şi că o s-o întrebe la rându-i ceva, îi urca tot sângele şi năvalnic, în inimă. Întâmplător, în timp ce au să-l dezbrace pe grec, mâinile lor se vor atinge fatal, capetele li se vor apropia, poate îşi vor simţi răsuflarea, caldă, întretăiată. Un moment, Ivan şi-a permis neiertata cruzime să binecuvânteze pumnii Salomiei şi să-l strângă pe covrigar la sân, cu mai multă dragoste, recunoscător: suferinţa lui şi loviturile proprietăresei aveau să-l apropie de Maro, mai curând decât visase.

Ajuns în poartă, însă, cârpaciul a avut o mare surpriză. Tino, care i se cocoloşise până atunci la piept, ca un plod, bucuros că e adus acasă pe sus şi ferit de viscol, i-a sărit fără veste din braţe, ca o zvârlugă şi ameninţându-l cu pumnii mici, l-a scuipat în barbă.

— Tu, Ivan – a țipat el cu ură, ridicat în vârfuri şi pricolici – na, scârbă!

Rusul se rezemase de zid, mut, incapabil să facă un gest, în timp ce grecul, lovind cu piciorul în ușă, îşi striga sluga, să-i deschidă.

Simigiul înţelesese, cu întâiul pas făcut în salonul binefăcătoarei lui, de ce fusese chemat în plină noapte, cu ameninţări. Gospodin, care-l privise o clipă peste umăr, e demascase: el era trădătorul, el povestise martirajul surorii vitrege – din cauza lui fusese lovit, umilit, obligat să lingă piciorul ce-i apăsa capul, prins între zid şi covor, sângerat, învineţit. Tino se răzbunase la timp, cum putuse: cu o ameninţare ridicolă de pumni mici şi cu un scuipat mare, impur, ca o coptură.

Ivan, însă, văzuse în toată purtarea plăcintarului o altă palmă a cerului, ca o primă pedeapsă, pentru gândul rău cu care plănuise să se apropie de Maro şi s-o înfierbânte cu răsuflarea şi atingerile lui de copil uriaş şi pătimaş. Cain se ascunsese în el, bănuia rusul, ca un animal cu botul culcat pe labe, în umbra unui desiş de pădure virginală. Trebuia să lupte, în el şi prin el, să sugrume bestia rămasă la pândă – să smulgă, din inimă şi gând, păcătoşenia. Câteva săptămâni se condamnase singur la post şi rugăciuni, închinându-şi toată munca în folosul simigiului, căruia îi cumpăra zilnic o tavă cu corăbioare şi brânzoaice, să le dea trecătorilor şi plozilor din mahala, de sufletul morţilor.

— Faci un rugăşiun, batiuşca – îngâna el cu ochii în pământ, împărţind bunătăţurile la barieră – faci pentru mine, tavarăşi şi pentru păcatele nostăr!

Muşcând cu foame din pomana rumenă şi dulce, oamenii ridicau din umeri, cu îndoială şi generoşi.

— Păi… dac-o fi Dumnezeu pe undeva, n-are decât să te ierte, gospodine, de te-ai ticăloşit cumva, că eu n-am nimic împotrivă…

Numai haimanalele de pe maidan, păgâne în credinţa lor oarbă în suflet şi în viaţă, se închinau.

Nu ştia, nu bănuia nimeni, în mahala şi în casa cu nebuni, ce se întâmplase în adevăr dar toţi erau convinşi că, pe conştiinţa rusului, apăsa un păcat strigător la cer.

O auzeam pe Puica şoptind, de multe ori, cuminte şi albă În faţa icoanei:

— Îndură-te, Maică Precistă, de noi şi de vecinul Ivan!

Lucrând, cârpaciul avea deseori tresăriri mici – un fel anume de ascultare în linişte şi nelămurire. Uita să bată cuiul alb, de lemn şi minuscul, înfipt în talpă ori scăpa raşpelul din mână, se transfigura şi-i tremurau buzele, iar ochii, furaţi în gol şi sticloşi, adunau în adânc întristări.

— Pe cine vezi matale, gospodin – îl întrebam, şoptit, curios, înfiorat – când te uiţi aşa, nicăieri?

Răspunsul era întotdeauna la fel. Îl învăţasem pe dinafară şi-l ritmam în mine, ca pe un cântec trist şi încă neînţeles.

— Ce este asta, *ăm,* asta suflet de la *ămulel…* Rusule ştii ce-i asta Evropa şi vapor şi soarele şi un fior frămos. Ce este asta *ăm* şi suflet de la *ămule*, nu ştii Ivan …

Ofta, arcuind sprincenele; clătina capul, ca şi cum ar fi vrut să spună: «mare taină nu suntem noi în stare s-o lămurim» – şi relua lucrul fără gust acum, fără spor, în silă aproape.

Mă ruga, de câteva ori pe zi, să-i spun ce face Tino, dacă e în prăvălie sau în casă, vesel sau supărat. Bucuria lui era bucuria mare, sinceră, unică a rusului. Când, dimpotrivă, îi aduceam veste că simigiul e supărat, se întrista, arunca lucrul din mină şi pleca repede la vecin, să-l întrebe ce necaz are, să se certe şi să-i ameninţe pe ilfoveni cu o păruială zdravănă, dacă din pricina lor se supărase grecul ori să-l roage pe fostul duşman, blând, cu mângâieri de frate, umilit aproape, să uite totul şi să fie iar vesel. Tino se uita la el pe sub gene şi pieziş, îi da răspunsuri mici, tăioase, mânioase. Uneori, striga la Ivan ca la slugi. Gospodin nu se supăra, ca altădată. Îl ruga, în cuvinte mai alese, mai blânde, în atitudini mai umile, să calce necazul sub papuc, cum ar călca un gândac şi să râdă. Se obliga să răscumpere el paguba ce-o avusese din pricina ilfovenilor şi era bucuros, numai ca să-i fie pe plac, să-i aducă lemne din pivniţă, să-i care saci cu făină din pod ori să-i înşire, harnic şi îndemânatic, pe lopată, covrigi de cocă.

Muncind, rusul îl învăluia pe Tino cu o privire caldă, umedă, luminoasă, de câine credincios, îl iubea ca să ispăşească, prin dragoste, toată ura de odinioară şi era fericit că are prilejul să se umilească în faţa omului pe care-l jicnise cu dorinţa lui, cu vorba lui, cu fapta – a lui şi a celorlalţi.

Pricolici cu pumni de copil şi venin în cuvânt şi ispravă, grecul ar fi putut, în cele trei luni următoare întâmplării din noaptea revelionului, să facă orice din uriaşul cu chip de icoană. Certat, Ivan nu răspunsese.

Umilit, nu se supărase. Lovit, cu siguranţă că nu ar fi reacţionat. Nu ar fi fost de mirare ca rusul, convins că fiecare palmă a simigiului îl apropia mai curând de ispăşire şi cer, să ude cu lacrămi de recunoştinţă pumnul ce l-ar fi. Plesnit peste gură, în frunte, unde ar fi nimerit, în furia lui oarbă.

Gospodin o uitase pe Maro.

Grecoaica, însă, continua să se uite, neştiută, prin ţesătura deasă a perdelelor, la mărul înflorit din uşa casei cu duh necurat cocoşat sub podele.

SE DESCHID TAINELE CA MUGURII

CAPITOLUL XIV
Surpriză în sobor de ţaţe

În fiecare după-masă, la Safta în casă era taifas. Vecinele şi nevestele din mahala, tinere, şi bătrâne, se adunau bucuroase la sindrofie, să bea cafele, să afle ultimele cancanuri ori să asculte, înfierbântate, mute, cu ochii întredeschişi şi pierduţi, măscările spuse pe adevăratul lor nume de ţiganca lui Gore, care prezida numeroasa asistenţă cocoţată în vârful patului, pe câteva perne, numai în cămașă, cu cărnurile răsfrânte şi pulpele goale. Stând pe scăunele şi împrejur, tovarăşele de intrigă îi vedeau în plin, haotice şi vânăt-roşiatice, ca moţul curcanului iarna, goliciunile.

Novicele şi în genere toate femeile tinere, ce veneau pentru întâia oară la sfat, erau datoare, cu sau fără voia lor, să se supună unui ceremonial grotesc. Când nu voiau să se dezbrace singure şi să se expună, goale, în mijlocul soborului de ţaţe, în atitudinile – una mai scabroasă ca alta – pe cari le comanda gazda cu ochi răscolitori, ele erau prinse fără veste de mâini, răsturnate pe marginea patului, dezgolite şi reduse la nemişcare, în timp ce Safta le despărţea picioarele mult şi le cerceta, în amănunţime şi expertă, toate tainele făpturii. În urmă, crucificatele erau poreclite de cumetrele curioase după impresia ce le-o lăsa fructul crud rareori sau răscopt, al corpului descoperit şi cunoscut, de acum, cu toate comorile şi metehnele. Poreclele erau aşa: Cocoşel, Smochina, Floricica, Gura-Iadului, Varza, Mugur-Mugurel, Batoza, Vrăbioara…

Fofoloanca sau – după numele din sobor – Mugur-Mugurel, era o băietană cu trupul ca o tulpină, înalt şi leneş şerpuitor, măritată cu un strungar tânăr şi ofticos, în primăvara când împlinise şaisprezece ani şi rămasă văduvă în toamnă. Gavrilaş intrase în sanatoriu la o săptămână după nuntă iar nevasta urcase zilnic dealul Filaretului, să-i ducă iubitului îmbărbătări, sticle cu lapte şi flori…

Prostită de durere, Fofoloanca îşi uitase numele şi rostul pe lume. O spăla, ca pe un copil şi-i da să mănânce o bunică surdă şi cocârjată, pe care sfinţii şi moartea o lăsau în pace, să nu-i rămână nepoata singură pe pământ. Când nu o chemau vecinele miloase la taifasul din casa ţigăncii, umbla hai-hui pe străzi şi pe maidane, absentă, cu pasul egal, somnambulic şi ochii căprui – sperietor de mari şi de adânci, în figura de o paliditate mortuară – fără ţintă şi fără clipire.

Haimana, în pelerinagiul ei de fiecare zi pe lângă ziduri şi pe toate coclaurile, cânta, se uita ore întregi la o buruiană şi sta cu ea de vorbă ori se culca, în prada unui neastâmpăr neînţeles, cu tâmpla de pământ şi asculta, atentă, uneori albă de spaimă, alteori cu trupul scuturat de un râs nestăpânit.

Incapabilă să lucreze ceva sau să se concentreze asupra unui gând, Fofoloanca rămăsese, din viaţa de odinioară, numai cu darul minunat al cântecului – unul singur şi cel mai frumos, pentru că-i plăcuse lui Gavrilaş, care lăsase cu limbă de moarte să i-l susure lăutarii la mormânt.

Seara, după apusul soarelui, vădana dispărea din cartier. Alături de bunica speriată şi în cârje, vecinele o căutau pe maidane şi o strigau pe nume. Mahalagiii, întrebaţi, dau răspunsuri nesigure. Unii o văzuseră devreme, fugind printre bălării înalte ca o sălbătăciune, cu părul fluturat şi sinii prinşi în palme – alţii erau siguri că, în ceasul amurgului, se strecurase printre plopi şi pe lângă ruine, ca o umbră furată şi frântă de vânt.

Oricum, bunica şi vecinele căutau zadarnic.

Noaptea, însă, după ce trâmbiţau cocoşii năvala duhurilor rele ale pământului, glasul puternic şi rotund al băietanei răsuna din nou în mahala.

Mugur-Mugurel se urca într-un roşcov de pe stradă şi cânta, ascunsă în întuneric şi frunză rară – acelaşi cântec neînţeles de oameni, dar auzit şi îngânat de Gavrilaş de dincolo de prag.

Femeile şi copiii se adunau în jurul copacului şi ascultau ori o sfătuiau pe nepoata babei să «mai lase din oftat, şi pentru mâine» şi să se ducă să se culce, că-i păcat de viaţa ei şi nu s-a mai văzut făptură umană să cânte printre crăci, pentru lilieci, pentru licărul stelelor şi morţi.

Bica-mărunţica, o nevastă tânără, grăsună şi neastâmpărată, pe care soborul ţaţelor o poreclise Vrăbioara, se ţinuse într-o zi, pas cu pas, după Fofoloanca – fără îndoială, după îndemnul ţigăncii şi al cumetrelor – să afle taina drumurilor ascunse sub coviltirul amurgului.

Mugur-Mugurel traversase, în fugă, printre camioane şi pe sub vagoane, triajul şi se oprise, gâfâind, cu tresăriri şi ţipete mici de spaimă, când fluiera o locomotivă la bariera B.M., lângă poarta cimitirului. Cum intendentul zornăia lanţurile lacătului mare, ea s-a furişat pe după salcâmi, a sărit gardul cu o uşurinţă de pisică sălbatică şi s-a oprit, trecând ca o umbră printre cruci şi peste morminte, la groapa lui Gavrilaş.

— Mi se făcuse inima cât un gândac căzut pe spate – povestise Vrăbioara, în sobor – şi tremuram, că se făcuse întuneric al dracului în cimitir şi clipeau candelele, împrejur, ca nişte ochi. Fofoloanca se schimbase la faţă. Se înfiora, în picioare, lângă mormântul bărbatului şi asculta, cu tot trupul ca o coardă şi ochii duşi afund. Şi cum sta aşa, crescută parcă din cruce, o dată o aud că face: uhu-uhuhuu, ca o dihonie spurcată, nu altceva…

Vrăbioara, din acest moment de spaimă şi în beznă, n-a mai înţeles lămurit ce se petrece dar a văzut-o bine pe nebună îmbrăţişată strâns

de un tânăr slab şi frumos, cum era odinioară Gavrilaş, răsărit ca din pământ. Mugur-Mugurel şi umbra se sărutau, gângurind ca hulubii şi se muşcau de umăr, adânc – ca, în urmă, să se prăbuşească amândoi, încleştaţi, pe groapa strungarului cu nume mângâiat. Vădana se dăruise necunoscutului cu un gemăt inuman de plăcere şi-l înlănţuise, cu braţele şi cu pulpele, ca un şarpe.

Târziu, când s-a trezit din buimăceală, Bica-mărunţica s-a pomenit singură în pustiul cimitirului. Fireşte, nu ar fi putut să spună, a doua zi, cum sta, ca o vinovată, în faţa soborului, dacă scena erotică pe care-o istorisise se petrecuse aievea sau fusese părere numai. Se jura, însă, că găsise crucea strâmbă şi iarba culcată, răvăşită.

Soborul se adunase în şedinţă solemnă, s-o judece pe Fofoloanca. Safta prezida, înconjurată de cumetrele Smochina, Gura-Iadului, Varza şi Batoza. Manda era o cotoroanţă uscată, stafidită, cu taina pântecului – dezvelit o dată cu tot ceremonialul de ţipete şi haz – ca o smochină stricată. Cotoroanţa mânca numai coji de pâine muiate în apă şi era doftoroaia tinerilor cu boli ruşinoase. Le da să bea gândăcei sau le fierbea rădăcini. Spre deosebire de Batoza, care era o ţaţă numai osânză, cu o vârstă incertă, cu nume unguresc: Şari şi cu o liotă de rubedenii în mahala, ce se lepădau de ea ca de diavol, din motive uşor de înţeles (întâmplare de pomină, să vezi matahala de cărnuri scâncind că au lăsat-o duşmanii «orfană pe pământ») Stanca-roiba era, în adevăr, singură pe lume şi trăia, nimeni n-ar fi putut să spună din ce şi cum, în belşug mare. Se şoptise că ar fi gazdă de hoţi. Soborul o poreclise Gura-Iadului, pentru că avea un glas puternic, spart, asurzitor, când se certa cu vecinele. Safta, când a aflat că tovarăşa de cafeluţă şi măscări ar lucra cu borfaşii, a ridicat nepăsătoare din umeri şi-a îngânat, simplu: «la urma urmei, oameni săraci, ne câştigăm sfânta pâine care cum putem şi ne-a fost scris în frunte»…

Singură Raliţa se revoltase că e pusă cot la cot cu o hoţoaică.

Un şir de mărgele turceşti, primite de la Stanca-roiba, prin Safta şi pe sub mână, o convinsese în cele din urmă şi pe ea să tacă şi să accepte tovărăşia cumetrei cu existenţa dubioasă. Se zvonise că nici baborniţa cu smocuri rare şi incolore de păr sub tulpan şi cu volănașele de la rochia pe care o purta şi iarna şi vara înfoiate şi verzi, de un verde crud de lintiţă, nu fusese ușă de biserică în tinereţe. Dar era mult de atunci, aşa de mult că nu avusese nimeni răbdare să-i dezgroape isprăvile.

Fofoloanca, adusă În faţa tribunalului suprem, format din aceste cinci respectabile exemplare, răspunsese vag că se întâlneşte în fiecare seară cu Gavrilaş, care era mort numai pentru că sta în cimitir.

— Oamenii, dacă m-ar prinde afară, m-ar bate cu pietre, că sunt proşti şi mă cred strigoi. Nu ştiu că eu trăiesc, Fofoloanco şi am să mor d-adevărat o dată cu tine. Până atunci, tu rămâi nevasta mea şi să vii

la mine, că vreau să avem un copil, să-l facem tot strungar, da să nu mai moară de oftică…

Ţaţele şi cumetrele din sobor se uitaseră, lung, una la alta şi toate la Mugur-Mugurel şi se închinaseră, oftând. Oricum, vinovata fusese silită să povestească, în amănunt, cum o sărută şi cum o culcă umbra răposatului în iarbă, dacă o iubeşte ca un bărbat sau ca un ţap, dacă-i simte în adevăr spuma albă a dragostei inundându-i tainiţele pântecului sau e numai o frământare stearpă a trupurilor.

Era o curiozitate pe care orice ascultătoare trebuia să şi-o satisfacă.

După ceremonialul dezvelirii, orice adeptă a sfatului era obligată – între tovarăşe de intrigă, de măscări şi de cafeluţă nefiind admise taine – să le mărturisească ţaţelor ce ascultau sugându-şi buzele zgomotos şi chicotind, de câte ori le iubesc bărbaţii pe noapte şi cum, pe întuneric sau cu lampa aprinsă, muteşte sau schimbând glume şi înjurături.

Nemulţumite, deseori, de stângăcia cu care noua prietenă se dăruise soţului până atunci, bătrânele şi mai ales ţiganca cu garoafă o învăţau meşteşuguri de dragoste. Proastele ce nu înţelegeau uşor simplele sfaturi erau urcate în pat şi puse în numeroasele atitudini explicate, iar una din tinerele complice – îndeosebi Cocoşel sau Vrăbioara – mai competentă şi bucuroasă că are un prilej în plus de excitare, împrumuta atitudinile şi uneori ritmica bărbatului.

Acesta era momentul aşteptat, culminant, impresionant, al ceremonialului. Ţaţele ţipau o bucurie sălbatică, strânse în jurul patului, pliciuiau palmele, morfolind în dinţi un râs galben şi scurt, întretăiat de îndemnuri, în timp ce novicea şi sora competentă, înlănţuite, cu sânii striviţi în îmbrățișare, oficiau – gâfâind, încolăcindu-se, muşcându-se adânc – un act sterp dar suficient de dezgustător ca să încânte şi să scapere ochii aprinşi ai spectatoarelor livide, prinse de după mijloc şi strâns, înfigându-şi una alteia, în carne, unghiile murdare.

Femeile, deseori cu sângele aprins inutil în încălecarea ce nu le spusese nimic, plecau aiurite să se ofere, cât mai curând, întâiului întâlnit, pe maidan sau într-un vagon gol din triaj. Fireşte, când nu era acasă Tănăsică. Sluga birtaşului avea, pentru orice împrejurare, în privinţă, un preş, o pernă de birjă, o lumânare de spermanţet şi un chibrit. Era suficient să facă Safta un semn convenţional, ca alcovul subteran să se deschidă clandestin, să se lumineze suspect şi să fie leagăn de dragoste voinică, plină, săturată.

Ultima obligaţiune a novicei, faţă de sobor, deşi nu mai puţin importantă pentru cumetre, era amânată numai în cazuri excepţionale – în special atunci când serviciul prompt şi copios al lui Tănăsică, în cuibul misterios, era imperios necesar.

Oricum, fie că solicitase ori nu îmbrăţişările clăpăugului, tânăra era

primită a doua zi, în casa țigăncii, cu mângâieri materne şi poftită la loc de cinste, alături de Safta, să bea cafea din ceaşca ei mare şi groasă şi să răspundă la ultima întrebare. Ea da lămuriri sigure acum, fără ruşine, spunând lucrurilor pe numele lor lumesc şi dispusă oricând să exemplifice descrierile, măsurând cu două degete pe tăblia patului, pe o cută a şorţului sau punând câteva chibrituri cap la cap, în lung. Asistentele ascultau atente, pătrunse de importanţa momentului, serioase, într-o tăcere religioasă – ca în urmă, tot aşa de serioase, apreciind cu un plus entuziast sau cu un minus întotdeauna regretat calităţile masculului, să facă fiecare comparaţii, unele optimiste, altele descurajante, toate la fel de sincere.

Când nu aveau niciun ceremonial de îndeplinit, femeile se adunau cerc, pe scăunele, în jurul patului pe care trona, cocoţată pe un maldăr de perne, ca o zeitate păgână cioplită cu barda într-o buturugă, nevasta lui Gore şi o rugau să spună isprăvi şi întâmplări cu dragoste. Ţiganca avea un repertoriu inepuizabil de poveşti erotice, cu simpli muritori, cu călugări şi călugăriţe, cu animale şi mai ales cu armăsari boiereşti şi iepe sirepe.

Nevestele tinere ascultau, cuprinse de după gât, fără suflare, cu ochii mari şi imobili, scăpărând în lumina ca de temniţă a încăperii strimte, joase, cu igrasia înflorind în jurul ramelor descleiate, cu fotografii decolorate de umezeală şi scorojite de soare.

Gore nu aflase încă ce se petrece, în lipsa lui, acasă. Se ducea la gară din zori, ca să nu piardă nicio plecare şi nicio sosire de tren şi se întorcea uneori după miezul nopţii, întotdeauna destul de târziu, ca să-l găsească pe Paler venit de la fabrică, spălat, săturat şi nu arareori, adormit. Când era liber, un semn convenţional cu tibişirul, la poartă, le anunţa pe vecine că taifasul se amână pentru a doua zi, iar ţiganca îi da târcoale bărbatului, cuminte, harnică, serioasă, gospodărind, cântând, sprintenă. Omul avea motive temeinice, aşadar, să afirme că: «nevastă ca a lui, mai rar»…

Dar, într-o după-masă, când era taifasul în plin haz, Safta s-a pomenit cu Gore în prag.

Hamalul era vânăt, tremura de mânie şi-i dispăruseră ochii sub sprincenele groase, stufoase, fioroase. Femeile încremeniseră, gazda încerca să spună ceva şi nu avea putere să-şi descleşteze fălcile.

Soţul a întrebat, ca un tunet:

— Ce-i cu voi, fă, la mine-n casă?

Mai înainte, însă, ca Safta să poată îngăima un răspuns, el s-a repezit la garderob, l-a deschis, a căutat printre boarfe, s-a aplecat în genunchi şi s-a uitat sub pat. În urmă, convins că nu era nimeni ascuns după tăblii, în perdele sau după uși, a plecat, cum venise, clocotind, vânăt, fugind aproape, cu şapca pe ceafă, înjurând printre dinţi – bivol mătăhălos.

Ţaţele şi cumetrele, încă sub impresia spaimei dar bucuroase că scăpaseră numai cu atât, se împrăştiaseră prin mahala, vindecate – pentru cel puţin o săptămână – de taifas şi de gustul măscărilor, iar Safta, cum s-a întors Paler de la fabrică, i-a povestit în şoaptă, tremurând, scuturată de frica rămasă în oase şi de presimţiri rele, cele întâmplate.

Deşirat, negru, răsucind ochii albi de câteva ori prin odaie, ca şi cum ar fi căutat o dezlegare a întâmplării pe jos, pe ziduri şi în tavan, spânul s-a poticnit în limbă, târziu, mai mult ca să spună şi el ceva:

— Şi… de zis, n-a… zis nimic…?

— Nu, da'… e sigur…

Safta nu avusese curaj să-şi trădeze gândul tot. Nici nu era nevoie. Paler o înţelesese şi tresărit, stăpânit la rându-i – un moment – de bănuiala ei, a privit-o lung, încremenit, palid sub funinginea ce i se prinsese, mască, pe figură.

Complici, în faţa pericolului ce-i ameninţa deopotrivă, ţiganca şi turnătorul s-au apropiat, umăr la umăr şi s-au prins de mână, strâns.

CAPITOLUL XV
Cocoşii anunţau triumful omului

Rob cu sufletul strepezit de suferinţă şi supt de sărăcia de care i-a fost scris să nu scape până la mormânt, Oană venise cu plodul la oraş, să-l lase slugă la un negustor din mahalaua Beilicului.

Oană visase alt noroc pentru fecior. Destul se canonise el şi trăsese larga pe uscat, vită în ham sub biciul boierului, trăind o viaţă fără folos, fără sărbătoare în calendar, fără rost în lume şi sub cer. Ca să răzbune umilinţele pe cari le îndurase, îşi adusese băiatul la oraş mare, să-l facă surtucar, adică om la casa lui, stăpân pe munca şi pe banul lui, liber să poarte, cum şi când i-o place, botine cu scârțâitori sau cizme cu carâmb ofiţeresc şi să-i spună târgoveții jupân Gligore. Toată viaţa lui, Oană purtase opinci numai iarna şi rămăsese, după atâta amar de vreme, pentru vechil, pentru argaţii lui cu ifos şi pentru ţăranii cu stare, un «mă Oană» şi nimic altceva.

Se vede că avea şi el, rob în jug cum era, un suflet, o minte deosebind răul de bine, vita de om şi o simţire. Licărise şi în el o fărâmă de vis, pe care încerca să-l trăiască, de dincolo de moarte, prin fecior.

Gligore era prostănac, mărunt şi îndesat. Sălbăticiune voinică şi leneşă. Intrând în oraş, se speriase de un dric şi de trompeta pompierilor de la Foişor şi se împiedicase, bleg şi adormit cu ochii mari înainte, de toate pietrele caldarâmului.

Negustorul din mahalaua Beilicului îl măsurase o dată, de sus până jos şi-l uitase după uşă, convins că n-o să poată face nimic cu un Gligore aşa de prostălău, dar Oană se rugase de jupân, de nevasta lui, de copiii lor, plânsese – îl înduplecase. Băiatul, după credinţa tatălui, era salvat – scăpase de jug, de vechil şi de pelagră. Drumul spre botine cu scârțâitori şi jupânie îi fusese deschis – mai era nevoie de un pic de minte şi o lecuţică de noroc…

La despărţire, omul şi-a îmbrăţişat feciorul, plângând – parcă bănuia că-l ţine pentru ultima oară strâns la sân – l-a mângâiat cu mâna aspră pe obrazul rumen şi pufos ca o caisă şi i-a ţinut – cu lacrămile lunecând pe figură în neştire – un logos aşa:

— Fătule, acu' să cheamă că io plec p-aci-ncolo, la jug şi tu intri la stăpâni buni şi la noroc. Gligore taicule, io – tu…

Oană tăcuse, încurcat. Toată noaptea nu dormise. Se gândise, răsucit în aşternutul curat din casa negustorului, la ce-i va spune odraslei, în ceasul greu al bunului rămas. Părintele îl simţise pe Gligore, aşa cum îl cocoloşise la piept, mic şi nepriceput şi-l podidise plânsul că-l lasă singur, într-o lume de jupâni şi surtucari de toate neamurile şi de nicio credinţă. Uitase sfaturile bune ce voia să i le dea,

toate îndemnurile la muncă pe brânci şi ascultare. Nici n-ar mai fi timp de vorbă lungă. Negustorul se sculase, iar prăvăliaşii, mici şi mari, începuseră robotul.

— Fătule. — repetase Oană – acu' să cheamă că io mă duc p-aci-ncolo…

Plecase, smuls repede de lângă băiat, să nu se mai întoarcă.

În adevăr, prin muncă şi cu o fărâmă de minte şi o lecuţică de noroc, Gligore ar fi putut să despartă apele vremii, să tragă o barieră între generaţiile de până atunci, de robi la vechil, din tată în fiu şi urmaşii lui: feciori, nepoţi şi strănepoţi, toţi cu un destin al lor şi urcând din treaptă în treaptă, în viaţa de clocot şi prefaceri a cetăţii, pentru împlinirea unui imperativ social implacabil.

La temeliile tuturor familiilor cu nume şi bună stare, din oraşul mare sau mic, uneori mai adânc, alteori numai la o palmă sub pământ, doarme un Gligore prostănac, în izmene şi netuns, speriat de trompeta pompierilor şi împiedicat în toate pietrele străzilor, adus la târg de mână şi cu sila, să intre prăvăliaş sau ucenic, să înveţe un negoţ sau un meşteşug.

Dacă n-au avut ei norocul să poarte botine cu scârțâitori şi s-ajungă jupâni, vor avea acest noroc, cu siguranţă, progeniturile născute în trepidaţia citadină, pentru cari părinţii au muncit şi-au agonisit, avari. Nepoţii, daţi la şcoală să câştige «o pâine mai uşoară, cu mai puţine sudori», vor ajunge scriitoraşi la tribunal sau în serviciile administrative şi se vor muta, de la periferie în mahala.

Feciorul jupânului e domn, acum. Bătrânul a mers pe jos, cu pas mare şi neobosit, de la prăvălie şi până acasă. Urmaşul se va urca în tramvaiul cu cai şi va purta, neapărat, oricât de roasă în coate i-ar fi jiletca, guler tare şi manşete. Va citi un ziar, se va crede om cult şi se va recomanda, nepot al lui Ion şi băiat al lui Ioniţă, domnul Ionescu. Acest domn Ionescu va găsi motive temeinice să afirme că prăvăliaşii sunt mitocani, negustorii şnapani iar ţăranii şi meşteşugarii analfabeţi, agresivi şi buni de jug sau de împuşcat la zid. Va fi o repulsie «instinctivă» fireşte şi logică – aşa de logică şi de instinctivă, că n-o să aibă nimeni curajul să-i aducă aminte de Ion clăcaşul şi de Ioniţă prăvăliaşul sau jupânul.

Strănepoţii, în virtutea aceluiaşi imperativ, vor aglomera titluri şi vor parveni în vârful piramidei sociale. Ca odinioară Gligore prostănacul, care a ridicat o barieră, în clipa când s-a crezut surtucar, între el şi opincari, spilcuitul cu monoclu, cu servitori în livrea şi automobil la scara imobilului propriu, din centru, va ridica altă barieră, între toţi surtucarii lumii şi el, exemplar unic, intelectual şi «conaşule», ins cu veleităţi nobiliare şi blazon familial rapid confecţionat.

Oană de odinioară şi Onişor de mai târziu, acum e un pompos

Onicescu sau Onişorescu, dacă nu Onişoreanu şi n-o să mire pe nimeni pergamentele ce vor atesta, oficial şi istoric, că ilustrul urmaş al gângavului din mahalaua Beilicului e un demn strănepot al unui pârcălab de pe vremea cine ştie cărui voievod glorios.

În relaţiunile lui cu celelalte figuri distinse din moţul piramidei, Onişoreanu va fi grav, îmbuibat şi imbecil – în politică se va dovedi reacţionar, cumulard şi şnapan – în fotoliul ministerial: decorat, inexistent şi factor cultural, social sau economic. Oricum, se va retrage din guvern cu un depozit de câteva milioane, la o bancă elveţiană sau londoneză. Muritorii de rând, cobai, l-au salutat, îl salută şi-l vor saluta pe stradă, cu plecăciuni.

Individul cocoţat pe grămezi de aur a fost, a rămas şi va fi omul vremii şi al ţării lui…

S-a întâmplat, însă, ca Gligore – prăvăliaşul Gore acum – să nu aibă, cum sperase Oană, pic de minte şi lecuţică de noroc. Robotise în silă şi numai suduit, batjocorit, lovit. Trăise, animal, să mănânce, să doarmă, fără licăr de gând în conştiinţă. Crescuse, buruiană de şanţ. Intrase în armată viţel şi se liberase gornist şi fruntaş.

Oraşul il reprimise, slugă de la un stăpân la altul, din mahalaua Beilicului la Pricopoaia şi de acolo la Podul-Turcului-din-afară. Tovarăşii îl învăţaseră să-şi facă freză, plutonierii îl bătuseră cu trestia de mare peste mână, până obişnuiseră degetele butucănoase pe plaivaz şi plaivazul cu alfabetul, muşterii îl convinseseră că un surtucar serios poartă inele, larii pe pântec şi baston. Tot de la plutonieri luase obiceiul înjurăturilor şi prinsese gustul – înfricoşat cum fusese deseori de priviri crâncene şi bătut până la sânge – să-i înfricoşeze pe alţii, cu priviri la fel şi să-l bată, până la sânge, pe cel slab. Altceva nu ştia, nu visa – nu era capabil să viseze. Univers redus la perspectivă de cârtiţă. Ajunsese, flăcău bătrân, să muncească pentru o strachină de mâncare şi un culcuş pe ţoale şi fân, uneori pe două mese de cârciumă puse cap la cap, toamna şi iarna în frig, tot anul supt de ploşniţe şi perpelit de dorinţi aprige pentru toate servitoarele culcate, cu ungurenii lor voinici şi abia mustăcind, prin pod, prin magazii şi deseori alături de el, pe alte două mese puse cap la cap.

Gore cunoscuse femeia, până atunci, în fugă, prin grajduri şi pe lângă ziduri, câineşte. Bestia pândea servantele în întuneric, le prindea de mână şi le strângea până le răsucea, dezgolite şi cu spatele la el, gâlgâind în gâtlej un râs inuman. Descoperită, fapta fusese întotdeauna plătită de ibovnici cu o bătaie zdravănă, cu scaunele, cu parii şi furcile şi de câteva ori cu vărsare de sânge şi spital.

Animal cu viaţa clocotind în el, Gore învinsese moartea cu uşurinţă şi se reîntorsese, vindecat, în lumea ce încercase de atâtea ori să-l zvârle, ca pe un corp strein – dornic de alte aventuri şi de răzbunare.

Safta a fost întâia femeie ce i-a zâmbit în drum şi i s-a dat de bună

voie.

Ţiganca, altădată cântăreaţă cu renume prin mahalale, cutreierase oraşul, cu un taraf de lăutari după ea. Tânără, isprăvitoare pentru ochiul tulbur al beţivului, dispusă oricând să satisfacă dorinţa, a ei şi a celorlalţi, trecuse din pat în pat, mereu zâmbitoare, neobosită, întrebuinţând un întreg arsenal de seducţiune şi de potolire a simţurilor pe cari le înflăcărase.

În toamna când l-a întâlnit pe Gore, voinic, pătimaş, gata de orice sacrificiu pentru ea, Safta începuse să se simtă obosită, bătrână. Mesenii n-o mai ascultau ca odinioară, zurbagiii din cartier nu se mai tăiau în cuţite de dragul trupului zvelt şi plin altădată, vădanii şi singuraticii n-o mai căutau, patronii grădinilor de vară începuseră să facă mofturi, când o angajau. Steaua mahalalelor bucureştene de acum o jumătate de secol începuse să apună.

Se ridica alta pe orizont: Sultănica de la Pompacu-Fete, din suburbia Rahovei – o ţigancă mai tânără, mai frumoasă, cu glas mai puternic şi mai limpede.

Safta, în noaptea aceea cu burniţă şi vânt, s-a îmbătat, a bocit şi – final logic pentru o carieră ce-şi avusese strălucirea ei – a poruncit, cu un gest larg spre local: «cine zice că mă are dragă, să le spargă diblele la lăutari, că eu le-am dat pâine să mănânce, optsprezece ani!» Gore a sfărâmat viorile, cobzele şi basul, cu picioarele iar ţambalul, prins cu amândouă mâinile de margini şi lovit cu putere de genunchi, s-a făcut ţăndări.

Sârmele vibraseră îndelung şi bizar, în tăcerea ce se făcuse în cârciumă.

Ţiganca a fost cucerită de ispravă. L-a luat pe nebun în braţe, plângând de entuziasm, l-a sărutat zgomotos pe gură şi l-a dus acasă. Era bărbatul ei cel din urmă şi cel mai drag. Dar, după întâia săptămână de miere şi de extaziere paradiziacă şi reciprocă, însurăţeii s-au pomenit fără bani, amândoi fără angajament şi în pragul iernii. Ambiţioasă, femeia n-a mai vrut să-şi lase iubitul slugă la dârloagă. Cunoscuse, în timpul carierei ei amoroase, destulă lume bună. După câteva zile, Gore intră slujbaş la gară, cu uniformă albastră şi număr de tablă, un 9 fatidic, prins în dreptul inimii. Se bucura de protecţia domnului Stârcu. Protectorul, ceva mai mult, a binevoit să-l cunune cu Safta şi să-i facă – în urmă vizite săptămânale…

Viaţa hamalului se scursese, de atunci, între nevastă şi peron. Insul ştia să doarmă sforăind, să mănânce mult, să care geamantane cât mai numeroase şi oricât de grele, de la tren la trăsură şi de la intrare la vagon şi să-şi deştepte ţiganca, de câteva ori pe noapte, cu îmbrăţişări de urs.

Gore nu ceruse mai mult de la soartă.

În căsnicia ce se cimentase, cu zile şi nopţi la fel, se întâmplase – cu

patru ani în urmă – o singură schimbare.

Soţul văzuse într-o seară, pe unul din peroane, un lungan în cioareci, stând pe o lădiţă, cu bărbia în palme. Lunganul cânta, singur în pustiul gării. Omul a recunoscut glasul şi s-a apropiat.

Paler, care făcuse armata în acelaşi regiment cu hamalul, fugise de sărăcia din satul natal, să-şi caute norocul la Bucureşti. Dar, ajuns în gară, obosit, strein, fâstâcit de trepidaţia ce-l înconjurase brusc şi neştiind încotro s-o apuce, se! Aşezase pe cutia de lemn în care îşi adunase tot avutul şi aşteptase, fără să se întrebe ce şi cât o să aştepte.

Gore l-a poftit acasă, l-a hrănit bine şi l-a culcat în patul din sală iar Safta l-a luat imediat sub aripa ei protectoare. Nu după mult timp, fostul camarad intra lucrător la turnătoria de pe şoseaua Basarab.

Hamalul era mulţumit de chiriaş. Paler mânca puţin, articula foarte rar un cuvânt şi-o ajuta pe gazdă la treburile casnice. Se pricepea să facă focul cu surcele şi hârtioară, să toace carne şi să cureţe cartofi.

Ţiganca nu mai ştia cum să-l laude…

Viaţa prăvăliaşului de ieri se îmbogăţise cu o nouă prietenie şi era înviorată, săptămânal, cu partide pasionante de tabinet şi petreceri dezlănţuitoare, în tovărăşia domnului Stârcu, naşul cu uniformă de postav boieresc. Omul nu se pricepea să spună că e fericit (în vocabularul lui nu exista cuvântul fericire) dar începuse să facă pântec: o dovadă că-i ins fără supărări şi-i merg toate în plin. Nu mai încăpea bucuria în el, de câte ori – umflându-se în burtă – îşi auzea vesta rămasă strimtă pârâind, desfăcută din cusături.

Scris a fost, însă, să sufere şi Gore, pentru că trebuia să vibreze şi în el, o dată cel puţin, o coardă al cărui cântec, mic şi revărsat în sânge şi carne ca un venin, să-l apropie şi să-l înglobeze în umanitate. Nu ar fi putut să-şi aducă aminte, în neastâmpărul ce-l prinsese în ultima săptămână, în ce împrejurare şi cine îi şoptise vestea rea, înmărmuritoare. La început zâmbise, apoi râsese, răsturnat pe scaun şi nu crezuse. Dar râsul răsunase fals. Îndoiala se înfipsese în inimă, se adâncise, crescuse, îi otrăvise şi-i robise toate gândurile. De câteva ori, la gară, uitând că poartă un geamantan pe umăr, se oprea fără voia lui, să se întrebe în el, cu mirare, cu durere, cu spaimă mută:

— Cum se poate asta, cum rabdă pământul? Safta! Tocmai Safta, să mă înşele cu… tocmai cu el, care – ca şi copilul meu: încredere şi pe puf – ca să zic aşa…

În prima noapte, Gore s-a întors acasă mai devreme, a mâncat cu noduri şi s-a culcat. Plănuia să se facă adormit, ca să poată prinde o şoaptă cel puţin. N-a ştiut când l-a furat oboseala. S-a trezit după câteva ore. Era linişte, fireşte o linişte suspectă. Hamalul a ascultat, încordat. I s-a părut, o clipă, că aude şuşuieli în sală, unde ştia că doarme Paler şi a sărit repede din pat. Chiriaşul sforăia, cu palmele lipite între genunchii aduşi spre pântec. Întors în odaia lui, în vârfuri,

a pipăit plapuma şi s-a convins că ţiganca fusese lângă el. Un moment, n-a ştiut ce să facă.

Se speriase somnul. S-a aşezat pe pragul dintre cele două încăperi, ghemuit şi abia răsuflând, să nu le strice odihna celorlalţi.

În sală era maşina de gătit. La gura maşinii fusese uitată, barda cu care Paler despicase surcele de cu vreme, ca să aibă cu ce face focul, când s-o scula, În zori. Gore a măsurat tăcut, furat, cu ochii din ce în ce mai mari, şi mai întunecaţi, tăişul alb. Turnătorul a îngânat ceva în vis, a clefăit de câteva ori şi s-a întors cu faţa la perete. Tresărit, hamalul s-a uitat la el, cu un singur gând înfipt în ţeastă şi tot mai lămurit, mai robitor – ca privirile să i se întoarcă în urmă, singure, fulgerând, spre barbă şi de acolo s-o caute stăruitor, în întuneric, pe Safta…

Când şi-a revenit, Gore a simţit cum îi lunecă o lacrimă pe obraz – şi n-a şters-o.

Era întâia lui lacrimă.

Omul, sugrumat până atunci în el, triumfase. Afară, cocoşii anunţau zorile…

CAPITOLUL XVI
Şi nu ne duce în ispită

Stând pe piatra de la bordura peronului, cu ochii roşii de neodihnă şi încă sub impresia momentului de grea încercare prin care trecuse, Gore recapitulase întâmplările de până atunci, cu speranţa că va reuși, coordonând faptele şi stabilind primele rezultate, să ajungă la un liman.

Un oarecare, un duşman sau frate – asta o s-o vadă el mai târziu – zvonise că nevasta îi pune coarne. Şoapta trecuse, ca orice veste rea, de la un ins la altul, până ajunsese la urechile lui. Hamalul ar fi voit, acum, să se convingă că nu crezuse gura lumii dar se simţise dator să încerce, prin orice mijloace, să afle care-i adevărul.

Acasă, în prima seară, se făcuse că nu ştie nimic. Mâncase şi se culcase. Când s-a deşteptat, a avut impresia că se petrece ceva neobişnuit în sală. «Gata, i-ai prins» – ţipase cineva în el, bucuros. Sărise din pat şi dăduse buzna dincolo. Nu era nimic. Se înşelase, i se păruse că aude şoşotiri. Aşa te minte: uneori auzul, alteori sufletul, întotdeauna omul. Tot aşa s-o fi înşelat şi nemernica sau nemernicul ce spusese vorbă de ocară despre Safta, că se culcă cu Paler, când îi e bărbatul de serviciu. Pentru nimica toată, pentru bârfa goală a unui nebun sau a unei duşmance, el se gândise, cum sta pe prag, azi noapte, cu ochii la barbă, să-l omoare pe chiriaş ori să-l descânte de petrecanie ţigăncii – deşi «nevastă ca a lui mai rar»…

Înspăimântat de nebunia ce era s-o facă, Gore se ridicase automat de pe bordură şi începuse să fugă în lungul peronului. Mişcarea îl înviorase. Era sigur, fugind, că femeia nu-l înşelase iar siguranţa înflorise în el o bucurie zburdalnică de berbec ţopăind prin iarbă. Niciodată nu simţise mai limpede, mai învăluitoare, veselia de a trăi în adevăr. Safta cu garoafă! Până în clipa aceea de încordare şi pândă, nu se întrebase ce însemnase fosta cântăreaţă în viaţa lui. — ce mână a cerului, întinsă oblăduitor…

Ar fi rămas, până la moarte, slugă – să muncească pe brânci, din zori până în noapte, ocărit de cucoana, bătut de jupânul şi râs de muşterii şi prăvăliaşi, pentru un codru de pâine, o lingură de fiertură şi o ţoală, culcuş de câine.

Safta îşi făcuse o pomană cu el, atunci, după isprava din cârciumă. Cum era să-l înşele ea, acum, după atâţia ani trecuţi, cum se trec toate în lume, frumos şi la locul lor. Concluzia la care ajunsese i se păruse aşa de logică şi de temeinică lui Gore, că – pentru câteva ore, cel puţin – s-a lăsat convins că totul se reduce la o minciună, că ţiganca nu l-a încornorat şi nici n-ar fi capabilă de o ticăloşenie ca asta.

Câştigase parale bune în ziua aceea şi mâncase în fugă, la prânz,

între o plecare şi o sosire de tren sau – cum obişnuiau hamalii să spună – între un «personal» şi un «accelerat». Omul se simţea vinovat faţă de nevastă, că o bănuise, ca un tont, de o ispravă odioasă şi plănuia să-şi răscumpere vina, seara, când s-o întoarce acasă şi i-o deşerta, în sorţ, câţiva pumni de gologani şi băncuţe, să-i cheltuiască ea, cum i-o place. În trecere, o să-i cumpere acadele şi rahat înfăşurat în pistil, prăjitura de fiecare prânz a ţigăncii.

Dar, cum sta rezemat de zid, istovit în adevăr de muncă şi totuşi regăsit şi înviorat sufleteşte, Gore s-a auzit strigat pe nume. Un alt hamal, uscăţiv şi ciupit de vărsat, Lahu – ticălosul acela de «numărul patru» – se oprise în faţa lui şi-l măsura, cu ochii mici şi urduroşi:

— Ce mai… face, mă… coana Safta?

Întrebase scuipând departe şi în lături, printre dinţi şi scărpinându-se, parcă dinadins şi în batjocură, prin buzunarul spart al pantalonilor. Gore a simţit cum îi urcă un fior rece pe şira spinării, ca să rămână apoi înfipt în ceafă şi s-a gândit să răspundă cu un pumn dat icnit, să-l facă mototol pe «numărul patru» sub roţile unei locomotive ce aştepta, tocmai atunci, sub presiune, în faţa pavilionului regal. Dar îndoiala a muşcat din nou în inimă. Dacă Lahu ştia, mult mai bine ca el «ce face» Safta în momentul acela? Era 5 după-masă. Paler o fi plecat, poate, cu o oră mai devreme de la fabrică, tocmai ca să aibă mai mult timp de îndrăgire şi în mai mare siguranţă. De la turnătorie până la pompă erau numai câţiva paşi. Dar nici de la gară până în şoseaua Basarab nu ar fi prea mulţi, dacă ar lua-o cineva pe linie, pe sub podul de la scăricică şi prin faţa magaziilor de mărfuri…

Gore se pomenise sărind câte două şi trei traverse, printre şine. În câteva minute fusese acasă, gâfâind, cu părul vâlvoi. În schimbul ibovnicului, însă, găsise un sobor de muieri. Totuşi, căutase prin odăi, să se convingă că nu e nimeni, ca să aibă ce să-i strige în faţă – când l-o scuipa între ochi, ca pe brotăcei, – nemernicului de Lahu şi oricui o mai îndrăzni să se scarpine cu înţeles, prin buzunarul spart, când o vorbi de nevasta lui.

Se întorsese la muncă bucuros că, în locul presupusului amant, surprinsese un cârd de gâşte adunate, cum fac – bănuia hamalul – şi cucoanele mari, la o cafeluţă şi la o vorbă serioasă. Ar fi sacrificat tot câştigul lui, în gologani de aramă şi băncuţe, de pe o săptămână, numai să-l găsească pe «numărul patru» la gară, să-i «aplice» o morală cum ştia el şi să-i dea un bobârnac în nas să-l treacă sudorile de durere. Din fericire pentru el, Lahu dispăruse. Gore a mai stat «să facă un personal, două accelerate şi un fulger». În urmă, fluierând ca pe vremea haiducilor, cu şapca pe ceafă şi zornăind banii mulţi prin toate buzunarele, o luase alene spre cuibul casnic.

Safta şi Paler îl aşteptau la uşă, tăcuţi, pe scăunele. Lampa n-o aprinseseră încă iar turnătorul, ca niciodată, era murdar şi soios, cum

venise de la fabrică.

— Da' ce-i cu voi, de staţi pe întuneric până acum?

Gore întrebase blând şi nu primise răspuns.

La masă, chiriaşul ofta şi nu mânca. Hamalul se uita la el cu coada ochiului.

— Nu te spălaşi, astă seară, tuciuriule. Ce-o fi cu tine, vericule? Te-aş pupa, mă – a râs soţul, cu gura plină – că tare mi-e drag când te văd aşa, ca o curcă plouată, da' eşti plin de funingine ca puiul dracului! Nu mai face pe mironosița, mă! Fugi şi te spală.

Safta îşi muşca buza. Nu ştia ce să spună şi cum să ducă lingura la gură, numai să nu dezlănţuie furtuna pe care o bănuia clocotind sub veselia neobişnuită a bărbatului. Paler, din acelaşi sentiment de prudenţă, se sculase de la masă, să se spele dar – cu întâiul pas – s-a împiedicat în bardă. Necăjit, sfărâmând în dinţi o înjurătură şi fără să-şi dea seama ce face, flăcăul a luat-o de jos şi a pus-o pe masă, să nu se mai împiedice şi altcineva. Aspirând adânc, Gore şi-a mutat privirea, fără clipire, de la tăişul alb la Safta şi de la ea la turnător, care intra tocmai atunci pe ușă, cu ligheanul în mină.

Uitătură bărbatului a fost aşa de semnificativă, că ţiganca şi-a auzit dinţii clănţănind…

Stăpân, după o clipă, pe zvâcnetul inimii, hamalul îşi rezemase bărbia în palme şi fluiera, cu ochii în întunericul de afară, un cântec de dragoste, de pe vremea când era nevasta lui astru, pe orizontul mahalalelor bucureştene.

CAPITOLUL XVII
Zburase peste lume un hulub alb

Necazurile din casa vecinului ar fi rămas fără ecou în mahala, dacă Domnica şi Sultana, cari juraseră să se răzbune crunt pe ţigancă, pentru praftoriţa ce le-o trăsese în ziua scuturatului, ar fi tăcut, satisfăcute numai cu nefericitele ce le adânciseră în inima lui Gore, cu o şoaptă spusă cui trebuia şi la timp, asupra legăturilor amoroase dintre Safta şi Paler.

Nevestele şi ţaţele din sobor, înspăimântate de apariţia hamalului în prag, se dezmeticiseră curând, convinse că nu se întâmplase nimic grav. Soţul scotocise prin bulendre şi plecase. Se mai întâmplă să piardă omul, pe drum sau la slujbă, un portofel cu parale sau o ţidulă. Cine ce are cu el, dacă insul vrea să-şi caute lucrurile pe întinsul peronului, pe stradă şi acasă? Logica femeilor, însă, fusese clătinată de altă şoaptă, care le ajunsese din urmă ca vântul şi ca fâlfâirile de aripă. Gore nu pierduse niciun portofel, că nu avusese, o sărăcie ca el, aşa ceva şi nici n-o să aibă iar ţidulele de la percepţie şi actele le ţine consoarta, la loc ştiut. Hamalul le-ar fi cerut sau s-ar fi dus la cutia de jos a garderobului, să le ia singur. Şoapta, dusă de la o poartă la alta, împrăştiase adevărul în tot cartierul: bărbatul venise acasă, fără veste, ca să-şi prindă nevasta în braţele ibovnicului.

Acum, toată lumea era sigură că ţiganca îl înşelase, pe un tont ca Gore, cu un stâlp de telegraf ca Paler, iar vecinele şi ţaţele – cari-i băuseră cafeaua până atunci şi-o ascultaseră spunând măscări, ca apoi, una cu alta sau fiecare la rând, cu ocazia iniţierii, trecând prin alcovul subteran al flăcăului clăpăug, să practice copios măscări la fel – începuseră s-o ocărască, s-o scuipe în gând şi s-o blesteme că – iapă murgă, scoasă de mult din remontă şi baldâră bătrână – nu se săturase numai cu voinicia bărbată a hamalului, care – remarcau mahalagioaicele, dispuse abia acum să-i judece căsnicia în plină lumină – «era mult mai tânăr ca ea şi, orice s-ar spune, vânos cum nu se mai află…»

La oloagă, în timp ce zvonul acesta se împrăştia cu repeziciune, era consiliu. Se adunaseră, în jurul căruciorului din care prezida Tinca, fetele amândouă, Domnica şi Sultana, alături de Pascu, acesta fără cuvânt hotărâtor în sfatul *ca* începuse şoptit. Prima lovitură mersese în plin. Gore se lăsase prins în plasă şi încercase să se convingă de necredinţa ţigăncii iar lumea, dornică de un scandal nou, care să învioreze şi sa satisfacă nevoia de vărsare a veninului acumulat din mizeria şi necazurile cotidiane, începuse să fiarbă.

Era necesară acum, pentru victoria finală, o nouă lovitura: încornoratul să-şi surprindă nevasta cu Paler în pat.

Scârbită, Fana fugise afară. Povestindu-mi ce pun la cale «scroafele tinere şi porcii bătrâni», ea plânsese şi se jurase că nu se mai întoarce în cocină. Întâmplările din casa hamalului (fata mi le spusese în amănunt, aşa cum le ascultase de la surorile mari) îmi reamintiseră o scenă cu Safta şi cu nu aflasem încă cine, văzută odată la Gore în odaie. Nu trecuseră, de atunci, mai mult de două săptămâni. Era o sărbătoare, se înserase şi mă dusesem să cumpăr tutun pentru bătrân. La întoarcere, am zărit lampa aprinsă la ţigancă (bărbatul plecase devreme la gară) şi, nu ştiu de ce, poate pentru că erau perdelele lăsate, m-am apropiat tiptil de fereastră şi am privit, printr-o spărtură, înăuntru. Cineva, o matahală cu spatele întors spre geamul prin care mă uitam, se îndoise mult pe marginea patului, în timp ce picioarele Saftei bălăbăneau ritmic, strânse pe mijlocul insului necunoscut – cu talpa unui papuc spre tavan.

Speriat, am fugit acasă.

Mama a rămas cu ochii albi la mine, când i-am destăinuit isprava.

— Să taci, spurcăciune! Să nu mai spui la nimeni, Puişor-mic, că se face, păcatele mele şi ale lumii, moarte de om…

Mă dezbrăcasem, tremurând în întuneric. Dincolo de zid, pe linia ce se curba, de la barieră pe lângă depou şi prin dosul fabricilor de pe şoseaua Basarab, spre gară, făcea manevră un tren de marfă. Locomotiva fluiera asurzitor, repetat. Vagoanele se tamponau, trenul în trecere zguduia casa cu nebuni din temelii. Rama în care era fotografia bătrânului cu gura pungă a căzut, la un moment dat. În ligheanul cu vase. Am ţipat speriat, iar mama, ca de obicei, a venit – numai în cămașă – să mă închine şi să mă roage, pentru a doua oară:

— Să taci, spurcăciune! Să nu mai spui la nimeni, Puişor-mic, că se întâmplă nenorocire mare…

Adormisem cu lacrămile în gene, gândindu-mă la Puica, la Fana, la piciorul pe care încă nu i-l văzusem gol, cu dorinţa şi cu ochii de atunci şi la papucii ţigăncii. Am visat numai trenuri ce se urcau pe zidurile clădirilor uriaşe din oraşul cunoscut în pozele lui Ivan – garnituri interminabile de vagoane, ajunse pe acoperiş cu un capăt, frânte pe muchia streşinilor şi rămase cu celălalt capăt pe pământ. Toate aceste garnituri, semănând cu matahala aplecată peste patul Saftei, ritmau în ciocniri şi scrijeliri de tampoane, depărtându-se şi apropiindu-se de ziduri, ca să intre în nenumărate coşuri de locomotivă în golul haotic şi rotund al ferestrelor sparte – coşuri din cari răbufnea, uneori, un fum alb şi parcă vâscos, oricum prelins în jos şi fierbinte. În jurul fiecărui tren zburau papuci cu aripi de cioară.

Fana, care mă ascultase în prada unui neastâmpăr ce crescuse şi-i jucase flăcări mici în priviri, a apropiat capul de mine şi mi-a spus în şoaptă, cu răsuflarea caldă:

— Ca ţiganca şi ăla… am văzut la noi, cu Sultana şi Domnica,

fiecare cu o matahală a ei – şi la grec tot aşa, cu Maro da' nu cu Tino, cu altcineva…

Am avut impresia, un moment, că piere zidul din faţa casei cu nebuni, ca să surprind în fiecare cameră, de la fund până la poartă, câte o matahală frântă peste o margine de pat şi că încep să joace – în necuprinsul mahalalei – papuci lipăind ritmic călcâiele femeilor crucificate.

— Ai să vezi la noapte – a continuat Fana, cu buzele umede şi pentru întâia oară stăruitor lipită de mine – că o să mergem sus, în pod, după ce-o închide Tino simigeria…

Gândul că am să aflu, peste câteva ore sau mai curând, ce se va petrece cu Maro şi cu altcineva, mă înfricoşase şi mă robise. Prin mâna mică şi caldă, ce i-o strânsesem în palmă, fata îmi transmisese ceva din neastâmpărul şi înfiorările trupului simţit cald, lângă mine, de la pulpă şi până la umăr. Aveam, ca niciodată, senzaţia că mă apasă o povară pe suflet şi nu mă lasă să respir în plin. Târziu, cu tâmpla culcată în buclele prietenei ce-şi aplecase capul – greu de atâta frumuseţe – la pieptul meu, am îngânat ca o rugă şi ca un cântec.

— Fano, mi-e dor de tine!

— Sunt lângă tine, Iacov!

Am îngânat din nou, de astă dată ca un plâns în suflet:

— Mi-e dor de tine, Fano şi nu ştiu cum mi-e dor…

Se înserase şi – în negura ce ne îngropase – mi s-a părut că văd, trecând în zbor, de la o zare la alta, peste toată murdăria pământului, un hulub alb.

CAPITOLUL XVIII
Două suflete şi un singur mister

Aşteptam, la poartă, nerăbdător să-l văd pe Tino strângând de pe tarabă tăvile cu brânzoaice şi corăbioare.

Pe prag, în uşa simigeriei, stau umăr la umăr, vorbind în şoaptă, cei doi ilfoveni, amândoi voinici, albi, frumoşi, cu mustăcioară blondă şi braţe de oţel, încrucişate la piept.

Singur grecul învăţase, din toată casa cu nebuni, să deosebească fără nicio şovăială, care anume din ei era Nedu şi care Neicu. Locatarii, ca să nu se mai încurce, renunţaseră să le mai zică pe nume. Când era vorba de Nedu, ştiam că se spune întotdeauna ceva despre flăcăi amândoi. Nu-i cunoscuse nimeni prea bine, ca să poată face o deosebire între o făptură şi alta. Poate nici nu era o deosebire. Safta bănuia că sunt fraţi gemeni iar noi am fi fost dispuşi s-o credem, dacă simigiul nu ar fi dezminţit categoric zvonul acesta. Tino, dimpotrivă, ne asigurase că Nedu nu-i rudă cu Neicu, mai ales că primul era bulgar iar celălalt sârb. Ce mister, ce voinţă de sus îi apropiase şi asemănase, le turnase sufletele în acelaşi tipar şi le îngemănase caracterele? Toate tentativele ţigăncii, de a le dezlega limba, rămăseseră zadarnice. Nici Sultana şi Domnica nu putuseră să le smulgă taina. Orice li s-ar fi spus, ilfovenii ascultau, clătinau capul zâmbind şi plecau mai departe. Singurul lor amestec, în viaţa din casa cu nebuni, fusese râsul plin cu care încurajaseră neruşinările celor două surori, în ziua scandalului neuitat cu Safta. Nevasta hamalului şoptise că ar fi oarecari legături de dragoste între ilfoveni şi fetele de la bordel. Adevărul e că numai unul din ei o îmbuibase pe Tinca oloaga cu brânzoaice şi corăbioare, dar nici Domnica şi nici Sultana nu ar fi putut să afirme că ibovnicul frumos şi săptămânal era Nedu sau Neicu. Cu fiecare din ele, ilfoveanul fusese deopotrivă de mut şi de neobosit. Flăcăii mâncau dintr-o strachină, lucrau în acelaşi ritm al cântecului îngânat cu glas la fel şi trăiau unul prin întristările şi surâsurile celuilalt, cu sufletele ca un fruct în care urcase seva prin două crengi gemene. Se despărţiseră vremelnic şi numai pentru bucuria, ca oricare alta, a trupurilor. Oricum, în timpul îndrăgostirii, profesionistele cu ponos avuseseră impresia că sunt, în acelaşi timp, îmbrăţişate de amândoi ilfovenii, cu trupurile contopite prin voinicia şi neastâmpărul amândurora.

Nedu, Neicu şi îndeosebi Maro, erau personagiile în adevăr, misterioase din casa cu nebuni.

Simigiul nu spusese nimănui că se însoară. Nevasta fusese adusă într-o noapte, fără veste. Abia a doua zi, la o masă întinsă în mijlocul curţii, la care au luat parte şi Salomia, Hagiu şi puşcăriaşul frumos din

Cotroceni, grecul invitase vecinii, le anunţase fericitul eveniment şi-i rugase să mănânce şi să bea în sănătatea miresei ce nu coborâse în mijlocul muritorilor, deoarece era istovită peste măsură de drumul ce-l făcuse şi de emoţii uşor înţelese, în asemenea împrejurări. După cererile insistente şi zgomotoase ale mesenilor, bine dispuşi de vin bun şi de cântece, ea catadicsise să apară la geam, dar cu un voal zvârlit pe cap şi drapat, peste umeri, ca două aripi albe. Locatarii din casa cu nebuni priviseră, muţi, un corp de o zvelteţe sculpturală şi abia putuseră deosebi, prin ţesătura fină, în surâsul suav ce-i descoperise, dinţii albi, strălucitori. Toate încercările ulterioare, de apropiere de Maro, rămăseseră zadarnice.

Grecoaica era domnița din poveste, închisă în turnul zmeului şi păzită de câini năzdrăvani.

Ilfovenii, în plimbările puţine prin fata simigeriei şi pe maidanul cu basculă, pe cari stăpâna le făcuse cu acelaşi voal zvârlit peste figură, nu lăsaseră pe nimeni să se apropie. Numai plozii din mahala, adunaţi gălăgioşi ca vrăbiile în jurul ei, reuşiseră s-o înduplece să ciripească odată câteva cuvinte greceşti – un fel de tzi-tzi-luir-tziii, al unei cănărițe tinere, în colivia inundată de lumină…

Toate răutăţile şi poveştile scornite, fatal, în jurul unei căsnicii aşa de nepotrivite, între un plăcintar uscăţiv şi îmbătrânit de necazurile şi umilinţele acumulate în tinereţe şi o fetişcană de frumuseţe uimitoare, în care soarele de sud adunase comori şi crescuse, de timpuriu, dorinţa aprigă de viaţă, nu prinseseră – spre dezolarea ţigăncii, a cărei fantezie brodase, pe seama proaspetei vecine, câteva întâmplări de dragoste cu oarecari zburători ascunşi prin pod, sub plapumă uneori sau în garderob.

Grecoaica rămăsese cu desăvârşire streină pentru mahalagii, ca o umbră, ca un nume şi nimic altceva. Era logic să nu-i intereseze ce face umbra. Cu timpul, începuse şi Safta să nu-i mai acorde nicio importanţă.

Misterul în care se învăluiseră ilfovenii, însă, ațâțase deseori curiozitatea cumetrelor din casa cu nebuni şi din cartier. Din păcate, toate scornirile relative la asemănarea lor, la felul lor curios de viaţă, la muţenia suspectă în care continuau, revoltător, să se complacă, la credinţa ce şi-o păstrau unul altuia şi amândoi faţă de simigiu, erau balonaşe de săpun. Fantezia abilă a ţaţelor broda în vânt, de astă dată, cu un fir putred. Minţind cu dezinvoltură, în împrejurări similare, când voiau ca zvonul lansat să prindă repede şi sigur, femeile şovăiseră, de câte ori fusese vorba de ilfoveni, să afirme că văzuseră «cu ochii lor» sau că auziseră «cum te aud şi mă auzi». Le lipsiseră, prin urmare, tuturor acestor minciuni, un sâmbure de adevăr…

Fatal, curiozitatea mahalagiilor crescuse şi mai mult, se transformase într-un fel de religiozitate iar flăcăii erau priviţi cu

mirare, cu o oarecare înfiorare în suflet, cu respect. Gore îi saluta de la distanţă iar Bela le adusese, de la fabrică, meşină roşie, să le facă port-tabacuri. Singur Ivan clătina capul, oftând, cu umbră pe figură, când îi vedea.

Mă plictisisem aşteptând la poartă. În noaptea aceea, parcă în ciuda nerăbdării mele, Tino întârzia să închidă simigeria.

Supărat şi ca să omor timpul, începusem să măsor paşi mici între roşcovi ori încercam, la noroc, zvârlind cu pietricele în sus şi orbeşte, să lovesc sârmele de telegraf…

Ilfovenii s-au uitat la mine şi au zâmbit. Eram, pentru întâia oară, onorat cu un zâmbet. Bucuros că mi se oferă un prilej neaşteptat să-mi petrec vremea mai uşor şi mai ales să schimb un cuvânt cu misterioasele personagii, m-am apropiat şi le-am întins mâna, adresându-mă amândurora cu acelaşi «săru-mâna, nene, ce mai faci?» Au făcut haz, surprinşi de dezinvoltura cu care le vorbisem şi unic răspuns la întrebare, ca la o comandă, fiecare mi-a dat o brânzoaică. Am oprit una, iar pe cealaltă am rupt-o în două şi le-am oferit-o, în părţi egale, să se înfrupte, la rându-le, din ospăţul la care mă poftisem singur. Am râs tustrei de ispravă, cu gura plină. Mâncând, mă întrebam care o fi Nedu şi care Neicu şi căutam o deosebire, în figură, în îmbrăcăminte, în gesturi, în numărul şi forma dinţilor ce mi-i dezvăluia râsul, copilăros atunci, al celor doi flăcăi cu mustăcioară la fel, cu voinţe şi poate destine la fel. Mi-am spus gândul tare, fără voie, adresându-mă unuia din ei şi neştiind anume cui:

— Nici eu nu semăn cu mine, când mă uit în oglindă, cum semeni matale cu dumnealui. Ţiganca lui Gore a zis că e daravela dracului la mijloc…

Nedu a râs în amândoi ilfovenii, lovind palmele pe pulpe iar Neicu, în elanul amândurora, m-a luat în braţe şi m-a ridicat, ţinându-mă în glezne, până i-am ajuns cu tălpile pe creştet. În urmă, cu un efort uşor, m-a azvârlit în sus şi m-a prins în leagănul mâinilor.

Dar acest sărbătoresc început de caldă împrietenire a fost brusc întrerupt de apariţia lui Tino. Grecul, rămas cu şervetul de la masă la gât, intrase grabnic şi lipăind papucii, în prăvălie şi le făcuse semn ilfovenilor, cu un gest mic, frânt, de nerăbdare parcă şi de tremur nervos, să adune, tot aşa de grabnic, tăvile de pe tarabă şi să închidă.

Am fost convins, în momentul acela, că-l urăsc de moarte pe simigiu.

Tinerii, însă, mi-au întins mâna şi am simţit, pentru întâia oară, cum îmi surâde, în ochii lor, prietenia.

— Noapte, bună, Puişor-mic.

Ştiau – nu bănuiam că ştiu şi ei cum îmi spune mama, când are timp să fie bună cu mine.

Mi-a venit să plâng, ca la o despărţire din urmă şi am rămas acolo,

în picioare, cu braţele grele în jos, uitat, cu ochii duşi în gol şi înotând în lacrămi, până ce voinţa duşmancă a grecului a tras obloanele în faţa mea, cu uruit ce mi-a scrijelit inima – ca un hotar între mine şi prietenia ce îmi zâmbise şi mă mângâiase pentru prima oară…

CAPITOLUL XIX
O noapte de pomină

Scara de la pod nu era la loc. A fost necesară o echilibristică nu tocmai uşoară, ca să ajungem sus. Fana mi s-a urcat în cârcă. Picioarele ei, cătuşe, mi-au strâns mijlocul o clipă, puternic. În urmă, una din pulpe, dezvelită în efortul ce-l făcuse fata, să-mi pună talpa mică pe umăr, mi-a mângâiat obrazul, rotundă, mătăsoasă şi caldă – aşa cum o dorisem în visul cu febră ce mă chinuise în fiecare noapte din primăvara de atunci…

Uitasem cu desăvârşire taina ce ne adusese acolo şi cum Fana îmi încălecase grumazul, am simţit, parcă lipită în ceafă, o dogoare ce mi s-a scurs repede în trup şi m-a înfiorat până în creştet. N-am mai fost stăpân pe mine. Am făcut cerc, cu braţele, în jurul genunchilor şi am început să-i sărut, pe rând, apăsat, robit, tremurând. Încercam un sentiment muzicalizat în mine, de risipire în atmosferă şi de limpezire – acea limpiditate rară a clipei tot aşa de rare ce smulge soarele din nori, după furtună şi-i adună lumina în stropii mari de apă rămaşi, pe crengi şi pe frunze, din ploaia ce-a trecut.

Fata mi-a înfipt degetele în păr, înfiorată şi s-a dăruit, câteva momente, sărutărilor mele.

— Lasă-mă acum! Hai, repede sus…

În vârfuri, pe umerii mei, Fana a ajuns până la uşa podului, s-a prins cu mâinile de pervaz şi cu o singură smucitură, în salt de pisică, a reuşit să pună un picior în gura de întuneric de sub acoperiş. Victoria ne era asigurată, mai ales că tovarăşa de ispravă găsise, parcă anume lăsată acolo, o frânghie de rufe. Îndemânatică, a legat un capăt de un cuşac iar celălalt mi l-a zvârlit jos. Nu mi-a fost greu să mă urc, agăţat de funie şi căţărat cu tălpile pe zid, ca o dihanie.

În pod era întuneric compact. Aveam impresia că ar fi necesar, ca în apă, să întindem braţele înainte, cu palmele lipite şi apoi să le desfacem în lături şi spre spate, ca să ne deschidem cale prin beznă. Dus de mână de Fana, care îmi recomandase, în şoaptă, să calc uşor, atent, să nu ne audă cei de jos şi să tac, mă împiedicam de boarfe şi mă loveam cu fruntea de grinzi. Cu fiecare izbitură, fata îşi apăsa gura în palma mea, să-şi poată stăpâni râsul. Mormăiam, îmbufnat, ocări de oloagă. Mi s-a părut o veşnicie drumul făcut până la locul de pândă, în întunericul acela material, în tăcerea de mormânt, apăsătoare, ce mi se scursese, prin ochi, în toată făptura. La un moment dat, am simţit-o pe tovarăşe tresărit lipită de mine, căutându-mi capul bâlbâind cu palmele prin beznă şi întorcându-mi-l cu mâinile nesigure, tremurând, spre umărul stâng.

Undeva, aproape sau cine ştie unde, în imperiul acela al nefiinţei,

unde noi rămăsesem parcă singurele vietăţi, după un cataclism, se aprinseseră două lumini rotunde, metalice, sfredelitoare.

Fana, care mă convinsese de câteva ori, până atunci şi în împrejurări destul de critice, că nu-i fricoasă, nu-şi putuse stăpâni clănţănitul dinţilor.

— Ce-o fi asta, Iacov?

Mă întrebase cu o şoaptă albă, bâlbâită.

Am rămas, nu mai ştiu cât timp, stană – atent să prind, cea mai mică mişcare a duşmanului cu făptură de vis rău, să-i înţeleg intenţia din cel mai imperceptibil zgomot, din cea mai uşoară apropiere; A doua zi, cu siguranţă cei de jos ne-ar fi găsit tot acolo, strânşi în braţe, cu ochii holbaţi spre locul în care scăpăraseră luminile cu spaimă şi săriţi din minţi, dacă bestia cu priviri rotunde şi sfredelitoare nu ar fi sfâşiat întunericul cu o miorlăitură prelungă, lugubră, ca să dispară apoi, cu un singur salt şi pe lângă noi, ca un duh necurat.

Fana a suspinat uşurată, cu trupul tot în destindere.

— Ptiu! O pisică… sări-i-ar…

Lac de sudoare şi abia acum tremurând de groaza prin care trecusem, ani scrâşnit:

— Gaşperiţa! Să ştii că mâine o omor…

Fata nu mi-a răspuns.

Nerăbdătoare să ajungă cât mai curând la locul ştiut, de unde o să vadă tot ce se petrece în casa simigiului, cu Maro şi cu altcineva, ea m-a împins înainte, să ne continuăm drumul blestemat, mereu împiedicaţi în boarfe şi izbiţi de stâlpi sau de grinzi. Bâjbâiala asta prin noapte, spre o ţintă ce aveam impresia că se află tocmai la celălalt capăt al lumii, mă obosise şi îmi răsucise nervii. În faţa ochilor, deschişi în beznă mari până la durere, ca să pot distinge ceva înainte, îmi jucau flăcări albastre, roşii şi galbene, toate pornind dintr-un punct şi desfăcându-se apoi, ca o floare uriaşe, în erupţii de forme şi culori uimitoare. Uneori mi se părea că, în întuneric, se înfiripă o palmă ce ameninţa cu fiecare clipire instinctivă, să mă lovească peste frunte. Palma, invizibilă dar simţită în haosul negru, la fiecare pas ameninţătoare şi cu fiecare pas mai terorizantă, mă schimonosise. Mă pipăiam, numai cu gândul, aşa cum mă reflectam atunci în mine: cu corpul strâmb de încordare şi cu figura ca o mască de lut crud, lăţită prin apăsare…

Nu bănuiam că distanţa din fundul curţii şi până la poartă poate fi aşa de mare, aşa de nesfârşită, când o parcurgi prin întuneric şi nesiguranţă.

— Unde dracu mă duci?

Ţipasem, nestăpânit. Prinsă de umăr şi scuturată brutal, fata a scâncit.

— Au, sălbaticule! Nu vezi c-am ajuns? Uită-te jos, la picior…

Simţisem, sub talpă, un capac de lemn, prin care simigiul, fără îndoială, se urca din casă în pod. În pătratul capacului erau câteva puncte luminoase: nodurile de la scânduri, scoase de Fana, mai demult, ca să poată privi, prin găurile rămase, în odaia grecului.

— Culcă-te pe burtă – îmi şoptise – şi uită-te înăuntru la caţaon. Da' să nu ţipi, nebunule şi să nu fugi, că – pe urmă… ai să vezi…

Stam alături de o Fană necunoscută până atunci. Fata ce se roşise altădată şi refuzase să-mi arate piciorul, cum o rugasem, mai sus de genunchi, tremura lângă mine acum, toată scuturată de dorinţă, cu cămaşa desfăcută larg la piept şi lunecată pe umeri, cu fusta roşie răsfrântă mult în sus, să nu o murdărească de praf, când s-o aşeza. Deosebeam, în întuneric, linia armonică a şoldurilor sărutate numai de soare şi albul de vis al pulpelor, pe cari le ştiam, de curând, mătăsoase şi fierbinţi. Sfătuindu-mă cum să privesc prin gaura cu lumină, ea îmi muşcase sfârcul urechii sau îmi aplecase capul, să-mi apese obrazul şi să-mi-l mângâie, lunecându-mi-l pe sânul mic, rotund, cărnos, zvâcnitor – ca şi cum ar fi fost închisă în el o pasăre cu zbateri egale şi puternice, nerăbdătoare să spargă mai curând colivia şi să se elibereze.

Trăiam un vis halucinant, într-o atmosferă de fantastică genune, lângă o Fană lubrică, neruşinată, oricum bizară şi îngânam mereu, surd, incapabil să-mi readun gândurile, să mă regăsesc, să pricep limpede unde sunt şi ce-i cu mine, cu ea, cu noi:

— Ce faci, ce facem, ce faci?

Fata, însă, îmi apăsa capul spre capacul de scânduri, să văd şi să nu ţip, să nu fug…

— Taci, Puişor-mic şi prost – asta e ceva care doare şi face bine…

Ne uitam, culcaţi pe burtă şi alături, prinşi de mână, strâns, încleştat.

În casa simigiului începuse, de asemeni, un ceremonial lubric, bizar, sălbatic şi frumos, ţipător ca o lumină crudă înfiptă în ochi.

Goală, îngropată într-o risipă de flori şi dantele, mai albă şi mai perfectă în năvala de păr ce-i îmbrăţişase coapsele şi şoldurile, ca un aur topit, Maro se părăsise cu desăvârșire, intr-o atitudine de totală contopire în extazul ce-i furase privirile umede, adânci, pline de strălucire inumană.

Tot aşa de gol, dar scheletic, strâmb, arătare cu picioarele diforme şi capul mare, clătinat pe gâtul sperietor de subţire, Tino se plimba cu paşi egali în jurul patului pe care se crucificase nevasta, el însuşi într-o atitudine de extaz, spunând în greceşte, într-un ritm anume, elegiac, poate un «cântec al cântecelor», închinat formelor sculpturale în cari «nicio vină nu găsise», poate o rugăciune păgână – oricum, un simfonic sufletesc în adevăr transfigurator, ce începuse să-l îmbrace pe simigiu într-o haină luminoasă ce-l înfrumuseţa, îl diafaniza, îl

imacula. Era, în glasul lui robit, când adorare, când chemare pătimaşe, când închinare şi resemnare consolatoare, când elan în întraripări de sălbătăciune a crestelor ascunse în nori.

Maro, ca în orice oficiere mistică, da răspunsuri în acelaşi ritm elegiac, cu braţul întins ca un strigăt al cărnii ori frânt, ca o aripă obosită, în renunţare.

Uitasem de mine, de lume şi de casa cu nebuni.

Visul necrezut mă furase pe un nor plutitor, legănător. Psalmodiam ca Tino şi-o ascultam în suflet pe Fana, susurând ca sora de la Candia. Eram, tot, o melodie în mine şi pretutindeni, iar podul se însorise – parcă auzeam puii de rândunică în cuiburi, ciripind în somn şi sub aripa caldă.

Dar lumina în care se petrecuse, până atunci, ceremonialul acela păgân ce înveşmânta trupurile şi le sanctifica prin cântec, se micşorase fără să prindem de veste. Glasul lui Tino se făcuse din ce în ce mai aspru, iar răspunsurile femeii tot mai scurte, mai ţipate, mai animalice. Maro începuse să se convulsioneze peste flori şi dantele, să întindă mâinile tremurătoare şi să cheme – ca totul să se transforme, în curând, într-o imagine halucinantă, dezgustătoare şi rară: lângă ea apăruse, gol de asemeni şi atletic, unul din ilfoveni, nu ştiam cine, dar cu siguranţă «celălalt», care – abia acum înţelesesem – nu avusese nevoie să se culce, la rând, cu Sultana şi Domnica.

Flăcăul a pus un genunchi pe pat, s-a aplecat spre stăpână, i-a petrecut palmele pe sub coapse şi a ridicat-o spre el, încet, ca pe-o povară fragedă, uşoară, scumpă. Un moment, s-au privit în ochi şi aproape, muţi, nemişcaţi, ca în urmă, la o poruncă lăuntrică pe care numai ei ştiau s-o asculte, să se cuprindă cu braţele, strâns, puternic, brutali. O dată cu ţipătul bestial al trupurilor încleştate şi rostogolite pe covor, lumina s-a stins şi – în întunericul deplin ce se făcuse – l-am auzit pe Tino guiţând, miorlăind şi ţopăind în jurul celor ce oficiau dragoste.

Am fugit, împleticindu-mă prin beznă, scuturat de oroare, plin de dezgust şi murdar – pe mâini, pe figură şi pe suflet – de toată murdăria umană pe care-o privisem.

Mă oprisem în uşa podului, să-mi umplu plămânii cu primăvara de afară.

CAPITOLUL XX
Deşteptare fără cuvânt

Dormisem fără spaimă şi fără vis.

Când m-am deşteptat, însă, în lumina plină a soarelui ce inundase sala şi-am înţeles că va trebui să mă scol, azi ca şi ieri, dar cu un suflet mult mai fărâmiţat şi să mă amestec în lume, în viaţa cum o ştiam din casa cu nebuni, să ascult – oriunde – măscări şi să văd – pretutindeni – o mascaradă la fel, am simţit o scârbă adâncă de mine şi de tot ce mă înconjura, o strepezire în tot corpul şi o sete ca o arsură în inimă de linişte şi nemişcare, o dorinţă mută şi crâncenă de întoarcere în somn fără popas – să nu mai mă trezesc…

Mă usturau ochii de lumină. Pleoapele mi se lăsaseră grele, umflate. Am înţeles, în aceste momente de legănare în prag, că sufletul doare, că există şi doare. Cine mi-l pândise, ce spaimă-l zdruncinase aşa, de nu mai ştiam cum să-l adun? Mă chinuia, în toată risipa lui, sub frunte şi în îngemănarea genelor, în zvâcnetul ca o părere al sângelui şi în iasca buzelor.

Puişor avusese, cu câţiva ani în urmă, hulubi. Unica şi marea lui pasiune. Toamna, când începeau ploile reci şi iarna mai ales, puii golaşi – cărora aripa porumbiţei nu mai vrea să le fie adăpost – amorţeau de frig. Tata, în fiecare dimineaţă îi aducea în casă: muţi înţepeniţi şi pierduţi, alţii cu viaţa rămasă în ei ca un grăunte. Pe aceştia din urmă îi lua în palme, îi apropia de gură şi sufla asupra lor, cu toată căldura plămânilor, a răbdării şi a dragostei lui pentru duhul mic, ca un fir de praf, al zburătorului de mâine, pe care bătrânul – de cele mai multe ori – reușea să-l fure morţii.

Unde era Puişor-mare, acum, să-mi adune sufletul sfărâmat şi să mi-l încălzească, făcător de minuni, ca pe un pui golaş de «cânepiu» sau de «belgian»? Puişor-mare, care avea să urce în curând la cer, cu toţi hulubii gângurindu-i pe umeri, să-i ducă prinos lui Dumnezeu şi să-i rămână Lui, tovarăşi în eternitate…

Nu mă deşteptasem atunci, pentru prima oară, cu dezgust în mine şi de mine, de tot ce mă înconjura. Mă încercase, deseori – îndeosebi toamna şi iarna, când era vreme urâtă şi ştiam că am să stau în casă, să mă prostesc privind fără gând şi fără rost, cu nasul lipit de geam, cum se târăşte şi se zbate, sub ameninţarea braţului ridicat al barierei, prin noroi sau în lapoviţă, În burniţă sau în viscol, existenţa umilă şi aspră a cailor mărunţi, în hamuri de sfoară, a căruţaşilor şi hamalilor – sentimentul acela de nedumerire, de răsucire a sufletului şi de refuz, de inutilă întoarcere în vremelnicia altei zile, în care nu mă aştepta nimic nou, nimic frumos, surprinzător, revelator.

Fugind pe maidane, încercam să mă spăl de dezgustul de mine şi de

viaţa cocoloşită în acareturile cu faimă proastă.

Toată mahalaua era o casă cu nebuni.

Mă convinseseră anii, în trecere, de acest adevăr dureros. Mă încăpăţânam, stând de vorbă cu Fana, deseori, să fac o deosebire, să trag un hotar între imperiul copiilor şi ţinutul oamenilor cumsecade şi serioşi, cărora mama mă obliga să le sărut mâna, deşi-i dispreţuiam profund, organic. Dar, în toate acele dimineţi de tristă întoarcere din vis, aveam ceva de care să mă prind, un motiv de înviorare: ştiam că voi evada în larg, pe coclauri, unde voi fi stăpân pe mine şi liber să-mi aleg jocurile şi isprăvile, animal zburdalnic, fără întrebări şi nedumeriri. Era suficient s-o aud pe sora mică în curte, ca să mă regăsesc, să sar de sub plapumă, să-mi leg strâns brăcinarul larg al pantalonilor şi să plec, cu ea de mână, printre bălării – amândoi îmbujoraţi şi sprinteni, în soarele pe care-l bănuiam numai al nostru şi al mărăcinilor.

Soarele, însă, în dimineaţa aceea, nu răsărise şi pentru mine. Cântecul ce-l ascultasem, ca să recunosc după un efort. – glasul Fanei, în loc să mă învioreze, mărise şi mai mult dezgustul din mine şi refuzul de întoarcere în muşuroiul tuturor. Îmi amintisem, abia acum, de isprava din pod. Toate imaginile din noaptea de pomină şi oroare mi-au trecut, cu o repeziciune uimitoare, prin faţa ochilor, inutil strânşi şi apăsaţi cu podul palmelor. Ca să nu le mai văd, am scuturat capul şi m-am răsucit, scâncind în pat. Încercasem să fug, să mă ascund de mine, cum mă strânsesem tremurând, în aşternut.

— Puişor-mic şi leneş, care doarme la ora asta! Copăcel, dragul mamei, că mâine sunt Floriile. Sus, Puişor-mic, c-au venit fetiţele cu Lazărul.

Auzisem aproape, ca o scuturare de clopoţei, voci mici, cristaline. În monotonia exasperantă de până atunci era, în sfârşit, ceva atrăgător, frumos – frumos pentru că era nou, neştiut, mai preţios cu cât fusese mai nebănuit, mai neaşteptat.

Acum mă chema ceva la viaţă.

Am zvârlit plapuma de pe mine şi am alergat la ușă.

Fetiţe cu beteală şi voaluri albe, mai albe în soare, cântau, prinse de mină, în cerc, vestind învierea lui Lazăr – el, unul singur, care înviase…

Cum stam, cu ochii mari şi umezi, în faţa copiilor cu zvon şi joc vestitor de credinţă şi minuni, am avut impresia că mi se scutură flori de măr peste suflet – sufletul meu, aplecat spre pământ şi fraged, ca o ramură de salcie…

CAPITOLUL XXI
Popas sărbătoresc

Mă regăsisem în atmosfera duminicală a căminului, între cutioare şi oraşe de carton, copil – un Puişor cu gânduri şi joacă fără vină, odihnitoare.

După prânz, bătrânii au făcut un tabinet. Tata se descălțase şi sta greceşte în pat. Puica trăsese un scaun aproape. Aruncasem o pernă, între amândoi, să aibă pe ce întinde cărţile. Scriam tablele, într-un catastiv al ofticosului de la birt şi controlam, chibiţ cu priviri furişe, ce figuri erau jos şi în mâinile partenerilor. Bătrânul juca neatent, mai mult ca să omoare timpul. Mama, dimpotrivă, voia neapărat să câștige, ca să-l oblige pe Puişor-mare, în final, ca unul ce pierduse partida, să intre mototol sub masă şi să strige «sunt ageamiu» sau «cucurigu» de trei ori, ceea ce însemna o umilinţă gravă, deoarece – recunoscând că «nu ştie să joace 101» – renunţa la un prestigiu cu care orice respectabil cap de familie ambiţiona să se împăuneze.

Pentru că aveau şi bărbaţii din casa cu nebuni şi din mahalaua cu nume ruşinos, ambiţiuni şi prestigii personale.

Gore, de pildă, se lăuda că-i om serios. Bucălan, potcovarul de lângă grajdul fabricii de alături, era recunoscut şi respectat ca un neîntrecut mâncător de ardei iuţi. Ţiganul punea o lingură de boia şi seminţe, într-o farfurie de ciorbă. Stârcu rămăsese cartofor invincibil, iar Paler ştia, mai bine ca orice gospodină harnică, să facă surcele şi să aprindă focul cu un singur chibrit şi fără gaz turnat în hârtioara cu cenuşe. Era deseori pomenit, ca o pildă de ins economicos, un oarecare Modârlă, din mahalaua cărămidarilor, care se hrănea cu un sfert de pâine pe zi şi o prună, jumătate la prânz şi restul seara. Toţi, însă, se încăpățânau să adaoge, la gloria lor personală şi renumele de buni jucători în cărţi. Tabinetul fusese decretat «distracţie serioasă», de familie şi de oameni deştepţi. Stosul şi «treizeci şi una» erau stricăciune de cafenea, pentru pungaşi. Rişcă jucau numai căruţaşii, hamalii şi sacagiii, iar barbutul, adus de curând în mahala, le pasiona îndeosebi pe Sultana şi Domnica şi, în genere, pe cucoane – fiind «ceva» curat şi onorabil, deoarece nu cere multă deşteptăciune şi încordare.

Tata nu dorise niciuna din aceste glorii câştigate scump şi păstrate cu sfinţenie, uneori din tată în fiu. El era tâmplar mecanic la fabrică şi Puişor-mare acasă, pentru mine şi mama. Altceva nu-l interesa.

— Să mă lase-n pace, cu nimicurile lor. Îmi ajung necazurile şi frământările mele…

Nu era, bătrânul, un singuratic, un ursuz, o inimă acră de om, cu care să nu poţi face o glumă dar se convinsese – ca şi Ivan – că între el şi mahalagii nu era posibilă o apropiere.

— Nu ştiu cum, dar e ceva care ne desparte…

Tata învăţase tabinet de dragul mamei, s-o mai distreze. Nu ştiau, ei şi nimeni în cartier, ce să facă şi cum să omoare timpul, într-o sărbătoare. Vecinii se pomeniseră ucenici, prin fabrici şi ateliere şi îmbătrâniseră muncind. Viaţa lor adevărată era între curele şi maşini. Acasă veneau să mănânce, să înjure nevasta sau s-o îmbrăţişeze şi să se culce. Numai duminica îşi dau seama ce goală şi searbădă li-i existenţa.

— Of, de-ar trece şi sărbătoarea asta…

Unii plecau la cârciumă, să se îmbete ieftin cu ţuică şi să nu mai ştie nimic, până a doua zi, iar alţii se plictiseau de moarte lângă plozi sau consoartă şi căutau motiv de ceartă. Fireşte, încheiau săptămâna cu o păruială casnică sau cu o tăvălire straşnică prin praf sau mocirlă, după cum era anotimpul.

Tata, între scandal şi beţie, prefera să-l cheme pe gospodin rusul la o cafea şi la o parolă despre «ce mai e nou în ţara rusienească» sau să joace un tabinet cu Puica, pe câte cinci parale ori pe «cine pierde cântă cucurigu». Făceam un haz aşa de mare, când îl vedeam, voinic cum era, intrând cu capul sub masă, că Puişor-mare, de multe ori, pierdea dinadins, numai să ne audă râzând din toată inima. În după-amiaza aceea de Florii, odihnitoare, bătrânul era neatent, spre deosebire de mama, care combina cărţile de joc, pentru figura din mână, numărând fiecare punct cu degetul, băbește.

— Soro dragă, până să aduni matale pe opt şi cu cinci, trece baba cu colacii…

Puica se oprea din numărătoare, păstrând arătătorul – udat pe limbă – pe punctul la care socotise şi se uita la tata cu superioritate.

— Dacă eşti dumneata mai fricos ca mine şi ştii să aduni ca pe apă, de ce pierduşi dama, adineauri, aruncând-o jos ca un gâscan cu fundă la gât, în loc s-o iei cu şapte ochi şi cu şase?

— Păi de, nevastă, vorba lui Gore: carte parşivă, domnule…

Se înserase, fără să prindem de veste. Puişorul cântase de câteva ori cocoşeşte şi capitulase fără multe mofturi, recunoscând că-i «ageamiu». Victorioasă, mama renunţase să-şi mai piardă timpul cu un partener aşa de slab. Aprinsese lampa şi trecuse în sală, să pună masa.

Tata, în fiecare după-amiază duminicală, închipuia un joc pentru mine. Tabachera era un lup – un cocoloş de hârtie, o capră, un nasture, o varză. Dunga adâncită, cu palma, prin mijlocul pernei, era gârlă.

— Aşaa, Puişor-mic, poftim la panoramă! Asta e gârla şi aici, pe un mal, eşti matale, cu o capră, un lup şi o varză. Vrei să treci pe celălalt mal. Buun. Da-n barcă – să zicem că cutioara asta e barca – nu poţi trece o dată tu şi varza sau numai lupul şi tu. Puişor-mic, noi ştiam că dihonia ele lup o mănâncă pe capră iar căpriţa mănâncă varza. Cum

faci matale, să le treci pe câte una dincolo şi să le ai pe toate, tefere?

Mi se păruse uşoară dezlegarea şi am strigat imediat, cu ifos.

— Trec întâi varza, să n-o mănânce capra.

— Bine-ar fi, da' rămâne dihonia de lup şi o mănâncă pe capră.

Mă încruntasem, atent, cu ochii la tabacheră, la cocoloş şi la nasture. Problema, abia acum, începuse să mă intereseze. Nu ştiu cât am stat cu fruntea în palme, căutând o altă dezlegare. Când am ridicat să răspund, bucuros că reușisem în sfârşit să ies din încurcătură cu varza şi lighioanele, fără nicio pagubă, am zărit-o pe Fana, peste umăr. Sta pe scaun, în locul mamei şi se uita la mine, fix, cu un surâs imperceptibil pe figură.

De la isprava din pod nu ne mai văzusem şi nici nu căutasem să ne întâlnim. Se ridicase între noi, de atunci, o stavilă: un sentiment încă nelămurit, de jenă, de spaimă sau de repulsie, de oroare pentru tot ce descoperisem sau de reciprocă imputare, pentru fapta urâtă ce o făcusem, privind ca răufăcătorii în casa simigiului. Oricum, pentru mine, Fana era acum fata ce mă luase de mână şi mă dusese în pod, să-şi dezgolească pieptul şi şoldurile fără ruşine, să vibreze patimă, să aspire patimă, să-mi apese obrazul pe sânul ei tare, plin, cărnos, rotund şi mic, care se ceruse strivit, frământat, muşcat – să mă aprindă cu promisiuni şi să-mi aplece apoi capul spre gaura din capacul podului, ca să urmăresc, în toată splendoarea şi murdăria ei, mascarada împreunării dintre Maro şi unul din ilfoveni, în faţa bestiei scheletice şi încovrigate ce dansa, guiţa şi miorlăia, în spasmul erotic pe care i-l dăruia gândul că un flăcău atletic şi frumos îi fecunda nevasta.

Dar, fără voia ei, Fana îmi pricinuise o altă mare amărăciune.

Aşteptând la poartă, să văd cum trage grecul oblonul la simigerie, vorbisem cu ilfovenii, mă jucasem cu ei, simţisem cum îmi surâde, în mâna ce mi-o întinseseră la despărţire, prietenia şi începusem să-i admir, să-i iubesc.

Acum îi pierdusem pe amândoi.

Semănau şi ei cu toţi oamenii cumsecade şi serioşi din casa cu nebuni. Nu era nicio deosebire între flăcăii cu mustăcioară blondă şi Gore, Tănăsică, Safta, oloaga, Mădălina picior-de-lemn şi ţaţele din sobor…

Îl plânsesem, fără lacrimă şi-i îngropasem alături, în suflet – aşa cum o plânsesem şi pe Fana de odinioară.

Sora mică, însă, nu mă înţelesese.

În adevăr, o rugasem odată, cu o privire în care scăpărase dorinţa, să-mi arate piciorul gol. Simţindu-i, în noaptea aceea de pomină, carnea fierbinte şi mătăsoasă mângâindu-mi obrazul, îi îmbrăţişasem nestăpânit genunchii şi-i sărutasem pulpele, cutremurat de o poruncă lăuntrică. Totuşi, în pod, în timp ce mă chema, cu fiecare dezgolire şi

mi se dăruia, cu orice cuvânt, am ascultat în mine un duşman sau un frate ce ţipase, oripilat în faţa trupului gol şi se încrâncenase în refuz – în refuzul braţelor de a înlănţui mijlocul ademenitor, în refuzul cărnii de a dori carne, în îndărătnicia cu care imaginea ce mă obsedase, atâta vreme, întârzia să mi se contureze în fantezie şi să mi-o înflăcăreze.

Streinul acesta, abia a doua zi descoperit şi recunoscut tovarăş bun, îmi înclinase de câteva ori capul pe umărul fetei şi suspinase în mine, o dată cu mine:

— Mi-e dor de tine, Fano şi nu ştiu cum mi-e dor…

Acum ştiam – îl înţelesesem, ne înţelesesem: o căutam, goală şi pură în toată superba ei perfecţiune, ca în anii copilăriei, strălucind în soarele stăvilarului şi despicând aerul, ca o săgeată şi ca o arătare de vis paradiziac. O aşteptam, imaculată prin renunţare la orice podoabe, pentru ochiul care s-o vadă şi să n-o umilească, pentru gândul care s-o pipăie fără s-o atingă, pentru sufletul care s-o admire, s-o cânte şi să i se închine – poate aşa cum se închina, în una din pozele văzute la Ivan, împăratul tuturor ruşilor, la picioarele domniţei din poveste…

De unde răsărise lângă mine, prin ce vrajă ascunsă, făptura întunericului, copila neruşinată, lubrică şi arzând în bezna ca o făclie a dorinţii, fata ce ştia că patima înfiptă în trup şi răscolind, carnea încinsă, e «ceva care doare şi face bine?» Unde era Fana de odinioară? Murise şi ea, poate, o dată cu soarele, alături de Ciuf-Ciufulici şi între mărăcini…

N-am priceput ce mai căuta vedenia din pod în atmosfera aceea duminicală a căminului, după ce tata cântase «cucurigu» şi, în timp ce eu încercam să trec un cumătru lup, o capră cufurită şi o varză înfoiată, peste o apă adâncită în albul de madipolon al pernei.

Îmi îngropasem faţa în mâini, să n-o mai văd.

Dar fata a vorbit.

— Nu-i greu, Puişor-mic. Faci aşa: treci dincolo de gârlă capra, că lupul nu mănâncă varza. O laşi pe mal, te întorci, iei varza, o treci dincolo, da’ ai gri ie să iei capra înapoi, să nu mănânce varza, până vii tu să iei lupul. Aşa, care va să zică: ai trecut varza, da’ te întorci cu capra înapoi, o laşi pe mal şi treci acum lupul pe malul cu varză. Pe urmă revii să iei capra pe care o lăsaseşi adineauri, fără teamă că lupul o să mănânce varza şi treci pe celălalt mal şi cu ea…

Bătuse din palme, veselă că mă scosese din impas şi râsese, ca un răsfăţ pentru mine:

— Gataa! A văzut Puişor-mic…?

Tresărisem: vocea cristalină de altădată, bucuria senină a copilăriei. Nici urmă din glasul întretăiat de patimă, din hohotul acela deşucheat cu care îmi zgâriase sufletul, în întunericul de infern al podului…

Am întors capul repede şi am privit-o drept, atent, fără să clipesc, în

plină figură. Mi se păruse că totul e o mistificare şi voiam s-o surprind, s-o descopăr – sub cea mai uşoară tresărire, în cel mai ascuns licăr al ochilor, în cea mai imperceptibilă cută a obrazului – pe sălbatica de sub acoperiş.

Mi-a surâs Fana de totdeauna:

— Ce mai faci, Puişor de patrusprezece ani…?

Mă întrebase sinceră, candidă, angelică, cu surâsul, cu zvâcnetul inimii, cu fluturarea genelor, cu mâinile şi cu tot trupul – ca şi cum nimic nu se întâmplase…

MARO, IDOLUL DIN VIS

CAPITOLUL XXII
Moartea sta la pândă în barieră

Săptămâna Patimilor începuse cu post, cu vreme frumoasă şi cu presimţiri.

Pornisem, pe drumul calvarului ce ne-a fost scris să-l îndurăm în această săptămână sfântă şi bogată în nenorociri, încă de duminică seara. Nici nu ne aşezasem bine la masă şi am fost smulşi din casă de semnalele fabricilor din împrejurimi.

Când am ieşit afară, cerul era un rug.

Flăcările mistuiau magaziile de mărfuri de lângă depoul de maşini.

Strada era din nou un furnicar al demenţei.

Mahalagiii plecaseră, cu copiii de mână, spre locul incendiului. Alergau buimaci, tremurând şi numai în cămăşi sau cu o ţoală aruncată pe umeri şi ţipau, se chemau pe nume, se ciocneau în neastâmpărul ce-i cuprinsese şi se încăierau fără motiv. Sirenele fluierau mai prelung acum, crescând panica. O explozie cutremurase geamurile. Oamenii se trântiseră, ca la o comandă, în praf. Plozii începuseră să plângă, speriaţi. Nevestele strigau, cu mâinile înfipte în păr şi nu ştiau încotro s-o apuce. Bunicele se închinau şi boscorodeau rugăciuni, să aibă grije sfinţii de mahalaua cu nume ruşinos şi s-o scape de prăpăd.

Numai cerul era senin şi sus.

Şovăisem, pentru întâia oară, la poartă. Eram obosit de tot acest spectacol halucinant şi ridicol, deopotrivă, în tragicul lui orb. Sirenele nu mai mă impresionau. Fuga de turmă rătăcită prin întuneric, a mulţimii, mă indispusese. Focul nu mai mă interesa. Priveliştea aceea magnifică, a flăcărilor şi a distrugerii, nu mai mi-ar fi spus nimic.

Mă întorsesem în casă, bombănind.

— Să le ia dracu de fabrici! Să ardă toate o dată, până-n temelii şi să mă lase, să ne lase-n pace…

Necăjit, mă plimbam de colo până colo, cu plânsul stăpânit.

— Poftim: nu tu casă, nu tu masă, nu tu sărbătoare. Niciun pic de odihnă, de linişte! Iar a plecat, săracu Puişor-mare, nemâncat. Cine ştie când se-ntoarce, ud, obosit, flămând…

Nu mai mă putusem stăpâni şi ţipasem, la Puica şi la Fana, lovind cu pumnul în masă.

— Să-i ia dracu' de patroni, cu fabricile şi cu magaziile lor!

Ce ne pasă, că le ard lor averile? Să ardă, până-n temelii! Să cânte buha, la miezul nopţii, pe ruine…

Bătrâna încremenise.

— Maică Precistă, da' de ce strigi matale aşa la noi, Puişor?

Ce suntem noi vinovate, dacă…

Mă ruşinasem şi mă certam singur. Recunoscusem, în mine, că mama are dreptate. De ce urlasem la ele, ca un sărit din minţi? Pe toţi ne apasă blestemul la fel. Crescusem şi eu, sub soare şi în neguri, cu tristeţile şi cu revoltele lor. Cei mari, însă, avuseseră timp să înveţe să tacă, să se resemneze, să sufere fără murmur.

Fana, care mă privise tot timpul nemişcată, mi-a înţeles gândul şi mi l-a spus tare, cu dojană.

— Răule! De ce-o mai necăjeşti, săraca? Las-o-n pace, că nu-i mai încap amărăciunile în inimă şi nu mai are lacrămi să le plângă…

Plecasem afară, umilit în mine şi vesel că fata bună de odinioară o apărase pe bătrână şi-o mângâiase. O dezmierdasem şi eu, parcă, prin mâna, prin cuvântul cald, învăluitor, al tovarăşei de vis şi de isprăvi.

Fana rămăsese în casă cu suflet din sufletul meu, lângă Puica şi sub ochiul de monstru, triunghiular, din icoană.

Strada era plină de gură-cască. Fabricile continuau să cheme ajutor, să deştepte mahalalele vecine şi să le precipite, turme tot aşa de oarbe şi de demente, spre locul sinistrului. Se auzeau goarnele pompierilor şi se întretăiau glasuri surde, departe. În toate geamurile jucau, cu răsfrângeri repezi, limbi de foc.

Mă înfiorasem, fără veste şi mă pomenisem fugind prin mijlocul drumului, stăpânit de o presimţire: îl lăsasem pe tata, pentru prima oară, să plece singur la un incendiu, să urce pe scări de pe cari ar fi putut să alunece, cu capul în jos, ori să umble pe acoperişuri ce ameninţau, dintr-o clipă în alta, să se prăbuşească în jăratic, cu pompieri, cu tulumbe şi cu norocul copiilor rămaşi fără sprijin…

Mă amestecasem în lume şi îmi făcusem loc, cu un umăr împins înainte şi lovind cu pumnii, întrebasem, căutasem, trecusem prin cordonul jandarmilor, îl strigasem pe nume, mă t smulsesem din mâna unui gardist ce se încăpăţâna să mă întoarcă la cordon – eram în sfârşit lângă tata, pe un vagon de marfă împins până sub grinzile, aproape arse, ale magaziilor.

Acum nu mai mi-era frică de nimic, convins că simpla mea prezentă îl apără de orice pericol. Înger păzitor, alături, îi sta dragostea mea – o dragoste peste care, mă încurajam singur, nicio nenorocire n-ar fi putut trece.

Dar moartea îşi fâlfâise aripa, peste jocul flăcărilor.

Doi hamali fuseseră ucişi de explozie. Pompierii îi culcaseră alături, pe câteva lăzi goale. Oamenii se uitau la ei, cu ochii mari, fără cuvânt, poate fără gând.

O femeie alerga, numai în cămașă, printre ruine, ca o arătare, ţipând şi n-o întreba, nu avea nimeni timp s-o întrebe ce are şi pe cine caută.

Au să afle mâine, când vor scoate de sub lemnăria prăbuşită un trup negru, de nerecunoscut, răsucit în flăcări.

Magaziile de mărfuri, vechi, de scânduri, arseseră până în pământ.

Ne întorsesem acasă în zori, mergând pe lângă ziduri, cu pasul rar, încovoiaţi, uzi, flămânzi, murdari de fum.

Mama şi Fana ne aşteptaseră, palide, cu cearcăne la ochi, zâmbitoare şi bune.

— Dar tu, fato – o întrebase tata, uimit că rămăsese toată noaptea lângă Puica – până la ora asta, să nu te duci să faci nani?

La masă, adormisem cu lingura în mână, ca să-i visez pe hamalii ucişi şi să-l întreb pe Puişor-mare, plimbându-mă cu el prin oraşul din poza lui Ivan, de ce sunt oamenii săraci şi de ce mor aşa de crâncen şi fără folos – ca gângăniile.

Când m-am deşteptat, a doua zi, pe la prânz, toată casa cu nebuni era în fierbere.

Trenul surprinsese, la barieră, o lucrătoare cu copilul în braţe. Femeia fusese mutilată, plodul scăpase ca prin minune. Acum sta în picioare, între linii şi chema, cu mâinile întinse: «mama, mama» – în timp ce acarii adunau bucăţi de carne, de pe traverse şi de sub roţile negre.

Vrăbioara văzuse cum se întâmplase nenorocirea şi se lovea cu palmele peste faţă, povestind – de spaimă, de milă, de oroare.

Ascultasem, cu fruntea îngropată în perne. Fana suspina, muşcând un colţ al şorţului. Îmi venea să cânt, să urlu, să dau cu pumnii în zid. Începuse să se umple paharul şi în mine. Mi-am ascuns capul sub crucea braţelor şi-am plâns, fără lacrămi.

Gaşperiţă apocaliptică, locomotiva îşi făcuse datoria. Copilul dintre linii, rămas singur pe lume, îmi scâncise în inimă ca vrabia: cip-cirip, ca să omagieze un Dumnezeu ce ne scrisese fiecăruia, în frunte, un destin…

Vecinii şi cumetrele se adunaseră în jurul Vrăbioarei, să afle tot şi în urmă să comenteze, să blesteme sau să bocească. Pentru unii era de vină trenul, care trece ca o nălucă prin barieră şi nu mai ai timp să fugi, când îl vezi venind – pentru alţii, vinovată ar fi fost nenorocita ciopârţită, pentru că nu se uitase pe unde merge.

Numai Tănăsică filosofase: «ceasul rău, coană, ascultă-mă pe mine»…

— La urma urmei, toţi suntem datori c-o moarte – oftase cineva, cu resemnare.

— Aşa o fi, da’ vezi că omu’ i-al dracului – continuase spălătoreasă, cu ochii întorşi duşmănos spre Tinca oloaga – crede că n-are moarte! Tu-l vezi cu un picior în groapă şi el, sări-i-ar ochii, tot nu se lasă! Roade duşmănia în el, roade-l-ar viermii odată, să mai scăpăm de-o pacoste…

Safta a înţeles de cine-i vorba şi-a început să se lamenteze.

— Aia e, soro, aia eee… că tu eşti femeie cinstită la casa dumitale şi

vine duşmanca şi bagă intrigă la bărbat, că te culci cu nu-mai-ştiu-cine şi nu-mai-ştiu-cuum…

Ţiganca se trântise jos şi se jeluia ca la mort, trăgându-se de păr şi legănându-se, de la mijloc în sus. Sultana şi Domnica intraseră repede în casă, pufnind de râs. Vrăbioara îşi adusese aminte că mai sunt ţaţe în mahala, dornice să afle cum se întâmplase nenorocirea de la barieră şi s-o căineze pe victimă. Plecase, durdulie şi tristă, cu pasul mic şi grabnic, să bată la altă poartă. Tănăsică, filosof, ridicase din umeri, convins că lacrămile femeilor nu scoală morţii şi nici nu-i cuminţesc pe cei vii! Intrase în birt, scuipând, nu mai înainte de a lovi o dată cu pumnul în zid – o dovadă că-i amărât şi înjură, în gând, de papucii Maicii-Domnului. Lângă Safta rămăsese numai Mădălina picior-de-lemn.

Bocetul ţigăncii fusese molipsitor pentru ea.

Spălătoreasă se aşezase alături de vecina jalnică şi începuse să-şi dezgroape răposaţii, cu o chemare cântată la fel, parcă pe o singură coardă de contrabas.

— Pătru-al mamii, Pătru… Toderaş al sorii. Toderaş… Şi iar Pătru-al mamii, Pătru…

Ascultând cum plâng femeile două, mă simţisem umilit – o umilinţă pe care am înțeles-o mai târziu: mă duruse gândul că suferinţa omenească poate să se manifeste aşa de hilar.

Fana mă chemase lângă ea, pe gard să văd ce se mai petrece la barieră.

Ştiam – la toate nenorocirile de cale ferată se proceda la fel.

Se aduna mahalaua, în jurul bucăţilor de trup puse una lângă alta şi ascunse sub un sac: capul laolaltă cu picioarele şi cu inima smulsă printre coapse. Lângă mormanul acela de măruntaie şi oase, cu siguranţă că un hamal sau; un căruţaş milos, cu frică de ce va fi după moarte, cumpărase şi aprinsese o lumânare de ceară, în timp ce cantonierul – superstiţios – arunca – înjurând – cu pietre în câini, să nu-i lase să lingă sângele de pe traverse ori să înfulice o bucată de carne uitată, cum se întâmpla deseori, între şine.

Plutea în atmosferă, în aceste momente, ceva ca o fâlfâire şi ca un zvon.

Locomotivele fluierau cu sfială. Se anunţau parcă, una pe alta, înfiorate, că iar a fost frânt, sub botul cu gratii, un câine al vieţii.

Pasările, în trecere – mai grabnică trecere acum – piruiau. Bănuiai că zboară să ducă veste tristă la cer.

Tremurau altfel până şi frunzele plopilor. Aveam impresia că le aud şoptind, ca pe nişte călugăriţe cutremurate de spaimă, în ceasul monahal al amurgului.

Curând, trenul avea să plece mai departe, cu un suflet nou prins de

coşul maşinii şi fâlfâind ca un steag, în timp ce copilul va întinde pentru ultima oară braţele după namila asasină, să cheme zadarnic: «mama, mămica»…

Tot ce urma, era o ştiută şi tristă poveste…

Mahalaua noastră continua să răscumpere, cu moarte înfricoșătoare, codrul de pâine strâns şi amestecat cu praf şi păcură, în pumnul mâinii protestatare, ruptă din trup şi zvârlită, răsucit alături de şina pe care osul, strivit de roată, lasă numai o uşoară pulbere albă.

— Bine începem săptămâna – oftase mama – şi încă săptămâna asta sfântă! Azi noapte foc şi câţiva inşi pierduţi în pârjol, acum nenorocire. Maică-Precistă, după prânz şi la noapte ce s-o mai întâmpla? Apără-ne, Sfântă Născătoare şi ne izbăveşte de cel rău…

Puica proorocise ca o buhă pe clopotniţă.

CAPITOLUL XXIII
Safta s-a dat huţa în leagănul dracului

La plecare, Safta îl oprise pe Gore în prag.

Hamalul uitase să se pieptene şi-i lunecase părul, de sub cozoroc, pe sprâncene, ca la un parlagiu.

Superstiţios, soţul se supărase că-i «taie drumul» şi tocmai luni, pentru un nimic. Oricum, nu se împotrivise ca nevasta să-l ferchezuiască la minut, convins şi el că nu şade frumos să te duci la gară, om ce te afli, ca o haimana fără simţire, mai ales când ştii că o să ai de-a face numai cu domnişori, conaşi şi cucoane.

— Ce focului, Gorică – îl certase ţiganca, în şoaptă – că nu eşti fleac de meşter, ca scârba de ungur, să pleci la sirvici cum o fi…

Hamalul aşteptase docil, cu şapca în mână, ca la fotograf. Safta l-a încheiat la toţi nasturii de la bluza albastră, i-a scos, peste guler, ca un fel de fundă, ciucurii roşii de arnici, de la cămașă şi alegându-i în cărare şuviţele aspre, a scuipat mult în palme şi i-a netezit freza. În urmă, neobosită şi tot aşa de grijulie, s-a lăsat pe vine şi i-a lustruit, cu un colţ al şorţului, bocancii – să-i facă lună.

Surprins, înduioşat, intimidat parcă de atâta dragoste, Gore îngânase blând, zâmbind galeş.

— Ia lasă, mă nevastă, că n-au să mă facă ginere, la gară.

— Tu să taci – îl certase suspinat ţiganca, holbând la el ochii tulburi, bulbucaţi de nesomn – eu o casă am şi pe tine! Nu-s ca altele – continuase ea, arătând cu un semn mic şi numai de el înţeles, spre pălimarul surorilor – alege-s-ar prafu' de ele, că nu mă lasă-n pace…

— Da dă-le-ncolo – încercase bărbatul s-o mângâie, bănuind că femeia avusese altă ceartă cu fetele oloagei – fă-te că nu le-auzi şi intră-n casă.

— Nu le-aud eu, da' vezi că le-aude alţii!

Prost, Gore nici acum n-a înţeles.

— Şi dacă? Gura mahalalei? Dă-o la dracu de mahala, că gura lumii numai pământul o astupă! Vorba cântecului: lasă lumea, neică, să moară şi să facă haz – spusese omul, de astă dată el cu imputare în glas – numai tu să nu te dai huţa în leagănul dracului…

Jocul începuse să fie periculos. Erau la un pas de mărturisire, deci de păruială crâncenă ori de împăcare în conştiinţă. Laşi, s-au mulţumit amândoi să râdă şi să se spioneze cu coada ochiului.

— Stai că era să uit, uita-m-ar…

Safta vorbise, scuturând fire imaginare de praf de pe umerii hamalului.

— A zis Paler că dânsul, săptămâna asta, o să robotească până la 9

seara, că fabrica lui are comenzi multe de sărbători.

Gore privise gânditor, cu un singur ochi, ca un cocoş în soare, spre plopii în care se deşteptaseră, gureşe, vrăbiile.

— Şi ce-i cu asta – întrebase – ce-mi pasă mie de Paler…

Ţiganca ar fi fost în stare să jure că nici ei nu-i pasă că slăbănogul o să lucreze trei ore în plus, pe zi.

— Ţi-am spus numai aşa, omule, ca să… să ştiu dacă-l aşteptăm cu masa şi pe dânsu sau… mâncăm singuri şi-i oprim lui, în sufertaş…

— Să-l aşteptăm, fă Safto – hotărâse soţul, cavaler şi milos – mai ales că, săptămâna asta, o să avem şi noi dever destul de bun: se duc boierii în conced, de sărbători, care pe unde are şi el rude şi e familist.

Hamalul plecase alene, pe lângă fabrici, spre gară. Îl înduioşase, deopotrivă: grija cu care îl gătise nevasta, ca niciodată şi destinul lui Paler, condamnat să muncească încă trei ceasuri, pentru câţiva gologani, în iadul din turnătorie. Era, în această târzie înduioşare, un reflex al mustrării de conştiinţă. Faţă de amândoi, recunoscuse Gore, se purtase urât. Se îndoise de credinţa femeii şi de devotamentul fostului camarad de cazarmă, îi spionase, le urmărise fiecare gest, încercase să le răstălmăcească anume orice cuvânt şi era gata să le crape capul cu barda…

Abia acum pricepând aluzia făcută de Safta, în timp ce-i lustruia bocancii, la fetele oloagei, cari «nu o lăsau în pace», hamalul se certa în gând că nu avusese curajul, încă din ajun, să spună toată tărăşenia, mai ales că presupuşii vinovaţi – de data asta era convins – înţeleseseră ce gânduri îl frământă.

Duminică, după amiază, tustrei se încuiaseră în casă, că numai de mosafiri nu erau dispuşi atunci şi nu scoseseră o vorbă. Safta sta în odaia mare, pe pat, cu mâna la falcă şi întoarsă cu spatele, fierbând, gata să facă explozie la cel mai mic cuvânt şi să plângă de ciudă că are un bărbat nătântoc, ce se luase după gura spurcată a vecinelor, iar Paler ofta din adâncul inimii, în sală, lung şi frânt de la mijloc, cu coatele pe genunchi şi pumnii la tâmple.

Hamalul se plimba prin casă, în papuci şi cămașă de noapte şi se uita la ei. Era trist, că numai el le adusese necazul pe cap şi-l încerca, în acelaşi timp, gust de glumă. Îi venea să râdă nestăpânit, cu lacrămi şi răsturnat pe scaun, de nevastă şi de slăbănog, că erau proşti şi se ofticau pentru nimica toată.

Gore se apropiase de câteva ori de turnător, să-l tragă dezmierdător de păr, să-l îmbrăţişeze şi să-l roage să-l ierte că ascultase zvonul şi-l crezuse capabil de o trădare ce ar fi meritat, în adevăr, o lovitură de bardă în moalele capului.

— Mă, Paler – plănuia hamalul să-i spună, după ce l-o îmbrăţişa – iacă, recunosc, am fost un prost şi-un nemernic. O vorbă ca asta, mă, că ţi se culcă nevasta cu altcineva, o crezi de oriunde-ar veni, că te

frige la ficaţi când o auzi şi nu mai stai să judeci. Am crezut şi eu, mă, şi m-a perpelit îndoiala şi gelozia, de-mi simt inima şi acum, ca o bubă coaptă. Ba, o dată, ca să-mi fie şi mai mare ruşinea pe urmă, am venit acasă fără veste, să vă prind în ticăloşie şi să vă lovesc la mir cu barda. Găsii numai un cârd de muieri la taifas. Ge mai tura-vura, mă Palere şi tu, fă Safto, acum văd că n-a fost nimic şi… hai s-o lăsăm încurcată şi să ne împăcăm. De azi încolo, mama din groapă să vie să-mi spună aşa şi pe dincolo de voi şi n-o mai cred…

Dar, apropiindu-se de Paler, parcă i se uscau buzele. Trebuia în adevăr curaj, pentru o mărturisire aşa de dureroasă şi de umilitoare. Încercase, oricum, să-i convingă, prin felul cum le vorbise, blând, zâmbitor, de toate nimicurile, prin hărnicia cu care aprinsese focul în locul chiriaşului şi pusese masa, ca să n-o mai supere pe Safta, prin sticla de vin (făcuse el cinste…) şi prin glumele – cu şi fără haz – ce le spusese în timp ce mâncau, că el nu are nimic cu el, că – dimpotrivă – se simte vinovat şi-i pare nespus de rău că le-a bănuit buna credinţă.

Melancolic, după câteva pahare de vin şi cu gust de vorbă, pentru întâia oară privind în el ca într-o fântână limpede, Gore îşi recapitulase viaţa, o mângâiase pe ţigancă şi o binecuvântase, pentru tot norocul ce i-l purtase şi pomenise – atunci, după mai mult de treizeci de ani de uitare – de Oană, de tatăl rob la vechil şi mort de cine ştie când, căruia – recunoscuse el, cu glasul umed – încă nu se învrednicise să-i dea un covrig, un merişor şi o cană cu vin de pomană, că i-o fi foame şi i s-o fi ars gura de sete, pe cealaltă lume, săracu Oană…

Safta şi Paler se priviseră lung, tot timpul şi tăcuseră, cu încăpăţânare.

Hamalul se îmbătase, plânsese şi adormise cu capul pe masă. Luni, cu întâiul cântat al cocoşului, el a avut un semn de iertare. Când a deschis, alene şi tulburi, ochii cârpiţi de urdori, l-a văzut lângă pat pe turnător, lung şi palid, cu o ceaşcă de cafea în mână. Slăbănogul se sculase devreme şi nu uitase să răscumpere, cum se pricepuse, dovada de frăţietate şi hărnicia cu care Gore, în ajun, despicase surcele şi făcuse focul, în locul lui.

— Cafeluţa matale, nene – îngânase Paler, bâlbâit şi aşezase ceaşca lângă tabachera neagră de carton presat, cu o figură colorată de rege pe capac, pe un scăunel tras repede lângă pat, să-i fie toate la îndemnă.

Omul n-a avut timp să se mire sau să articuleze un cuvânt de mulţumire. Fostul camarad plecase la turnătorie, mut, misterios, fără să-l simtă cei din casă. Hamalul se uitase lung, prostit, când la ceaşca de cafea, când la uşa pe care dispăruse chiriaşul, în timp ce Safta, culcată lângă el, ofta din adânc şi în somn, cu plapuma trasă peste cap.

Oftatul ei îi sfredelise inima.

Ţiganca încă nu-l iertase. Îl mustra, din somn, cu tristeţe. Nimeni altul, mai bine ca el, nu ar fi înţeles-o, în momentul acela. La plecare, însă, tot aşa de surprins, Gore avusese alt semn de iertare: grija cu care-l gătise nevasta şi-i lustruise, ca niciodată, bocancii.

— Tot bivol am rămas – oftase pe drum, cu gândul lăsat acasă. E adevărat că am liniştit-o, spunându-i că nu-mi pasă de gura lumii. A fost o mărturisire, da' şi-o ameninţare, când i-am zis că: numai tu să nu te dai huţa în leagănul dracului! N-am făcut bine că i-am spus aşa, da' nici rău – se încurajase singur

— Că, la urma urmei, ca bărbat, e bine totdeauna să te ştie muierea de frică. Bine a zis cine-a zis că, pe nevastă, cu ce a lăsat Dumnezeu s-o bucuri, da' cu ochii s-o bagi în răcori…

Se deştepta în el soţul convins, ca oricare altul în mahala, că numai privirile crâncene şi pumnul asigură cumințenia, hărnicia şi credinţa femeilor.

Trecând pe lângă zidul fabricii de mobilă, Gore ascultase cântecul infernal al maşinilor industriale.

— A dracului muncă – îi compătimise el pe meseriaşi, generos ca niciodată – amară pâine… Lucrezi în praf, urlă maşinile până-ți face balamuc în cap, mănânci pâine cu praf, bei apă cu praf, tragi în tine praf şi când scuipi, simţi surcele pe limbă…

Oricum, apreciase hamalul, erau. Mult mai de plâns cei de la turnătorie.

— Sufletul lui Paler, săracu, o fi negru ca un fund de ceaun…

Destinul fostului camarad de arme îl înduioșase iar. Se mustra aspru, că nu se gândise mai de mult să-l scape de iadul cu macarale şi forme, cu căldură leşinătoare şi fum.

Gore fusese o singură dată în atelierul în care lucra slăbănogul şi se cutremurase, ascultând clocotul – ca în pântec de animal apocaliptic – al cuptoarelor şi privind muncitorii dezbrăcaţi până la brâu şi murdari, pierduţi în nori de funingine dezbrăcaţi până la brâu şi murdari, pierduţi în nori de funingine sau încovoiaţi, cum purtau pe umeri tiparele aburind peste focul alb al metalului topit, clocotind, sfârâind, scânteietor.

Când a ieşit în curte, din sala topitoarelor, s-a oprit să-şi umple plămânii cu aer proaspăt şi-l binecuvântase pe domnul Stârcu, de la gară, că-i asigurase un serviciu uşor, curat, în plină lumină.

Hotărât, Paler trebuia smuls din turnătorie şi scos la soare, în larg, mai ales că insul, în ultimul timp, se înverzise, se cocârjase şi începuse să tuşească sec, a colivă.

— Săracu, ar fi păcat să moară…

Dar, în sentimentul acesta de sinceră compătimire pentru soarta prietenului, a scăpărat un moment şi fără veste, îndoiala. De ce nu-i

spusese slăbănogul în ajun, în după amiaza aceea plictisitoare sau seara, la masă, că va lucra trei ore în plus, în Săptămâna Patimilor? De ce nu-l anunţase cel puţin dimineaţa, când îi adusese cafeaua la pat? El îi mărturisise, până atunci, ca unui duhovnic, supărări mult mai mari. N-ar fi avut niciun motiv, tocmai acum, să i se plângă, prin Safta, de un necaz aşa de mic.

Gore se oprise, scuturat de un fior, cu ochii mari în gol: unic răspuns, la întrebări, îi apăruse în minte scârba de «numărul patru», să-i râdă-n nas şi să se scarpine, în batjocură, prin buzunarul spart al pantalonilor.

— Tu nu vezi, mă, îmbroboditule – vorbise Lahu, în gândul lui Gore – că e minciună cu coadă la mijloc? E sigur că nu le mai ajung îndrăgostirile pe furiş şi cu frica-n sân. Acum scornesc alta: că are turnătoria comenzi, să le rămână încă trei ceasuri de neruşinare.

Hamalul se pomenise fugind şi se năpustise orb, clocotind, desfigurat, pe poarta cu firmă – ca să iasă, peste câteva minute, liniştit, fluierând, cu şapca trasă pe-o sprinceană. Omul îl întrebase pe portar, se convinsese: ţiganca nu minţise!

Fabrica lucra, în Săptămâna Patimilor, până la 9 seara.

Acum ştia precis ce o să-i răspundă lui Lahu. Avea o dovadă în plus că Paler e un tânăr cinstit şi un prieten devotat, iar Safta o tovarăşe cum nu se mai află. Se isprăvise cu îndoiala, cu frământările lui şi cu neadevărurile clevetitorilor. Era şi el un om fără supărări, un bărbat stăpân pe casă, pe norocul şi pe nevasta lui, liber să cânte cum i-o place şi cât i-o dori inima, prin mijlocul străzii. Nu-i mai pasă de lume, de toţi gură-cască şi de toate lepădăturile oraşului, ce se opriseră în drum şi se uitau, cu nedumerire şi haz, după omul ce urla, ţopăia în jurul felinarelor şi agita mâinile în aer, nestăpânit.

Fericit ca niciodată, chemase lângă el un covrigar şi un bragagiu şi dăduse de pomană trecătorilor – să fie morţilor şi pentru sufletul lui Oană – marfa cumpărată cu doi pumni de gologani de la grecul, mirosind a brânză râncedă şi a gândaci roşii, şi de la insul cu fes şi şalvari, rumen ca un bigi-bigi şi cu un surâs ca o zaharica.

Ajungând însă la gară – înviorat şi împăcat cu el, mulţumit că-l săturase pe robul de dincolo de prag cu covrigi, cu bragă şi cu dulciuri – Gore i-a văzut pe hamali strânşi grămadă, pe scara de la intrare, povestind şi râzând cu gura mare. Pasul i-a şovăit. A presimţit că despre el vorbesc. Nu ştia ce să facă. Ar fi fost mai cuminte, poate, să intre pe lângă oficiul poştal şi să treacă, pe la predarea bagajelor, spre peronul de plecare. Fireşte: ocolindu-i, însemna că fuge, că nu are curaj să le strige adevărul în faţă, pentru că se simte cu musca pe vârful nasului. De cine şi – mai ales – de ce să fugă? Acum, când se convinsese de cinstea celor de acasă, era – dimpotrivă – obligat să-i apere, să-l înfrunte pe Lahu şi să-l umple de sânge, pe el şi pe oricine

ar fi îndrăznit să-i spună un singur cuvânt în răspăr.

Vecinul se apropiase de turma clevetitorilor cu pasul sigur, apăsat, hotărât, dar hamalii tăcuseră deodată şi împrumutaseră, risipiţi, figuri indiferente. Singur «numărul patru» rămăsese înfipt în calea lui, cu mâna în buzunar. Gore s-a uitat la el, liniştit, cu ochii mici. Calm, l-a prins de umăr, l-a smucit spre el, l-a scuipat între ochi, l-a dat în lături şi a trecut mai departe, cântând, cu şapca trasă pe-o sprânceană. N-a mai stat să asculte ameninţările strigate de duşman, în urma lui, cu gura strâmbă de ură. Uscăţivul era liber să îndruge verzi şi uscate. «Numărul nouă» ştia sigur că nu-i adevărat. Toată gara, tot oraşul dacă i-ar fi spus că Safta se culcă cu Paler, nu s-ar fi clintit în credinţa lui. Ar fi fost în stare să râdă de prostia lumii şi să-i facă, oraşului întreg, cu tifla…

Omul, după întâmplarea cu Lahu – pe care-l umilise în văzul tuturor, ca un avertisment pentru oricine o mai îndrăzni să îngâne un cuvânt de batjocură despre nevasta lui – lucrase singur, harnic, îndărătnic, până la prânz, nepăsător de ura ce o strânse în rândurile albaştrilor, surd pentru toate şoaptele rele şi ameninţările prinse, în trecere, de la un hamal sau altul. Ameninţările nu-l înfricoşau, şoaptele rele îl făceau să râdă – un râs nestăpânit, smuls din el şi risipit în toată fiinţa, ca o înviorare.

Mâncase, ca să le facă duşmanilor venin, la un birt de peste drum de gară, feluri scumpe şi se cinstise, răsturnat pe scaun şi râgâind de îmbuibare, cu vin, cu cafeluţă şi ţigări de cinci parale una.

Se întorsese la peron mai dornic de muncă, zâmbitor, uşor, cântând. Dar, după câteva ore de alergare de la intrare la garnitura trenului şi de la vagon la trăsura conaşului, cocârjat sub geamantane, Gore simţise cum se adună oboseala, ca o furnicare, în genunchi şi cum urcă în el, ca o apă moleşitoare, învăluitoare. Se vedea singur, i se părea toată munca zadarnică şi-l prinsese scârba: de el şi de semeni, de gară, de toată forfota plecărilor şi sosirilor. Se întreba, pentru prima oară, încotro o fi călătorind tot furnicarul acela de lume şi cu ce rost o fi venind, mulţime tot aşa de buimacă la ducere ca şi la întoarcere – de unde iese atâta omenire şi ce duh necurat o împinge din urmă, ca pe-o turmă pestriţă? Fără răspuns în el şi cu buzele arse, a intrat în restaurantul de ultimă clasă, să cadă istovit pe un scaun, oftând şi să ceară un pahar cu vin.

Damian era un om serios. Albaştrii îl ascultau şi-l respectau. El făcuse, de multe ori, «pace între dobitoace». Hamalii se certau uşor şi cu înverşunare, pentru orice nimic. Ştiau să-şi fure muşteriii sau să se înşele când – lucrând doi-patru laolaltă, pentru acelaşi călător – împărţeau bacşişul. Se luau de păr pentru un gologan de aramă, sfâşiindu-şi bluzele, ca să termine scandalul – abia răsuflând şi plini de sânge – în faţa tovarăşului chemat să-i împace cu un cuvânt de

mustrare blândă, ce-i ruşina în adevăr pe beligeranţi şi cu o nouă împărţire, egală până la para, a câştigului cu bucluc. Dacă vreunul din ei avea un necaz, acasă ori cu vecinii, Damian îl ruga să-i spună, pe cinste şi în conştiinţă, fără părtinire, tot ce se întâmplase, şi-l asculta atent, cu înţelegere, ca un duhovnic. Sfaturile pe cari le da el erau păstrate cu sfinţenie de hamali şi se întâmpla să le prindă bine.

— Ce-a fost cu «numărul patru», mă, omule?

Când l-a văzut pe Damian lângă el, cu ochii umezi de bunătate, Gore a simţit nevoia unei mărturisiri.

Aşteptase, căuta de mult un prieten, căruia să nu-i ascundă nicio cută a sufletului. Se voia priceput, ajutat cu o vorbă spusă din inimă, îndrumat.

— Acum, când ştiu, când am văzut cum te văd şi am înţeles cum mă înţelegi, că n-a fost altceva decât gura lumii la mijloc, nu mai rabd! Azi l-am scuipat pe Lahu, da' mâine, dacă nu se astâmpără – să i-o spui asta – îl fac tocană cu satârul şi-l dau la câini. Să se ungă cu sfântul mir pe frunte, ăla care i-a scos vorbă de ocară Saftei, când o fi să-l aflu…

Damian îl ascultase îngândurat. Suferise şi el mult în viaţă, mai ales din pricina femeilor. Suferinţa îl învăţase să vadă limpede, cuprinzător, să pătrundă cu gândul până la ascunzişul sufletului omenesc. El ştia de unde vin necazurile tovarăşului de muncă, Lahu singur îi povestise cum aflase că ţiganca se culcă cu Paler, în lipsa bărbatului.

Lângă Podul Izvor, pe malul stâng al râului cu apă dulce şi galbenă, erau odinioară şase-opt case mici, cu bolovani pe acoperişuri, să nu fure vântul tablele roase de rugină şi desprinse din încheieturi de furtuni. În faţa gardurilor de scânduri într-o rână, pe trotuarul celălalt, stau toată ziua, alături şi cocoţaţi pe fiarele cheiului, olteni cu coşurile goale pe umeri, soldaţi, haimanale bătrâne şi adolescenţi vicioşi.

Femeile apăreau în răstimpuri la porţi, să schimbe glume porcoase cu bărbații de peste drum, să-i cheme cu promisiuni şi să-i atragă cu dezgoliri repetate. Oltenii şi soldaţii se tocmeau în gura mare şi se înjurau amical cu prostituatele, ca să dispară apoi, unul câte unul, în întunericul greu mirositor al odăiţelor cu un pat, o lampă şi un lighean de tablă. Când se întorceau, după câtva timp, în stradă, bărbaţii erau primiţi de tovarăşii de pe chei cu râsete, cu batjocuri şi glume ce zgâriau auzul rarilor trecători.

Sultana şi Domnica lucrau în schimbul de noapte al stabilimentelor amoroase. Lahu o cunoscuse pe sora mare întâmplător, în bordel şi-i rămăsese credincios, încântat de trupul plin ce i se dăruia întotdeauna cu dragoste. Se împrieteniseră repede şi aşa de sincer, că «numărul patru» nu şovăise să se facă un instrument al răzbunării, în mâna ibovnicei lui săptămânale.

Damian nu ar fi crezut zvonul rău, pornit de la o destrăbălată ca oricare alta. Mai mult: dacă totul s-ar fi redus la şoapta ce-i uimise și bucurase pe hamali, tovarăşul de muncă nu ar fi şovăit o clipă să-l apere pe presupusul încornorat cu toată căldura şi cu tot prestigiul de care era sigur că se bucură printre albaştri.

Se pare, însă, că el aflase altă taină din căsnicia lui Gore, neştiută de Lahu şi cu atât mai puţin de Sultana. Altcineva din gară, la un pahar cu vin, făcuse o mărturisire senzaţională în legătură cu neruşinările din casa cu nebuni. Damian, care era la o masă vecină îl auzise pe acest altcineva cum se lăuda că n-a rămas meşteşug al îndrăgostirii să nu-l încerce cu ţiganca şi n-a fost gust destrăbălat să nu i-l satisfacă…

Tovarăşul a înţeles că adevărul, spus fără înconjur, ar despica inima omului înşelat de nevastă.

— Gorică, nentule, recunosc că gura lumii e-a dracului, că Lahu e un porc şi Paler un om cumsecade. Asta e una la mână, mă, şi istoria cu femeia, cu Safta şi cu oricare din lume, e alta. Că, vezi tu: noi o cunoaştem pe nevastă numai de la brâu în jos. Ce diavoli ascunde în inimă şi ce gărgăuni în cap, asta n-o s-o ştii tu sau eu şi nimeni altul. La cine fuge cu gândul, când o culci sub tine, pentru cine-i bate inima şi pe cine-l vede în tine, n-o să afli nicicând, cum n-o să afle dracul amnarul şi gresia gospodinelor. Nu zic să-i pui vardist la inimă, da' nici să ai încredere oarbă în nevastă…

Damian vorbise rar, cu ochii în pământ, bătând darabana pe masă.

— Pacoste mare pe noi, când ne muşcă îndoiala din inimă. Rău e când te înşală nevasta şi n-o afli, da' e mai foc când o prinzi. Ce-am folosit eu, c-am prins-o pe Marioara? Stau de zece ani, ca un cuc şi-mi cântă pustiul la cap, ca o cobe! O să mor, frăţioare, ca un câine şi n-o să aibă cine mă jeli – că rude n-am, copii n-am…

Gore nu şi-a putut stăpâni înduioșarea. S-a sculat de la masă, fără cuvânt, şi a dat buzna afară, pe un coridor, să nu-i vadă nimeni ochii umezi.

Hamalii îşi încrucişau drumurile, cu pasul grabnic, încovoiaţi sub geamantane, cu valizele în braţe şi cu sfoara pachetelor prinsă în dinţi. Aşa munciseră, asini sub povară, an după an şi aşa vor muri, mâncând prost şi ducând dorul unui pahar cu vin, ca să adune – ban lângă ban – o avere de care n-au să ştie ori n-au să aibă timp să se bucure.

La ce bună şi truda asta pe brânci? Tot cu o băncuţă legată în colţul basmalei pleci pe lumea ailaltă…

Gore era obosit, dezgustat. Spovedania lui Damian îl duruse. Se deşteptase cineva în el şi striga vieţii ce clocotea împrejur: lasă-mă-n pace, mi-e dor de linişte, de odihnă, de reculegere – în ceasul ăsta vreau să fiu numai al meu! Hamalul se ştersese cu batista, apăsat, de la frunte la bărbie, ca şi cum ar fi vrut să adune toată oboseala prinsă pe figură ca o funingine din turnătoria lui Paler şi plecase spre casă,

încet, încovoiat, pe lângă ulucile negre din dosul gării.

— Asta aşa e – oftase – cum a spus săracu Damian: pe nevastă n-o cunoşti decât de la brâu în jos…

Adevărul îl descurajase.

Scuturase capul, cu un gest de voinţă, să sperie gândurile, să scape de ele şi se pomenise, fără să-şi dea seama, mergând repede, cu pasul mare, prin mijlocul străzii. Se oprise nedumerit, apăsându-şi – cu podul palmelor – ticăitul neastâmpărat al inimii. Cine şi de ce-i mărise şi grăbise pasul? Era devreme, sta aproape, acasă îl aştepta un tabinet cu Safta şi altceva nimic. Se hotărâse să intre în prima cârciumă, în faţa fabricii de pe calea Plevnei, să asculte o vorbă, să închine un pahar de vin cu un cunoscut şi să mai întrebe ce se mai aude prin lume. Dar, în graba cu care pornise din nou, uitase de cârciumă şi se trezise, gâfâind, la poartă

Sultana, rezemată de zid, se uita la el cu dispreţ, poate cu milă, oricum cu neastâmpăr în priviri. Îl aşteptase anume, ştia că are să vină, sau era o întâmplare oarbă? Pensionara bordelului de pe cheiul gârlei i-a făcut semn să se apropie, cu degetul la gură şi privind în curte, să n-o vadă cineva şi i-a şoptit, liniştită, fără să acorde importanţă cuvintelor.

— Să nu te duci în casă că Safta dumitale nu-i singură…

Gore n-a înţeles, un moment, ce vrea să spună sora mare sau s-a părut că nu înţelege. Încremenise cu ochii albi la ea şi nu ştia ce să facă cu mâinile. Îngâna, repetat, că «Safta nu-i singură în casă» şi se întreba, nedumerit, cu un sentiment curios de clătinare în el, dacă faptul acesta poate să aibă, în adevăr, o importantă, mai ales acum, când se convinsese că nevasta nu-l înşelase şi nici n-ar fi capabilă de aşa ceva. Aflase că, în lipsa lui, ţiganca adună vecinele la o cafeluţă şi la taifas şi nu se necăjise. Nu era o pagubă şi nici mare stricăciune. Femeile – filosofase el, înţelegător – nu sunt păsările, să le închizi în colivii. Au şi ele slăbiciunile şi parigoriile lor.

Hamalul ar fi fost dispus să ridice din umeri, cu nepăsare şi s-o asigure pe Sultana că nu are niciun motiv de supărare dacă ţiganca lui, în momentul acela, stă de vorbă cu o vecină serioasă. Îl intrigase, însă, felul cum îi vorbise fata de la bordel. Îl îngândurase gestul frânt şi ascuns cu care-i făcuse semn să se apropie de ea şi-l speriase fulgerul mic ce-i scăpărase în priviri, când îl anunţase că Safta nu-i singură în casă. Era ceva suspect: în surâsul cu buzele subţiri al profesionistei, în tremurul frunzelor de roşcov şi în ciripitul vrăbiilor, în somnul picotit al calului mic de la sacaua oprită la pompă şi în uitătura prostită a piciului ce sta în faţa tăvilor cu brânzoaice rumene. Fără înţeles, sau prea plină de înţelesuri, i se păruse acum şi graba cu care venise de la gară, mai devreme ca niciodată: parcă-l luase cineva de mână şi-l adusese, fără voia lui, până la poartă..;

Gore se întrebase, pentru a doua oară, dacă Sultana îl aşteptase anume sau era o simplă întâmplare că o găsise afară. Privind-o drept, ca şi cum răspunsul i-ar fi fost scris pe figură, îşi adusese aminte, nici el nu ştia prin ce salt al gândului, de Paler. Slăbănogul, fără îndoială, era la fabrică în ceasul acela al înserării. Turnătoria lucra până la ora nouă, muncă în plin clocot. Omul era sigur de asta. Îi spusese portarul, de dimineaţă, că întreprinderea are comenzi numeroase şi o să toarne, zilnic, trei ore în plus, stâlpi pentru tramvaiul fără cai.

Hamalul a fost convins, un moment, că Safta nu poate fi în casă cu Paler.

Dar îndoiala şi-a făcut repede loc în inima lui. Dacă-l minţise omul de la poarta cu firmă, învăţat de chiriaş şi în bună învoială cu ţiganca? Nu ar fi fost exclus, de asemeni, să facă ore suplimentare numai o echipă de lucrători, fără ajutorul hamalilor, deci şi fără Paler. Oricum, încă nu era ora şase. Fostul camarad, prin urmare, nu plecase de la fabrică. Nu ar fi putut să iasă pe la intrarea principală, unde se face control, dar nu-l împiedica nimeni să sară gardul din dos şi să vină acasă pe linia ferată, trecând prin spărtura gardului dinspre maidanul cu basculă. Încremenit şi mic în faţa fetei de la bordel şi căutând un răspuns liniştitor atâtor întrebări ce se ridicau lăuntric, ca nişte flăcări şi-l usturau, Gore îşi reamintise cuvintele lui Damian:

— Pe nevastă o cunoaştem de la brâu în jos nu zic să-i pui vardist la inimă, da' nici să ai încredere oarbă în ea…

Soţul simţise, silabisind în gând adevărul spus de tovarăşul de la gară, cum tremură şi se stinge în el ultima fărâmă de nădejde.

Sultana, care-l privise până atunci cum se frământă, cu o linişte diabolică, a înţeles că omul din faţa ei a rămas fără reazem şi n-a şovăit a doua lovitură – dată sigur, cu calcul şi cu pricepere profesională.

— Adică… pe mine – ca să nu mai vorbim de lume, care află şi râde – mie puţin îmi pasă dacă Safta dumitale e acum cu un ibovnic în casă! Asta – arcuise fata de la bordel sprâncenele, convinsă că aşa pare şi mai nepăsătoare, o nepăsare plină de dispreţ— ca să zic aşa: te priveşte personal! Nu zic, sunt proastă că-mi pare rău de matale, ca vecină, da' nici nu mă amestec unde nu-mi fierbe oala…

Gore o întrebase stins, alb, cu pământul legănat sub picioare:

— Paler?

— Altcineva – a râs Sultana – mai simandicos… Numai să nu încerci să intri, c-au pus zăvorul, mi se pare – să nu-i prindă careva…

Hamalul s-a năpustit în uşă, urlând, a smuls-o cu un brânci

— Sfărâmând geamurile – din balamale şi s-a pomenit, gâfâind, desfigurat, cu degetele încleştate, în pragul dintre sală şi odaia mare. Safta ţipase scurt şi se ghemuise, goală, după perne iar domnul Stârcu,

naşul cu uniformă de postav, încremenise lângă pat, cu brăcinarul pantalonilor căzut pe ghete şi cămaşa ridicată, cu amândouă mâinile, într-un gest instinctiv de apărare şi de falsă acoperire a goliciunilor, sub bărbie. Gore i-a privit o clipă, buimac, burta goală, păroasă şi zvâcnetul bărbat şi rotund de sub pântec şi i s-a părut că vede crescând, din portarul de la gară, o râmă uriaşă ce-l încolăceşte, îi pârâie oasele în strânsoare, i se făcuse nod în jurul gâtului şi-l atârnă, ca pe un spânzurat, în cârligul din mijlocul tavanului.

Recules din spaima ce-l îngălbenise, Stârcu îşi ridicase pantalonii şi începuse să se îmbrace, bombănind o ameninţare la el.

— Haimana… am să te dau afară de la gară…

Prostit, dezarticulat, risipit cu desăvârşire sufleteşte, hamalul se prăbuşise lângă maşină, în sală, şi plângea, lovindu-se cu capul de scânduri.

— Cu matale, năşicule, n-am nimic – poţi să pleci, năşicule, că n-am nimic cu matale…

Gore îl lăsase, în adevăr, să plece, dar la poartă îl aşteptau Sultana şi Domnica, să-i toarne un vas cu necurăţenii în cap. Ud şi murdar, ibovnicul o luase la fugă, gonit din urmă de copiii din mahala, până la podul gării, cu huiduieli, cu râsete şi bolovani.

Când s-a întors Paler de la fabrică, târziu, tuciuriu şi flămând, a găsit-o pe Safta în vârful patului, îmbufnată, legată la cap cu felii de cartof…

Gore plecase de acasă – nu ştia nimeni unde.

CAPITOLUL XXIV
Blestemată zi a mai fost atunci

Mahalaua aflase drăcovenia din casa hamalului. Şoapta zburase de la o poartă la alta, cu repeziciune, iar cumetrele se adunaseră pe bănci şi scăunele, în plină uliţă, să comenteze zgomotos, s-o ocărască pe Safta că a fost şi a rămas târâtură nesăţioasă şi să povestească în amănunt, cu figura pudică şi vorba neruşinată, scena dintre ţigancă şi portar, în momentul când a năvălit bărbatul în casă.

Strada avea un aspect de iarmaroc – un adevărat târg al clevetirilor, unde fiecare conştiinţă era o tarabă plină cu turta dulce a şoaptelor cu multe înţelesuri, cu muzicuţele măscărilor sau cu stambele ieftine şi colorate ţipător, ale răutăţilor. Oricât de spart şi de puternic ar fi fost glasul cu care Stanca-Roiba încerca să-şi domine vecinele, oricât de neastâmpărată voia să fie Bica-mărunţica şi parcă în ciuda Raliţei, ce se agita pe un scăunel şi da din mâini, slabă şi murdară în rochia ei cu volănaşele înfoiate şi de culoarea lintiţei, totul se pierdea în murmurul de stup uriaş al mulţimii, în pantomima unică a grupurilor de porţi, cu gesturile la fel şi împletite, în balta cu miros urât a sufletului colectiv.

Sufletul acesta impur şi dement, de care nu mă apropiasem până atunci, pentru că trăisem numai în robia casei cu nebuni şi în necuprinsul maidanelor, urla şi se da peste cap ca un saltimbanc, în orice nevastă sau cumătră din mahalaua cu nume ruşinos.

Şoseaua Basarab, cu zidurile mari şi fumurii de fabrică alături de casele mici, cu gardurile trântite şi cu cerul viu colorat în fund, peste podul gării, de răsăritul apropiat al discului lunar, părea un decor imens de panoramă, în care se juca una din cele mai triste şi mai dezgustătoare farse ale vieţii.

Roşcovii sălbatici semănau, în ceasul acesta al îngemănării dintre zi şi noapte, cu nişte candelabre imense şi întoarse. Aşteptam să se aprindă, în ele, lumini colorate şi mici, de serată dansantă sub cort.

Fireşte, cele mai revoltate erau ţaţele din sobor, care o blestemau pe Safta crunt şi porcos. Gore nu scăpase, de asemeni, de ocări. Femeile îl învinuiau că se purtase, cu nevasta şi ibovnicul de la gară, ca un tont. Bătrânele erau de părere că hamalul trebuia să le toace capul la amândoi, cu barda, în timp ce tinerele opinau că ar fi fost mult mai nimerit să-i măcelărească sub pântec cu un brici, să nu mai aibă cum se îndrăgosti. O zvăpăiată cu fantezie şi aventuri fără număr ţipase că s-ar fi dus pomina, dacă încornoratul i-ar fi purtat, legaţi cot la cot, prin mahala, să-i înjure bărbaţii, să-i scuipe nevestele cumsecade şi să facă haimanalele mascări cu ei, la fiecare răspântie.

Oricum, mahalaua aştepta de mult un scandal şi era în fierbere acum: se frământa, se pasiona, trăia din plin…

În casa cu nebuni, în acest timp, era o linişte suspectă. Bela se încuiase în odăiţa lui şi renunţase să cânte la vioară. Ivan lăsase perdelele, iar Mădălina, deşi se întunecase, nu avea curaj să aprindă lampa în casă. Noi mâncam tăcuţi, copleşiţi de întâmplare, cu tresăriri mici, de câte ori ni se părea că auzim mişcare la ușă. Aşteptam, din moment în moment, să se petreacă în curte ceva înfiorător. Liniştea de afară era deseori sfâşiată de râsul nestăpânit, bucurat, provocător, al surorilor două, vesele până la nesimţire de victoria ce o câştigaseră.

Mama îngâna o tristeţe cunoscută:

— Of, ce lume, în ce lume am ajuns să trăim…

Tata asculta râsul de afară, ridica din umeri, descurajat ori se scutura, cu dezgust.

— Scroafe! Scroafe şi altceva nimic…

Acum ştiam cine a fost matahala ce-i ridicase papucii ţigăncii spre tavan şi-i lipăise de călcâi, în seara când mă uitasem, printr-o spărtură a perdelei, în casa hamalului. Mă bucuram că Safta fusese prinsă, eram trist pentru Gore şi mă revolta bucuria neruşinată şi crudă a fetelor de la bordel.

După-masă, Fana a venit la noi, chicotind, să ne povestească păţania vecinei cu garoafa. Renăscuse, în ea, fata din pod. Vorbea cu o voluptate stranie în ochii întredeschişi, neatentă la cămaşa ce se desfăcuse la piept şi la fusta ce i se ridicase, cum sta pe pat, peste genunchi şi dispusă să repete, ca nevestele şi ţaţele de pe stradă, cu figura pudică şi gestul mai neruşinat ca vorba, toate măscările ce ocoliseră mahalaua.

Mă întrebam, ascultând-o, cu acelaşi dor vag lămurit în mine, ca un ecou îndepărtat de muzică tristă şi obsedantă: unde era Fana ce-mi destăinuise, plină de dezgust, cu câteva zile în urmă, ce pun la cale «scroafele tinere şi porcii bătrâni», fata care-mi plânsese cu capul pe umăr şi se jurase că nu se mai întoarce în cocină?

Am ţipat, nestăpânit, lovind cu pumnul în masă, brusc răsucit în mine de ciudă că nu o regăsesc pe tovarăşa din vis şi din viaţa de odinioară şi în egală măsură de revoltă şi scârbă pentru toate neruşinările pe cari le spusese, printre hohote zgârietoare de râs, în faţa bătrânilor.

— Nu mai bârfi, spurcăciune! Taci din gură, că te bat!

O ameninţam, pentru întâia oară, şi mă uitam la ea cu ochii scăpărând. M-a durut gândul că o ameninţ şi o privesc duşmănos – o durere încercată la fel, de câte ori o vedeam pe Mădălina picior-de-lemn înfigând mâinile în părul ei frumos, ales în cărare la mijloc.

Sora mică, însă, era străină acum de suferinţa mea şi nu s-a lăsat intimidată. Venise din cocină, cu sufletul dezgolit şi prins în toate măscările auzite de la cei bătrâni – era şi ea, în momentul acela, o Tincă veninoasă şi o Sultană fără ruşine.

— Ce să le fac eu – mi-a răspuns, sărind în picioare şi vorbind precipitat, cu ochii închişi şi cu figura ca o mască – dacă sunt proşti? Tu nu vezi că niciunul nu-i mai cu scaun la cap? Ivan face papuci de atlas pentru Maro – pentru aia care…

Încremenisem lângă masă.

Fana ar fi fost în stare să spună tot ce văzusem în pod în noaptea de pomină, ca să facă dovada că, în adevăr, Ivan n-ar fi mai deştept ca Gore, din moment ce nu era nicio deosebire între ţigancă şi grecoaică. Speriat că bătrânii îmi vor afla isprava şi scos din fire de bestia mică şi albă, ce vocifera – în timp ce mama şi Puişor-mare, surprinşi, nu ştiau cum s-o împace – m-am repezit la ea şi i-am astupat gura. Fata a încercat, zbătându-se gemut în braţele mele, să se elibereze. Cum ştiam ce va urma, dacă o vorbi, nu mai mi-am dat seama ce fac şi orbeşte, cu disperare, hotărât s-o reduc oricum la tăcere, i-am dat doi pumni în figură.

Fana s-a clătinat o clipă, amuţită, cu sângele gâlgâind din nas şi s-a prăvălit la picioarele mele, mototol. Mama a ţipat, îngrozită şi s-a grăbit s-o ridice, iar tata – pentru întâia oară, în viaţa pe care o petrecusem alături şi puişori – m-a lovit peste obraz cu mâna lui mare, mângâiată şi dragă.

— Să ieşi afară, să pleci de la noi din casă – măgarule, zurbagiule şi asasinule!

Scena a fost aşa de neaşteptată şi s-a petrecut cu atâta repeziciune că nici eu singur, revenit după o clipă, smuls din vârtejul ce mă ameţise şi stăpân pe mine, nu am înţeles precis ce se întâmplase. Numai obrazul îmi era o flacără. Palma primită îmi rămăsese pe figură, ca o pată. Nu am putut să suport gândul că Puişor mare m-a bătut şi m-a târât până în curte cu pământul nesigur sub picioare, ținându-mă de zid, de ușă, de scaune.

O auzeam pe mama, ca în ceață și departe, blestemând viaţa şi norocul.

— Of, c-a dracului zi a mai fost…

Dar calvarul nu se sfârşise.

Casa cu nebuni, furată târziu de un somn zbuciumat, plin de spaime, a fost deşteptată în plinul nopţii de un strigăt prelung.

Sărisem în picioare, buimac, în întunericul din sală. Am avut impresia, în moment, că aud semnale de alarmă. Am aşteptat, încremenit în prag, nesigur. Nu ştiam dacă ţipase cineva sau mi se păruse, dacă fluierau în adevăr fabricile. Afară s-au precipitat paşi, câteva umbre şi-au întretăiat fuga şi am ascultat în urmă, lămurit, chemarea disperată a ţigăncii.

— Săriţi! Săriţi, oameni buni, că iar o omoară câinele, săraca…

Am înţeles: după ceremonialul erotic cunoscut, începuse un nou scandal în casa simigiului.

Era noapte cu frumuseţi de basm – ca să ne vedem mici şi mai murdari, în muşuroiul tuturor scârnăviilor.

Chiriaşii se adunaseră la uşa grecului, ca de obicei, şi-l rugau, tot aşa de milogi.

— N-o mai bate, domnule Tino, c-o omori, săraca… şi e păcat…

Ilfovenii apăruseră la poartă, umăr la umăr, glumind în şoaptă, râzând, nepăsători de furtuna ce răsturna cuibul stăpânului.

Am avut, atunci, o primă şi mare nedumerire: unul din ei era ibovnicul grecoaicei, îl văzusem din pod, cum o îmbrăţişa. Ce taină, ce învoială se făcuse între slugă şi jupân, ce mister mai presus de înţelegere îl obliga pe flăcăul voinic s-o lase pe Maro martirizată de coropişniţa umană, neputincioasă şi sadică? Nepăsarea asta începuse să mă revolte.

Eram convins că milogelile vecinelor nu vor îndupleca inima simigiului. Ştiam, de asemeni, că Paler, Pascu şi Bela vor încerca zadarnic să spargă uşa cu drug de fier pe dinăuntru şi în curmeziş. Gore nu era acasă, să ameninţe cel puţin, tata nu mai vrea să se amestece, după cum spusese odată: în tărâţa porcilor, iar Ivan nu învăţase altceva decât să plângă la icoană şi să prindă glas după ce Maro n-o să mai aibă putere să geamă – sfâşiind întunericul cu un cântec în care suferinţa lui nu ar mai fi avut nimic nou să ne spună.

Rusul mi s-a părut, atunci pentru întâia oară slab, prost, ridicol. Îmi era silă: de el, de cei trei mototoli ce dau târcoale uşii, fără s-o atingă. Scena dintre mine, Fana şi Puişor-mare mă clătinase sufleteşte. Gândul că, după câteva luni de linişte, vom reîncepe seria scandalurilor săptămânale şi a nopţilor de neodihnă şi de teroare, mă îngrozise.

Cu plânsul clocotind în mine, îmi venea să-mi înfig degetele în păr şi să urlu ca un câine prost la lună sau să-mi sfâşii cămaşa şi să le strig celor din casa cu nebuni – lor şi vieţii, laolaltă:

— Destul! Nu mai pot să văd, nu mai pot să aud, nu mai pot să rabd…

Tremurând, plecasem spre poartă, să-i rog pe ilfoveni, să-i implor s-o salveze pe stăpână sau să le ţip în faţa toată scârba, toată revolta, toată ura ce mi-o inspirau.

Dar, după primii paşi, m-am oprit surprins.

Ivan smucise uşa şi apăruse lângă mine, uriaş, cu părul vâlvoi şi ochii tulburi. Renunţase în sfârşit la icoană şi se hotărâse să nu-şi mai cânte durerea pe care nu i-o înţelesese şi nu i-ar fi putut-o nimeni înţelege. Tino o martirizase destul pe nevastă, în carnea cârpaciului, în visul lui de dragoste şi în întruchipările din ceaslovul cu sfinte…

În odaia simigiului s-a auzit o trosnitură, ca o sfărâmare de scaun izbit în ziduri, iar Maro a ţipat, pentru ultima oară, înnebunită.

Crescut în el şi alături de noi, Ivan s-a repezit în ușă, cu umărul. Tăbliile au pârâit şi au căzut. Cârligul ce fixa drugul de fier a fost

smuls cu ușurință, prin una din spărturi, şi rusul s-a năpustit înăuntru. Încremeniseră toţi chiriaşii din casa cu nebuni, pe lângă ziduri, umbre. După o clipă de linişte, parcă o eternitate, gospodin a apărut în prag cu Maro – goală – pe braţe. Tino se prinsese cu amândouă mâinile de un picior al lui şi – târât ca un muţunache – se ruga printre sughiţuri de plâns:

— Lasă, Ivan – lasă nevasta…

Sora de la Candia, pe braţele lui batiuşca, în lumina lunii, era sculpturală şi pură.

CAPITOLUL XXV
Casa cu nebuni – casa cu năluci

Când a venit, în zori, chemată de ilfoveni, să vadă ce se întâmplase în timpul nopţii şi să ia o măsură care să pună capăt scandalului, Salomia a găsit toată mahalaua adunată la poartă şi pe gardul dinspre maidanul cu basculă. În curte era un adevărat pelerinaj. Ţaţele şi cumetrele, numai în cămăşi şi papuci, urduroase şi nepieptănate, cum săriseră de sub plapumă, intrau la rând prinse de mână şi în vârfuri, să vadă drăcovenia făcută de «omul cu casa mişcătoare». Unele se speriau, cu palma la falcă.

Bătrânele suspinau de mila grecului, iar codanele se muşcau de mână ori îşi astupau gura cu pumnii, să nu râdă în hohot.

Salomia încremenise. Tabloul era de un pitoresc în adevăr crud. Simigiul, legat în curele şi sfori de trunchiul mărului din faţa atelierului lui Ivan, leşinase sau numai adormise crucificat sub coroana de flori albe. Cum Tino era gol când îl smulsese rusul din casă, cineva îi legase un şorţ dinainte. Era o imagine de un ridicol tragic. Te revolta, te înduioşa şi te amuza, în egală măsură. Gospodin se culcase pe pragul casei lui, istovit, încovrigat, ca un dulău credincios la picioarele unei stăpâne. Prin fereastra deschisă, stăpâna se vedea dormind în patul cârpaciului.

— Ce-i asta – întrebase Salomia – nu mai înţeleg nimic…

Ilfovenii au lămurit-o, în şoaptă.

Ivan, după ce o scăpase pe Maro de loviturile bărbatului, o adusese la el, o spălase de sânge şi o lăsase – învelită în cearşaf să se odihnească. Ameţită de spaima prin care trecuse şi de pumni, grecoaica adormise repede: somn zbuciumat, cu înfiorări şi gemete surde, de durere şi oroare.

Tino, prins în braţe de vecini şi trântit în aşternutul cu flori răvăşite, să se astâmpere până a doua zi, când – afirmase Ivan – va veni Salomia să-i afle isprăvile şi să pună, într-un fel sau altul, capăt balamucului, se zvârcolise, sărise din pat şi revenise la uşa rusului, furios, să-l ameninţe cu spume la gură *ori* să-l roage, plângând, umil, milog, să-i dea nevasta. Batiuşca l-ar fi lăsat să strige şi să joace tontoroiul, pricolici şi umbră cu ochii injectaţi, în jurul casei de scânduri, dar cu fiecare strigăt al lui, Maro tresărea în somn şi se apăra, cu braţele întinse şi tremurând, de bestia ce continua s-o terorizeze şi în vis.

Scos din fire, gospodin se repezise afară, la grec, să-l fărâme. Din fericire, aşa cum îl ridicase, prins de gât şi de picioare, să-l trântească de pământ, şi-a simţit braţele slabe. Simigiul, în mâinile lui, era o cârpă, o otreapă cu lacrămi, brusc, urât mirositoare. Pe rus l-a

cutremurat scârba: de gângania pe care era s-o omoare şi de el…

Abia acum îşi adusese aminte de porunca a treia din decalogul învăţat de la puşcăriaşul frumos din Cotroceni: să nu ucizi pe oricine!

Cald, murdar pe mâini, de pe pulpele moi şi tremurând ca o piftie, Ivan l-a aruncat pe covrigar în ţărână şi i-a rugat, pe Bela şi Paler, să-l lege de măr şi să-i astupe gura să nu mai sperie somnul, şi aşa destul de chinuit, al frumoasei din adăpostul sigur al atelierului, pentru că – a doua oară – dacă pune mâna pe el, nu mai scapă cu viaţă…

Bela şi slăbănogul au înţeles că sfatul e cuminte şi s-au supus.

Tino, crucificat de copacul spre care Maro privise deseori, cu un dor nelămurit în suflet, se zbătuse îndelung în curele şi sfori, morfolind în gingii cârpa ce-l sufoca. Istovit, lăsase capul pe un umăr: leşinase sau adormise numai…

Slugile asistaseră, tot aşa de nepăsătoare, la pătimirile simigiului. Inclinând fruntea, ca o renunţare din urmă, sub cerul ce se împodobise – parcă numai pentru el – cu flori de măr, grecul îl blestemase, în amândoi ilfovenii, pe acelaşi ucenic slab din fire, lepădat de trei ori de stăpân mai înainte de cântatul cocoşilor.

Pudică, ţiganca îşi desfăcuse şorţul şi acoperise goliciunile celui răstignit.

Fapta o transfigurase.

Uitând isprava cu portarul de la gară şi rana ce-o adâncise în inima lui Gore, cu câteva ore mai înainte, Safta avea atitudini şi priviri de sfântă cu nume uitat acum, răsărind cu năframa pe braţe în calea Omului cu suferinţa scrisă în început de veac, pe un drum în care umbrele celor de odinioară vorbesc româneşte cu îngerii şi-i dau bineţe Atotputernicului cu trei măşti pe figură: a Lui, a Fiului sacrificat şi a Duhului sfânt – coborât în dimineaţa aceea, în chip de stăncuţă, pe umerii fostei cântăreţe…

Ivan, satisfăcut că pricoliciul fusese în sfârşit redus la tăcere, se aşezase pe pragul casei de scânduri, hotărât să aştepte liniştit, împăcat în conştiinţă şi dârz, ca o strajă lângă comoara de care nu-i era nimănui iertat să se apropie, lumina răsăritului şi sfatul bun, de stăpână şi soră, al Salomiei.

Vecinii, de asemeni cu somnul speriat, se retrăseseră pe scăunele, în faţa uşilor, să aştepte ca batiuşca, dar nici ei singuri neştiind ce, poate o întâmplare mult mai covârşitoare sau o poruncă de la cineva de sus şi de departe, liberatoare din atmosfera aceea de bâlci şi de sanctuar. Dar, cu întâia trâmbiţă a zorilor, chiriaşii obosiseră. Pleoapele, grele de toată neodihna de peste noapte, se închiseseră fără voia lor – ca să surprindă soarele, peste o oră sau mai puţin, o privelişte rară, uluitoare.

Ivan adormise cel din urmă, iar ilfovenii, cuminţi, plecaseră s-o anunţe pe Salomia.

O mahalagioaică venise, cum se luminase, să-şi ia papucii daţi în ajun la cârpit. Văzându-l pe Tino atârnat, ca o stafie, în copac şi pe vecini adormiţi în lungul peretelui şi la fel, pe scăunele, cu bărbia în piept, femeia s-a speriat şi a rămas câteva clipe rezemată de zid, încremenită, mută, interzisă. Nu era sigură dacă vede în adevăr, sau e prada unei arătări scornite de un duh necurat, pe care cântecul cocoşului nu-l gonise încă pe pustii locuri. Când şi-a revenit, a plecat spre poartă, în vârfuri, prelinsă pe sub gang, de frică să nu deştepte vedeniile şi s-o înconjoare cu miorlăiturile şi cu dansurile lor de iad. Ajunsă la poartă, însă, a luat-o la fugă şi nu s-a oprit până acasă, unde şi-a chemat vecinele, peste gard, şi le-a povestit, palidă, tremurând, tot ce văzuse.

Zvonul se împrăştiase ca un miros nedorit, de la o stradă la alta, iar mahalaua pornise în pelerinaj spre curtea cu «stafia spânzurată», să vadă – după cum afirmase cumătră cu papucii – ceva ce «nici nu gândise»…

Salomia privise îndelung, aproape cu înduioşare, tabloul acela necrezut. Era linişte şi răcoare, în aerul tare, limpede, înviorător, al dimineţii. Vrăbiile, deşteptate de mult în plopi şi pe sub streşini, nu începuseră totuşi gâlceava lor matinală, obişnuită, asurzitoare. Nici ele nu îndrăzniseră, parcă, să strice somnul trudiţilor din casa cu nebuni. Proprietăreasa, de asemeni, ezitase să-şi deştepte chiriaşii. În şoaptă, ea îi rugase pe ilfoveni să-l dezlege pe Tino uşor, nici să nu simtă, să-l ducă pe braţe în odaia lui şi să-l culce.

Scăpat din sfori şi curele, grecul se prăbuşise gemând, râcâind pământul cu degetele. Abia avea putere să îngâne, ca o implorare:

— Stăpâna, stăpâna noastră, stăpâna…

Salomia, lângă el, vorbise blând.

— Taci, Ţino, că ai să scapi, în curând, de necazuri! Am să ţi-o iau pe Maro, ticălos bătrân – am să ţi-o iau…

Era o ameninţare crâncenă, în glasul ei muzical, pe care numai ilfovenii au înţeles-o, cum rămăseseră – palizi şi umăr la umăr – cu simigiul ghemuit la picioarele lor, în ţărână. Proprietăreasa le-a surprins tremurul uşor al buzelor, s-a încruntat şi i-a dojenit pe amândoi, cu o privire la fel.

— Doi flăcăi voinici, ca voi şi să lăsaţi o stăpână ca Maro, bătută de un vierme…

Numai unul din ei a oftat.

— Aici e o poveste, e o taină la mijloc! Când am s-o spun – dacă… Stăpâna ne rugase să nu ne amestecăm, când…

Tânărul tăcuse, mai palid, cu ochii în pământ.

Salomia îşi înăbuşise clocotul lăuntric, să poată spune, cu glasul tot aşa de blând, o ameninţare la fel de crâncenă.

— O să văd eu ce taină. Am s-o întreb pe Maro, o să înţeleg, poate o

să vă scap şi pe voi de necazuri…

Ilfovenii au încercat, îngânându-se unul pe altul, o altă apărare, dar ibovnica puşcăriaşului frumos nu-i mai ascultase. Le strigase peste umăr, cu dispreţ:

— Slugi! Slugi şi nimic altceva…

Ivan tresărise în somn şi se ridicase surprins, zâmbitor. Tot aşa de zâmbitoare, cu recunoştinţă şi dragoste de soră în privirile cu care îl învăluise, Salomia s-a apropiat de el şi l-a sărutat pe frunte.

— Gospodin, gospodin, eşti un copil, un copil uriaş şi drag…

Târziu, după ce Maro – îmbrăcată în grabă – plecase cu sora vitregă, în trăsura ce le aşteptase la poartă, spre casa boierească din mahalaua Grantului, cârpaciul intrase în atelier să se aşeze pe scaunul mic şi să reia munca, înviorat, cu mai multă râvnă. Glasul binefăcătoarei, însă, îi rămăsese în suflet ca o undă: «Gospodin, eşti un copil uriaş şi drag!» Rusul îi îngânase cuvintele, de câteva ori, cu ochii închişi şi se înfiripase în el un început de cântec. Transfigurat, aruncase sculele şi se întorsese spre raftul în care-şi păstra amintirile, să ia chitara. În picioare, în faţa patului, Ivan nu şi-a putut stăpâni, însă, un strigăt: aşternutul păstrase conturul corpului sculptural al grecoaicei…

Fără să-şi poată aduna privirile risipite pe cearceaf, el a întins mina, automat, spre icoană şi a întors-o cu faţa la perete.

Acum avea la ce să se închine…

CAPITOLUL XXVI
O floare albă şi otrăvitoare

Mahalaua aflase – cum şi de unde, nu interesa pe nimeni – că Salomia se hotărâse să termine cât mai curând cu balamucul din căsnicia simigiului. Până una-alta, se ştia sigur că Maro nu se mai întoarce în casa cu nebuni. Tino primise ordin să se mute până în sărbători, să plece unde i-o place, cu tăvile lui de corăbioare, cu şirurile de covrigi şi cu dovlecii copţi.

— Capră râioasă – strigase proprietăreasa din balcon, la plăcintar, care încremenise la poartă, cu pălăria în mână – să ştii că te-ai şters pe bot de nevastă! Maro rămâne aici, la mine şi… am să-i găsesc eu alt noroc. Până atunci, să nu te mai văd – să pleci, cu slugi cu tot. Fugi, ticălosule şi să nu te mai găsesc pe Basarab, că te spânzur cu capu-n jos, de roşcovul din faţa prăvăliei!

Vecinii aflaseră, de asemeni, că ilfovenii au râs când au auzit de porunca Salomiei – ca să ameninţe în urmă, întunecaţi.

— Tino o să plece, noi nu. Sau, dacă plecăm, mai luăm pe cineva. Oricum, Ivan o să rămână cu buza umflată. Noi n-am fost slugi la Tino pentru gologani. Am avut altă învoială, pe care a ştiut-o Maro şi n-o s-o mai afle nimeni. Aşa că, dacă plecăm, Maro vine după noi…

Fantezia ţaţelor şi a cumetrelor din cartier era liberă, acum, să brodeze după plac, să închipuie întâmplări şi să dezgroape taine. Ilfovenii, deşi nu spuseseră nimic precis în jurul înţelegerii pe care «numai Maro o ştia» – înţelegere ce o legase pe fosta stăpână de slugi sau numai de una din ele, pentru totdeauna, cu asentimentul şi poate după îndemnul bărbatului – neliniştiseră mahalaua şi aţâţaseră la culme, curiozitatea femeilor. Toate scornirile şi clevetirile plecau de la o întâmplare ce-şi afla, abia acum, un înţeles revelator. Nimeni nu uitase că flăcăii apăruseră, în casa cu nebuni, în ziua când şi-a adus simigiul nevasta tânără.

Adevărul acesta lămurise misterul.

Acum se ştia de ce şi din pricina cui suferise Maro maltratările, se aflase taina – nepătrunsă doi ani – din căsnicia grecului uscăţiv şi bătrân.

Tino era compătimit, iar sora de la Candia şi presupuşii ibovnici ocăriţi crâncen, de bătrâne şi de bărbaţi. Dar, după câteva ore, codanele şi iniţiatele din sobor au redus la tăcere ura şi clevetirile celor în vârstă, schimbând vântul simpatiei generale. Marele vinovat, în cele din urmă, rămăsese covrigarul, care ar fi fost dator să nu se însoare, pricăjit şi stors de vlagă cum era, cu o fată frumoasă, dornică de viaţă, cu sângele clocotind de neastâmpăr şi carnea arsă de dorinţi.

— Ce, fă – strigaseră codanele generoase la baborniţe – era să se

usuce Maro, ca o sfântă Filoftee, numai ca să nu-l înşele pe brânzoiu de palicar? Cine l-a pus să se înhame la trup tânăr, când nu era în stare decât să-i morfolească, în gingii, sfârcul ţâţelor? Brava ilfovenii! Ea numai draci, ei ca nişte tauri: asta zicem şi noi că-i dragoste…

Isprava ţigăncii lui Gore fusese uitată cu desăvârşire, cel puţin deocamdată.

Mahalaua, după ce judecase căsnicia simigiului şi stabilise vinovăţiile, avea să răspundă la altă întrebare: ce-i cu Ivan, de ce spuseseră cei doi flăcăi că rusul o să rămână cu buza umflată şi o să fluiere, ififliu, după fosta nevastă a grecului? Zvonul că el ar fi fost, cu ani în urmă – când se întâlniseră prin streinătăţi – ibovnicul Salomiei, începuse din nou să preocupe cartierul, fireşte în legătură cu ultimele întâmplări din casa cu nebuni.

Acum nu se mai îndoia nimeni că Safta avusese dreptate, pe vremuri, să afirme că gospodin venise în ţară convins că ibovnica de odinioară îl aştepta cu parale şi îmbrăţişări. El se făcuse cizmar ca să înlăture orice bănuială a lumii şi – mai ales – a puşcăriaşului din Cotroceni, de care Salomia promisese solemn că o să scape cât de curând. Dar, între timp, proprietăreasa se gândise, muiere isteaţă cum era, că n-ar fi rău să-şi păstreze amândoi bărbaţii – pe Fane amant de casă şi de lume, iar pe Ivan iubit tainic, cu îmbrăţişări furişe şi îndrăgostiri repezi, gâfâite, chinuite, pe după uşile acareturilor boiereşti de pe Grant, când era ibovnicul celălalt plecat, sau în întunericul chiţimiei cu duh necurat, de câte ori venea să-i încerce rusul papuci de atlas. Opt ani, apreciau mahalagioaicele, batiuşca avusese timp să se convingă, deopotrivă, de primejdia jocului ce-l făcuse Salomia cu inima lui şi a puşcăriaşului frumos din Cotroceni şi de nestatornicia sentimentelor ei. Obosit, scârbit, convins că – în cele din urmă – jocul acesta o să aibă un final sângeros (pentru că ar fi fost imposibil ca Fane să nu simtă, într-o bună noapte, că-i înşelat), Ivan se hotărâse să termine, într-ul fel sau altul, cu o dragoste de pripas.

Rusul ameninţase aşa:

— Ori îl laşi şi trăim cinstit, pe faţă – ori te las şi plec în lume…

Femeia nu ştia cum să scape de adoratul cu tricou şi nu vrea, pentru nimic în lume, să se despartă de gospodin, care era cărturar cu rude mari în ţara moscoviţilor. Nu se împăca numai cu boieria ce i-o asigurau casele ciocoieşti de pe Grant, trăsura cu doi armăsari murgi şi cu slugile patru, pălmuite după plac şi fericite, totuşi, că tirania le dă să mănânce o dată pe zi şi numai de post. Ea ambiţiona să se simtă mai cucoană, cu fiecare îmbrăţişare a lui Ivan. Visa să ajungă – prin dezveliri pe după uşi şi proptiri în zid – os moscovit şi nobil, dacă nu împărătesc…

Salomia învăţase din tinereţe, pe când era la Constantinopol – că

nici ea, afirmau vecinele strânse la sfat, nu fusese o poamă mai bună ca sora de la Candia – că ruşii nu ştiu de glumă, când spun o vorbă şi nu se pricepea cum să facă să-l lege pe cârpaci de inima ei, cât mai strâns, să-l păstreze cu orice sacrificiu şi în ciuda tuturor pericolelor ce-o ameninţau.

Cumetrele, în taifasul lor, erau sigure că proprietăreasa, dacă ar fi avut o fată, nu s-ar fi sfiit s-o mărite cu gospodin numai ca să nu-l piardă. Fireşte că nu ar fi fost ea singura ibovnică din lume ce şi-ar fi făcut amantul ginere. Una din nevestele tinere, Paulina-cu-pistrui, pe care soborul din casa ţigăncii o poreclise Cocoşel, fusese servitoare la o maioreasă din centru şi se convinsese că – între boieri – schimbul de ibovnic, de la mamă la fiică şi de la amândouă la alte rubedenii, se face cu uşurinţa cu care ai întreba: «cum o mai duci, fante?» – ca să ți se răspundă la fel şi tuşind a colivă: «mulţumesc dumitale, sănătoşel…»

Maro – frumoasă şi prostănacă, după părerea ţaţelor – fusese sortită să joace, între Ivan şi Salomia, rolul fetei de măritat. Boieroaica de pe Grant făcuse un plan minunat, pentru că – de acest adevăr era sigură, acum, toată mahalaua – tărăşenia cu scandalul de la simigiu, voinicia neaşteptată a cârpaciului şi crucificarea lui Tino de copac fusese pusă la cale, în deplină înţelegere cu gospodin, ca să poată ea, a doua zi, s-o ia pe grecoaica tânără acasă, s-o descoase, s-o încânte şi să i-o facă plocon.

Batiuşca se învoise la jocul acesta – bucuros că o să aibă încă o amantă, mai fragedă şi mai frumoasă – fără să bănuie că – prin Maro – Salomia îl lega pentru totdeauna de fusta ei.

Vântul simpatiilor se schimbase din nou.

Tino era o biată victimă, acum, iar ilfovenii ce-l ameninţaseră pe Ivan că o să rămână cu buza umflată împrumutau, în fantezia tuturora, aureole de trimişi ai cerului, veniţi pe pământ să facă dreptate cu sabia, cu pumnii şi poate cu o răpire misterioasă.

Era, în egală măsură, în romanul acesta închipuit de soborul ţaţelor, minciună şi adevăr. Oricum, minciuna era mult mai frumoasă ca adevărul.

Salomia, în cele câteva luni de linişte, se convinsese că nu mai are niciun motiv să se amestece în căsnicia surorii vitrege, mai ales că – după întâmplarea din noaptea revelionului – ea nu se îndurase să-i trimită un cuvânt de dojană sau de recunoştinţă, pentru pumnul ce o scăpase de la maltratări. Se bucura că reuşise, cu atâta uşurinţă, să astâmpere bestia mică şi sălbatică, ascunsă în grec. Ivan, în tot acest timp, era fericit de asemeni că poate să răscumpere ura de odinioară cu dragoste şi umilinţă, bănuind că numai aşa va putea să-l sugrume în el pe Cain şi să se mântuie de păcatul lui gândit numai. Tino rămase stăpân la el în casă şi-ar fi putut să continue, fără supărare,

ceremonialul păgân de dragoste, pe care – alături de ilfoveni – numai eu şi Fana îl ştiam şi-l tăcusem, ca pe o boală ruşinoasă sau o diformitate a sufletului.

Ultimul scandal, însă, deschisese din nou rănile şi le adâncise.

Salomia o luase pe sora de la Candia la ea, hotărâtă să nu mai lase os din osul căpitanului Paminonda batjocorit de pumnul slugii de altădată. Porunca ei fusese deopotrivă de energică şi clară: plăcintarul să se mute cât mai repede, iar ilfovenii să plece cu el sau să se ducă, singuri, unde le-o place. Maro va rămâne sub aripa ei protectoare o lună, un an, oricât, până i-o găsi alt noroc. Se gândise, cum era şi logic, la Ivan, pe care – în opt ani – învăţase să-l aprecieze şi să-l respecte. Rusul ar fi fost, în adevăr, după opinia ei şi a lui Fane, un bărbat admirabil pentru copila din flori a corăbierului de la Pireu. Se convinseseră amândoi, după spovedania din noaptea revelionului, de dragostea lui fără margini şi erau siguri că – la prima întâlnire – Maro o să-l îmbrăţişeze pe salvator cu dragoste la fel şi recunoştinţă.

Prietenii de pe Grant stabiliseră planul prin care voiau să asigure fericirea viitorului cămin. Gospodin va fi ajutat să-şi deschidă în locul simigiei, un atelier de încălţăminte ca în oraş, cu vitrină, ucenici, lucrători şi comenzi. Pe firmă trebuia scris neapărat: «Cizmăria Meşterului Ivan – la Căpitan Paminonda – reparaţiuni şi comenzi de lux». Până la nuntă (o să aibă loc, oricum, cât mai curând), batiuşca o să se mute singur în odăile lui Tino, iar sora vitregă o să rămână lângă stăpâna acareturilor cu balcon şi slugi, ca o fină frumoasă şi cuminte. Ce vor mai face, după cununie, au să vadă după ce vor sta de vorbă şi cu Ivan, ca să-i cunoască – în amănunt – dorinţele şi felul cum înţelege să-şi cimenteze viața nouă.

— Mă rog, s-ajungem noi până acolo…

Maro, însă, îi deziluzionase din prima zi.

La toate dovezile de dragoste ale Salomiei – îmbrăţişări şi daruri, promisiuni şi lacrimi de bucurie că sunt şi vor fi alături de atunci încolo – ea răspunsese cu o privire speriată, streină şi rareori cu un surâs vag. Sta ascunsă prin colțuri, mută, nu tristă dar nici veselă: absentă. Trăia cu gândul în altă parte. Sufleteşte, nu o lega nimic de casa boierească şi de oamenii ce-o înconjurau, până la plictis, cu o afecţiune ce nu le-o ceruse. Fane se grăbise să-i spună – ca odinioară lui Ivan – toată aventura căpitanului Paminonda cu Glicheria, văduva lui Iani din Candia, iar gazda, îmbrățișând-o, strigase fericită:

— Surori! Suntem surori, drăguţo…

Maro se eliberase, cu un gest scurt, din îmbrăţişare şi îngânase cu glasul alb, privind afară, pe strada plină de praf şi de plozi numai petice:

— Nu ştiam că suntem surori. Mi se pare că ai fost bună cu mine – mulţumesc…

Salomia nu-şi putuse stăpâni revolta.

— Cum, asta e tot ce ai să-mi spui, acum, când ne regăsim surori? Nicio lacrimă, niciun semn de bucurie, niciun sărut? Ce inimă de piatră, ce suflet de lighioană ai, progenitură a Glicheriei şi a altcuiva nimeni?

Ea a râs, pentru întâia şi ultima oară i-a râs în fată, ca un mârâit, cu capul dat pe spate şi dinţii strălucitori în corola gurii.

— Frumoasă sălbăticiune, îngânase Fane, îngândurat.

Maro rămăsese, în adevăr, sălbăticiunea pustiului de piatră şi de nisip din insula copilăriei. Zburdase ca o iadă şi crescuse ca un fruct, în soarele fierbinte al amiezilor şi în vântul ce înţepa obrazul, aducând amurgul multicolor pe grumajii valurilor şopotitoare, verzi sub coamele de spumă. Ţipase scurt şi speriat, ca păsările mării şi alergase pe bancurile de nisip cu braţele deschise şi ochii închişi, să i se pară că zboară, între mizeria de acasă şi splendoarea depărtărilor marine, pe cari fata fără stăpân lopăta cu gândul – spre apus până la ţărmurile de poveste ale cântatului Rodos, iar spre miazănoapte până la dantelăria insulelor egeice – ea nu învăţase altceva decât să fie şi să rămână o sălbăticiune. Copila din flori a căpitanului Paminonda nu se amestecase în jocul plozilor, nu avusese prilej să se înduioşeze, nu simţise nevoia unei îngemănări de suflet şi nu cunoscuse motiv de tristeţe, în primii ani ai adolescenţei, numai singurătatea mării şi legănarea zărilor pe valuri o neliniştiseră şi numai soarele îi despicase în carne mugurul dorinţei: ca o beţie în priviri, ca o sete în toată fiinţa, ca o poruncă de arcuire sub cer, cu pântecul gol.

Maro se îngropa în nisipul fierbinte, ca să-şi admire apoi formele pe cari le păstra culcuşul de pulbere şi să le cânte, fără cuvinte, îngenunchiată, cu părul căzut peste faţă, până la pământ.

Sălbăticiunea se bucura că trăieşte liberă şi singură. Tino o găsise hoinărind pe ţărmuri, cu doi ani în urmă, când debarcase la Candia cu scrisoare de la Salomia pentru Glicheria, să-i ia fata şi să i-o aducă în ţara unde curge lapte şi miere, să-i facă un rost în lume. Maro plecase fără împotrivire cu streinul scheletic, ademenită de poveştile lui despre oraşul în care o aştepta frumoasa din Pireu, cu daruri şi găteli sclipitoare şi bucuroasă că va călători zile şi nopţi – mai ales nopţi – pe valuri, pe creste: peste mări, peste munţi.

Drumul fusese ca un vis pentru ea, ca să se deştepte obosită şi tot singuratică, într-o casă – mică pentru sufletul despletit deseori pe tot cuprinsul mării – dintr-o mahala murdară şi săracă de târg oriental ca oricare altul.

— Frumoasă sălbăticiune – îngânase Fane şi atunci, mai îngândurat, cu privirile mai fierbinţi.

Maro trecuse – peste câteva zile numai – din salonul binefăcătoarei spre cuibul casnic, unde o aştepta simigiul, cu pasul uşor tremurat, dar

stăpână pe zvâcnetul inimii.

Când a văzut-o goală în faţa lui, parcă răsărită din spuma mării, Tino a ţipat de admiraţie şi deznădejde şi şi-a scuipat şi lovit cu pumnii făptura uscată.

— Sunt mort, mort pentru corpul tău tânăr, de care nu mai pot să mă bucur!

Supt de suferinţă şi stors de mizerii, de timpuriu, covrigarul era mort – în adevăr – pentru toate comorile şi minunile ascunse în trupul fraged.

— Iartă-mă, Maro, iartă-mă…

Ea îl asculta fără gând şi se uita la el fără să-l vadă, sfâşiind voalul şi mototolind în palmă floarea de lămâiţă. Beteala îi lunecase pe şolduri şi-i încolăcise gleznele ca un şarpe de aur.

Grecul i-a mărturisit că o luase de nevastă pentru că numai aşa putuse să scape de slugărit. Neputincios şi sterp, nu putuse face altceva decât s-o binecuvânteze: ea îi rupsese lanţul robiei, prin ea ajunsese stăpân pe o simigie. Visul lui, de când trăia: să aibă un cuptor şi câteva tăvi cu corăbioare şi brânzoaice pe tarabă…

Maro îşi scuturase părul pe umeri şi răspunsese abia dezlipind buzele, în tăcerea de cavou a camerei nupţiale.

— Ai să mă pierzi, Tino, şi-ai să pierzi, o dată cu mine, taraba cu brânzoaice şi corăbioare…

Vorbind, îşi prinsese sânii în palme, cu trupul tot destins. Era, în gestul acesta, o poruncă şi un ţipăt.

Simigiul a înţeles. Plângând, s-a târât până la ușă şi a deschis-o. În prag aştepta, blond, zâmbitor şi atletic unul din ilfoveni.

Femeia a tresărit, înfiorată şi l-a privit lung, tremurând, pe flăcăul voinic.

— Bine, Tino, primesc târgul. Stinge lampa, repede şi ieşi afară.

Cocoloşit în întuneric, într-un colţ, grecul ascultase şi suferise, ca un scuipat în obraz, toată bucuria nestăpânită a trupurilor goale, tinere, încleştate. Mirii oficiaseră dragoste, tăvălind sub ei până l-au strivit, în nebunia întâiului spasm, sufletul ca un crin înfășurat în otrepe al mortului întârziat.

Dar sufletul acesta strivit, ultragiat, o diviniza pe Maro. Renăscut, a doua zi, în soarele după-amiezii, el cântase făptura de vis

— Din visul ce-i rămăsese, curat, frumos şi încă neîmplinit.

— Te ador, neprețuito – din toată durerea şi cu toată nebunia şi umilinţele mele de azi noapte, te ador…

Tino smulsese sufletul din Nedu, care rămăsese numai un trup frumos şi voinic. Prin el palpita, se zbuciuma şi se bucura – îmbrăţişând cu mâinile puternice ale slugii – iubirea vie a vrăjitorului cu înfăţişare de vierme şi de batjocură. Adorata nu-l recunoscuse, pentru că nici suferinţa şi nici lacrima lui n-o cutremurase. Numai

credinţa ei de mâine o să despice taina de acum şi o să-l mântuiască.

Maro îl privise lung, prin întredeschizătura ochilor leneşi şi zâmbise vag:

— Tu ai fost mirele meu din prima noapte şi vei rămâne mirele meu de totdeauna.

În serile următoare, apariţia ilfoveanului, în pragul dormitorului, fusese precedată de ceremonialul pe care-l văzusem în noaptea de pomină, din pod şi de simfonicul sufletesc, transfigurator – acel cântec al iubitei «la care nicio vină nu găsise», ascultat alături de Fana. Era, în glasul elegiac al bătrânului, un omagial pentru formele desăvârşite ale femeii şi un act de prezenţă, în acelaşi timp, al duhului dogoritor ce-l înviora pe Nedu şi poseda, prin el, cu o forţă îndoită, fiinţa ce i se dăruia cu toată beţia dragostei.

— Din tinereţea neobosită a unuia şi din sufletul blând şi pierdut de fericire, al celuilalt, mi-am făcut un bărbat întreg aşa cum îl visam.

Singură, în faţa surorii vitrege, Salomia ascultase palidă, uimită, scârbită, copleşită. Maro îşi povestise viaţa, sinceră până la neruşinare, încolăcind reptile în adâncul privirilor. Simţea o nevoie organică să se răzbune: pe viaţă, pe dragoste, pe oameni, pe memoria căpitanului Paminonda şi pe tot pământul. Se răzbuna din ură şi ura din perversiune, cu tot sufletul acela crescut cotropitor, ca să poată îmbrăţişa şi robi cu ramurile bărbaţii amândoi, într-o încleştare contopitoare.

— Urăsc, cu toată nebunia şi patima cu care m-am dăruit sufletului viu, din trupul mort şi tinereţii fără suflet!

Maro era ca un crin cu suc de cucută urcat în tulpină.

CAPITOLUL XXVII
Ivan era un copil uriaş şi altceva nimic

Ivan se gătise cu rubaşca de mătase şi cizmele roşii, înfăşurase în jurnal papucii de atlas lucraţi de curând pentru Maro, în taină, şi plecase repede spre Grant. Era sigur că Salomia îl chemase să-i spună o veste bună, hotărâtoare în viaţa lui.

Încuiat toată ziua în casa de scânduri şi prosternat în faţa cearceafului ce-o învelise pe grecoaică şi-i păstrase, ca un tipar, linia muzicală a formelor, rusul se gândise, pentru întâia oară, la destinul lui. El îşi recapitulase viaţa, pas cu pas, din ziua când renunţase la avere şi pornise, cu toiagul în mână, să colinde imperiul ţarilor şi să limpezească în el marea taină a vieţii şi a nefericirii umane şi până în noaptea aceea de scârbă şi de grea încercare, pe care Tino o stropise cu murdăria trupului schilav, scuturat de spaima morţii. Fapta mare, de odinioară, a renunţării la toate bunurile trecătoare ale pământului şi suferinţa ce-o îndurase pe drumuri, suflet obidit alături de milioanele de suflete la fel, îl apropiase de adevărurile existenţei. Aceste adevăruri revelatoare, însă şi gândul înaripat de mai târziu, că luptă şi se sacrifică pentru binele tuturor, În vârtejul revoluţiei aşteptate ca o sărbătoare liberatoare, rămăseseră palide amintiri după opt ani de muncă şi de frământări sterile în promiscuitatea morală din casa cu nebuni.

Pelerinul ce cutreierase, cu pasul apostolic, depărtările pravoslavnice, trăise parcă în altă planetă, cu alt suflet, peste care se scuturaseră elanurile, ca florile în toamnă şi-l îngropaseră.

Revoluţionarul rămăsese în Ivan, cu toată răzvrătirea din scriptura lui Kropotkin clocotind în învelişul cuvântului, dar credinţa, în izbânda apropiată a mişcării, se clătinase.

Viața de univers miniatural şi prozaic a mahalalei bucureştene, fără orizont şi fără elanuri, redusă la nimicurile mari ale intrigilor de la o poartă la alta, îl înconjurase şi murdărise, când nu putuse să-l rănească. Dragostea lui de oameni încercase inutil să îmbrăţişeze turma îndobitocită de trudă şi mizerii, cu traiul ca o tăvălire în cocină. Destinele – cu întregul lor cortegiu de pătimiri şi neruşinări – se desfăşurau într-un ritm curios, neînţeles de intelectualul slav, obositor, copleşitor pentru omul cu frăgezimi de simţire şi de gând, iar moravurile îl opriseră, cu toată eroica împotrivire a luptătorului ce nu ucisese omenia în el, pe boierinaşul rămas ascuns în cine ştie ce cută a inimii.

Zvârlit departe de o umanitate pe care şi-o apropiase şi înţelesese şi ajuns, epavă, în pragul unei lumi cu care se convinsese, nu fără amărăciune şi curând, că nu are nimic comun, Ivan încercase să se

apere de viața ce ameninţa să-l fure şi să-l ducă la fund, să-i mutileze sufletul şi să-l asemene celorlalţi, izolându-se în colțul de țară şi de lume ruscă, închis între cei patru pereţi ai casei de scânduri. Dacă, în primii ani, nu trecuse dincolo de aceşti pereţi niciun zvon din frământarea oarbă dimprejur, ajunseseră totuşi câteva veşti triste de la tovarăşii risipiți prin toate metropolele europene.

Revoluţia se amâna pentru mai târziu – poate pentru un târziu pe care putini au să-l trăiască…

Ivan se privise în oglindă şi se întristase: albise pe la tâmple, îi slăbiseră vederile, nu mai cânta ca odinioară.

— Îmbătrânesc şi n-am să mai văd steagurile roşii fluturând în zare – am să fiu în mormânt şi n-am să le mai văd…

Rusul încerca, îndărătnic, să domine aceste momente de descurajare. Se încleşta cu disperare de orice veste îndoielnică, venită de departe, ca să ridice în el, cu ultimele resurse de optimism, colonada între trandafiri a entuziasmului pentru ziua mare a mântuirii, anunţată pentru o dată cât mai apropiată de alt revoluţionar, de la Berlin sau din cuiburile elveţiene (poate tot aşa de descurajat ca şi Ivan), într-un articol de fiţuică tipărită clandestin şi cu mari sacrificii, în hrubele unui oraş mic, necunoscut şi ospitalier sau într-o scrisoare în care pâlpâia, cu siguranţă, ultimul licăr al credinţei. Era un entuziasm febril, simptomatic – clocotea sub rânduri, în articole şi scrisori, un strigăt de durere pe mormântul visului ce murise sau se amânase pentru altă dată, acel altă dată pe care presimţi că n-o să-l mai ajungi. Gospodin se încăpățâna să nu audă acest strigăt de durere, de departe şi din el. Se străduia, dimpotrivă, să smulgă din învelişul fiecărui cuvânt o taină, să interpreteze într-un anumit sens epistolele primite şi să afle articolelor din jurnal un tâlc inexistent. Se certa că s-a descurajat aşa de repede şi se învinuia, se umilea, se detesta că a fost şi a rămas un soldat şi un tovarăş prost, nepregătit să întimpine cu stoicism loviturile şi să rămână, neclintit, nestrămutat, în lupta pentru dezrobirea umanităţii slave de sub jugul ţarismului.

Seara târziu, însă când lăsa din mână sculele şi papucii, obosit cu ochii roşii de neodihnă şi de încordare în lumina mioapă a lămpii cu petrol, tot entuziasmul voit de peste zi era risipă – cum erau risipă gândurile, peste sufletul frânt Ivan se vedea singur, cu desăvârşire singur, într-o lume ce n-o să se întrebe niciodată, poate ce elan îşi fluturase aripile peste ea, ca o binecuvântare a duhului răzvrătit din casa de scânduri.

Acum îi da perfectă dreptate puşcăriaşului frumos din Cotroceni. Ce însemnase viața lui de până atunci, între calapoade şi petice şi la ce-o să se reducă, până cine ştie când – poate până în pragul mormântului – traiul lui de singuratic neînţeles, sălbatic din frică în faţa sălbătăciei oamenilor din mahalaua cu nume ruşinos? Cususe şi avea să coasă, cât

va mai trăi, pentru câteva parale, papucii ţigăncii lui Gore sau îşi trecuse vederile prin urechile acului, o dată cu sfoara cernită, ca să repare o cizmă murdară, mirosind a iuft şi a sudoare – încălţăminte de om sărac, plină de toată mocirla străzilor şi de tot băligarul grajdurilor.

Rusul îl asculta deseori pe Fane în el, ca o dojană.

— Care ţi-a fost folosul că ai încercat să schimbi rostul lumii ruseşti? Ai dat cu piciorul la avere şi cine ştie dacă n-ai lăsat în urmă şi o dragoste…

Ivan scutura capul, să nu-şi mai aducă aminte de nimic şi relua lucrul, dar adevărul amantului de lângă stăpâna de pe Grant răsuna în el ca o poruncă şi-l lega de mâini, cu un fir nevăzut.

— Dragoste şi moarte, gospodin – altceva nu există pe lume…

Cuiul, alb şi liliputan, rămânea înfipt în talpa muiată de mâna subţire în apa murdară din vasul de tablă de sub masă. Acul îşi uita sibiaşul în petice, Raşpelul cădea, greu, peste cutioara cu cioburi de geam…

— Dragoste şi moarte – poate ai lăsat în urmă şi o dragoste… Cântă pentru Sonia, pentru Liuba sau pentru Marusia din inima matale…

Fane nu ştiuse ce spune. Nu trecuse, până atunci, prin viaţa şi prin inima tovarăşului moscovit, nicio Sonie blândă ca în tragica întâmplare a lui Rodion Raskolnikov, nicio Liuba romantică, fiică a unui mare latifundiar din a doua capitală a imperiului pravoslavnic şi cu atât mai puţin o Marusie bizară, brună, cu priviri de noapte şi cu blazon. Ivan nu avusese timp de dragoste. Ce nebun îl convinsese că unui revoluţionar perfect nu-i e permis să aibă un suflet, o dorinţă, un vis mai presus de idee şi tot aşa de preţios, poate, ca şi cauza sfântă a libertăţii şi a egalităţii? Acum toate întrebările erau fără rost. Rusul străbătuse, prin zbuciumul ultimilor optsprezece ani, surd pentru orice altă chemare, orb pentru orice semn ce nu i-ar fi vorbit de ideal, de jertfă, de baricadă sau de paradisul uman de mâine, pentru care se hotărâse să lupte până la ultima picătură de sânge, sub egida celor patru cavaleri ai apocalipsului roşu…

Abia acum, când se simţea singur şi la căpătâiul visului bănuit mort pentru el, după ce făcuse un drum anevoios de încercări mari şi de suferinţă, sângerat în toţi spinii traiului aspru, nesigur, scos din lege şi împotriva tuturor legilor imorale şi asasine, înţelegea Ivan ce hain fusese cu destinul şi cu sufletul lui – floare fără culoare şi fără parfum, păstrată în umbra unei austerităţi de asprime monahală.

Rusul le privise pe femei ca pe nişte tovarăşe de luptă pentru binele comun. Le considerase surori şi pe fetele de stradă, cunoscute întâmplător în oraşele pe unde colindase şi posedate nu fără mustrări.

Le vorbise, oricum, de societatea viitoare, în care trupul lor ultragiat nu va mai fi exploatat, ca o marfă, pe tabla cetăţilor-bordel şi nu

uitase să le roage, în genunchi, plângând de mila sufletului pierdut, să plece cu el în lume şi să spele, prin suferinţă, păcătoşenia de până atunci.

— Şi Isus a salvat-o pe Maria din Magdala…

Femeile îl ascultaseră tăcute, unele zâmbind, altele obosite, toate pornite de mult pe toboganul profesiunii, ca să-l mai poată înţelege. Multe îl certaseră, ca Salomia, că e un copil uriaş şi atâta tot.

— Am să vă chem într-o zi – proorocise el, despărţindu-se de nefericitele cu tarif fix, întâlnite prin toate târgurile pământului europenesc. Veniţi, surioarele mele, am să vă spun, daţi fuga la mine, oiţele Maicii Domnului, că a căzut jugul şi au muşcat țărâna exploatatorii. Şi o să veniţi, bucuroase, întinerite, regăsite, reînviate, să creştem armata liberatoare a Noului Mesia, care-i va bate cu vorba, cu cnutul, cu sabia şi cu trăsnetul pe toţi nebunii, saltimbancii, pungaşii şi asasinii cu sau fără fireturi, panglicuţe şi decoraţii.

Din armata Noului Mesia nu au să facă parte, în niciun caz, nevestele şi ţaţele din cartierul cu numele tăcut. Ivan le dispreţuia, pe toate, pentru că erau vulgare şi proaste şi practicau imoralitatea cu nevinovăţia cu care mâncau sau se scăldau, goale, laolaltă cu bărbaţii, în gârla oraşului. În mistica lui revoluţionară şi romantică, sufletul slav rezervase paradisul de mâine numai cocotelor stigmatizate – ca în romane…

Ofensată de dispreţul nemeritat al cârpaciului din casa cu nebuni, mahalaua se hotărâse să se răzbune fără milă. Zvonul vieţii de afară pătrunsese în adăpostul de scânduri cu întâiul ţipăt de groază al grecoaicei şi se înfipsese în inima rusului ca o cange.

Ivan era prizonier şi urma să fie, În curând, păpușă ca oricare alta, în mâna întâmplărilor.

Romanul de dragoste începuse, cum era şi logic, pentru un auster ca el, cu frânturi de viaţă suprapuse imaginilor din ceaslovul cu imaculate mirese ale cerului ortodox, cu renunţări şi concubinaj sufletesc, cu lacrimi cântece şi umilințe, ca să închidă primul capitol cu spovedania din noaptea revelionului – noapte pe care numai recunoscuta scrupulozitate a puşcăriaşului frumos din Cotroceni, în afaceri pasionale, nu o voise cea din urmă din viaţa lui Tino, ce ştia – fără voia lui – să-şi maltrateze nevasta în carnea şi în inima vecinului din izba. Ce este sufletul nostru, se întrebase deseori Ivan dar fără să încerce să afle un răspuns, convins că taina e mai presus de prostia lui de simplu muritor ….

Aparent iraţională, fapta din ultima noapte cu scandal îi nedumerise pe vecini. Doi ani, gospodin nu se amestecase în balamucul din căsnicia simigiului. Se mulţumise să se roage la icoană sau să cânte, convins – afirmau fetele oloagei, în hazul tuturor – că i-ar fi cântecul alifie unsă peste rănile şi vânătăile grecoaicei, ca să n-o mai doară sau

n-o mai usture. Ce este sufletul lui Ivan, se întrebaseră acum chiriaşii, în faţa covrigarului gol şi legat de mărul înflorit.

— Are scatii la cap – constatase Pascu, în cele din urmă – e sigur că are păsărică la cap! Asta e: cine zice rus, zice nebun.

Paler se făcuse mai lung, de nedumerire şi mai palid.

— Adică, mă vericule, cum vine asta – se întrebase şi turnătorul, după ce se culcase, zgribulit în plapumă şi cu palmele lipite între genunchii strânşi –, până mai ieri îi rabzi toate toanele, îl laşi să te facă, niciuna nici alta, ca pe-o albie de porci şi-odată te prinde furia şi-l apuci de picioare, să arunci cu el în pământ, să nu mai zică nici aleluia…

Tănănică dăduse sentinţa.

— Ascultaţi-mă pe mine: e daravela dracului ta mijloc…

Ţaţele şi cumetrele au fost, bucuroase, de părerea flăcăului clăpăug, care le înţelese şi le mărturisise gândul.,

Fantezia lor încercase să smulgă taine din ultima întâmplare, scornind minciuni aproape de realitate. Ori, adevărul lui Ivan, pe care-l căutaseră atâta vreme, era limpede acum, sincer, dezrobitor: îl urâse întotdeauna pe Tino şi o dorise pe Maro cu toată patima celor optsprezece ani de rară cuminecare în dragoste. Jocul cu sufletul femeii dorite, venit să ceară adăpost şi să se ascundă, cu spaima şi durerile toate, ca într-un cuib, în singuraticul din casa cu duh necurat, era frumos şi mincinos – cum erau frumoase cuvioasele din ceaslov, pe cari dorinţa puternică a bărbatului le însufleţise, împodobindu-le cu farmecul robitor al grecoaicei. Tot aşa de frumos şi de mincinos fusese şi jocul cu Abel, din noaptea siberiană a revelionului, pe care Cain – prea laş ca să asculte strigătul inimii şi să-l urmeze – îl ura cu toată apostolica dragoste ce-l îndemnase să-l salveze pe covrigar de sub loviturile Salomiei şi să-l apere pe drum de biciul viscolului.

În mustrările de conştiinţă, în dorinţa lui de ispăşire prin rugăciuni şi pomeni la barieră, cu brânzoaice şi corăbioare, nu era altceva decât fuga austerului pravoslavnic de adevărul cărnii! cu care luptase patru luni, încercând s-o învingă prin tot acel şirag de umilinţe îndurate cu stoicism de la simigiu.

Totuşi, în clipa când ţipătul grecoaicei ne speriase din nou somnul, Ivan n-a mai putut să sugrume în el adevărul acesta. Uşa pe care, doi ani, vecinii au încercat fără folos s-o deschidă, sărise în ţăndări sub izbitura, ca de frunte de taur, a umărului cu puteri înzecite.

Tino îşi jucase ultima carte şi cea mai riscantă în casa cu nebuni.

Când a luat-o pe Maro în braţe, s-o apere de soţul furios, cârpaciul a simţit şi a crezut că femeia începe să fie a lui, că destinele li se vor împleti până la moarte.

Rusul juca întâia carte pe masa murdară a vieţii din mahalaua cu nume ruşinos, o carte – cum avea să spună Gore, nu aşa de târziu –

parşivă. Îşi pontase toată viaţa, fără nicio şovăială, sigur de câştig. Era aşa de convins, sălbatic convins, de logica isprăvii lui neaşteptate, că o dusese pe sora de la Candia în izbă şi o culcase în aşternutul lui, nu mai înainte de a o înfăşură în cearceaful de mătase purtat pe toate drumurile, ca să aibă tovarăşii în ce să-l îngroape, în cazul când l-ar ucide un spion al ţarismului – pentru că Ivan în ultimul timp, bănuia că soarta lui a fost hotărâtă: ori vede flamurile roşii desfăşurându-se în zare, ori moare asasinat din porunca bestiilor imperialiste.

În noaptea aceea, însă, uitase pentru întâia oară şi cu desăvârşire, de visul lui revoluţionar şi de trimişii împăratului. Era alt om acum. Îşi alesese şi cucerise femeia lui de mâine şi de totdeauna, azima sufletului şi izvorul răcoritor pentru însetarea trupului şi şi-o alesese tocmai din mahalaua dispreţuită profund aproape opt ani.

Viaţa de afară îl biruise şi triumfase adevărul puşcăriaşului frumos din Cotroceni: dragoste şi moarte, altceva nu există – adevăr pe care gospodin îl amuţise în el atât amar de vreme.

— Dragoste – strigase Ivan în ziua aceea, privind cearceaful în a cărui strălucire se adânciseră formele iubitei – altceva nu există decât dragoste!

Uitase, în febra apropierii de visata fericire, că mai e şi moarte…

CAPITOLUL XXVIII
Sunt fericiri pe cari nu le putem înţelege

Fane plecase dinadins de acasă, după ce povestise, pentru Maro, aventura romantică a răposatului căpitan Paminonda.

— E mai bine să vă las singure, Salomio. Eu sunt, oricum, un strein pentru ea sau – ca să nu te superi – aproape un strein. Pe când voi: femei şi pe lângă asta, pentru prima dată una în faţa alteia, surori. Sigur că o să aveţi multe să vă spuneţi. Să nu te miri că nu s-a bucurat, cum te aşteptai, când i-am spus că e soră cu tine. Eu sunt vinovatul. Sunt oameni cari nu pot să-şi arate bucuria în fata tuturor. Nu mă îndoiesc că ţi-ar fi leşinat în braţe de fericire, dacă i-ai fi spus tu, între patru ochi, că-i eşti soră. După cum vezi, e mai bine să plec, ca să vă puteţi îmbrăţişa. Mai e ceva: de faţă cu mine, nici tu nu o să poţi vorbi deschis de Ivan, de dragostea lui şi de planul ce l-am făcut, să i-o dăm de nevastă şi să-i cununăm şi nici ea nu ţi-ar putea răspunde, fără sfială, din toată inima. Sălbăticiune cum o vezi, ar fi în stare s-o ia anapoda, numai aşa, ca să nu cred eu că moare după un bărbat frumos şi voinic ca gospodin. Aşa ceva se spune numai de la o inimă la altă inimă de femeie…

Maro, după ce plecase Fane, se spovedise în adevăr, dar spovedania ei sinceră, crudă, neruşinată o revoltase pe Salomia, deşi nu era mare deosebire între aventura ei cu puşcăriaşul frumos din Cotroceni şi concubinajul în partida dublă al surorii vitrege. Nedu – ca şi Fane – corectase viaţa, cu singura deosebire că ilfoveanul îşi împlinise fapta chemat de simigiu şi *în* comun acord cu el, în timp ce stăpânul romantic al mahalalelor bucureştene forţase destinele sau, cum se exprimase ei: plesnise viaţa, cu dosul palmei, peste ochi. Salomia îşi făurise un iubit pe placul inimii, adăogind, la frumuseţea şi tinereţea amantului, averea lui Hagiu. Maro şi-l confecţionase pe al ei însufleţind voinicia primară a ilfoveanului cu dragostea elegiacă, desprinsă de pământ, a pricoliciului cu schilodenia trupului transfigurată de cântecul ce prologa ceremonialul nocturn al încălecării. Singura notă discordantă, în tragedia la fel a celor doi încornoraţi, era faptul că Tino martirizase, pe când Hagiu fusese şi continua să fie martirizat.

Spovedania de la o inimă la alta nu le apropiase pe surori, cum sperase Fane, iar Maro, în loc să-i cadă gazdei în braţe, leşinată de fericire, îi strigase în faţă, ca o dojană şi ca o ameninţare, singurul adevăr ce mai avea să i-l spună.

— Urăsc – urăsc cu toată nebunia şi patima cu care m-am dăruit sufletului viu, din trupul mort, şi tinereţii fără suflet…

Salomia, deprinsă să fie stăpână, să ridice fruntea în faţa oricui, cu

un gest imperativ de voinţă şi să înfrunte, plecase capul învinsă, vinovată, în faţa surorii vitrege, care-şi ţipase duşmănia cu figura prelungă, strâmbă, de o paloare inumană dar fără să se mişte de pe scaun şi fără gest, ca o statuă cu glasul smuls din piatră şi de dincolo de moarte. În ochii ei mari, aprinşi, reînviase căpitanul Paminonda, s-o acuze şi s-o afurisească pe sora mare că-i împinsese fiica din flori pe povârnişul ticăloşeniei – el, ticălosul iubeţ de odinioară, cu toate păcatele trecute prin moarte şi uitate în pragul cu prapuri, cu pomeni şi veşnica pomenire cântată pe nas de popi şi de dascăli mahmuri.

Salomia îşi uitase mândria şi revolta. Plângând, o îmbrăţişase pe Maro şi-l implorase în gând, pe răposat, să n-o mai blesteme cu ura lui de mort, că nici ea nu are altceva mai bun pe lume decât o dragoste…

— Iartă-mă, iartă-mă surioară! Nu bănuiam, nu ştiam, n-am avut cum să aflu că Tino… Un an şi mai bine am stat cu el de vorbă, mi-a spus tot ce avea pe suflet, ca unei stăpâne, a plâns cu fruntea în ţărână, la picioarele mele şi m-a rugat, m-a implorat să-l ajut, să-l scap de viaţa ticăloasă de până atunci, să-l fac om. Era grec ca mine, ca noi şi trebuia, m-am simţit datoare să-l ascult, să-l scot din sărăcie. Mă convinsese că e blând şi iubitor, că e darnic şi cinstit. Mi s-a părut tânăr, încă în putere. I-am dat bani „v-am dat bani, ultimul ban, v-am făcut stăpâni pe o simigerie şi pe viaţa voastră. Te visam bogată şi fericită la casa ta. Maro, surioară, nu bănuiam că te arunc în suferinţă de iad. Doi ani ai fost lângă mine şi n-am ştiut, n-am avut de unde să ştiu, n-a venit nimeni să-mi spună patimile tale…

Fireşte că totul se sfârşise acum.

Tino va fi gonit ca un nemernic, din prăvălia de pe Basarab. Să plece, să-şi ia şirurile de covrigi şi tăvile cu corăbioare, să se ducă unde i-o place. O să ajungă iar slugă. Mai rău să-l văd! Maro n-o să-i mai fie nevastă. Se sfârşise calvarul. Sora mare o luase, de acum, sub aripa ei ocrotitoare. O să-i croiască ea altă soartă. A fost o proastă, recunoaşte. Norocul frumoasei de la Candia aştepta, la doi paşi şi ea nu-l văzuse, trecuse pe lângă el, oarbă zăpăcită. Ivan nu era, ca Tino, o slugă nerecunoscătoare. Dovedise, dimpotrivă, că e neam boieresc, moscovit cu mâini de domnişoară, cărturar, cinstit, harnic, om de viitor, un suflet rar, de sfânt. O iubea pe Maro. Se convinsese şi Fane, de mult, de sentimentele lui. Rusul o câştigase pe grecoaică prin dragoste şi prin voinicia cu care spărsese uşa blestemată. O smulsese de sub pumnii tiranului, o luase în braţe şi o dusese la el, o culcase în aşternutul lui şi o păzise la uşă, ca un câine credincios. Doi ani suferise, fără murmur – doi ani o plânsese şi o cântase, în neodihna lui albă. În noaptea revelionului venise să-i spună Salomiei, ca unei rude apropiate, că nu mai poate să îndure calvarul. Se hotărâse să-l omoare pe Tino, ca s-o scape pe Maro de chin şi să-şi libereze sufletul din suferinţă – sufletul lui de sfânt, care ar fi fost în stare să nu ceară nicio

răsplată pentru fapta care ar fi putut să-l îngroape, pentru totdeauna, în ocnă. Alături de Ivan, nevasta lui şi aproape de o soră mare, bogată şi ascultată, o să fie şi ea în sfârşit fericită – o fericire meritată, pentru că o câştigase prin doi ani de durere mută, cum fusese mută suferinţa şi dragostea rusului.

Vorbind repede, printre lacrimi, Salomia o sufocase prin îmbrăţişările, o imobilizase şi nu-i lăsase timp să articuleze un cuvânt. Maro o ascultase, păpușă în braţele ei voinice, fără voinţă, fără gând, aproape fără înţeles, cu mâinile în poală, cu toată făptura moale. Aşteptase să-şi epuizeze ultima fărâmă de dragoste şi să invoce toate argumentele în favoarea unei viitoare căsnicii cu Ivan, ca să-i poată răspunde alb, nemişcată, cu ochii mari în gol şi fără gând, fără viaţă, ca un manechin cu obraz de cârpă şi articulaţii de gumilastic.

— Tino a fost mirele meu dintâi şi va rămâne mirele meu de totdeauna. Nimeni n-o să ştie să mă iubească, nimeni ca el: cu sufletul lui şi cu tinereţea lui Nedu.

— Ce mire – se încruntase Salomia, dispusă să se înfurie din nou, cu uşurinţa cu care se înduioşase şi plânsese, cu câteva clipe mai înainte – de care mire n-ai gust să te desparţi? De bătrân sau de cel tânăr, de sluga ce mi-a lins vârful papucului sau de sluga slugii? Unde-i Tino cel blând, cel iubitor, cu sufletul mare şi robitor? Bestia ce te maltrata în fiecare noapte, nu-i aşa? Asta-i era dragostea mare! Pumnii şi palmele cu cari te-a umplut de sânge şi te-a învineţit doi ani de zile. Ce te mai ţine lângă Tino? Eşti nebună ori sângele căpitanului Paminonda n-a reuşit încă să sugrume în tine gustul robiei din inima de neam prost a Glicheriei de la Candia? Ai să faci aşa cum zic eu! Dacă eşti nebună, te leg şi smulg de pe tine, cu mâna mea, cea din urmă fâşie de carne din carnea ta de roabă a mamă-ti.

Salomia se oprise în faţa surorii vitrege, clocotind, crescută în furia cu care-i vorbise, ameninţătoare, gata s-o prindă de umeri şi s-o scuture, brutală, dar Maro nu se speriase. Se ridicase din fotoliu, uşor, aparent liniştită. Numai privirea sfredelitoare, se înfipsese în sufletul boieroaicei de pe Grant şi i-l înmărmurise.

— Nu mă despart de Tino – silabisise, cu rezonanţe metalice în glas – n-o să poată nimeni să mă despartă de el. Tino m-a bătut pentru că e mirele meu şi stăpânul meu. Eu le-am poruncit ilfovenilor să nu se amestece. Tino martiriza în mine tinereţea ce mi-o dăruise prin Nedu, pe el îl chinuia în carnea şi în sufletul meu. Vrea să ucidă în mine diavolul ce nu ne lăsa sufletele să se îmbrăţişeze pentru totdeauna. După plăcerea pe care Nedu mi-o deştepta şi sătura, bătaia lui Tino era ca o baie rece, înviorătoare. Nedu, când mă lăsa din braţe, parcă-mi lua sufletul. Tino, cu loviturile lui, mi-l reda. Bătaia de la el era ceva ce mă durea şi-mi făcea bine. Nedu îmi sătura trupul, Tino îmi astâmpăra sufletul… Crezi că strigam de durere? Nu, surioară! Sunt

fericiri aşa de mari, că ţipă în noi ca păsările de noapte…

Metalul din glasul tăios cu care despicase primele cuvinte, se topise. Ochii, prelungi la început şi scăpărând ascuns, se umeziseră şi mari, fixaţi în gol, adunau în privire o lumină de vis şi de pace, dar fără împăcare cu sine. Mâinile ce râcâiseră până atunci, cu degetele nervoase, mătasea veștmântului, se încrucişau acum în poală, în odihnitoare părăsire. Capul, greu de strălucirea părului şi de gânduri, se înclinase uşor pe un umăr, iar zâmbetul

— Poate întâiul ei zâmbet cald – îi întipărise pe figură o nevinovăţie de imaculată arătare. Maro se spovedise, în cele din urmă, în şoaptă:

— Sunt fericiri pe cari tu niciodată n-ai să le înţelegi, surioară. Eu, care am crescut între mare şi cer, în pustiul ţărmurilor, nu-i de mirare să par o ticăloasă pentru cuminţenia ta de femeie ca oricare alta, iubită la timp şi mereu la fel, azi ca şi acum zece ani, mâine ca şi peste zece ani.

Numai pentru Tino, ea era o fărâmă din marele suflet al neînfricoşatului şi mereu triumfătorului Eros, care domină şi fecundează natura. Acolo, pe malurile fierbinţi de la Candia, îşi făcuse un chip din lutul ce-l frământase cu mâinile şi-l apropiase, rece şi ud, lipicios, de sâni şi de pântec, să-l încălzească, să înduplece pământul să ia forma pe care o doreau palmele, strângând înfiorate rotundul cu lunecări de reptilă prin inelul larg al celor două degete unite cap la cap. Se culca dezgolită, în nisipul dogoritor, lângă chipul cioplit şi-l împodobea, în gând, cu toate misterele neastâmpăratului animal, până când simţea cum începe s-o domine, să crească şi să i se încolăcească în jurul mijlocului ca un şarpe, să-i frigă pulpele, să-i sugă sânii şi s-o pătrundă, ca un răcnet triumfal, ce i se părea că scutură sub aplecarea de jur împrejur a cupolei celeste. Eros de pe malul mării o poseda şi o fecunda sufleteşte. Tino avea sau îi împrumutase ea, cu forţa dorinţei, ceva din puterea de vrajă a chipului cioplit de la Candia. Îi robise şi înflorise gândurile. Numai când îl simţea pe el alături, mic şi uriaş, îşi deschidea şi încolăcea braţele în jurul lui Nedu. Într-o seară – era devreme şi soţul sta în prăvălie – flăcăul se năpustise la ea în odaie, o culcase sub el şi… n-a fost nimic, nu i-a spus nimic, absolut nimic. Dimpotrivă, o brutaliza, animal şi sterp. A simţit că-l urăşte şi – cum o crucificase pe marginea patului – a adus un picior printre braţele lui şi l-a izbit cu călcâiul în gură, cu putere, cu sete, cu dezgust. Noaptea, însă, când a venit uscăţivul vrăjit lângă ea, ilfoveanul a fost Pan şi i-a cântat, păstor şi ţap, pentru toată pofta cărnii cu mugurul pântecului deschis şi zvâcnind.

— Să ştii, surioară: eu am să mor, pentru dragoste, în clipa când o muri Tino. Asta e tot ce avem să ne spunem. Nu te mai Încrunta şi nu încerca să mă înţelegi. Ţi-am spus că sunt fericiri mai presus de omenesc şi de pricepere. Nu a ţipat încă, în tine, bucuria sălbaticului

Eros şi nici nu ai trăit, ca mine între Tino şi Nedu, ca între dragoste şi moarte, Ar trebui să plângi cum am plâns eu doi ani, de mila lui Tino, în timp ce Nedu îmi sătura trupul şi să simţi, în fiecare noapte, cum se adună şi urcă în tine un strigăt de oroare, de câte ori te deştepţi prin somn şi te vezi culcată alături de un schelet a cărui atingere te cutremură de dezgust. Cine ştie? Poate că eu am pus dorinţă şi vigoare în Nedu şi l-am însufleţit pe schilavul de simigiu, ca să trăiască amândoi prin mine – aşa cum, prin mine, minţindu-mă poate, mi-am făurit, ca altădată pe malurile Candiei, un paradis ce nu-i altceva decât o vale a plângerilor. Oricum, nu am de ce să-ţi fiu recunoscătoare! Văd, simt că mă urăşti în clipa asta din urmă surioară. Mi-e milă de tine, profundă milă. Eşti şi tu o femeie ca oricare alta, soră prin tot ce clocote în mine suflet şi sânge din sufletul şi sângele lui Paminonda. Pentru că eu, nu tu – numai eu îl port în inimă şi-n gând, în carne şi în suflet, pe căpitanul Paminonda…

Seara, venind acasă, Fane le-a găsit pe surori îmbrăţişate, cu ochii plânşi.

Salomia şi Maro se recunoscuseră, se împăcaseră şi aveau să se despartă, peste o oră, pentru totdeauna poate…

CAPITOLUL XXIX
Un suflet mare a trecut

Fane, căruia Salomia îi povestise tot ce se întâmplase şi-i dezvăluise – aşa cum îi fusese mărturisită – taina din casa simigiului, evitase să dea un răspuns precis.

Om al hotărârilor energice şi imediate, şovăia – pentru întâia oară – în faţa unei încurcături la care cu tot spiritul lui de prevedere şi cu toată competenţa, nu se aşteptase. Era şi el convins, alături de amantă, că ar fi cazul să se procedeze energic, fără întârziere. Nu mai aveau niciun motiv s-o reţină pe Maro la ei în casă, cu atât mai mult că ea le strigase în faţă, cu pumnii strânşi şi ochii scăpărând: «plec, lăsaţi-mă să plec la Tino şi Nedu!». Era pierdută. Voia să se întoarcă la bătaia şi la mizeria de până atunci şi nicio putere din lume n-ar mai fi putut s-o împiedice să-şi urmeze destinul cărnii şi al sufletului ei de sălbăticiune a pământului şi a iubirii. Orice sfat, pentru aducerea ei pe calea fără spini a vieţii, ar fi fost de prisos, aşa cum era inutilă tentativa de-a o reţine, cu forţa, într-o existenţă de care nu o mai lega nimic. Îşi smulsese fericirea din ticăloşenia în care era, deopotrivă şi roabă şi stăpână.

Salomia o plânsese ca pe-o moartă.

— Simt, presimt că n-am s-o mai văd niciodată! Sora, surioara mea, pe care n-am s-o mai văd…

— Pe ea să n-o plângi – oftase Fane, plimbându-se cu pasul rar pe cele patru laturi ale covorului persian din mijlocul salonului – pe ea să n-o plângi, pentru că o să-şi urmeze soarta şi poate şi blestemul ei, cu toată zburdălnicia animalului frumos şi prost sau numai nebunatic, ce şi-a aruncat conovăţul pe cap, ca să i se pară – ca în poveste – ovăzul pe care-l mănâncă, bulgăraşi de aur şi jăratic. Dragostea, când eşti tânăr mai ales, are atâtea taine şi înţelesuri! Cine ştie, poate că e o fericire pe care iubirea i-a dezvăluit-o numai ei. În dragoste şi în fericire nu e hotar, pentru unii oameni şi cu atât mai mult pentru o fiinţă ca Maro, care a trăit trista şi neaşteptata întâmplare din noaptea nunţii. Tu o plângi, ca pe o moartă, da' eu sunt convins că o să ni se mai încrucişeze o dată cărările. Abia atunci vom lămuri taina unei fericiri de care şi Maro se îndoieşte uneori, numind-o vale a plângerilor. Noi am făcut-o nemernică şi ea poate să fie o sfântă, prin suferinţa ce a tăcut-o şi-o tace cu resemnare. Tot ce am spus şi tot ce vom spune despre ea, acum, au fost şi rămân vorbe goale. Adevărul îl vom afla mult mai târziu. Până atunci, altceva, alt gând mă cutremură pe mine şi nu mă lasă să văd limpede, ca să-ţi dau sfatul bun pe care mi-l ceri. Ivan! Ce ne facem cu Ivan? Să ştii că gospodin o să sufere cumplit, când o auzi că surioara asta frumoasă de la Candia se

întoarce la simigiu. Dar când o afla că ticăloasa a fost şi rămâne ibovnica slugii? Rău, tare rău îmi pare de batiuşca, săracu'…

Maro, însă, nu aşteptase să dispună Salomia de destinul ei – destin ce şi-l alesese singură şi apărase cu îndărătnicie, împotriva tuturor ademenirilor din viaţa ce-i fusese promisă.

Ea îl chemase pe Nedu şi hotărâse, în bună înţelegere cu el, ce vor face. Proprietăreasa îi gonise din casa cu nebuni? Nici grecoaica n-ar mai fi rămas, după tămbălăul din ultima noapte. Mai ales acum, când adevărul tot fusese spus, fără şovăială, drumul surorilor vitrege trebuia să se despartă. Nu le mai lega şi nu le mai apropia nimic. Se urau poate, ca femei sau numai se dispreţuiau – oricum, se căscase o prăpastie între amândouă. Ce l-ar mai fi legat, de asemeni, de mahalaua cu nume ruşinos pe Tino? Bârfelile de acum ale ţaţelor şi cumetrelor, în jurul căsniciei lui sau amintirea anilor mulţi şi umilitori, de muncă fără folos, slugărind pe la toţi covrigarii din barieră? Erau nevoiţi să plece, din cartier şi chiar din oraş, în altă parte, oriunde, la Brăila sau la Galaţi, mai curând la Constanţa, să înceapă tuspatru o viaţă nouă, intr-o lume nouă.

Se mirau că au putut să trăiască, doi ani, în balamucul de lângă pompa de apă.

La Constanţa vor fi pe ţărmul mării.

Maro o să primească vapoarele venind cu amintiri de departe, tocmai din apele egeice, fluturându-şi sufletul în vânt ca o batistă şi le va conduce, la plecare, până au să se facă, în zare, mici ca nişte coji de nucă verde, cu ochii întredeschişi şi umezi de nostalgie.

— Acolo, în port – se înflăcărase ea şi-l înflăcărase şi pe ibovnic – vom fi mai aproape de Candia şi de adevărata dragoste. Tu o să fii mai neobosit, Tino, mai stăpân iar eu mai darnică pentru amândoi. Vom trăi cu adevărat sub aripa lui Eros. Dorul de ducă o să ne învingă după câţiva ani şi-o să ne urce într-o navă cu care o să despicăm depărtările. Abia atunci, când voi sări pe malurile din insula în care am copilărit, am să vă pot striga: iată, am ajuns în paradis – bucuraţi-vă, jucaţi-vă în apă ca delfinii, ţopăiţi ca iezii şi iubiţi-mă cum vă place…

Grecul, căruia Nedu plecase în fugă să-i spună ce plan făcuseră, nu se împotrivise. Răspunsul adus de la el, peste câteva minute, era un chiot de triumf şi o binecuvântare pentru stăpâna ce se gândise, cu atâta celestă înţelepciune, la viaţa lor de mâine.

Sfatul simigiului era ca Maro să nu piardă timpul pe Grant. Să plece imediat, cu Nedu. În oraşul de pe ţărmul mării, nevasta şi ibovnicul vor închiria o prăvălie sau se vor pune în legătură cu grecii din port, să afle printre ei un viitor tovarăş de negoţ. Tino va rămâne în Bucureşti cu Neicu, să desfacă simigeria, să vândă sacii de făină şi lemnele, rafturile şi cărămizile cuptorului, mobila, tăvile şi lopeţile.

După o săptămână, vor veni şi ei la Constanţa, unde – bătrânul era convins – vor începe în adevăr o viaţă nouă, norocoasă, plină de belşug şi luminată de dragoste.

— Aşa facem – se hotărâse Maro – luăm primul tren.

Vestea unei plecări aşa de grabnice, spre un oraş de departe, o întristase pe Salomia.

— Simt, ştiu că e bine să ne despărţim, eram sigură, după spovedania pe care mi-ai făcut-o, surioară dragă, că n-o să mai putem rămâne, prea mult una lângă alta – suspinase ea – da' nu bănuiam c-o să te duci aşa de departe şi aşa de curând. Ar fi fost bine, drăguţo, să mai stai. Mi-ar fi plăcut să te ştiu aici, undeva în Bucureşti, în altă mahala dar aproape, mai aproape de mine, să pot să trimet pe cineva, din când în când, să vadă ce mai faci, dacă ai nevoie de ceva sau eşti bolnavă…

Adevărul ţipase în ea, cu întâia lacrimă.

— Oricum ai fi, oricum aş fi, suntem surori!

Maro abia dezlipi buzele, cu o linişte evident impusă.

— E mai bine să plec – cât mai curând şi cât mai departe…

Erau inutile suspinele şi ar fi fost de prisos orice stăruinţă.

Fane a vorbit calm dar destul de răspicat, pentru amantă.

— Las-o să plece! Noi nu mai plângem! Cu soarta nu se ia nimeni de păr şi n-o s-o înduplecăm tocmai noi, cu o biată lacrimă… Ea o să plece şi – cu asta – am isprăvit cu noi, cu întristările şi cu plânsul. Da' mai e cineva. Ar fi frumos şi mai ales creştineşte, să nu-l uităm…

Se oprise lângă fotoliul în care se îngropase Maro, cu ochii în pământ. Nu ştia cum să-i spună, în cuvinte puţine, ca în pragul oricărei plecări, ce durere va lăsa în urmă, ce dramă o să se petreacă într-un suflet uitat de surori.

— Acum, când destinele au fost hotărâte şi nu ni le mai poate schimba nicio putere din lume, am să vă spun şi am să vă rog şi eu ceva. Nedu e tânăr şi n-o să mi-o ia în nume de rău, iar tu eşti femeie – frumoasă şi femeie – şi sunt sigur că ai să mă înţelegi. Afară de noi patru, a mai fost cineva prins în hora asta blestemată, cineva pe care suntem datori să-l ferim de o lovitură prea crudă.

Fane nu-şi putuse stăpâni glasul, vorbind de Ivan. Nu avea timp şi-ar fi fost de prisos, acum, să-i povestească întreg romanul. Maro era rugată numai să nu uite că rusul o iubise doi ani, mut şi că pătimise, tot atât de mut, pentru ea, pentru suferinţa sau numai pentru presupusa ei suferinţă din nopţile cu scandal. Oricum, era o dragoste la mijloc, o nefericire pe care adorata era obligată s-o răscumpere cu un surâs, cu un cuvânt de mângâiere şi de încurajare în acelaşi timp, ca să i se pară lui despărţirea cât mai uşoară.

— Mâine sau la noapte, când o auzi că ai plecat fără veste, fără să-i spunem, ar bănui că totul a fost pus la cale, că eu şi Salomia l-am

trădat şi nu vrem, nu vreau să-mi încarc sufletul cu durerea lui, cu...

Îşi muşcase buza şi tăcuse, cu pleoapele lăsate repede peste ochii împăienjeniţi de tristeţe. Amanta îl vedea pentru întâia oară plângând.

Frumos şi tânăr, cum spusese puşcăriaşul tot aşa de frumos din Cotroceni, deci de două ori dator să fie bun şi înţelegător, Nedu se înduioşase mai mult de lacrimile lui Fane decât de soarta lui Ivan. Oricum, o asigurase pe Maro că gospodin e un om tare cumsecade.

— Nu mă sinchisesc eu acum de dragostea lui, da' ştiu că – în fiecare noapte – după zavera din odaia stăpânilor, cânta de-mi sfâșia şi mie inima, că nu ştiam de ce cântă…

Cinstit, ilfoveanul spusese adevărul aşa cum îl simţise: el recunoscuse că batiuşca e un om cumsecade, dar nu-l interesa durerea lui, din moment ce-i era ibovnica la mijloc – aşa cum îl întristase cântecele lui, pentru că nu ştia de dragul cui suferă...

— Bine, să-l chemăm – se indurase Maro, în cele din urmă – poate că am să-l fac şi pe el să mă urască...

Nu era o ameninţare pentru Ivan, în surâsul – acelaşi surâs provocator, plin de amărăciune şi dispreţ – înţeles numai de Salomia.

— Cine te urăşte – se încruntase stăpâna caselor, din nou dispusă de ceartă, după ce-şi plânsese toate lacrimile – de ce ai spus că ai să-l faci «şi pe el să te urască»? Ai mai făcut oare pe cineva, aici să... te urască şi pe cine? Acum, că ne despărţim nu mai avem ce să ne ascundem, poţi să vorbeşti mult mai limpede.

Sora de la Candia n-a răspuns. Sta nemişcată în fotoliu, cu palmele una peste alta în poală şi ochii închişi. Începuse să nu mai facă parte din lumea ce o înconjura. Sunetul, eliberat, i-o luase înainte, spre ţărmurile spălate de spuma valurilor...

Ivan nu ştia ce se întâmplase.

Cântând, deschisese poarta cu umărul, strângând la sân papucii de atlas înfăşuraţi în jurnal şi urcase scările uşor, sprinten. Era aşa de convins că Salomia îl chemase să-i comunice o veste bună – o singură veste bună: căsătoria cu Maro – că nu observase trăsura aşteptând la poartă, cu sluga pe capră şi nici nu se întrebase al cui o fi şi cine avea să plece cu geamantanul cu care cobora Nedu pe umăr, în timp ce el urca spre salon.

Flăcăul îngânase, râzând în el şi privind – oprit pe o treaptă – în urma rusului, o glumă răutăcioasă.

Ivan nu-l auzise.

Acum nu-l mai interesa nimic. Era la doi, la un pas, de fericirea ce-l aştepta, spre care venise fugind, cântând, orb şi surd pentru tot zbuciumul vieţii – viaţa pe care o lăsase în stradă, lângă trăsură, ca pe-o cerşetoare murdară şi obraznică.

Urcase câte trei trepte odată, dornic să ajungă mai curând, să audă – cu o clipă mai devreme – ştirea minunată.

Salomia, însă, îl întâmpinase în prag, palidă, cu ochii plânși. Fane îi strânse mâna mut, ocolindu-i privirea, vădit emoţionat. Gospodin a presimţit că se petrecuse ceva neobişnuit. Cu repeziciune de fulger, i-au trecut prin minte cele două imagini de afară: trăsura de la poartă, cu sluga pe capră, ca un cioclu şi ilfoveanul coborând cu geamantanul, ca un sicriu de copil pe umăr. Cum nu ştia ce să facă mai întâi: să întrebe cine pleacă sau să sărute mâna femeilor, cu ceremonialul cunoscut, rusul rămăsese în picioare, lângă uşă; cu ochii în pământ, rupând fâșii din jurnalul în care împachetase papucii de atlas.

A urmat, pentru toţi, o clipă de tăcere apăsând umerii: cu tavanul, cu acoperişul şi cu cerul tot, nevăzut şi imens.

Maro urmărise, atentă, orice mişcare a cârpaciului din casa cu nebuni, mirată, înduioşată parcă de stângăcia lui de urs copilăros. In adevăr, ascultase şi ea, după fiecare scandal, cântecul ca o durere strigată în noapte şi întrebase, nu fără înfiorare, ce suflet neînţeles, fără noroc, poate singur pe lume, nu-şi află odihnă şi împăcare nici sub pologul înstelat al slavilor.

Privind uneori, prin ţesătura perdelelor, la mărul înflorit din uşa atelierului, ea aşteptase să vadă pe cineva şi nu ştia pe cine, apropiind totuşi în gând taina copacului cu coroană albă de misterul inimii fără astâmpăr şi fără cuib, cu spovedania în cântec.

Acum, când aflase adevărul, ea zâmbise – cu ochii umezi – visului de dragoste ce-i zburase doi ani, ca un flutur, în jurul frunţii.

— Îmi pare rău, gospodin Ivan, îmi pare nespus de rău…

Maro muzicalizase cuvintele, fără un înţeles anume lămurit în gând. Nu ar fi ştiut să spună dacă regreta numai că lasă o rană în sufletul omului, ce o binecuvântase în suferinţa lui mută, sau se întristase că nu mai era posibil o întoarcere din drumul ce şi-l alesese singură. Vădit tulburată în momentul când îl văzuse intrând, ea simţise, cu inconştienţa animalului tânăr şi vibrând de neastâmpăr, că rusul ar fi putut fi mirele visat, în care să psalmodieze duhul vrăjitoresc din simigiu şi tinereţea clocotitoare din Nedu. De ce, atunci, nu o ascultase pe Salomia, de ce nu aşteptase să-l vadă pe Ivan, mai înainte de a se hotărî să plece cu Tino şi ilfovenii la Constanţa, de ce sugruma în ea îndemnul puternic de a rămâne lângă gospodin? Nu afla niciun răspuns. Fane spusese: «cu soarta nu luptă nimeni, nu o îndupleci cu o lacrimă şi nici n-o răstălmăceşti cu un răspuns ce poate să nu spună nimic, la urma urmei». Maro nu se mai îndoia că plecând spre oraşul de pe malul mării asculta o poruncă implacabilă: încă nu-şi împlinise destinul alături de grecul uscăţiv, nu sorbise toate amărăciunile sau nu culesese, de pe ramura cu întâile daruri ale vieţii, toate florile grele de soare şi primăvară. Robită acestui destin crud pentru orice durere omenească, era nevoită să-şi sfărâme visul ce începuse să se înfiripe şi să sângere inima cârpaciului sub pasul pe care o să-l facă – plecând –

cât mai uşor…

Sora de la Candia n-a mai avut timp să ascundă lacrima ce-i tremura în gene, mare în limpede.

— Iartă-mă gospodin, acum, când stăm pentru prima dar nu şi ultima oară unul lângă altul, iartă-mă că te fac să suferi fără voia mea…

Tresărit, Ivan îşi adunase privirile de pe covor şi le ridicase, cu pleoapele grele de toată şovăiala gândului nelămurit încă, spre Maro, ca să le mute apoi, nedumerit, întrebător, la prietenii amândoi. Fane, însă, îşi rezemase capul de pervazul ferestrei şi se uita afară, tăcut, poate fără să vadă. Salomia a făcut un efort să surâdă, a vrut să spună ceva dar i-au tremurat buzele.

Rusul era sigur, acum, că se apropie de o nefericire. Vestea rea plutea în atmosferă, o citise pe figurile celor doi amanţi, cari continuau să păstreze un mutism ce i se. Păruse diabolic şi în ochii prea limpezi şi prea buni ai grecoaicei. În adevăr, ea spusese că stau pentru prima dată dar nu şi pentru ultima unul lângă altul, dar Ivan nu tresărise, pentru că nu înţelese sau i se păruse că nu era nimic de înţeles în aceste cuvinte. Sensul trecuse pe lângă el sau se izbise în el şi se prăbuşise, alături, ca o pasăre ameţită.

Laş în faţa primejdiei ce se apropia, se prinsese cu mai multă disperare de gândul că Salomia îl chemase ca să-i spună o veste bună, că prezenţa lor în salon nu avea alt rost, pentru că alt rost – în logica lui din momentul acela – nu exista şi nici nu ar fi putut să existe. La început nedumerit, acum vădit indispus, obosit, enervat de atitudinea lui Fane şi a ibovnicei lui şi chinuit de ochii mari şi limpezi, prea mari şi prea limpezi, cu cari Maro continua să-l învăluie tăcută la rându-i şi misterioasă, el smucise capul în sus, cu un gest de voinţă şi de regăsire în sine şi se hotărâse să se aşeze pe un scaun şi să aştepte câteva minute, o oră, oricât, până se vor convinge ceilalţi că farsa lor sinistră nu mai poate fi împinsă mai departe. Maro, însă, îi făcuse semn să se apropie. Îl aşezase în fotoliu şi rămase în picioare, în faţa lui, îi prinsese tâmplele în palme şi-l privise lung, cu dragoste, cu neţărmurită şi întristată dragoste.

— N-am să te uit, n-am să te uit niciodată, gospodin! Ai fost bun cu mine ca un frate, m-ai plâns ca un logodnic şi m-ai dorit ca un mire. Îţi mulţumesc şi-mi pare rău, gospodin, îmi pare nespus de rău…

Ivan o ascultase nemişcat şi se uita la ea cu ochii mari şi aiuriţi, ca un copil speriat pentru că nu înţelege ce se petrece cu el. Fane, care trăise odată o despărţire tot aşa de dureroasă, nu şi-a mai putut stăpâni plânsul. Salomia îl trecuse în altă cameră, să-i aducă aminte de ce spusese: «nu se ia nimeni de păr cu soarta şi nici n-o înduplecăm cu lacrimă sau cu un suspin»…

Maro se transfigurase, vorbind. Tremurând, lipită stăruitor de rus,

ea îi apăsase capul pe sân, să-i simtă batiuşca zvâcnetul plin al cărnii şi poate să-i asculte inima ce nu mai putea, în momentul acela de neaşteptată întâlnire a sufletelor, să mintă.

— N-am să te uit, n-o să mai pot să te uit – îngânase, ca o mărturisire sub aripa morţii şi ca o poruncă de dincolo de ea – m-ai robit şi mi-ai înveninat sângele cu o dorinţă ce n-o să rămână neîmplinită. Am simţit, în clipa când te-am văzut intrând pe ușă, ca o dogoare în sânge şi am înţeles că ne căutăm de mult şi că ne vom mai întâlni acum, sau în altă viaţă ne vom mai întâlni! Am să te chem şi – plângând am să te aştept, să lămurim împreună, cu toată patima, cea din urmă şi cea mai sfântă taină…

Sărutul ei, ca o frunză de muşcată apăsată pe gura unui mort, îi pecetluise sufletul lui Ivan cu semnul unei nefericiri ce nu iartă în pragul mormântului – semn prin care Maro însăşi se condamnase…

Târziu, când a auzit trapul cailor de la trăsură în pietrişul drumului şi au înţeles că sora vitregă s-a dus – plecase, în adevăr, fără un cuvânt de adio cel puţin – Salomia şi Fane, precipitaţi în salon, l-au găsit pe gospodin încremenit în fotoliu, desfigurat de o durere pe care nu mai avea glas s-o spună şi cu ochii mari, de o strălucire inumană, pierduţi în neantul ce i-l căscase în faţă, haotic, albul cu flori şi ghirlande ale tapetului.

Rusul rămăsese cu braţele încrucişate strâns la piept, peste peticul mototolit de jurnal din care Maro luase papucii de atlas. Pe obraz îi luneca o singură lacrimă şi nu a lui – picurată, la despărţire, din geana ca o aripă de flutur a surorii vitrege.

Fane a şoptit înfiorat, în tăcerea salonului:

— A trecut un suflet mare, pe lângă noi şi l-a luat pe aripi şi pe gospodin.

Ivan era, în încremenirea lui de chip cioplit în piatră, surd şi orb.

SUFLETE CU RUFELE MURDARE

CAPITOLUL XXX
Mierla şi cucul gălbior

După întâmplarea cu nevasta şi portarul de la gară, Gore plecase de acasă buimac, clătinându-se pe lângă ziduri şi hotărât să nu se mai întoarcă.

Fără să aibă curajul să-i povestească păţania, Safta l-a trimis pe Paler să-i caute şi să-i aducă omul, iar slăbănogul umblase două nopţi şi fără folos, prin coridoarele gării, în vermina peroanelor şi prin cârciumile din împrejurimi, să-l afle pe fostul camarad de cazarmă şi să-l roage – cum îl învăţase ţiganca – să nu mai facă «pe disperatul, că şade ruşine de lume», altminteri.

Gore, însă, intrase în pământ.

Hamalii, întrebaţi, ridicaseră din umeri, iar domnul Stârcu – de care turnătorul se apropiase, într-una din seri, plin de amărăciune, să-i spună că el nu mai înţelege nimic sau că nu şi-a crezut prietenul aşa de neserios încât să-şi ia câmpii, din senin – îl gonise fluturând palma la el, de departe şi ameninţând.

— Fugi, fugi d-aici, haimana – că te dau afară şi pe tine…

Spaima ce-l cutremurase, în momentul când se pomenise cu Gore în prag, desfigurat de furie şi gata să-l frângă în mâini, îi întipărise domnului Stârcu în minte fraza cu care îl reduse pe soţul încornorat la tăcere. Rămăsese convins, de atunci, că «haimana» şi «te dau afară» sunt cuvinte vrăjitoreşti, pline de o forţă magică al cărei mister numai el îl aflase. Se bănuia invincibil, de câte ori le pronunţa.

Paler se oprise nedumerit, cu capul împins înainte de gâtul subţire, cu trupul ca un arc şi picioarele frânte de la genunchi. Nu se aştepta la o primire aşa de puţin amicală din partea naşului, căruia îi numărase de atâtea ori spatii peste umăr şi-i scrisese tablele de la tabinet, cinstit, cu plaivazul muiat bine pe limbă şi apăsat stăruitor pe hârtie, să nu mai aibă nimeni un motiv de ceartă.

— Na, ăsta ce-o mai fi având cu mine – se întrebase el, întors în loc şi mutat de lume de colo până colo, în forfota de la intrarea peronului – că nu-i făcui nimic, păcatele mele! După ce că umblu de două nopţi, ca un vardist, după o haimana ca Gore, mă mai ia şi el cu «fugi», cu «haimana» şi cu «te dau afară». Mare scofală dacă mă dă afară, c-am ajuns să scuip rugină şi să ronţăi cărbuni în măsele, de când m-au băgat în iadul de la turnătorie, el şi cu Safta, sări-le-ar…

Demn, în revolta lui sinceră de amic jicnit fără niciun motiv, şi-a readus capul în poziţia normală, a întins picioarele, şi-a destins trupul şi a plecat spre ieşire, bombănind şi înalt, bălăbănind mâinile şi târşâind potcoavele de la cizme pe cimentul de pe coridoare, cu un dispreţ demonstrativ pentru Stârcu şi pentru toată gara lui, pe care –

în momentul acela de nestăpânire a gândului şi de necaz clocotind lăuntric – o blestemase s-o vadă cuprinsă de flăcări, ca să scape oraşul de hamali, de portari şi mai ales de tren – animal hidos ce trecea de două ori pe noapte prin bariera Regiei, urlând asurzitor şi scuturând coşmeliile Salomiei din temelii, ca să-i sperie lui somnul puţin şi trudit, de turnător cu sufletul plin de funingine.

— Gata – se hotărâse el, plecând spre Basarab – asta e ultima dată când mai umblu după nebun. Dacă-i place ţigăncii! Dacă nu, să tocmească un vardist să-i caute omul! Nu mai pot. Ziua la muncă, seara pe drumuri şi pe unde umblai, numai pui de pupăză…

Acasă, povestind ţigăncii scena surprinzătoare de la gară, se bătuse cu pumnii în cap şi blestemase ceasul rău ce-l apropiase de ea şi i-o făcuse ibovnică.

Sosise, pentru cei doi amanţi, ora mustrărilor de conştiinţă şi a incriminărilor reciproce.

Convins că Gore plecase în lume de disperare, aflându-le isprava, turnătorul a plâns şi a blestemat-o porcos pe Safta, pentru că se urcase peste el, în pat şi-l silise să-şi înşele fostul camarad de cazarmă.

— Tocmai eu, fă – se jelise vinovatul – tocmai eu să-i fur nevasta! şi încă ce nevastă! Că m-a cules de pe drumuri, ca un milog – că mi-a dat culcuş şi-o fiertură şi m-a omenit ca p-un frate iar eu, în loc de mulţumim «dumitale, vere», am fost porc, ticălos de porc: i-am necinstit obrazul şi l-am gonit din casă, din casa lui.

Paler plânsese la fel şi în prima noapte.

Gore avusese, în ultima săptămână, o purtare ciudată. Slăbănogul trecuse, îndeosebi în Duminica Floriilor, prin răcorile morţii. Toată după-amiaza, stând în sală, frânt de mijloc şi cu tâmplele prinse în pumni, el numărase paşii omului ce se plimba prin casă oftând şi lipăind papucii.

Bărbatul se apropiase de câteva ori de el, cu intenţia precisă – bănuia – să-l prindă ca pe un ticălos de păr, să-i ridice fata din palme şi să-i strige, scuipându-l cu dezgust între ochi «ştiu, nu te mai ascunde, ofticosule, că ştiu tot»! Tresărind, strâns în el de spaimă ca o gânganie, când îl simţea pe hamal mai aproape, îşi închinase limba în gură şi aştepta un singur cuvânt sau numai un semn al tovarăşului înşelat, ca să cadă în genunchi şi să-i spună, fără înconjur, cum se întâmplase mascarada.

Recunoscând, după mărturisire, că e vinovat, se hotărâse să-l roage pe Gore să-l omoare fără milă, că viață sau moarte pentru el, de atunci încolo, o să fie totuna.

Hamalul, din fericire pentru amândoi sau numai pentru Safta, nu întârziase prea mult lângă el. Auzindu-l cum se depărtează, cu ştiutul lipăit de papuci peste pragul dintre sală şi odaia mare, Paler ofta

adânc, în egală măsură fericit că scăpase de păruială şi trist că spovedania ce i-ar fi luat povara de pe inimă, se amâna pentru cine ştie când…

Scena cu barda, pe care el singur o pusese pe masă, ca un început de împlinire a destinului, îl obsedase toată noaptea.

— Are să mă omoare – se înfiorase slăbănogul, în întuneric – să vezi că are să-mi facă de petrecanie! La urma urmei – se resemnase el – mare scofală c-o să urce dealul, la balanga-balang, o scârbă de turnător ca mine! Ducă-n mama dracului de noroc. Porc am fost, ca un porc am să mor, cu beregata sângerată de tăiş.

Oricum, n-ar fi vrut să moară ca un păgân, fără luminare şi fără spovedanie. Trebuia să-l convingă pe Gore că-i rămăsese, În adâncul inimii, credincios. Isprava cu Safta se întâmplase fără voia şi fără ştiinţa lui. Povestind, ar fi stăruit asupra fiecărui amănunt al neruşinării, convins că numai aşa va descoperi şi va pune adevărul în plina lui lumină.

Dacă spui ce s-a întâmplat – intenţiona el să-şi înceapă mărturisirea – n-o fac ca să scap de moarte. Mă spovedesc matale numai ca să înţelegi ce-a fost vis şi ce-a fost ticăloşenie în mine, fiindcă vreau să mă duc la Maica Precista numai cu tainul meu de păcate şi să pătimesc, cum mi-o fi scris, numai pentru el, adică pe bună dreptate – c-o fi un pic de dreptate în cer şi pentru mine…

Paler visa într-o noapte – nu trecuseră mai mult de trei săptămâni de când îl găsise Gore în pustiul peronului – că e la țară, în luncă, hoinărind cu Truda, fata văcarului, o codană cărnoasă, proastă şi pofticioasă. El o prinsese de mijloc. Ea îl înşfăcase de păr. Amândoi se rostogoliseră în iarbă – ispita cu ochii mari la cer şi pulpele deschise larg iar slăbănogul cu fruntea în pământ, abia răsuflând şi cu mâinile prinse în două smocuri verzi, cu întâia încordare a trupului. În spasmul visului, însă, el se trezise întins pe marginea patului şi respirând greu, cu o matahală albă aşezată pe pântec, săltând şi apăsându-şi cărnurile rotunde, încinse cu cea din urmă, mai îndelungă şi mai sălbatică zbatere.

Aiurit un moment, rămăsese cu privirile holbate în întuneric şi se întrebase dacă nu-i şi acum pradă măscărilor din somn dar – în locul covorului de iarbă – simţise sub palme, curând, preşul pe care-l ştia întins pe pat. Trupul din luncă şi plin, de codană zvârlugă, cu miros de fân în păr, nu semăna cu matahala transpirată din clipa cu spaime a deşteptării.

Dezmeticit, şi-a dezlipit cu greu buzele arse de febra întâmplării misterioase şi a întrebat, cu sfială, aproape plâns:

— Cine fuse?

Nu era nimeni în sală şi nu i-a răspuns nimeni…

Gore, în odaia mare, sforăia.

Convins că totul nu fusese altceva decât un vis rău, turnătorul îşi ştersese pântecul cu poala cămăşii, îşi închinase perna şi se culcase, nu mai înainte de a scuipa de trei ori spre uși, bătând cu vârful limbii între buzele strânse, ca şi cum ar fi suflat într-un muștiuc de goarnă – ca să nu-l mai frământe altădată şi tot aşa de murdar, poftele cărnii şi ismele întunericului.

Mascarada, însă, se repetase şi a doua noapte, de astă dată fără Truda şi fără luncă.

Deşteptat din somn şi înţelegând imediat cum stau lucrurile, el prinsese matahala de umeri, să nu mai fugă şi o răsturnase în pat, ca s-o recunoască. Descoperită, ţiganca îi astupase gura cu palma şi trăgându-l smucit peste ea, îl îndemnase cu zvârcolirile trupului şi cu şoapta.

— Taci, că Gorică e de sirvici! Nu mai fi prost, nu face pe cârpa cu mine, că mă vezi cum fierb şi-ţi scot ochii dacă mă mai morfoleşti aşa, fără spor şi fără saţ.

Buimac, cu toate gândurile risipite de animalul ce se ridicase şi poruncise în el, slăbănogul s-a dăruit visului scârnav ce abia atunci începuse, în sala pe care o crezuse luncă şi strângând cu amândouă mâinile, în locul smocurilor de iarbă, preşul ghemuit sub umerii Saftei. Ca un bou în jug, la plugul ce avea să răstoarne brazda adânc şi ascuns, fără popasuri, el înfipse capul, cu gâtul încordat, între sânii ţigăncii, flăcău şi scrâşnit. Nu uitase, însă, să mângâie cărnurile de sub el cu numele păstrat în suflet şi drag: Truda…

În zori, după ce căzuseră unul lângă altul, peste plapumă, potoliţi şi extenuaţi, Paler şi-a trecut braţul pe frunte, să adune broboanele de sudoare şi a întrebat, modest şi suspinat:

— Cum a fost?

Turnătorul vrea să afle cum şi de ce venise femeia peste el, în prima şi în noaptea următoare. Era curios să cunoască motivul şi preliminările aventurii ce împrumutase, pentru el – după ce trecuse furtuna şi adormise bestia dorinţii – proporţiile unei catastrofe.

Safta i-a spus o poveste simplă, în câteva cuvinte fireşti.

De când se mutase la hamal în casă, slăbănogul dormise dezvelit. Ţiganca îi admirase, de câteva ori şi tăcută, chinuită de pofte, ispitele nici în somn astâmpărate. Când n-a mai putut să reziste diavolilor mici şi răscoliţi în ea de obsesia pântecului ce-o chema zvâcnind şi superb, s-a prelins – tremurând – de sub plapumă şi de lângă bărbat şi s-a apropiat de patul chiriaşului, să încerce cu trupul lui neadormit pentru dragoste, ceremonialul profesional oficiat în tinereţe cu chefliii pătimaşi pe cari-i imobiliza pe un scaun, în camera separată a unui local, ca să se aşeze apoi, cu fusta răsfrântă şi râzând, în poala lor, sub ochii complici şi orbi ai lăutarilor ce cântau anume, pentru jocul erotic şi inedit al frumoasei lor stăpâne, o sârbă din ce în ce mai

îndrăcită, după ritmul dat de corpul săltat, apăsat şi uneori răsucit pe axa cu toată flacăra albă sorbită în final, o dată cu acel tremolo epilogal şi grav pe care-l executau numai ciocănelele ţambalului şi contrabasul, în timp ce vioriştii piculinizau, pe coarda subţire, un fel de ciripit paradiziac.

— Tu eşti de vină – oftase Safta, plecând de lângă Paler, s-o găsească bărbatul în pat, când s-o întoarce de la gară – tu ai fost nemernic, ofticosule, c-ai dormit gol.

Surprins că ţiganca aruncă pe umerii lui toată ticăloşenia, deşi singurul lui păcat era c-o visase pe codana văcarului şi revoltat de lipsa de cavalerism a ibovnicii negre, ce ameninţa să-i cadă pacoste pe cap, flăcăul s-a ridicat în cot şi a ţipat:

— Scroafă, mâine să nu te mai prind peste mine, că te spun lui Gorică!

În ciuda acestui avertisment, însă cu toate mustrările de conştiinţă de peste zi, el o aşteptase şi a treia noapte, perpelit de dorinţă şi tremurând, iar Safta venise cuminte şi caldă, mută şi meşteră, să repete jocul, de astă dată în ritmul de contrabas din sforăiturile soţului cu somnul trudit.

Aventura continuase de atunci, ziua cu mustrări de conştiinţă pentru slăbănog, noaptea cu încleştări şi figuri inedite din repertoriul vast de coregrafie erotică al profesionistei de odinioară, până în după-amiaza când năvălise Gore în casă, fără veste, să caute pe sub pat, prin garderob, pe după uşi şi dincolo de perdele, cu furia clocotind în pumni şi în ochii ascunşi sub sprâncenele groase.

— Ştie, a aflat – plânsese cineva în Paler, vinovat şi cu spaimă, când i-a spus ţiganca isprava hamalului – ne-am dus, o să ne omoare!

Safta încercase inutil să-şi convingă ibovnicul că nu era nimic serios, din moment ce soţul nu spusese încă de ce venise de la gară. Ea pledase, cu încăpăţânare, pentru versiunea lansată, în primul moment, de cumetrele din sobor. Gore uitase un act sau o ţidulă ori pierduse ceva pe drum, portofelul sau tabachera şi venise, supărat cum e omul la pagubă – mai ales că găsise casa plină de vecine – să ia alţi bani, sau să caute taşca de tutun pe care-o păstrase, amintire din anii de cazarmă, între rufe, în cutia mare a garderobului. Speranţele ei însă, au fost repede spulberate şi tocmai când se aştepta mai puţin: într-o după-amiază de sărbătoare. Tăcerile bărbatului, uitătura lui piezişe, vorbele în doi peri şi puţine cu cari le sfredelise inima, o convinseseră – în cele din urmă – că bănuiala slăbănogului e întemeiată.

Acum era sigură că Gore ştie tot. Fireşte, nu ar fi fost acesta un motiv să se lamenteze, ca amantul cu frigul morţii pătruns în oase. Ţiganca nu dezarmase. Aştepta furtuna, gata să se prindă cu dinţii, cu mâinile cu toate tentaculele sufletului, de o unică şi sigură barcă de salvare: negarea! Nu ar fi fost nimic mai uşor decât să plângă şi să jure

pe viitor şi pe morminte, pe noroc şi pe odihna morţilor, că ea nu ştia şi nu văzuse nimic. Cum nu era înlăturată surpriza ca slăbănogul să-şi recunoască vina în faţa hamalului, Safta – făcând un apel disperat la fantezia cu care, de atâtea ori, inventase şi explicase viaţa altora – adunase argumente suficiente şi destul de tari ca să-l convingă pe bărbat că Paler ar fi nebun sau – în cazul cel mai bun – vândut duşmancelor: fetele de la bordel…

Cinstit, turnătorul se resemnase să moară.

Adormise târziu, în noaptea de duminică, sigur că n-o să mai vadă lumina soarelui şi cu tot plânsul, pe care-l adunase în el gândul apropierii de moarte, topit într-o singură lacrimă, uitată în gene, mare, luminoasă, ca o candelă de veghe aprinsă de suflet şi pentru zborul lui din urmă şi se deşteptase, în zori, surprins şi fericit că scăpase de bardă, că mai avea cel puţin câteva ore de viaţă.

— Nu m-a omorât – se bucurase slăbănogul, stând pe scăunel, la gura maşinii, cu palmele lipite între genunchi – simte şi el că n-ar fi drept să mă ucidă mai înainte de spovedanie. Asta e: să-i spui că, în fundul inimii, cu toată destrăbălarea în care m-a împins nevastă-sa, eu i-am rămas prieten credincios…

O primă dovadă că-i rămăsese, în adevăr, credincios şi prieten, fusese cafeaua ce i-o dusese la pat, o dată cu tabachera. Din ceaşca plină se ridica, în aburi sufletul lui cinstit, strepezit de necazuri şi plin de toată zgura iadului din atelierul de turnătorie, dar curat, iubitor şi peste măsură de trist, pentru tot ce se petrecuse fără îndemnuri şi fără voia lui.

La fabrică umblase toată ziua buimac, frământat de întrebări şi se întorsese, seara, cu pasul mare şi sigur, hotărât să-i spună hamalului ce şi cum a fost cu ţiganca şi cu Truda, ca să scape o dată de mustrări, să nu mai simtă în jurul gâtului laţul tot mai strâns al privirilor lui piezişe şi al tăcerilor prea pline de înţeles.

Acasă, însă, o găsise numai pe Safta, urcată în vârful patului şi îmbufnată ca o stăncuţă bolnavă, legată la cap cu felii de cartof şi oftând des, adânc, molipsitor.

Era după isprava cu Stârcu.

— Nu ştiu ce-i cu Gorică – minţise ea plângând sincer – că stam cu el la masă, adineauri şi-o dată-l văd că-şi ia şapca, zice: «plec în lume, fă Safto» şi-a plecat…

Paler a făcut ochii mari, încremenit un moment pe scaun, apoi s-a lovit cu amândoi pumnii, o dată şi puternic, în piept şi a căzut mototol, pe pragul dintre sală şi odaia mare bocind, ca o cumătră în Vinerea Mare, la cimitir.

— Cum să nu plece, sărăcuţ de maica lui, când ne aflase mârşăvia? Safto, fă, meşteră la cântec şi în dragoste, usca-ţi-s-ar sânii pân-o face gospodin rusu papuci de moarte din ei, cum ne-ai mai mâncat tu

norocul la amândoi! Gore, frăţioare, plecaşi În lume, vericule, că n-ai avut inimă să mă omori! Mă lăsaşi în casa ta, cu cioropina ta, ciuguli-i-ar ciorile, puiul roşu-al cucului.

Inima ţigăncii era pusă la mare încercare.

Un moment ea se gândise că ar fi mult mai bine să-i mărturisească slăbănogului aventura cu Stârcu, fără ocol şi fără tremur în glas. Prin această mărturisire l-ar fi convins uşor că zbuciumul lui de până atunci nu avusese niciun rost, cum fără rost îi era şi plânsul de acum, deoarece Gore nu-l bănuise şi nici nu plecase în lume din cauza lui şi n-ar fi fost exclus să şi-l facă complice, alături de naş şi împotriva soţului încornorat, pe care – prin orice mijloace – erau datori să-l convingă că mascarada de la gară fusese o părere sau o glumă, dacă nu cumva o minciună, o goală şi neruşinată minciună scornită de surorile două, duşmance şi târfe, cum le ştia toată mahalaua.

Planul era în adevăr bun. Fusese experimentat cu succes, în câteva împrejurări la fel, cu ibovnici proşti.

Ţiganca, însă, se îndoia de bărbaţi şi mai ales de Stârcu, om serios şi niciodată dispus să se amestece unde nu-i fierbe oala. Insul cu uniformă de postav o avertizase din vreme şi cavaler, demn şi convins.

— Ascultă, fă Safto, acu' că-mi eşti fină, n-am ce zice, ne putem drăgosti în lege, cum mi-o place şi cum ţi-o pofti inimioara şi neică, mai ales, până-n pânzele albe, că o viaţă avem, da una s-o ştii de la mine, fă: de-o fi la o adică, să miroasă ceva bivolul de Gore, pe mine să nu mă bagi în daravelă şi în tărâţa porcilor, că zic, neică, nu ştiu, n-am văzut! Asta, fă Safto, fiindcă una e să am de-a face cu tine, că te ştiu de când erai – ca să zic aşa – artistă şi alta e să fiu prins cu musca-n lapte de un nepricopsit de hamal – eu, care sunt cineva în gară şi i-am dat pâine să mănânce.

Ori, fără concursul asigurat al naşului, fosta cântăreaţă risca să rateze planul. Dacă portarul de la gară se voia cu tot dinadinsul om serios, Paler era, dimpotrivă, copilăros, aşa de copilăros că ar fi fost în stare să se supere, ca un prost, aflând că iubita cu garoafă mai avusese un ibovnic, ca şi cum – filosofase ea – pierzi ceva dacă, în puşculiţa în care aduni tu băncuţele fierbinţi ale dragostei, mai aruncă şi altul, când poate şi după puteri, câte un gologan de aramă.

Safta a simţit pentru prima oară, că-i urăşte pe bărbaţi. Se convinsese, în sfârşit, că toţi se poartă cu femeile ca porcii, profitori şi laşi, când nu sunt nebuni ca Gore sau miorlăiţi ca turnătorul.

Slăbănogul, îndeosebi, o revoltase. Specimenul cu muzicuţă şi lacrimi continua să se bată cu pumnii în piept şi să se lamenteze că-l înşelase pe binefăcător şi-l gonise din casă, de la masa lui, de sub acoperişul şi din plapuma lui, mai ales de lângă nevasta lui. Ţiganca îl privise o clipă, cu dispreţ şi se Întrebase, amintindu-şi nu fără furnicare în carne, de nopţile neuitate petrecute în braţele flăcăului cu

ispita trupului triumfală, cum poate fi o brânză aşa de bună intr-un burduf de câine pricăjit.

Exasperată, în cele din urmă, că Paler nu are de gând să termine cu bocetul, ea şi-a smuls legătura cu feliile de cartof de la cap, a sărit din pat şi-a început să se plimbe prin odăi, plângând la rându-i şi rupându-şi cămaşa, disperată că mult iubise şi mult muncise în viaţă şi n-avusese noroc de un ibovnic aşa cum îl visase.

Speriat de accesele ei neaşteptate de deznădejde, flăcăul uitase cu desăvârşire de necazul şi de lacrămile lui.

Safta ştia să plângă convingător şi original. Lega nu fără rost, bocind, toate frânturile de cântece triste, rămase în amintire din anii de glorioasă carieră, reuşind astfel să-şi spună durerea în stihuri – o nefericire de mierlă străină pe lume, cu singura mare deosebire că mierla poetului anonim avea «un frăţior, pe cucul cel gălbior», pe când mierla cu clonc, din casa cu nebuni, era singură-singurică…

Prost şi sentimental, Paler fusese uşor înduioşat şi repede convins că e dator să joace, în greul impas în care se aflau, rolul cucului gălbior şi plecase, flămând şi după treisprezece ore de muncă în infernul cu fum şi metal topit, să cutreiere străzile şi cârciumile, ca să-i afle urma celui dispărut şi să-l aducă la cuibul mierlei cu ţâfna ispitelor nocturne.

Umblase mult şi fără niciun folos şi se întorsese, după praftoriţa pe care i-o trăsese portarul de la gară, cu o dovadă în plus că Gore fugise în lume din pricina lui.

Slăbănogul era sigur, deşi contrazis de Safta, că hamalul îi spusese naşului de ce şi din cauza cui şi-a părăsit casa şi norocul. Nu se îndoia, de asemeni, că domnul Stârcu, om serios şi firesc revoltat că insul adunat de pe drumuri fusese capabil de o ticăloşenie aşa de mare, se purtase cu el în consecinţă, strigându-i în auzul mulţimii: «haimana» şi ameninţându-l că-l dă afară, ca pe un nemernic.

Vinovat şi resemnat de mult să suporte, în tăcere, urmările faptei ruşinoase, Paler se mirase că portarul nu-l luase la palme, să-l înveţe minte să nu mai doarmă altădată cu ispitele trupului goale şi să n-o mai viseze pe Truda din luncă…

Ajuns acasă în zori, el o anunţase pe Safta că îl căutase pe Gore pentru ultima oară şi, fără să-i mai aştepte răspunsul, se trântise în pat, îmbrăcat şi adormise. Sărise în picioare peste o oră, smuls din somn de ceasornicul deşteptător şi-i comunicase ibovnicii, mai înainte de a pleca la turnătorie, a doua hotărâre, mult mai serioasă, pătruns de toată solemnitatea momentului şi căscând zgomotos.

— Asta nu-i drept să plece el din familie şi să mă lase pe mine. Am să mă duc eu să se-ntoarcă el. Mai stau până sâmbătă, să iau leafa, să dau unde ce am de dat, la datornici şi pe urmă o să vă las sănătoşi…

Ameninţată 3in nou să rămână singură ea se grăbise să plângă, dar slăbănogul nu s-a mai înduioşat.

— Plec, fă, plec!

Pe drum şi în atelier, le spusese tovarăşilor de muncă şi prietenilor că i se făcuse dor de sat şi de rude.

— Nu mai stau. Ori la oraş, ori la ţară, tot un drac. Numai că aici scuip cărbuni şi acolo cânt din frunză.

La prânz, însă, în poarta turnătoriei, tocmai când pierduse orice speranţă să-l mai vadă, se pomenise faţă în faţă cu Gore.

Slab, neras şi cu ochii tulburi, hamalul îl aşteptase, îl prinsese de mână şi, fără cuvânt, pornise cu el spre podul gării.

Stăpân de un sentiment ciudat de spaimă şi nedumerire, cu ochii tot aşa de tulburi de neodihnă din ultimele nopţi, Paler mersese ca o umbră – cu picioarele slabe de la genunchi şi împiedicat – alături de omul pierdut şi regăsit, pe strada plină de lucrători, de căruţe, de vrăbii şi de roşcovi sălbatici.

CAPITOLUL XXXI
Maica Precista de pe strada Vespasian

Gore, plecând de acasă, nu ştia precis unde se va duce şi ce are să facă.

El prinsese odată un şobolan în cursă şi după îndemnul unui vecin cu haz amar, îl stropise cu petrol şi-i dăduse foc. Cuprins de flăcări, şoarecele se zbătuse în capcană şi se izbise cu capul – furios, orb, disperat – de împletitura în sirmă, cu speranţă că va găsi poate o ieşire din prăpădul în care-l aruncase gluma proastă şi crudă a oamenilor.

Mergând Încovoiat şi lovit de toţi roşcovii sălbatici de pe stradă, în inserarea neuitată de atunci, hamalul Îşi adusese aminte de şobolanul pe care-l privise, nepăsător, cum arde. Era şi sufletul lui, acum, ca o lighioană captivă şi răsucită în flăcări, în hazul amar al întâmplării neaşteptate…

Recunoscuse, în primele momente de disperare, zbătut în el şi căutând orbeşte un liman, că singura ieşire posibilă din vârtejul ameţitor ce-l prinsese ar fi în moarte – o sinucidere crâncenă şi la îndemână: sub roţile întâiului tren ce ar fi intrat în gară.

Murind el, fireşte că Safta ar fi rămas ibovnica portarului de la gară, amândoi bucuroşi că scăpaseră de pacoste dar – mai ales – amândoi nepedepsiţi.

— Ar fi nedrept şi-ai fi un prost – ţipase cineva în Gore – dacă i-ai lăsa să se bucure, mai departe, de păcat şi de batjocura ce ţi-au adus-o…

Uitase de sinucidere, cu uşurinţa cu care se hotărâse să se arunce înaintea unei locomotive. Acum voia să se răzbune, o răzbunare, tot aşa de cruntă ca şi moartea ce şi-o alesese, în primele clipe de deznădejde: să se ducă la gară sau acasă la Stârcu, să-l prindă de umeri, să-i frângă mijlocul pe masă şi să-i rupă beregata cu dinţii.

Gore văzuse scena judecăţii, în amănunt şi o simţise, o trăise, gândind-o, în toată intensitatea ei. Clocotind, cu ochii injectaţi, simţind de pe acum în gură gust de sânge, se pomenise alergând prin mijlocul străzii.

Dar, în fuga lui de animal flămând şi dornic de pradă, soţul înşelat îşi adusese aminte de tovarăşii de muncă, pe cari-i provocase şi îndeosebi de Lahu, considerat acum singurul prieten adevărat, pentru că numai el, din toată ceata albaştrilor, aflând de isprava ţigăncii, se simţise obligat să-l dezlege la ochi.

Oprit, rezemat de un zid, hamalul a oftat şi a simțit cum i se umezesc privirile.

— Săracu Lahu! L-am scuipat şi n-a zis nimic…

Dacă ar fi fost «numărul patru» lângă el, în momentul acela, i-ar fi

îmbrăţişat gleznele şi l-ar fi rugat, sărutându-i bocancii, să-i apese capul de viperă în țărână – că altceva nu merită…

Îl chinuia şi-l alerga din nou, pe străzi, nevoia să se umilească în fata tovarăşului jignit sau la picioarele oricui. Era convins că numai aşa şi-ar regăsi şi înviora sufletul.

Plănuia să-l oprească în drum pe întâiul trecător, să-l ia de mână şi să se înfunde cu el – oricine o fi – într-o cârciumă, să-i comande băutura ce i-o place şi să-l implore sau să-l oblige să-l asculte. Gore nu se spovedise încă la popi sau la oameni, pentru că niciodată nu-şi simţise, ca atunci, inima prea plină şi sufletul greu de adevăruri şi mustrări, până la sufocare.

O bătrână cu figură prelungă, suptă, osoasă şi încă voinică pentru părul alb şi gura ştirbă, îi răsărise parcă anume în cale, de după un colţ de stradă.

El se oprise în umbra firavă a unui copac înflorit. I se păruse că baba, în trecere, îl privise adânc, încruntat şi totuşi fără ură, dar sfredelitor, cu ochii ei de ani optzeci.

— Rău te mai uitaşi la mine, bunico – oftase hamalul, încovoiat – rău al dracului! Bine-mi faci, că merit! Să ştii că sunt un ticălos, un mare ticălos şi un biet om…

Bătrâna, probabil, avea gust de vorbă, pentru că s-a oprit şi i-a răspuns, cu toată înţelepciunea deceniilor de viaţă frământată şi de înţelegere, prin durere, a tainelor ascunse în fiecare din noi.

— Dragul mamii, toţi suntem mari ticăloşi, fiindcă suntem toţi numai nişte bieţi oameni. Că să ştii una şi bună de la mine. Vin ucenicii o dată la Hristos şi cică: «uite, Doamne, un ticălos, să-l ucidem cu pietre»! Sfântu râde, că ştia el ce ştia şi le zice: «bine, care din voi se simte cu sufletul curat, să ridice piatra şi să-l omoare»! Au tăcut ucenicii, săracii şi s-au ruşinat, da’ mâna pe piatră niciunul n-a pus. Păi vezi? Aia e…

Gore n-a înţeles ce spusese bătrâna şi a surâs amar, clătinând capul.

— Na, c-am brodit-o rău cu matale, bunico! Nu ştiam că ai luat calea bisericii.

Omul era convins că n-o să poată nimeni să-i vindece rana din inimă cu un cuvânt – mai ales un cuvânt de bătrână ştirbă şi botezată în apele morţii. Numai o faptă, a lui sau a altuia, l-ar fi putut smulge din haosul în care simţise cum se afundă, cu cât încerca – mai disperat – să iasă la un liman.

— Lasă pilda, babo, că n-am ce face cu ea! Scuipă-mă, că-s nemernic sau arată-mi cum să scuip pe ticăloşi, ucide-mă sau învaţă-mă cum să ucid crâncen, să-mi astâmpăr setea ce mă arde la bojoci…

Bătrâna l-a ascultat fără tresărire. Figura i se luminase bizar şi în afundul ochilor şi-au ridicat, o clipă, cozile de flăcări, şerpii gândului vecin cu nebunia.

— Iaca, omoară-mă pe mine, dragul mamii!

Surprins, Gore s-a zbătut o clipă în el, ca un şobolan în capcana aprinsă.

Femeia a înţeles de ce se frământă şi a râs.

— Vezi, inimă slabă, că nu se poate? Voinic, cum te văd, tremuri de frică. Numai eu nu tremur. Speram să mor la şaptezeci şi la şaptezeci şi cinci şi mă miram că nu se mai îndură sfântul să mă cheme la el. Aşteptam să mor, da' nu mă pregătisem. Şi aşa, nopţi la rând, am început să-mi dezgrop viaţa şi-am făcut două grămezi, de-o parte şi alta: aici fapte bune, aici păcate. Că ştii cum e omul când moare? Parcă s-ar muta dintr-o casă. Cu mult înainte, gospodina ia în mână, una după alta, rufele murdare şi perdelele şi le spală, le cârpeşte, le calcă şi adună în urmă preşurile de le scutură. Când vine camionarul să încarce, zice gospodina: «gata» şi râde, că n-o mai ţine nimic în casa unde a fost şi n-o să mai fie. Ai înţeles? Aia e, dragul mamii! Spală rufele murdare din tine şi pe urmă caută-mă, să te ucid sau să te-nvăţ cum să omori un creştin român…

Gore îşi prinsese tâmplele în pumni, chinuit.

— Of, bunicuţo, să ne ia dracu pe amândoi, că nu ne înţelegem! Cine mi te scoase-n drum? Cine eşti matale, de vorbeşti în taine şi fără înţeles pentru mine?

Bătrâna a răspuns solemn, crescută în ea şi în înserare, încrucişând mâinile la piept.

— Eu sunt Maica Precista, fiule…

Hamalul se pomenise într-o cârciumă, abia răsuflând de fugă şi de spaima ce-l gonise de lângă nebuna de pe strada Vespasian, cu buzele iască de sete şi broboane reci de sudoare pe frunte. Ceruse vin şi băuse tremurând, pahar după pahar, să adoarmă – cu fiecare strop – un gând duşman, să sugrume, după fiecare sorbitură cu mai multă putere, suferinţa, să nu mai simtă nimic şi să nu se mai simtă.

Se trezise, a doua zi, pe un loc viran din mahala. Nu ştia şi nu se întrebase cum ajunsese acolo. Dormise toată noaptea lângă un mărăcin. Deşteptat, clipise buimac în soarele blând aromitor, înviorător, al dimineţii de primăvară. Întins pe spate lângă buruiană, cu braţele deschise, el simţise cum îi zvâcneşte sângele, mai cald, mai puternic, în făptura întinerită de odihnă şi de lumina cu mângâieri a discului solar. Uitase tot ce se întâmplase şi se bucura, animal năpădit de viaţă – o viaţă nouă, plină şi mustind de seva pământului renăscut, ca în mugurii despicaţi.

Beţia şi somnul strânsese şi ascunsese, după uşa altarului păgân din suflet – pe care furtuna din ajun îl cutremurase cu vântul şi-l spălase cu ploile – toate rufele murdare de cari vorbise bătrâna de ani optzeci, lucidă în demenţa ei de cotoroanţă ştirbă şi bisericoasă.

Gore se înfăţişase, în inconştienţa ce-l dăruia soarelui, cu firul

fraged de iarbă şi cu copacii, cu gângăniile şi cu bulgării de pământ, în cari se dezmorţeau rimele. Insul cu ambiţiuni de persoană serioasă, care-şi îmbâcsise câteva decenii părul aspru cu untdelemn şi purtase inele, baston, lanţ gros pe pântec şi botine cu scârțâitori, numai să se convingă mahalaua cu nume ruşinos că domnul Gorică e *cineva*, fusese uitat cum se uită toate minciunile. Un glas cunoscut îl strigase pe nume şi omul de acum se ridicase, tresărit, în faţa lui Damian. Tovarăşul de muncă, în drumul lui spre casă, se oprise nedumerit şi se apropiase, curios să vadă ce bluză albastră se lăfăia la soare, cu atâta nepăsare de sine şi de lume.

— Ce-i cu tine, mă?

Trezit de întrebarea prietenului din beţia ceasului feeric al deşteptării şi al contopirii cu plantele şi minereurile, în lumina cu minuni a soarelui tânăr, şi-a reamintit – în zborul unei clipe – toată drama din ajun.

— Nu înţeleg cum am ajuns aici – a răspuns el, surd – da' să ştii, frăţioare, că am prins-o pe Safta! Am prins-o, mă, cu Stârcu de la peron – anafura mă-sii la amândoi!

Damian a tăcut un moment, privind – peste umărul lui Gore – o vrabie neastâmpărată pe o ramură înflorită.

— Şi acum?

Tovarăşul întrebase mai mult ca să spună ceva. Ştia că nu va primi răspuns.

Retrăia şi el, lângă omul ce se ascunsese de lume lângă un mărăcin, cu frământările şi toată suferinţa, o poveste la fel de tristă, cu o nevastă mult mai ticăloasă pentru că era mai tânără şi mai frumoasă ca Safta. Cineva îl întrebase, atunci, ce are de gând iar el – ca şi Gore acum – fără lacrimi şi fără gând ridicase din umeri şi nu găsise niciun răspuns…

— Hai la mine – hotărâse, înţelegător şi camarad – mergi la mine să mâncăm şi să vedem ce-avem de făcut!

Porniseră alături pe strada cu gropi, cu rufe întinse prin curţi şi pomi ninşi la porţi, doi oameni înfrăţiţi şi încovoiaţi de o suferinţă la fel.

Damian locuia pe o uliţă strâmbă, noroioasă, într-o odăiţă curată în care aglomerase un pat, o masă, un scaun, o sobă de tablă şi o fotografie a la minut, În ramă de carton şi melci, cu panglici decolorate, cu flori uscate şi un smoc de beteală, prinse cu ace de gămălie pe margini sau înfipte între melci. Sub poza ştearsă ce perpetua memoria iubirii defuncte era o icoană. Seara, când se închina, omul nu ştia dacă se roagă la sfântul zugrăvit pe lemn sau la chipul necredincioasei tinere şi frumoase, păstrat cu dureroasă cucernicie.

Gore întrebase, oprit cu şapca în mână în fata fotografiei:

— Ea?

Damian a îngânat după o clipă de şovăială, întorcând capul.

— Ea.

Oftase amândoi, cu o durere egală în inimă, dar numai musafirul a scrâşnit:

— Scroafe!

Mâncând, cei doi tovarăşi au vorbit de neveste şi de viața lor fără rost şi fără noroc.

— N-ar fi fost bine acum – se întrebase trist Damian – să am şi eu o casă ca oamenii gospodari? Plec de la gară şi mă-ntreb, cu tot untul vieţii în suflet: unde mă duc? Cine mă aşteaptă? De cine mi-e dor? Deschid uşa şi nu mai mă-ntâmpină nimeni ca altădată, vorbind repede şi râzând, nu mă-ntreabă nimeni dacă mi-e foame şi nu mai aud pe nimeni cântând. Asta, mai ales asta, mă omoară: că nu mai aud pe nimeni cântând…

Gore uitase să mănânce. Îşi amintise, cu un val cald de înduioşare în inimă, că şi Safta lui cântă frumos.

— Viu acasă, singur – continuase Damian spovedania – şi n-am cu cine schimba o vorbă, n-am cui spune un necaz sau o veste bună şi mă culc, singur, sub plapuma rece. Urlă urâtul în mine şi în odaie…

Omul îşi ascunse repede fata în palme, cu umerii tremuraţi.

— Dacă ştiam una ca asta, n-o lăsam – n-o lăsam pentru nimic în lume!

— Cum nu era s-o laşi – îngânase Gore, cuprins şi nu fără negură în priviri – când… ai prins-o cu?…

Vădanul tăcuse. Era sigur că în spovedania lui simplă, tovarăşul de necaz va găsi un răspuns pentru întrebări mult mai chinuitoare şi că va înţelege, în curând, de ce nu poţi şi e bine că nu poți să te desparţi de nevastă cu uşurinţa cu care dezbraci un surtuc, mai ales când femeia ţi-a intrat în sânge şi şi-a făcut cuib în sufletul tău.

— Eu am vrut, m-am încăpăţânat să fiu câine şi am smuls-o din inimă. Ori, mă neică, obrazul îl mai speli de ruşine, mândria ta de bărbat o mai cârpeşti pe ici colo, da' inima nu ţi se mai vindecă…

Gore asculta, privind un timp în gol. Uneori se scutura ca de-o vedenie ori ridica ochii spre tavan şi desfăcea, larg, gulerul cămăşii: îl sugruma.

Damian redeschisese, în el, toate rănile din ajun şi-i scormonise gândurile.

— Ce să fac – ţipase încornoratul din casa cu nebuni, cu pumnii la gură, să nu-l audă cei de dincolo de ziduri – cum să ies din încurcătură? Ce fac cu Safta şi cu Stârcu, cum o să mă ierte Lahu, că l-am scuipat şi Paler, că era să-l ucid cu barda şi ce fac cu mine, cu vecinii, cu mine…

Damian înlăturase, cu sfatul lui bine gândit, multe piedici şi

necazuri din viața albaştrilor şi se hotărâse să ia, pe umerii lui, o bună parte din sarcina ce-l împovărase pe Gore.

— Cu hamalii stau eu de vorbă. Nicio grije. Nu ţi-au aflat păţania. Poţi să vii în mijlocul lor ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat. Cu Lahu o să bem un pahar de vin şi vă-mpac. L-ai scuipat c-a fost porc. Asta să-i fie paguba. Alţii l-au umplut de sânge pentru cinci parale şi tot s-au împăcat. Cu Paler al tău venim pe urmă la taifas. Ai auzit că te-ar înşela nevasta cu el şi era să-i crăpi capul. Va să zică a fost o pricină. Să zică slăbănogul bogdaproste că nu l-ai ucis iar tu, tot aşa că ai scăpat de păcat mare. Era să omori om nevinovat! Aşa, de Lahu şi de Paler nicio grije. Acu', rămâne să vedem cu Safta şi cu Stârcu. Vorba e că ori o laşi, şi atunci îl dai în plata dracului pe Stârcu, ori îl omori pe portar şi n-o mai vezi pe Safta, cum n-o să mai vezi soarele. Ar mai fi o cale: să te-ntorci la nevastă, adică s-o ierţi, şi dac-o ierţi, nu mai ai de ce să te gândeşti la Stârcu. L-ai uitat, cum ai uitat şi fapta nevestei. Sunt, după cum vezi, trei întrebări şi la oricare din ele ai să răspunzi cu altă întrebare: ce ai de gând cu tine? Pe urmă o să faci aşa cum te-o îndemna inima…

Damian plecase la gară, după-masă, iar Gore rămăsese singur în odăiţa vădanului, să stea de vorbă cu el şi să-şi hotărască destinul cum i-o place.

Recapitulând întâmplările, simţise cum creşte din nou, în el, întâia mare nedumerire.

Zvonul fusese că Safta s-ar culca, în lipsa lui, cu Paler. Bărbatul crezu şi-l pândise, îl spionase, încercase să-i despice fiecare cuvânt. Era aşa de convins că turnătorul poate fi ticălosul, că numai o minune îl scăpase de bardă, în întâia noapte de frământare. În seara când se năpustise în uşă, cu toată asigurarea Sultanei că nevasta e în casă cu altcineva, el era convins c-o să-l găsească pe slăbănog în braţele ţigăncii. La portarul de la gară nu se gândise, i-ar fi fost imposibil să-l creadă aşa de ticălos. Stârcu îl cununase, erau oricum rude. Când s-a pomenit, însă, în faţa lui şi l-a văzut gol, încremenit între pulpele tot aşa de goale ale Saftei, Gore a simţit că fuge pământul de sub el, s-a clătinat şi a căzut, dezarticulat, lângă masa din sală.

Scena fusese aşa de neaşteptată şi de logică, în logica de atunci a hamalului, că tulburase în el toate Înţelesurile. Soţul n-a mai fost capabil să înfiripe un gând sau să reacţioneze. Zvârlit alături de viaţă, văzuse imaginile răsturnate, ca şi cum râma ce crescuse din pântecul naşului şi-l încolăcise până la sufocare, l-ar fi spânzurat cu capul în jos, de cârligul din mijlocul tavanului.

Se miră şi acum: Stârcu, tocmai el, ruda – se ospătaseră, jucaseră tabinet, se îmbătaseră şi se îmbrăţişaseră frăţeşte…

Dacă în ajun, însă, era ferm hotărât să-i rupă beregata cu dinţii, acum nu-l mai ura. Portarul era bărbat. În faţa unui trup ce i se oferise

şi-l ademenise cu dezgoliri, i se întâmplase şi lui Gore, de multe ori, mai ales în anii când era prăvăliaş, să uite şi de Dumnezeu. Hamalul aflase încă de atunci, de la oameni serioşi, că ispita trupului bărbătesc nu ştie carte şi nu are lege, spre deosebire de bobocul de trandafir învolt al pântecului femeiesc, pe care-l considerase – după spusa aceloraşi oameni serioşi – ca o poartă ascunsă în cetate, ce se deschide numai în faţa stăpânului.

Ştia o întâmplare ce făcuse vâlvă pe vremuri, în oraşul în care feciorul lui Oană se speriase de dric şi de goana pompierilor. Gore şi-o repovestise în gând, să se convingă şi mai mult că Stârcu nu era vinovat.

Un flăcău voinic şi prostănac de la ţară, a cărui tinereţe dospind în trup nu ştia carte şi nu-i păsa de lege, violase fata ofiţerului la care era ordonanţă. Cum fapta nu rămăsese fără urmări, odrasla n-a mai putut la un moment dat să ascundă pântecul fecund şi, strânsă de părinţi, le-a mărturisit cine era tatăl copilului.,

Vinovatul a fost desfigurat în bătaie, legat cot la cot, dus la închisoare şi de acolo la judecată.

Apărătorul lui din oficiu, o figură celebră în protipendada bucureşteană de atunci, a pledat în cuvinte puţine dar cu o pildă menită să ilustreze admirabil logica faptului în sine şi să stabilească, în acelaşi timp, partea de culpabilitate a celor doi eroi. El ceruse sabia părintelui reclamant, o dăduse procurorului şi-l rugase s-o introducă în teaca pe care i-o ţinea înainte. Dar toate tentativele magistratului rataseră, pentru că advocatul mişcase mâna în sus şi-n jos, într-o parte şi alta.

În sală era un freamăt surd de nedumerire şi curiozitate.

— Poţi s-o bagi?

— Nu pot.

— De ce nu poţi?

— Pentru că nu mă laşi.

— Cum nu te las?

— Mişti teaca, domnule apărător şi sabia trece pe alături.

— Dar acum poţi – îl întrebase din nou advocatul pe omul legii, ţinând mâna nemişcată în faţa lui.

— Pot, cum să nu – a fost răspunsul şi procurorul, în adevăr, a introdus lama de oţel cu uşurinţă.

— Poftim; domnilor, aşa a fost cu flăcăul inculpat şi cu fecioara – a strigat apărătorul, triumfător. Ordonanța, n-ar fi făcut nimic cu sabia lui, dacă nu i-ar fi stat teaca fetei la îndemână, supusă…

Judecata era lămurită, iar pledoaria a fost întreruptă. Ordonanţa, totuşi, n-a scăpat de condamnare.

Gore aflase că advocatul, revoltat, scos din fire în faţa nedreptăţii ce i se făcuse inculpatului, nevinovat după opinia tuturor, sfărâmase

crucifixul pe care jurau împricinaţii, afirmând că nu mai există justiţie în ţara românească.

— N-ar fi fost drept – strigase şi Gore acum, cu revoltă din revolta apărătorului de odinioară – n-ar fi fost drept să-l omor pe Stârcu! Scârba ce i-a pus teaca la îndemână e vinovată şi pe ea am s-o omor…

Se mira că n-o sugrumase pe loc, în clipa când o prinsese cu portarul de la gară. Se liniştise, însă, la gândul că o pedeapsă nu vine niciodată prea târziu şi convins că de moarte n-o să scape ţiganca – o moarte tot aşa de crâncenă: s-o prindă de umeri, să-i frângă mijlocul pe genunchi şi să-i rupă beregata cu dinţii…

Hamalul se cutremurase. Avusese impresia că i se zbate ceva sub frunte şi ţipă ca o pasăre. În ajun, trăind scena uciderii lui Stârcu, simţise gust de sânge în gură. Acum îl duruse sălbăticia cu care plănuise crima. Ca s-o omoare pe Safta, va trebui s-o prindă de umeri – încă fragezi, arămii şi cuprinşi cu palmele de atâtea ori, să-i fie dragostea mai voinică. Se gândise, de asemeni, cu melancolie, la mijlocul pe care o să i-l frângă brutal – şarpe înlănţuit deseori cu braţele, să ţină trupul cald şi posedat cât mai strâns lipit de el – şi se întristase că o să-i rupă beregata câineşte: guşa ei de pasăre măiastră ce încântase odinioară mahalalele bucureştene, ca să-l adoarmă numai pe el – în anii cu număr uitat – cu triluri şi cu ofuri.

Gore, însă, nu se lăsase prins, prea mult, în capcana înduioşării. Scuturase capul, energic şi izbise cu pumnul în masă, să-i fie hotărârea cât mai neclătinată.

— S-a dus, o omor!

Gândul că va ucide nu-l speriase. Acum era un om care ştia ce are să facă, un suflet împăcat cu el şi cu lumea. Convins că va rezolva, prin crimă, toate problemele de conştiinţă ce-l frământaseră în ultimul timp şi că-şi va deschide – spălat de necazuri, eliberat – un drum nou, în existenţa lui de cineva ce se dorise respectat şi temut, începuse să se plimbe liniştit şi îngânând o frântură de cântec, în jurul mesei de brad şi pe după lucrurile puţine din casa văduanului. Se bucura că ajunsese, în sfârşit, la un liman şi era fericit că înţelesese cine era adevăratul vinovat, în romanul lui casnic. Fără îndoială, ar fi fost mare păcat să-l omoare pe portar, în ajun era ferm decis să-l suprime şi n-ar fi şovăit să-şi pună planul în aplicare, dacă n-o întâlnea pe Maica Precista de pe strada Vespasian.

Gore, aducându-şi aminte de nebună, a recunoscut că baborniţa îi spusese câteva adevăruri mari. Ascultând-o, cum sta prostit în faţa ei, în umbra firavă a copacului înflorit, nu înţelesese nimic. Cuvintele, însă, i se întipăriseră în minte. Acum, după ce trecuse furtuna, aceste adevăruri se ridicau din adâncul sufletului ca nuferii din apă.

La început crezuse că povestea cu Isus, cu ucenicii şi păcătosul nu are niciun rost, dar în clipa când i-a strigat bătrâna: «iacă, omoară-mă

pe mine, dragul mamei», înţelepciunea din cuvintele Mântuitorului îi răsunase, în golul de sub frunte, ca o trâmbiţă.

Dacă eşti curat, ridică piatra şi omoar-o!

Gore se simţise mic, murdar, nemernic, în faţa femeii cu capul tremurând de bătrâneţe şi se răsucise în el, neputincios şi scrâşnind, când îi explicase nebuna cu rufe curate în suflet de ce e mai tare ca el – ea: umbra vieţii, în faţa lui: bivolul ce nu tremurase în faţa nimănui.

— Spală otrepele din tine şi pe urmă caută-mă… să te-nvăţ, cum se omoară…

Hamalul râsese, lovind cu palma în gol.

— Mă, că mare zăpăcită şi Maica Precista asta de ieri! Să mă-nveţe ea pe mine cum se omoară, parcă – la aşa ceva – mai trebuie şi dascăl…

Aventurile lui de dragoste, din anii când era prăvăliaş şi flăcău, cu servitoarele pe cari le pândise în întuneric şi le răsucise – strânse de mână brutal – cu spatele la el şi dezgolite, îl trecuseră de multe ori pe lângă crimă şi moarte. Ungurenii îl loviseră cu ură, iar el se apărase, împotriva tuturor, lovind cu o ură egală. Numai sfânta întâmplare îl apărase de ocnă sau de masa de zinc a autopsiei.

— N-are omul nevoie să-nveţe cum se omoară – vorbise Gore singur, privindu-se în oglinda cu suport de pe mescioară. Înveţi să ucizi cum te deprinzi să mergi, să mănânci şi să te dai la trup de muiere…

Totuşi, nu uitase că bătrâna din ajun avea o privire pe care nu o putuse suporta şi-o putere lăuntrică de nebănuit, în făptura ca o umbră.

— Numai eu nu tremur – îl sfidase nebuna mistică – fiindcă sunt mai tare ca tine…

— Vrăjitoare – înjurase el, scrâşnind – vrăjitoare şi nimic altceva. Ar fi fost în stare să mă facă să alerg călare pe mătură, prin gară şi în lungul peroanelor, să nu mai pot pe urmă să scot capu-n lume de ruşine…

Hamalul credea în strigoi şi forţa farmecelor. Fusese martor la o întâmplare ce-l uimise şi-l înfricoşase, pe vremuri. Era prăvăliaş, atunci, la un cârciumar de la bariera Vitan. Negustorul, cu toată vigilenţa copoilor de la accizele comunale, se îmbogăţise trecând mărfuri pe sub mână în oraş. Banda cu care lucra el era condusă de Frosa, zisă Jianca, o olteancă frumoasă cu suflet de haiduc. Îndrăgostit de ea, jupânul – un oarecare Ionică Cioropină – a uitat de prăvălie, şi-a lăsat femeia cu cinci copii şi s-a mutat la ibovnică, tocmai în mahalaua Belului, într-o casă de piatră ridicată între vii şi la adăpost.

Mândica, nevasta cârciumarului, a făcut pomeni şi a dat acatiste, a turnat cositor şi a strigat-o pe Jianca pe gura hornului, fiindcă o asigurase o vecină că numai aşa o omoară sigur pe teleleică.

Cioropină, însă, continua să rămână lângă amantă. Dragostea lor

înduplecase mânia celestă, invocată de popi şi învinsese farmecele.

Se făcuse vâlvă mare, tocmai atunci, în jurul unei vrăjitoare ce sta într-un bordei, pe apa Colentinei. Baba Hâda mânca rădăcini şi lăcuste şi era meşteră în sorociri şi descântece, vindeca oamenii de turbare, tăindu-i cu un os ascuţit sub limbă, aşa cum îi vindecase pe mulţi de holeră, cu buruieni fierte şi cu afumări, în trei nopţi fără lună.

Manda s-a dus la ea în taină, întovărăşită de Gore, un băietan tare sperios pe atunci şi i-a spus de Ionică şi de Jianca, de necazurile ei de vădană cu cinci plozi râmaşi pe cap. Baborniţa o ascultase morfolind o rădăcină în gingii, fără cuvânt. După ce şi-a isprăvit cârciumăreasa, printre lacrimi, spovedania, vrăjitoarea a dat din cap în semn c-a înţeles.

— Bine, fă fato, să ştii că la noapte ţi-l aduc la ușă, călare pe mătură şi nechezând.

O avertizase, însă, în şoaptă piţigăiată de buhă a infernului:

— Da' să ştii să nu te sperii, când o să vezi în ce hal am să ţi-l opresc la ușă, că dacă ţipi sau îl strigi pe nume, crapă inima în el şi cade mort.

Baba fusese adusă într-o birje cu un cal sur, cum ceruse anume, până la prăvălia de la bariera Vitanului şi călcase, în prag, cu călcâiul răsucit şi miorlăind în mijlocul unei cruci făcute din grâu nou.

Se stârnise, încă din amurg, vreme rea.

La miezul nopţii, când şi-a început Hâda boscorodelile infernale, vântul şuiera pe sub streşini şi se da peste cap furios, pe acoperiş, lovind tabla cu pumnii iar ploaia izbea cu putere în geamuri şi luase coteţele cu orătănii pe dedesubt, să le plimbe de colo până colo şi să le fărâme de stâlpi şi de ziduri. Câinii urlau a cobe, în întunericul compact de afară, iar găinile, toate, începuseră să cânte cocoşeşte.

Manda şi Gore tremurau, albi, lipiţi cu spatele de ușă.

Vrăjitoarea, stând greceşte în mijlocul camerei, sub cârligul tavanului, de care legase cu sfoară un semn cabalistic de ciolane, mărgele şi surcele, ceruse o tingire, o piuliţă, o cămașă purtată în ultimul timp de Ionică Cioropină, un corn de bou şi luminarea de la cununie, tăiată în bucăţele, ca să le înşire apoi, aprinse şi în cerc, în jurul ei. Dar elementul principal al preocupărilor era grămada de oase subţiri şi albe, pisate de baba Hâda în piuliţă, unul câte unul, în timp ce bolborosea frânturi de cuvinte şi se freca de duşumele cu şezutul, ca o javră bolnavă de pântecariţă verde. Oasele albe erau ale unei pisici negre, după care Gore cutreierase mahalaua câteva ore, din porunca scorpiei umane de pe apa Colentinei.

Când a intrat băietanul pe poartă, victorios, cu animalul de smoală în braţe, în curte da în fiert un cazan cu apă.

Bătrâna luase pisica de picioare, o scuipase în trei rânduri de câte trei ori, în bot şi mai înainte ca Gore să prindă de veste ce are să facă,

o zvârlise în apa clocotită. Lighioana se zbătuse, să zgârcise şi-i plesnise ochii. Carnea, în cele din urmă, s-a desprins singură de pe schelet.

Gore, care asistase oripilat la scena sacrificării, era martor acum – nemişcat şi alb, cu frig de moarte în suflet – la fantasmagoria crescută până la halucinaţie de furtuna de afară.

După ce terminase pisatul oaselor, vrăjitoarea se îmbrăcase cu cămaşa lui Ionică Cioropină şi începuse să bată în tingire cu putere, din ce în ce mai repede şi mai tare, în timp ce sufla în cornul de bou ca într-o goarnă din nopţile de gheenă şi de sfârșit de lume. În gura ei, cornul împrumutase un sunet ascuţit, strident şi prelung. Era un amestec înfiorător de miorlăituri şi de nechezări, de ţipete repezi de cucuvaie şi de lătrături, intensificându-se – în concertul acela de sabat – cu zgomotele sparte ale tânguirii lovite cu o forţă uriaşe, înviată în trupul scheletic parcă de o voinţă supranaturală.

Baba Hâda, la un moment dat, se desfigurase şi făcuse spume la gură. Era un semn că se adunau în ea spiritele rele pe care le chemase cu pumnii, cu cornul şi cu ochii, măriţi şi metalici, verzi, somnambulici.

— Repede – poruncise – zvârle tot de pe tine! Cu gesturi ce nu erau ale ei, cadaverică şi tremurând, Manda se dezbrăcase.

Gore o privise fără gând rău. Cârciumăreasa avea un corp urât, diformat de cele cinci sarcini grele, cu picioarele scurte şi braţele subţiri. Sinii atârnau moi, cu sfârcul veşted. Femeia uitase să-şi ascundă goliciunea cu palmele, în faţa băietanului ce încremenise cu ochii la ea fără s-o vadă.

Bătrâna ocolise de trei ori, bolborosind, cu Manda de mână, cercul de lumini. La ultimul ocol, ea se oprise lângă fiecare capăt de luminare şi smulgându-i jupânesei trei fire de păr de sub cutele pântecului, le arsese în flacără, strigând:

— Asta sunt, scoică vie – Ionică să miroasă şi să vie…

O dată farmecul cu trupul gol făcut, Baba Hâda – aruncând pe gura sobei şi spre geamuri pumni din praful alb al oaselor pisate – urla ţopăind şi ridicând fusta, ca să se bată cu palma peste scârba ca o pungă de tutun din băşică de bou:

— Uhu, ao, ahi, Scarao, adu-mi-l pe Ionică Cioropină călare pe cal împărătesc!

În timp ce striga bătrâna, lui Gore i se păruse că aude toate lighioanele infernului lătrând, miorlăind, urlând, guiţând şi răgând în podul caselor şi afară, în prăpădul furtunii. Încercase, înnebunit, să fugă dar primul pas lunecase în gol, ca şi cum s-ar fi despicat pământul sub el. Băiatul s-a clătinat, a vrut să ţipe şi a rămas cu gura căscată, mut. N-a mai ştiut, în urmă, ce-i cu el.

Leşinase.

A doua zi, când a deschis ochii, era soare afară. Manda sta pe scaun lângă patul lui. Îl doftorise toată noaptea, cu leacuri date de vrăjitoare. Bătrâna dispăruse. Nu mai era, în odăi, nicio urmă din podoabele şi din amestecurile ei diavoleşti.

— Ce-a fost – întrebase el, încă buimac.

— Lasă c-a fost bine – îl mângâiase cârciumăreasa, răzând. Știi că Ionică s-a întors? M-am pomenit cu el la ușă, cum a spus baba, călare pe mătură şi nechezând. Doarme şi el, dincolo, că-i rupt de oboseală. Să nu-i spui, Gore puiule, să nu-i spui ce-am făcut, că moare. Nici el singur nu ştie cum şi când a venit.

Prăvăliaşul zăcuse toată vara, scuturat de friguri…

Retrăind, după aproape treizeci de ani, această întâmplare de vis rău şi necrezut, hamalul se înfiorase. Maica Precista din ajun semăna cu Hâda. Ochii ei străluciseră tot aşa de metalici şi verzi, glasul i se subţiase şi tremurase ca o miorlăitură în cornul de odinioară.

Gore se cutremurase în faţa arătării de pe Vespasian, stăpânit de un sentiment ciudat de nelinişte şi risipire, mult mai puternic şi mai învăluitor decât în ziua când se apropiase, alături de cârciumăreasă, de bordeiul cu vrăji de pe apa Colentinei.

Sfânta fără minte ştiuse ce spune. Sunt puteri mai presus de înţelesul şi de voinicia bărbaţilor, în faţa cărora numai sufletul curat nu tremură. Safta, pe care soţul o prinsese deseori că umblă cu descântece, că fierbe rădăcini de leac şi are darul necurat al ghicirii în palmă, ar fi în stare – ca să se răzbune sau numai ca să scape de gândul lui ucigaş – să sune din corn şi să ardă păr în cârlionţi la flacăra luminării.

Sfatul din porunca nebunei avea un rost, acum, şi-un înţeles revelator. Hamalul trebuie să ia, din vreme măsuri de apărare şi să-şi îmbrace sufletul în zale, ca să nu se pomenească intrând, prin gangul casei cu nebuni, nechezând ca Ionică Cioropină şi călare pe-o coadă de târn sau o nuia.

— Ascultă, omule: spală toate rufele murdare din tine!

Gore nu fusese ușă de biserică în tinereţe. Trăise, până la însurătoare, ca un animal. Nu învăţase altceva decât să se înhame la muncă, să doarmă, să mănânce mult şi clefăit, să se îmbete şi să-şi sature poftele stând la pândă în bezna grajdurilor, cu ibovnica oricui, bătrână sau tânără. Nu şovăise să culce sub el pe maidan, o babă cu şubrezenia făpturii abia dusă în băţ şi violase, prin pivnițe sau fânul podurilor, câteva fetişcane ungurene cu carne de cireaşă pietroasă.

— Nu-i pasă Saftei, n-am să-i dau ei socoteală de ce-am făcut înainte! N-a fost nici ea mai bună…

Rufele murdare din anii lui de singurătate aveau să fie spălate altădată, în faţa lui Dumnezeu sau în albia diavolului.

— Aşa am fost, cum m-ai lăsat pe lume! Mila şi fapta Ta, în toată

ticăloşenia mea de sălbăticiune ce speria femeile. Unt m-ai făcut şi malac m-ai sortit, aşa am fost…

Un an, după însurătoare, trăise numai pentru nevasta şi casa lui. Ţiganca era meşteră în dragoste şi neobosită. Bestia din trupul păros al bărbatului adormea cu botul pe labe, sătulă, în fiecare noapte. Dar, într-o seară, urcându-se în garnitura unui personal abia sosit şi trecând din vagon în vagon, în speranţa că va găsi un obiect preţios uitat ori pierdut de pasageri, hamalul se pomenise în faţa unor pulpe dezvelite. O curăţitoare mătura, stând cu spatele la el şi aplecată mult. Rochia scurtă se ridicase şi-i dezgolise picioarele până sus. În lumina slabă din vagon, pulpele erau pline şi ademenitoare.

Gore simţise cum se deşteaptă în el prăvăliaşul de odinioară şi, mai înainte ca femeia să prindă de veste, o apucase strâns de mijloc şi o apropiase cu capul de spătarul canapelei. Surprinsă, mută de spaimă, încremenită în cătuşa necunoscutului ce o poseda gâfâit şi brutal curăţitoarea se trezise peste câteva momente, singură în vagon, cu un ban de argint în palmă. Poate se întrebase şi ea, cum avea să se întrebe şi Paler, în noaptea cu visul din luncă:

— Cine fuse?

Isprava se repetase câteva seri la rând, cu singura deosebire că femeia, o văduvă tânără, simţindu-l cum se apropie cu paşi de animal flămând, se descoperise singură şi aşteptase înfiorată, s-o cuprindă cu braţele providenţiale, de oţel.

După ce lăsase în palma tuturor curăţitoarelor de la garniturile trenurilor sosite câţiva bani de argint, hamalul îşi mutase pânda în jurul despărţiturilor de scânduri din curtea gării, de ultimă clasă, unde veneau ţărănci sfioase şi tremurând în întuneric, de frică. Luate pe neaşteptate de umeri şi răsucite, ele se grăbeau să-şi ascundă cu amândouă mâinile la gât sau la sâni, şirul de galbeni ori basmaua cu parale legate la un colţ, lăsând mijlocul fără apărare.

Dacă încercau să ţipe, erau ameninţate şuierat în beznă şi ameţite de lovituri.

Sătencele suportau batjocura tăcute, bucuroase că scapă numai cu atât – o batjocură la care multe din ele, mai târziu, se vor fi gândit, poate, cu înfiorare în trupul şerpuitor întins sub velniţă, lângă tontul adormit şi sforăind cu gura deschisă spre tavanul aproape…

— Da, am fost un ticălos – strigase Gore, singur în odaia văduvului şi frământat de mustrări – am fost un mare ticălos! I-am spus-o şi nebunei de ieri, fără să mă ascund: «scuipă-mă, că-s ticălos, sau ucide-mă»…

Acum era gata să recunoască, în faţa tuturor c-o înşelase pe Safta. Bărbaţii au o lege a lor, nevestele alta. Ea era datoare să-şi păstreze credinţa cu sfinţenie, să nu râdă de obrazul lui de om în putere şi să nu-i terfelească cinstea cu Stârcu sau oricare altul, oricât ar fi el de

firoscos! Ţiganca, prin urmare, era vinovată. Dar în faţa sufletului ei, cu o singură rufă murdară ştiută, sufletul lui – mult mai soios – o să aibă tăria să înfrunte şi să condamne la moarte? Nu va şovăi oare, mic, slab, răsucit în toată neputinţa lui, apropiindu-se cu gând răzbunător de ea, cum şovăise lângă Maica Precista în ajun? Începuse să tremure acum, să se simtă dezarmat şi strivit, ca o rimă, de propria lui conştiinţă.

— La urma urmei – oftase el nu fără obidă, cu capul în palme – eu cu stricăciunile mele şi ea cu ibovnicul pe care şi l-a ales. Fiecare să dormim aşa cum ne-a plăcut să ne aşternem. O las, o las ca pe-o scârbă ce-a fost. Să vedem, are s-o ia Stârcu de nevastă? Că n-o fi prost…

Ar fi fost ridicol să caute răspuns unor întrebări ce nu-l interesau. Nimic nu-l mai lega de Safta. Se hotărâse s-o lase. Asta însemna că fosta nevastă, pentru el, murise. Începuseră, poate, să-i crească bălării pe mormântul fără cruce din inima lui.

Gore era, din momentul acela, văduv. Se mutase, ca Damian, într-o cămăruţă tot aşa de curată şi se plimba singur prin casă, aşteptând ceasul înserării, să plece la serviciu. Tot aşa o să-şi cumpere şi el, pentru viaţa lui de ciuhurez de atunci încolo: un pat, o masă, o sobă de tablă, un scaun şi… o cadră cu fotografia…

Rămăsese cu ochii la rama cu melci şi rotocoale. Privind-o lung, a avut impresia că, în locul fostei neveste a tovarăşului, îi surâde Safta – tânără, cu garoafă între dinţi.

— Asta, mai ales asta mă omoară: că nu mai aud pe nimeni cântând…

Glasul celuilalt plânsese în el, prevestitor.

Abia acum remarcase că e mare asemănare între povestea văduanului şi începutul romanului său casnic. Va fi şi el, peste câteva săptămâni, un hamal singur pe lume, trist că vine acasă şi nu ştie de ce vine.

Primăvara următoare, în drumul lui de la gară spre odăiţa pustie, era sigur că va zări pe un loc viran, tolănit la soare, un necăjit în bluză albastră. El o să întrebe, ca Damian: «ce-i cu tine, mă» iar fratele nou de suferinţă o să răspundă ca Gore, cu ochii în pământ şi oftat, că nu ştie cum a ajuns să doarmă lângă un mărăcin, că nu mai înţelege nimic de când şi-a prins nevasta cu altul.

— Hai la mine, să vedem ce-avem de făcut.

Va fi rândul lui, atunci, să plângă – cum plânsese Damian la prânz:

— N-ar fi fost bine, acum, să am şi eu o casă, ca oamenii gospodari? Plec de la gară şi mă-ntreb, cu tot urâtul vieţii în suflet: «unde mă duc, cine mă aşteaptă, de cine mi-e dor?». Deschid uşa şi nu mă-ntâmpină nimeni ca altădată, vorbind repede şi râzând, nu mai mă-ntreabă nimeni dacă mi-e foame, nu mai aud pe nimeni cântând! Asta, mai ales asta mă omoară: că n-o mai aud pe Safta cântând…

Gore se pomenise vorbind singur, ca şi cum tovarăşul din primăvara ce va veni ar fi fost lângă el şi l-ar fi ascultat.

— Dacă ştiam una ca asta, n-o lăsam, mă – n-o lăsam pe Safta pentru nimic în lume…

Lacrima ce-i lunecase pe obraz, în momentul acesta rar, de anticipare a suferinței, îi hotărâse destinul.

Când s-a întors acasă, Damian l-a găsit plângând. Vădanul cu inima spânzurată printre panglici prăfuite şi flori veştede, în rama de la icoană, a înţeles că prietenul n-o să aibă putere s-o smulgă pe ţigancă din el, cu fâşii de suflet şi a surâs, înţelegător.

— Lasă, mă, că e mai bine – o să fie mult mai bine aşa…

Gore nu pricepuse cum şi de ce o să fie mai bine, pentru că nu luase nicio hotărâre. Se gândise, numai că ar fi o prostie să-l ucidă pe Stârcu de la gară, din moment ce nu era de vină. Safta rămăsese singura vinovată. El recunoscuse, însă – de astă dată în faţa lui Damian – că fusese mult mai ticălos. Atunci de ce s-o omoare, cum o să aibă putere s-o sugrume? La urma urmei, n-ar fi păcat de el să putrezească în ocnă? În adevăr, nu ştia sigur dacă o să se despartă de nevastă sau nu, dar era decis să n-o ierte, pentru nimic în lume, până la moarte! Acasă n-o să se mai întoarcă sau n-o să se ducă aşa de curând, deşi i se făcuse dor şi nu ştia de cine, poate de Paler. O să aibă mult de vorbit cu slăbănogul. Nu-l văzuse, parcă, de un an. Gândul că se purtase câinos cu el şi-l bănuise de o faptă mârşavă, îl mustra şi acum. Trebuia să-l împace şi cât mai neîntârziat. Damian, când l-o cunoaşte – pentru că au să petreacă ei o dată, împreună – o să se convingă, la rându-i că e un tânăr tare cumsecade. Se vor ruga amândoi – nu de scârba de portar, fireşte – de cineva de la direcţiune (poate are Damian o protecţie) să-l primească şi pe Paler în rândurile albaştrilor. Turnătorul lucra acum între forme şi cuptoare. Păcat de tinereţea lui, c-a ajuns să scuipe negru. Adevărată pomană, dacă l-ar ajuta cineva să-l scoată la lumină, la aer. La ocnă tot aşa o fi, ca la topitorie?

Gore se gândise, după-masă, şi la viața lor fără soare şi fără speranţă şi oftase, clătinând capul. Era atâta nefericire, pe lumea asta oricum frumoasă, plină de comori: o inimă de prieten, o nevastă, un pahar de vin, un tabinet, un buzunar doldora de gologani şi un ceasornic cu două capace, patent…

Damian îl ascultase înduioşat. El deosebise în tot păinjenişul de gânduri pe care-l ţesuse, fără control, gustul simptomatic de vorbă al tovarăşului de muncă, firul ce pornise, din nelămurire şi durere, spre un adevăr unic: încornoratul începuse să renunţe, arunca armele, era – din fericire pentru el, după opinia vădanului – un învins…

— Bravo, Gorică neică, îmi place! Eşti un bărbat cu scaun la cap. Acum, ia şapca şi hai să mergem.

Lahu aştepta, într-o cârciumă de pe strada Francmazonă, să se

împace cu omul ce-l scuipase. Comandase fleici şi un castron cu zeamă de varză şi adusese doi danci viorişti, să le cânte de dor şi de inimă fără noroc – când o începe prăvălia să se ridice cu ei, ca un dulap de la bâlci.

CAPITOLUL XXXII
Biserica între bordeie

Cheful ţinuse toată noaptea.

Cei trei cavaleri ai serviciului în uniformă se mutaseră, cu dancii cântând în urma lor, din local în local. Ascultaseră trâmbiţele cocoşilor în Cotroceni şi salutaseră răsăritul soarelui cu două degete la cozoroc, solemni şi clătinaţi, din pragul unei cârciumi de pe dealul Arsenalului.

Plozii cu viorile dispăruseră de mult, iar Gore, după întâiul pahar sorbit sub şopronul pe care-l aleseseră – cu jurământ – ultim popas al petrecerii, uitase cu desăvârşire pe ce lume se află. Avusese el vedenii sau Damian şi Lahu se dezbrăcaseră până la brâu, în răcoarea crudă a dimineţii de primăvară şi-şi turnaseră, la puţul de alături, câte o găleată cu apă în cap? Sigur n-ar fi putut să spună nimic, a doua zi, când se trezise – sub acelaşi şopron – singur la masă.

Învioraţi de duşul rece ce şi-l făcuseră reciproc, tovarăşii au băut o cafea amară şi au plecat repede la gară, să nu piardă acceleratele de 9,45 şi 11,50, lăsându-i vorbă prin cârciumar lui Gore, care adormise, că se îmbătase ca un porc şi le-a fost imposibil să-l ducă în cârcă, până acasă. Oricum, nu l-ar fi lăsat în locuri aşa îndepărtate, dacă negustorul nu i-ar fi asigurat că n-o să i se întâmple nimic, din moment ce era sub acoperişul lui. Amândoi îl sfătuiau ca, imediat ce s-o deştepta, să se ducă la Tribunal sau la Poştă, unde i-o fi mai la îndemână, să ia tramvaiul cu cai şi să vină să-şi reînceapă serviciul în toată regula. Deşi la tramvai n-o să-i ceară decât 15 bani, ei îi lăsaseră o băncuţă în buzunarul de jos de la vestă, în stânga, să aibă cu ce să-şi cumpere un covrig sau un sfert de pâine, de i-o fi cumva foame, când s-o scula. Damian şi Lahu îi mai comunicau că, în buzunarul de sus de la vestă, tot în stânga, îi puseseră patru ţigări Naţionale cu carton, cinci beţe de chibrituri şi o bucăţică de scăpărătoare.

Cârciumarul nu uitase, după ce-i repetase epistola fără slovă a tovarăşilor, să-i aducă o cafea mare, fierbinte şi cu caimac, pe care prietenii o plătiseră, de asemeni, la plecare…

Gore ascultase zâmbind. Băncuţa era în buzunarul de jos, ţigările în cel de sus şi se ridicau aburi cu aromă tare din ceaşca albă şi groasă, adusă de jupân.

— Mai este prieteni în lume – îngânase el, înduioşat de grija ce i-o purtase albaştrii – nu ca Stârcu…

Îl cunoscuse pe Damian de mult şi-l ştia om cumsecade. Pe «numărul patru» nu-l putuse suferi niciodată şi-l ura de moarte, după zvonul cu Safta şi Paler. Acum îl adora. Nu bănuia că se poate ascunde, într-o inimă de duşman, atâta dragoste.

Se împăcaseră frumos, cu lacrimi, cu îmbrăţişări şi jurământ de credinţă veşnică.

Bucuros că poate să-l convingă la un moment de sinceritatea lui, Lahu îi mărturisise cum şi cine-i şoptise că ţiganca ar fi ibovnica slăbănogului.

— Una Sultana, mă, care zice că stă cu voi în curte…

Hamalul aflând că noul lui prieten petrece o noapte pe săptămână cu fata oloagei, se stăpânise să nu o înjure de mamă şi-l asigurase pe «numărul patru» că, nici el şi cu atât mai puţin nevasta, n-au să încerce să se răzbune. Profesionista de la bordel era – o singură sau mai multe nopţi pe săptămână, asta nu avea importanţă prea mare – iubita unui frate şi se simţise dator – din moment ce-şi juraseră credinţă reciprocă – să-i respecte sentimentele.

Singur, a doua zi, sub şopronul cârciumii de pe dealul Arsenalului, Gore nu s-a mai putut stăpâni. Înjurătura a scăpărat printre dinţi, ca şi cum ar fi fost smulsă din amnar. Sultana, aşadar, era cauza nefericirii lui! Dacă n-ar fi lansat ea zvonul infidelităţii, el n-ar mai fi stat la pândă şi nu s-ar mai fi frământat atâta amar de vreme. Ar fi rămas, departe de el, gândul uciderii lui Paler şi nu l-ar fi scuipat pe Lahu, iar Safta i-ar fi stăpânit inima, cum i-o stăpânise şi până acum, ca o femeie harnică, cinstită şi meşteră la cântec şi la îndrăgostire – adică: o nevastă cum nu se mai află…

Vecina, fireşte, îl ajutase să descopere adevărul, dar la ce-i folosise lui adevărul – se întrebase cu amărăciune, fumând ultima țigară lăsată de «numărul patru» în buzunarul de la vestă – din moment ce era incapabil să ia o hotărâre bărbată? Mai rău îi zdruncinase viaţa. Ţiganca n-o să mai aibă clipă de linişte, cât i-o mai fi scris să trăiască, iar el o să mănânce cu noduri, o să doarmă ca pe ţepi şi n-o să ştie cum să plece mai repede în oraş, prin cârciumi sau la munca de la gară, numai să n-o mai vadă. Fără îndoială că o să-şi bată soţia crunt, pentru orice nimic, la prânz că e fiertura rece ori prea fierbinte, iar seara că n-a aprins lampa, când o găsi-o stând pe întuneric sau că face risipă de petrol, dacă l-o aştepta cu lumină.

Gore se decisese, încă din ajun, să se întoarcă în casa cu nebuni, dar abia acum ştia precis motivul unic al întoarcerii: s-o pedepsească pe Safta – o pedeapsă de fiecare clipă şi cu orice cuvânt, cu porţii cotidiane de pumni daţi îndesat, cu umilinţe şi torturi sufleteşti, până o găsi-o întinsă pe masă, cu frunză de muşcată pe gură. O noapte pe săptămână Sultana o să fie ibovnica lui. Nu în cocioaba de pe cheiul gârlei. În odaia lui, sub ochii ţigăncii. În timp ce se vor zvârcoli amândoi în spasmul îndrăgostirii, necredincioasa cu garoafă va sta în picioare, lângă pat, cu o lumânare aprinsă în mână: să-i vadă şi să nu tremure, să-i audă gâfâind şi să nu ţipe. Au s-o oblige, la sfârşit, să le sărute mâna şi să le spună: «să vă fie de bine»…

Uitase unde se află.

Gândul plin de cruzimi îl schimonosise, iar pumnul lovise în masă cu tot clocotul lăuntric ce brodase, în amănunt, planul răzbunării.

Cârciumarul îl privise câteva clipe mut, surprins, şi-l întrebase, nu fără sfială:

— Nu-i aşa, frăţioare, că-ţi frige inima o mare supărare?

Gore se ridicase, oftând, şi plecase fără să răspundă.

Străzile, pline de soare şi de copaci înfloriţi, coborau – strâmte şi felurit întortocheate – spre oraş. Era o atmosferă de sărbătoare şi de alb odihnitor. Mergând pe lângă zidurile în ruină ale fostei curţi domneşti, spre podul Izvor, hamalul simţise cum îi urcă sângele în obraz. Vedea, în vale, peste gârlă, casele, într-o rână, cu bolovani pe acoperiş unde Sultana şi Domnica erau – de patru ani – de noapte mare.

— Na, să nu mori se întrebase el, rânjind poftim cine-o râde pe Safta, cine are nas să spună că o femeie ca dânsa ar fi capabilă… tocmai cu Paler, un prieten…

Gândul, pornit pe panta unui adevăr pe care Gore nu mai voia să şi-l spună, făcuse un salt peste figura rămasă în amintire ca o rană, a portarului de la gară, ca s-o apropie pe nevastă de turnător. Plasată, în jocul curios al fanteziei, alături de slăbănog, necredincioasa fura ceva din simpatia cu care hamalul şi-l reamintise pe amicul presupus credincios. Soţul o dispreţuia, o ura cu tot necazul ce-l înfierbântase, de câte ori revăzuse scena neruşinării, dar rămăsese în el o fărâmă din sentimentul prăvăliaşului de odinioară, mândru de femeia ce şi-o alesese şi cucerise – sentiment ce-l împiedica s-o compare pe Safta cu o întinzătură de la bordel. Destinul lui se împletise, în anii cei mai frumoşi din viaţă, cu destinul ţigăncii. Formaseră amândoi, atât amar de vreme, un trup şi-un suflet. Batjocorindu-i tovărăşia de zile bune şi rele, prin zvonul ce-l lansase, Sultana îl stropise şi pe el cu noroiul intrigii. Cum era s-o cheme în casa lui, o noapte pe săptămână, s-o dezbrace şi s-o crucifice în pat, de faţă cu nevasta – ticăloasă, dar nevasta lui, fărâmă din fărâma lui de suflet? Ce duşman, ascuns în el, gândise planul de răzbunare de sub şopronul cârciumii de pe dealul Arsenalului? Avea, în adevăr, o mare răfuială cu Safta. Fără îndoială, o să-i arunce vorbe grele în figură şi n-o să numere niciodată pumnii repeziţi între coapse şi fălci, dar totul se va petrece fără să audă sau să vadă vecinii. Nu-i interesa pe ei ce rană adâncise, în inima lui, fapta cu măscări a ţigăncii şi cum o să fie vindecată. Era o durere numai a lui. Cunoscuţii şi cumetrele din mahala trebuiau s-o respecte pe Safta, pentru că ea simbolizase şi va continua să simbolizeze – pentru ochii şi părerea lumii, cel puţin – prestigiul lui casnic.

Gore se mângâia cu speranţa că nu-i aflase nimeni păţania. Se îndoia, însă, de Sultana. Crescuse în el, cu fiecare pas, presimţirea că

ea ştia întâmplarea cu Stârcu. Hamalul se întreba chinuit, cu capul în palme, oprit pe podul de la Izvor: «cum şi cine să-i spună, de unde ar fi putut ea să audă că-l înşelase nevasta cu portarul de la gară?». Când şi-a trecut degetele peste faţă, parcă să adune negurile, începuse să se facă lumină în el. N-o găsise la poartă, în seara când se întorsese mai devreme de la gară? Ea îl anunţase că ţiganca nu-i singură în casă…

Fata de la bordel, aşadar, ştia sigur – aflase cu câteva ore mai înainte, poate cu câteva luni, că-i încornorat…

Slab, se prinsese cu mâna de balustrada podului, să nu cadă.

Dâmboviţa curgea, cu rotogoale mari de păcură pe luciul galben, mută şi leneşe între malurile cu iarbă crudă, cu sălcii despletite, cu oţetari firavi şi cuiburi de şobolani, ducând spre inima oraşului toată murdăria adunată din canale şi din fabrici.

Rafturile anticarilor se înşiruiau pe cheiul stâng, din spatele cazărmii pompierilor şi până la podul Mihai-Vodă, ca nişte sicrie imense, iar pe maidanele din faţa negustorilor de hârțoage se instalaseră, de curând, câţiva fotografi a la minut, haimanale cu roata norocului şi circul unui aşa-zis căpitan, nefericit şi stăpân pe un urs scofâlcit de bătrâneţe, pe-o maimuţă făcând tumbe în cerc şi pe-o duzină de purceluşi albi cu coada cârlig, ce ştiau să sară peste scăunel, să caute o batistă în nisip ori să se plimbe, doi câte doi, numai pe labele dinapoi gătiţi cu panglici albastre, subţiri şi legate la gât şi peste burtă, ca nişte hamuri.

Piaţa Valter Mărăcineanu era, atunci, un bâlci în miniatură. Aici, se adunau, la prânz, lucrătorii de la Socec, salahorii de la construcţiile din împrejurimi, ucenicii şi hamalii de la Arsenal, uşierii de la Casa de Depuneri şi factorii poştali. Mâncau în soare, tolăniţi pe jos şi căscau gura la obiectele numerotate de la roata norocului sau la ursul adormit şi bolnav, priponit cu lanţ la uşa circului în care niciodată nu intra un spectator, cu toate drăcoveniile în cerc ale maimuţei.

Erau mult mai norocoşi patronii de la cortul de dare la semn. Firma îi îndemna pe trecători să «exerseze ochiul şi mâna, pentru patria română» iar înăuntru se auzeau râsete şi arii romantice, cântate răguşit şi alene la un pian cu manivelă.

În fundul cortului se alinau felurite figuri, toate cu un punct alb în centru: un jandarm în fața unui semn de întrebare, înfipt între doi copaci – un cuc, pe o cracă – o linie ferată minusculă, montată în lungul unui perete şi dispărând între faldurile unei cortine tot aşa de minuscule. Fiecare figură avea o taină sau o legendă. Era suficient să duci puşca de salon la umăr, stând la o depărtare indicată de un şnur, să ocheşti bine şi să loveşti cu o alică ţinta, ca să descoperi – pentru jandarm – unde s-a ascuns banditul Pipa (printr-un dispozitiv anume, în locul semnului de întrebare apărea, tăiat în tablă, un chip fioros, ţipând în hazul tuturor, spre omul legii, în batjocură: uoaa, uoaa,

uoaaa…), să faci cucul să cânte, dovedind astfel asistenţei pestriţe şi gălăgioase că «plopul făcuse mere iar răchita micşunele» sau să porneşti, cu toate farafastâcurile de rigoare: semafor, goarna de plecare, fluierul locomotivei – trenul direct Bucureşti—New York…

Jocul spre care se îndreptau însă, nu fără emoţie, ochii tuturor, rămăsese mormântul din care – odată centrul atins – se ridica regina Draga Maşin, de curând asasinată, să-şi plângă singură nefericirea în fața victoriosului ce reușise s-o smulgă din moarte, pentru un minut, cu o simplă alică…

Ajuns-am eu regină,
Şi toţi mă pizmuiesc —
Deşi n-am zi senină…

Generoşi, bucureştenii îi compătimiseră sincer pe cei doi eroi ai dramaticului asasinat da la Belgrad. Ziarele timpului publicaseră reportagii senzaţionale, iar opinia publică de pe cele două maluri ale Dâmboviţei se pasionase, dornică să afle ştiri din sursă sigură, cât mai aproape de adevăr. Pe mahalagii, însă, îi interesa mai puţin adevărul istoric. Draga Maşin devenise, pentru ei, o figură de legendă, un simbol: era frumoasa fată din popor, pe care lepra ciocoiască şi în uniformă cu zorzoane sârbeşti n-o iertase că ajunsese pe tron. Orice domnişoară săracă visa, atunci, îngânând cântecul fostei regine, că urcă aurite trepte de palat, alături de un Făt-frumos cu o coroană pe frunte. O trupă de comedieni colinda toate oraşele ţării, în acest timp, jucând o piesă confecţionată la minut şi abundând de scene patetice şi tirade, de efecte şi lovituri, a cărei eroină principală era, fireşte, glorioasa aventurieră.

Niciun lăutar, însă şi nicio domnişoară romantică nu cântase cu mai multă pasiune ca Safta, cu mai multe lacrămi şi ofuri, nefericirea mlădiţei cu diademă strălucitoare în cosiţele neapărat blonde.

— Parcă ar fi aidoma regină – se gândise deseori Gore, ascultându-şi nevasta, cu un sentiment legitim de mândrie.

Dar ura oamenilor te sapă la fel, pretutindeni: la Belgrad şi în oraşul cu nume de păstor, în umbra unui tron râvnit, stropit cu sânge şi între pereţii igrasioşi, căptuşiţi de şoareci, ai casei cu nebuni din mahalaua cu poreclă ruşinoasă…

Aducându-şi aminte de Sultana, hamalul îşi adunase privirile risipite pe cercurile leneş călătoare de păcură, de pe luciul murdar al gârlei şi le mutase, cu o smuncitură a capului, spre cocioabele de peste drum.

Casele cu fete se înşiruiau, mici şi îndesate una în alta, la poalele unei movile pe care se ridica, cenuşie şi uitată, o biserică fără trecut istoric. Bordeiele o înconjurau ca un brâu viu, cu miros de stârv sau ca o mlaştină ce aduna scursorile din canalele dezgustului citadin şi

plebeu. Credincioşii părăsiseră altarul cu sfinţi şi strane de lemn putred, iar clopotele mici sunau, duminical, o dojană din ce în ce mai puţin ascultată. Numai pensionarele din vale, în papuci şi goale sub capoatele largi, cu dantele, intrau în fiecare sărbătoare în biserică, două câte două şi în pas egal, cu ochii în pământ, să se roage la icoana Născătoarei de Dumnezeu să se îndure de viaţa lor de Marii din Magdala, să le dea noroc şi să le apere de boli lumeşti. Fetele de tractir – în adevăr oiţele Domnului – scriau pomelnice pentru odihna celor morţi: părinţi, un ibovnic, un copil şi se spovedeau, cumpărau prescuri şi le dau de pomană ori aprindeau lumânări de ceară şi făceau mătănii fără număr, într-o tăcere cucernică, de totală contopire în atmosfera de mister şi de transfigurare a locaşului ceresc.

Preotul bătrân anunţa cu voce gravă, cădelniţând din uşa altarului, că e mai mare bucurie în cer pentru o oaie rătăcită de turmă şi aflată, iar curvele – cuvântul se sanctifica sub ochii umezi de nesfârşită bunătate a Pururei-Fecioare Maria cu pruncul la piept – plângeau şi se loveau cu capul de trepte, îşi dezgoleau sânii şi măturau cu ei, impuri şi scofâlciţi, lespezile de piatră ori cădeau cu fruntea pe picioarele Crucificatului şi se rugau, fără cuvânt, cu braţele aduse peste cap.

Bucureştenii ştiau că acolo e biserica pensionarelor de la bordelele din vale dar nu aflaseră încă, sau nu voiau să creadă că există şi un Dumnezeu al destrăbălatelor, viu în credinţa lor fără margini de ticăloase ale pământului, etern prin eterna durere ce o mângâia şi pur ca potirul alb de floare crescută din smârcul sufletelor, pure în toată ticăloşenia lor, spre cerul şi spre soarele tuturor, o dată cu rugăciunile şi fumul leneş de smirnă şi tămâie…

Destinul altarului de pe deal se împletise aşa de mult, în viaţa oraşului, cu destinul caselor cu fete că – nu peste mulţi ani – biserica şi cocioabele au fost dărâmate odată, ca să se ridice – în locul lor – magnificul edificiu al cucoanelor intelectuale, generoase şi morale.

Sub Casa Femeii conştiente şi demne de azi au fost îngropate, laolaltă, pietre din altar şi resturi din lighenele de tablă în care se spălau, după fiecare crucificare, profesionistele inconştiente şi nedemne de ieri.

A fost o răzbunare sau poate numai o ironie a vremii, această înălţare de altar nou spre slăvi, din smârcurile preacurviei.

Gore se pomenise – fără gând anume dar stăpânit de un neastâmpăr de animal adulmecând pradă bună în apropiere – umblând prin faţa porţilor într-o râvnă şi căutând fără să ştie ce caută. Zărind printre şipcile gardului, într-una din curţi, câteva pensionare tolănite pe scaune şi cu capoatele descheiate în faţă, să le învioreze soarele plin trupul stors, s-a apropiat şi-a întrebat cu plecăciuni.

— Aici Sultana, sau…?

Numai una din ele a deschis un ochi somnoros şi i-a făcut un semn

uşor înţeles: fata de care întrebase putea fi găsită la a doua casă pe stânga.

— Sultana… la Scăricică… nu aici…

Hamalul se rezemase de un stâlp, îngândurat. Îşi adusese aminte că vecina lui e de noapte mare, întotdeauna.

— Acum o fi acasă – mormăise el, cu ciudă – să vezi că are noroc şi nu-i la interes!

Continuase, totuşi nu fără şovăială.

— Ştiu că dânsa numai seara vine şi…

— Acu', că-i Săptămâna Patimilor, avem mult de lucru şi nu ne mai ducem niciuna la domicil. Stăm aici, la tulumbe şi la muls, zi şi noapte – scuipase femeia cu un singur ochi deschis, printre dinţi şi cu necaz – parc-am fi haznale şi nu altceva, duce-i-aş coliva cui ştiu eu…

Prostituata se închinase, blestemând-o pe patroană şi oftase, cu obidă.

Gore n-a mai stat să-i asculte necazul. Bucuros că Sultana era la bordel, salutase şi plecase, grabnic, spre a doua casă. Urcase, de pe trotuar, câteva trepte de lemn şi se oprise la prima din numeroasele uşi înşirate în lungul unui pălimar. O nemţoaică durdulie şi roşcovană îl întâmpinase, săltându-şi sânii mari şi plini, de doică, în graba cu care încercase să-l acapareze.

Hamalul, însă, o dăduse la o parte cu mâna, fără cuvânt şi intrase înăuntru.

Salonul era o încăpere goală, fără preşuri pe jos, cu pereţii murdari şi luminată de o singură fereastră cu geamul spart la un colţ şi lipit cu jurnal iar sub fereastră fusese înghesuit un pat de scânduri, acoperit cu un macat fără culoare precisă, pe care sta greceşte o namilă de carne, bătrână, neagră şi șașie, cu un dinte galben şi unic scos peste buza de jos. Era ţaţa, patroana stabilimentului sau, cum o mângâiau fetele, nu fără duioşie şi recunoştinţă în glas: mămica! Stăpâna domina salonul cu făptura ei şi cu uitătura ei în cruciş.

Lângă pat, pe un scăunel, se aşezase un individ inexpresiv, fără nicio vârstă, uscat şi ştirb, pătat pe obraz şi pudrat mult, să fie frumos şi să pară mai curat. Avea ochi mici şi ageri când se uita, de la una la alta, încruntat, la pensionarele ce stau – pe băncile înşirate pe cele trei laturi libere ale încăperii – cuminţi ca nişte mironosiţe, cu mâinile în poală.

Ştirbul era nenea, ibovnicul «dânsei». Fireşte că ţaţa nu se supăra când pleca el la odaie cu vreuna din fete, în fiecare zi alta. Îl ierta pentru că – băiat bun – o asculta şi nu-i toca prea multe parale la stos şi nu avea gust – ca Pupişor al proastei de Lina Caracuda, patroana bordelului de alături – să se plimbe în fiecare seară, cu muscalul, pe Calea Victoriei.

Mămica, de altfel, n-ar mai fi avut niciun motiv să se revolte sau să

sufere că Mieluş se culca şi cu alte femei. Secase de mult, în pântecul cu trei rânduri de guşi, dorinţa. El îi rămăsese, aşadar numai amant de inimă, o inimă înecată în osânză încinsă.

Nenea era un personagiu foarte important, în angrenajul aşa de complex al stabilimentului. El alerga pentru regularea tuturor încurcăturilor ivite cu poliţia de moravuri sau serviciul sanitar. Săptămânal, asista pensionarele în timpul vizitei medicale şi tot aşa de săptămânal pleca, în trăsură, cu una sau mai multe din ele, la spitalul Colentina. Joia şi duminica după-amiază lua din nou drumul spitalului, să se intereseze de sănătatea celor internate şi să le lase pungi cu mere şi tutun. Mieluş era, de asemenea, îngerul păzitor al fetelor îndeosebi în timpul nopţii. El încerca să aplaneze conflictele dintre «domnişoare» şi «domni» pe cale paşnică şi aplica lovitura de şiş numai în cazuri de forţă majoră. Când, dimpotrivă, era vorba de o simplă păruială între prostituate, apărea lângă ele cu o vână de bou şi le bătea fără ură dar şi fără milă. Executa, ca un automat, un ordin ce asigura disciplina în bordel. Le învineţea spinările cu devotamentul cu care le apăra de streini ori le ducea fructe şi tutun la spital. Se voia omul profesiunii lui, o profesie pe care o practica, de optsprezece ani, cu o pasiune de artist.

Nenea avea, în orele libere, o singură «boală»: să lipească mucurile de țigară de tavan, cu capătul aprins în jos şi o mare îndatorire: să spună măscări crude, ca s-o distreze pe mămica. Râzând, ţaţa se zbuciuma toată, da capul pe spate şi căsca o gură haotică, imensă, cu buzele groase, vinete şi cu stropi mari de scuipat prin crăpături.

Dacă se întâmpla ca una din pensionare să aibă un ibovnic, Mieluş n-o mai obliga să se culce cu el. Ştirbul, ca orice cavaler, respecta dragostea altora. Prostituatele, însă, nu aveau voie să se încurce cu adolescenţii din liceu, deoarece s-ar fi putut ca şcolarii să vină cu părinţii şi să facă scandal sau să reclame profesorii la «moravuri». Fetele erau obligate să fie serioase, să nu-şi zvârle inima decât în palmele unor oameni tot aşa de serioşi: artiştii de bâlci, jucătorii cu bobul sau cartoforii, uneori sergenţii instructori şi plutonierii de la regimentele de roşiori şi călăraşi, întotdeauna bătrâneii simpatici cu pensioara sigură, cu ceva acareturi prin mahala şi fără niciun moştenitor. Morală, mămica le interzisese, de asemeni, să se «lege la cap» cu bărbaţii însuraţi.

Toţi aceşti ibovnici făceau parte din familia numeroasă a bordelului. Erau buni tovarăşi, cu patroana şi nenea, la petreceri dar şi la necazuri. Se bucurau să acorde tot concursul lor ori de câte ori era nevoie şi se interesau îndeosebi de încurcăturile amantelor respective cu poliţia sau cu vizita medicală. Plutonierii veneau, deseori, cu soldaţii din unitate după ei şi-i înşiruiau pe două rânduri, la bordura trotuarului. Militarii intrau, doi câte doi şi se lăsau duşi de mână spre

odăi, de fete. Când termina prima serie, intra a doua. Afacerea era strălucită pentru bordel dar şi pentru oşteni, pentru că iubeau – săptămânal – cu tarif de favoare…

Când a pătruns Gore în salon – Sultana şi Domnica au tresărit, nedumerite, îngrijate oarecum. Ce căuta acolo hamalul din casa cu nebuni? Avea de gând să se poarte cu ţiganca lui dinte pentru dinte, s-o înşele cum îl înşelase, ori venise s-o reclame la mămica pe sora mare, că se amestecă în căsnicia lui, cu intrigi şi vorbe de ocară? Ţaţa, foarte scrupuloasă cu viaţa privată a pensionarelor, le ameninţase şi uneori le bătuse cu vâna de bou, pentru cea mai mică vină.

— La mine-i casă de încredere – decretase ea, solemn, şi fără replică – şi te porţi cum ţi-e meseria, ca la pension. Adică: taci şi faci! Da' pe stradă să fii cucoană, nu ca stricatele de pe bulevard, iar în familiune, cu ai tăi şi cu vecinii, muiere cinstită.

Gore clipise repede, să scuture din gene toată lumina rămasă din soarele orbitor de afară. Privirile, încă nedeprinse cu întunericul din salon, lunecaseră pe lucruri, pe figuri…

— Domnu?

Mămica întrebase, mirată că noul-venit se oprise lângă prag, într-o atitudine de neînţeles.

— Domnişoarele Sultana şi Domnica – îngânase hamalul, încercând de astă dată să vază cine-i vorbise.

Fiinţa puhavă a patroanei se conturase, în cenuşiul murdar al geamului din fund, ca o dihanie.

Surorile se ridicaseră, la un semn ştiut şi scurt al domnului Mieluş, şi se apropiaseră cuminţi, ţinându-se de mână şi tremurând. Le chinuia o întrebare la fel: ce-o fi, de ce-o fi venit? Formulaseră în gând oricum, un început de apărare, să aibă ce spune în cazul când vecinul s-ar plânge, în adevăr împotriva lor.

— Uite-le. Cu care din ele?

Muşteriul fusese invitat politicos să se pronunţe şi să plece, fără altă formalitate, cu trupul ce şi l-o alege, la odaie. Răspunsul clocotise în Gore şi-i scăpărase în priviri. Le ura deopotrivă pe surori şi ar fi vrut să se răzbune pe amândouă la fel, bestial.

Sultana se înfiorase. Albastrul încă nu vorbise. Muţenia lui era o ameninţare. Insul căuta, bănuia fata, cuvântul cu care să-şi înceapă reclamaţia sau aştepta o nouă întrebare a patroanei, ca s-o poată ruga să-i acorde o întrevedere de câteva momente, între patru ochi. Şovăia, probabil, să vorbească de necazurile lui, de faţă cu oricine.

Domnica, însă, se liniştise. Hamalul le învăluise, pe amândouă cu o uitătură crâncenă dar numai Sultana se clătinase. Sora mică zâmbise. Nici ea singură nu ştia de ce. Se bucurase că e frumos afară sau se gândise, poate, la mărul înflorit din uşa lui Ivan şi se înveselise, ca un copil cu sufletul rămas în fundele păpuşii de acasă? Oricum, ea nu se

ştia vinovată, faţă de vecin, cu nimic.

Privind-o Gore, îşi aduse aminte – cu toată ciuda ce-l încerca atunci – că fata-i fusese dragă. Nu o dată îi spusese slăbănogului: «ce-ar fi, neică, să te-nsori cu mijlocia asta chipeşă a oloagei?». Lui i se păruse mai drăguţă, mai cuminte parcă, oricum mai bună, mai înţelegătoare, mai ruşinoasă în neruşinările ce-i robise şi stropise viaţa. Sfătuindu-l pe fostul camarad s-o ia de nevastă, fireşte că se grăbise să-l asigure că nu-i nimic dacă tovarăşa lui de mâine are – până una alta – condicuţă.

— Meserie, mă, ca oricare alta.. Cum ar zice Safta: oameni săraci, ne câştigăm o pâine, care cum putem. Când o fi cu tine n-o să mai facă, asta-i sigur…

Paler nu se împotrivise dar amânase un răspuns precis. Mărturisise, însă, că-i e dragă şi-i trimisese în ascuns garoafe albe şi roşii, rupte din ghiveciul ţigăncii.

— Cum o s-o iau cu mine la odaie – se întrebase Gore – cum o să mă răzbun pe ea Mâine, poate, o să fie consoarta prietenului meu bun…

Era salvată.

— O aleg pe domnişoara Sultana – dacă nu-i cu supărare…

Domnica se reaşezase, cu acelaşi surâs inconştient pe figură, iar sora mare pornise spre coridor, cu pasul şovăielnic, urmată de client. Fata continua să se frământe: «ce-o fi având de gând?». Şi găsea un singur răspuns logic: «să vezi c-a venit să-i facă felul ţigăncii şi s-o înşele tocmai cu mine, duşmanca ei de moarte»…

În odaia în care intraseră era miros greu, de încăpere cu spoiala neuscată. Mobilierul strict necesar fusese, de curând, uns cu petrol, în vânătoarea ce-o porniseră toate profesionistele, după ploşniţe. În rama oglinzii se aglomerau poze cu prinţi şi animale de circ sărind prin cercuri, tăiate dintr-o revistă ilustrată străină, ajunsă – prin cine ştie ce miracol – tocmai la Scăricică…

Sultana pusese ivărul la ușă, scosese prosopul şi turnase apă în lighean. Mut, cu pumnii strânşi în buzunare, hamalul îi urmărea toate mişcările. Fata îşi scoase rochia, o aruncase pe tăblia patului şi rămase în cămașă în faţa lui, suspinase pudică, privind în jos.

— Vai, nene Gorică, mi-e aşa ruşine de matale, că – vecin şi…

Nu şovăise, totuşi, să-i cuprindă gâtul cu mâinile şi, strâns lipită de omul cu bluză albastră, să-l sărute pe gură profesional, apăsat, cu vârful limbii între buze şi neastâmpărat, ca un sfârc de flacără sau ca o gură de lipitoare. Duşmanul, însă, se desprinsese din îmbrăţişare şi lăsase şapca pe scaun, mormăia: «bine, neică, lasă că nu-ncape ruşine – ca să zic aşa – între vecini cum ne aflăm…»

Sultana a înţeles că bărbatul e prea plin de dorinţă şi nu mai are nevoie de alte preliminarii. Se întorsese sprintenă, să dea macatul în lături şi să pregătească perna. Gore, care venise la bordel cu intenţia – mai târziu lămurită în el – să se răzbune pe intriganta ce lansase

zvonul şi s-o reducă la tăcere, prin umilire, pe unica martoră a întâmplării cu Safta şi portarul de la gară, nu ştia încă – deşi mai erau câteva clipe până la gestul final – cum şi în ce fel are s-o umilească pe prostituată, dar în momentul când a văzut-o aplecată peste pat, să ajungă până la perna de la perete, gândul a fulgerat în el orbitor, barbar şi i s-a înfipt sub frunte.

Subţire, cămaşa femeii se lipise de corp, conturând ademenitor formele două, egal rotunde, ale spatelui.

Sultana, prinsă neaşteptat în braţele voinice, încercase inutil să scape, să se întoarcă şi să se aşeze cum învăţase şi cum practicase meseria până atunci.

Gore, însă, o trântise – frântă de mijloc – cu faţa în jos şi se prăbuşise peste ea, ca un munte. Amuţită de surpriză şi nepricepând încă bine ce intenţii are hamalul, ea făcuse un efort să desfacă picioarele şi să-i ofere fructul tarifat dar mâna butucănoasă luneca, tremurând, între formele două şi egal rotunde ale spatelui, spre locul încă virgin.

Sora mare simţise, în trupul ce se zbătuse o clipă, neputincios sub povara ca de bivol a hamalului, o usturime atroce şi n-a mai avut putere să ţipe. Ochii, înţepaţi cu ace parcă, se umpluseră de lacrămi iar mâna, cu greu eliberată, a căutat – repede şi oarbă – un sprijin, a prins cu degetele încleştate un colţ al saltelei şi a rămas aşa înţepenită.

Când s-a ridicat Gore de pe ea, gâfâind, Sultana era leşinată. El a luat-o în braţe, ca pe-o cârpă, şi-a aruncat-o peste macat, cu faţa în sus.

Lacrămile se amestecaseră, pe masca fără culoare a figurii, cu broboanele de sudoare.

Omul cu număr de tablă la inimă şi-a privit victima rânjind şi a scuipat-o victorios, cu dispreţ, între pulpe. S-a îmbrăcat, în urmă, şi a plecat nesupărat de nimeni.

Mieluş, în salon, continua să lipească mucuri de ţigări în tavan şi să spună măscări, ca să se distreze mămica şi să-şi tremure cărnurile râzând, pe patul de scânduri.

CAPITOLUL XXXIII
Gore era în adevăr fericit

Satisfăcut că se răzbunase şi convins că duşmanca umilită n-o să mai aibă curaj să se ocupe de căsnicia lui, Gore plecase grabnic spre gară.

Damian şi Lahu aveau dreptate: trebuia să reînceapă munca neîntârziat. Pierduse – în ultimul timp – o mulţime de trenuri şi cu fiecare tren: un pumn de gologani. Pe lângă asta, dacă ar fi fost prelungită, absenţa lui nu ar fi rămas fără urmări. Vădanul avusese grije, fără îndoială, să anunţe la birou că «numărul 9» e suferind dar domnul şef îl asigurase că n-are ce face cu oamenii betegi.

— Bolnavii la spital – decretase el, bătând cu pumnul în masă – şi sănătoşii la peron! Îl iert de data asta, numai fiindcă-l iei tu, Damiane, pe garanţie. Da-să ştii că, a doua oară, nu se mai prinde! Asta e: dacă eşti bolnav, dă fuga neică la spital, mori şi lasă-mă-n pace «pe mine», să-mi văd de sirvici cu cine-i sănătos – că d-aia a sortit Dumnezeu, pentru unii boală şi colivă, pentru alţii sănătate şi jug.

Şeful hamalilor, domnul Pompilică – poreclit de subalterni Şontâc – fusese pe vremuri impiegat de mişcare la o staţie de pe linia Buzăului. Surprins de un tren, într-o noapte cu viscol şi cu ceas rău, a fost scos de sub vagoane însângerat şi mai mult mort decât viu. Spitalul îl trimisese din nou la muncă, după câteva luni, cu piciorul stâng amputat dar şeful îi pusese, cu raport în regulă, la dispoziţia direcţiunii generale, nu mai înainte de a striga enervat, bătând cu pumnul în birou, la invalidul oprit în prag, cu şapca de care nu se despărţise în mâna tremurândă: «Lasă-mă-n pace *pe mine,* neică, să-mi văd de sirvici cu cine-i sănătos»…

Pompilică le ceruse superiorilor de la centru o singură favoare: să nu-l dea afară ca pe-un schilod neputincios. Visul lui fusese gara, trenul, telefonul şi uniforma. Cum erau să-l arunce pe drumuri, șchiop şi cu visul mort? La ce bun i-ar mai fi folosit viaţa, de atunci încolo? Nu regreta piciorul rămas pe masa de zinc şi n-o să-l regrete niciodată. Aşa i-a fost scris. Dar fără uniformă şi scos din atmosfera căilor ferate, i-ar fi imposibil să trăiască.

Înduioşat de lacrămile lui, directorul personalului îl numise – nu se declarase vacant, atunci, niciun post de portar – şeful hamalilor. Era un serviciu uşor şi plăcut, mai ales, pentru fostul impiegat de mişcare. Măgulit profund că ajunsese, în sfârşit, conducător şi încă la centru, Pompilică făcuse şi continua să facă eforturi eroice să se păstreze la înălţimea rolului important ce i se acordase, în angrenajul aşa de complex al activităţii ceferiste. Nu uitase cuvintele cu cari îl încremenise şeful staţiei de pe linia Buzăului în ziua când se întorsese,

în cârje, de la spital. Ele constituiau, acum, crezul de viaţă şi programul pe baza căruia organizase biroul servituţii în uniformă. Repeta, de câte ori avea ocazia, ca un cântec.

— Dacă eşti bolnav, dă fuga neică la spital, mori şi lasă-mă-n pace «pe mine», să-mi văd de sirvici cu cine-i sănătos…

Amic bun cu Stârcu, domnul Șontâc se purtase foarte prietenos, până atunci, cu «numărul 9». Gore profitase de bunăvoinţa lui. Uneori, în pauza dintre o plecare şi sosire de tren, Pompilică îl chema la el în birou, să fumeze o țigară şi să stea de vorbă despre accidentul ce-l nenorocise şi despre drumul de fier. Nu uita să-l întrebe, la despărţire, ce-i mai face nevasta, pe care nu se sfia s-o laude cu orice prilej şi în faţa oricui, că e o gospodină pricepută, harnică şi serioasă. Încântat, hamalul o rugase pe Safta să se sacrifice, o dată pe lună şi să se ducă la omul în cârje, să-i scuture prin casă, să-i spele rufele şi să-i coasă nasturii, că e singur pe lume şi tare cumsecade.

Damian se mira că şeful se schimbase aşa de mult, în ultimele zile, dar Gore înţelese de ce şi din cauza cui uitase superiorul de prietenia de odinioară.

— Ticălosul de Stârcu, să vezi că mi-a luat-o înainte cu intriga. Cine ştie ce minciuni i-o fi spus. Nu-i nimic, lasă c-o dreg eu…

Ajuns la gară, nu intrase în biroul lui Şontâc, să facă act de prezenţă şi să-şi motiveze, cu ploconelile de rigoare, lipsa de serviciu. Trecuse printre hamali, strângându-le mâna tăcut şi se oprise, clocotind, cu ochii ascunşi sub sprâncenele fioroase, în faţa naşului.

— Ascultă la mine, mă, portar ticălos. Pompilică face pe nebunu şi ştiu că numai tu eşti pricina. Să nu mă-nfurii, să nu te joci cu moartea! Luni te-am iertat, că bărbați cum ne aflăm, am socotit că nu e vina ta. Da' pentru daravela cu șontorogul nu te mai iert! Acu' mă duc la Paler la fabrică, să stau cu el de vorbă, că umblu zăpăcit de-când te-am aflat la mine şi nu ştiu încă dac-o să mai mă-ntorc lângă Safta sau nu. Casa mi-ai stricat-o. Nu încerca să-mi furi şi codrul de pâine de la gură, că se alege praful de amândoi.

Surprins, slab în faţa omului desfigurat de ură, Stârcu bâlbâise un început de apărare.

— Mă, fine Gorică, cu…

— Nu lătra şi ascultă!

Îl prinsese de piept şi-l scuturase de câteva ori, lovindu-l cu capul de zid.

— Acu' mă duc, năşicule, cum am spus, la Paler. Mâine dimineaţă viu la muncă. Să ştii că dacă mi-o zice ceva-cumva Şontâc, te fărâm! Auzitu-m-ai? Stai cu el de vorbă după prânz sau diseară, te priveşte când. Numai atât să nu uiţi: că de felul cum s-o purta el cu mine, atârnă viaţa ta.

Gore îi înfipse în gât mâna şi-l proptise, îmbrâncit, de cântarul de la

baraje.

— Ne-am înţeles, nu-i aşa?

Portarul, în adevăr, împinsese gluma prea departe. El îl convinsese pe şef că n-ar strica să-i facă mizerii «numărului 9», care se cam obrăznicise în ultimul timp. Nu-i dovedise încă de ce şi cum se obrăznicise dar îi promisese că – în cursul săptămânii – o să-i facă dovada. Sigur că finul o să se plângă superiorilor şi tovarăşilor de muncă de isprava cu ţiganca, el i-o luase înainte, ca să poată răspunde, la un moment dat, în apărarea ce şi-o pregătise:

— Nu v-am spus eu că şi-a luat nasul la purtare? Auzi, eu o persoană ca mine, tocmai eu – cu o baldâră ca Safta…

Stârcu spera, pe de altă parte, să-l sperie pe încornorat şi să-l ţină sub o continuă ameninţare, prin severitatea amicului de la biroul albaştrilor.

Hamalul, însă, nu se intimidase. Ameninţase precis, hotărât să treacă la faptă. Nebunul nu mai avea nimic de pierdut. Bucuros că soţul înşelat îl iertase, naşul n-ar mai fi avut niciun motiv să se teamă de el. Intenţionase să-l asigure că, a doua zi, va găsi în Pompilică un prieten ca mai înainte dar insul nu-l mai ascultase. Îi întorsese spatele, îşi făcuse loc cu coatele prin vermina peroanelor, trecuse pe sub podul de fier de la scăricică, fugind printre linii şi ieşise în şoseaua Basarab, pe la bariera de la magaziile de mărfuri de lângă depoul de maşini.

Era aproape ora prânzului.

Gore îl aşteptase pe Paler în poarta turnătoriei, îl luase de mână şi plecase cu el, fără cuvânt, spre una din cârciumile din bariera Griviţei. Sufletul hamalului era plin ca un ciorchine. Simţise nevoia să se spovedească, la un pahar de vin, în singurătatea unei odăiţe, să-i spună slăbănogului – ca unui frate – tot ce pătimise în ultimele zile. El o să-l înţeleagă mai bine ca Damian. Mai mult, o să-l lase să-i plângă cu capul pe umăr şi o să-l îmbărbăteze în cele din urmă: cea mai bună dovadă că-i iertase păcatul ce-l făcuse, bănuindu-l că-i furase nevasta şi-i necinstise obrazul.

Întâmplător, turnătorul avea parale la el iar încăperea în care se ascunsese de lume, cu necazurile şi frământările lor, părea anume făcută pentru o mărturisire de la o inimă la alta. Dar, după întâiul pahar băut, în sufletul lui Gore se făcuse un gol prăpăstios. Nu ştia să înceapă şi uitase tot ce voia să spună.

— Te adusei aici să vorbim – îngânase el chinuit, cu coatele pe masă şi degetele butucănoase înfipte în păr – şi uite că mă prostii…

Paler îl privise tresărit, palid. Bănuia ce rană îl doare. Aşteptase, la rându-i, ceasul acela de ispăşire. Nu mai putea să ţină în el taina ce-i rosese inima pe dinăuntru, ca un vierme şi-i usturase sufletul cu flacăra mustrării. Se hotărâse să nu-i mai ascundă fapta cu ţiganca, orice s-ar întâmpla, să plângă – nemernic şi copil – povestindu-i tot şi

să-l roage, în urmă să-l ucidă.

Ciocnind al doilea pahar cu vin, bărbaţii se priviseră în ochi, şovăielnic. Simţiseră, în acelaşi timp, că adevărul se va rupe din inimi, cu sau fără voia lor. Dar mai înainte ca flăcăul să aibă timp să cadă la picioarele prietenului înşelat, pentru spovedania sortită să-l împace definitiv, cu cerul şi cu oamenii, Gore se prăbuşise în braţele lui, plângând.

— Am prins-o, mă – am prins-o pe Safta cu Stârcu de la gară…

Turnătorul holbase ochii şi încremenise pe scaun, strivit sub greutatea hamalului. Trăise câteva minute suspendat în neant. Uitase ce-i cu el şi unde se află şi nu mai ştia cine-i insul ce i se atârnase de gât. Un glas, strein de el, întrebase târziu, abia dezlipindu-i buzele.

— Ce spuseşi, frăţioare, de m-am uluit aşa?

— M-a înşelat, măă – continua soţul să plângă – am prins-o cu portarul de la gară…

Paler auzise limpede acum, dar adevărul rămăsese alături de el, nepătruns, de necuprins. Aiurit, îşi plimbase palmele pe umerii laţi, să se convingă bine că namila ce-i vorbise nu era o simplă vedenie şi-i privise atent: gura, ochii tulburi, figura vânătă de neodihnă şi zbucium, să se asigure că fostul camarad nu încerca să-şi bată joc de el ori să-i întindă o cursă care să-l oblige la o recunoaştere deplină. Îngânase, alb: «am prins-o… Safta… Stârcu de la gară» iar gândul pipăise fiecare cuvânt şi-l despicase, să-i afle înţelesul tot…

Slăbănogul uitase mustrările de conştiinţă. Se deşteptase în el ibovnicul şi se identificase cu Gore. Li se contopiseră durerile. Formau laolaltă, un singur suflet ultragiat, un singur obraz scuipat de fapta ţigăncii. Sufereau, unul în altul, o nefericire la fel: a masculului trădat, clocotind de revoltă şi cu necazul trecut prin inimă ca o aţă prin buba coaptă.

— Care va să zică, nenicule, ne terfeli cioropină tovalul la amândoi? Brava, n-am ce zice! Aşa cinste, să ne fie de cap, cânta-ne-ar dascălii veşnica pomenire…

Paler întrebase suspinat şi tot el îşi răspunsese, cu adâncă amărăciune.

Hamalul îl privise cu recunoştinţă. Pricepuse de ce se considera, alături de el, umilit de Safta. Fără îndoială, era vorba de mândria lui de bun prieten şi de chiriaş. Nevasta – filosofa Gore, revenit pe scaun – îl înşelase pe el, cu inima şi cu trupul, înșelând – în acelaşi timp – toate gândurile frumoase ale slăbănogului şi tot respectul ce i-l purtase, până atunci. Spusese, cu drept cuvânt, după ce golise paharul cu vin, că «ne terfeli cioropina tovalul la amândoi», pentru că – tovarăş sincer de zile bune şi rele – luase pe umerii lui cocârjaţi o parte egală de suferinţa pe care hamalul n-ar mai fi putut s-o ducă singur în cârcă.

Minciuna asta, în logica de atunci a soţului încornorat era unicul adevăr posibil.

Dacă ar fi venit cineva să-i şoptească, în momentul acela, că Safta s-a culcat şi cu Paler, Gore ar fi fost în stare să-l ia la palme şi să-l dea afară din cârciumă în pumni şi ar fi râs cu lacrămi, ca de-o glumă cu haz, dacă flăcăul i-ar fi mărturisit tot ce avea pe conştiinţă. N-ar fi crezut, nu ar fi putut să creadă, nu mai era loc în el pentru o altă veste tristă. Gândul ar fi refuzat s-o înregistreze iar sufletul, ascuns în cangrena primei dureri, n-ar mai fi simţit noua lovitură.

Devotamentul acesta împins până la sacrificiu, pe care-l dorise şi visa crescut ca o ramură de merişor în bâlbâitul ce sta în faţa lui, murdar de funingine şi rugină, îl mângâiase şi înviorase.

Damian era, fără îndoială, un camarad bun, un om priceput şi-i fusese de mare folos, îndeosebi prin bunăvoinţa cu care-l ascultase. Rămăsese, totuşi, un strein. Tovarăşul de la gară îi înţelesese durerea pentru că recunoscuse, în ea, propria lui durere de odinioară dar numai chiriaşul luase în cârcă o bună parte din povara ce-l strivise până atunci. El juca, în fantezia hamalului, rolul sfântului ce-l ajutase pe Isus să ducă, până la capăt, crucea.

Gore avea impresia că, o dată cu Paler, suferă alături de el masa la care mâncaseră împreună, fotografiile din cadre, lampa cu petrol şi paturile, preşurile şi uşile amândouă, cu perdele la fel: toată casa părăsită şi poate o fă rimă – încă rămasă curată – din sufletul Saftei.

Acum nu mai era singur, în nefericirea lui…

Adevărul e că lovitura îl zăpăcise pe slăbănog. Nu se aştepta la o surpriză aşa de uluitoare. Toate gândurile lui, în ultima săptămână, îşi fâlfâiseră aripile într-un ritm anume, spre un liman ştiut: spovedania şi moartea. Nu ar fi tremurat dacă, în urma mărturisirii ce se pregătise să i-o facă, l-ar fi văzut pe Gore ridicând barda, să-i crape capul. Liniştit, împăcat cu el, şi-ar fi închinat limba în gură şi ar fi aşteptat lovitura liberatoare, convins că numai ea îl mai poate spăla de păcat.

Descoperind un nou ibovnic şi o dată cu el o faptă neaşteptată, în sarcina ţigăncii, Paler simţise cum se răstoarnă în el toate rândunelele judecăţii, în zbor invers.

Omul ce trădase încrederea fostului camarad şi-i răsplătise binefacerile cu batjocura, se trezise – alături de el – trădat de Safta şi uitase de propria lui josnicie, cu gândul la răzbunare – o răzbunare a lui şi poate tot aşa de neîndurătoare ca şi lovitura de bardă pe care se resemnase, în ajun, s-o suporte. Avea să lămurească, mult mai târziu, problema de conştiinţă dintre el şi prieten. Deocamdată sta, umăr la umăr cu hamalul, cu o ură şi o durere la fel, în faţa femeii ce-i necinstise pe amândoi, în acelaşi spasm neruşinat, cu portarul de la gară. Recunoscând, în lacrima celuilalt, noua lui suferinţă, nu-şi mai putuse stăpâni clocotul lăuntric şi suspinase, cu o sinceritate împinsă

până la inconştienţă:

— Care va să zică, nenicule, ne terfeli cioropină tovalul la amândoi…

Slăbănogul comandase altă sticlă şi băuse câteva pahare la rând, să se îmbete, să uite, să nu-şi mai dea seama de nimic, dar vinul aşternuse vălul uitării numai peste rănile din sufletul lui Gore. Hamalul îşi culcase tâmpla în palmă şi mai împăcat cu sine, mai zâmbitor după fiecare pahar sorbit până la fund, începuse să îngâne domol, furat, cu ochii umezi în gol: *«cucuruz cu frunza-n sus*, *dusu-mi-s-a dorul, dus»* – cântecul cu care ţiganca îl împăcase de atâtea ori cu domnul Stârcu, după gâlceava de la tabinet, când «era cartea parşivă şi se încăpăţina să-i facă mizerii»…

Turnătorului, dimpotrivă, vinul îi limpezise gândurile şi-l aplecase, fără voia lui, peste adâncul prăpăstios al sufletului.

Dacă, în urmă cu două zile, mândria rănită a bărbatului deşteptase în Gore animalul dornic să rupă cu dinţii beregata portarului de la gară, mândria cu faldurile stropite a ibovnicului se oprise şi se cățărase, plantă amară, de unica mare nedumerire pe care o simţise cum creşte în el şi-l depăşeşte.

— Cum a putut, cum a avut ea curaj să mă înşele?

Zbuciumul lui, cu această primă întrebare rămasă în gol, începuse să se diferenţieze de zbuciumul celuilalt…

Safta nu mai era ticăloasă pentru că se culcase cu Paler. Isprava lor avea, acum o importantă de fapt în sine: un adevăr independent în timp, nu urât şi nici frumos. Soiul, după opinia singulară a amantului, nu ar fi putut face altceva decât să constate faptul, să recunoască adevărul şi să se supună, mut şi fără gest, ca în fața oricărei realităţi impuse de un imperativ implacabil. Înaintea hamalului, cugeta slăbănogul, nu poate fi vinovată ori nevinovată, monstruoasă ori sfântă, ci pur şi simplu ibovnica lui: bărbatul ales, victoriosul, predestinatul.

Era cu totul alta, după opinia tot aşa de singulară a turnătorului şi fată de el, situaţia femeii necredincioase. O considera mai mult decât vinovată, mai mult decât monstruoasă! Nedemnă, oricum să mai vadă lumina soarelui! Dar, ca s-o condamne definitiv şi, mai ales ca să-i poată alege felul morţii, el trebuia neapărat să răspundă unei întrebări chinuitoare:

— Bine-bine, înţeleg să-l înşele pe Gore cu mine, da-să mă înşele şi pe mine cu scârba de portar? Cum vine asta, nenişorule?

Cuvintele, prinse unul de altul, se făcuseră cerc iar cercul se învârtise, incandescent şi din ce în ce mai repede, în jurul frunţii.

Paler avea impresia că-i plesneşte ţeasta şi – ca să se smulgă din vârtejul ce-i încurcase şi-i încâlcise minţile – a muşcat paharul şi l-a sfărâmat sub pumn…

Hamalul era absent.

Nu-l mai interesa Stârcu de la gară şi cu atât mai puţin sângele ce-l stropise pe figură, ţâşnind din mâna tovarăşului de alături.

Cânta «dusu-mi-s-a dorul, dus» în surdină şi în adevăr fericit, pentru că uitase – cu desăvârşire – tot ce se întâmplase…

CAPITOLUL XXXIV
Safta se sanctificase prin sacrificiu

Miercuri la amiază, ţiganca îl aşteptase zadarnic pe chiriaş cu masa pusă.

Fabricile din împrejurimi fluieraseră o dată şi scurt ca un avertisment, la «fără un sfert», mâncarea se răcise în cratiţă iar Safta ameţise umblând, plină de neastâmpăr, din casă la poartă şi de acolo iar în casă. Nu trecuse turnător pe care să nu-l întrebe dacă nu ştia cumva ce-i cu Paler. Toţi ridicaseră din umeri. Slăbănogul lucrase până la prânz. Asta era tot ce puteau spune.

— Ce-o fi cu el, unde s-o fi dus?

Se căina oftat, cu palma la gură şi pleca în sală, să mai arunce o despicătură de lemn în soba de tablă, dar înăuntru nu avea astâmpăr şi se întorcea din nou la poartă, să se uite în toate părţile şi să-i întrebe pe alţi trecători dacă nu-l văzuseră pe slăbănog, în atelier sau pe stradă, prin cârciumi ori la un birt.

Paler, în adevăr, o ameninţase că o să-şi ia lumea-n cap. Precizase, însă, că va aştepta mai întâi leafa, să nu lase în urma lui niciun datornic cu buza umflată. Lefurile se dau, la toate fabricile, la sfârşitul săptămânii. Până atunci, numărase ea pe degete, mai erau patru zile.

— Dânsu' – se încuraja Safta – nu-i o haimana sau un golan, s-o ia razna cum se găseşte. Mai înainte de plecare ar fi venit sigur acasă, să se spele, să se îmbrace cu hainele de sărbătoare şi să-şi ia rufele. Cel puţin pentru asta ar fi venit…

Nu se aştepta la mulţumiri şi laude din partea slăbănogului. Era şi el, ca Gore şi ca oricare altul, un bărbat şi nimic altceva, adică – după opinia ei de dată recentă – porc, profitor şi nerecunoscător, la care adăugase o calitate în plus, personală: reușise s-o convingă, în ultimele trei zile, că-i un udă-ochi speriat de umbra lui şi a plopilor de pe maidanul cu basculă.

— Dacă l-o fi găsit – se întrebase ea, cu un fulger nou în gând – dacă s-au întâlnit undeva, din întâmplare şi s-au înfundat într-o cârciumă?

Ţiganca simţise un fior rece pe şira spinării.

— Dacă sunt la băutură, să vezi că află Paler de Stârcu şi Gore de Paler şi se-ntorc beţi ca porcii! Sigur c-au să mă bată, bate-i-ar ăl de sus…

Suspinase, cu o singură lacrimă prelinsă pe obraz. Safta era o victimă a trecutului ei de aventură şi de generozitate amoroasă, dar şi a stricăciunii omeneşti de pe vremea casei cu nebuni şi de oricând.

Fosta cântăreaţă se decisese, în noaptea când îi poruncise prăvăliaşului îndrăgostit să spargă diblele lăutarilor, să renunţe la viaţa zbuciumată de până atunci şi să se dedice, cu toată inima şi până

la mormânt, unei căsnicii cinstite şi durabile, nu fără nopţi de iubire încă tânără, în tovărăşia omului ales stăpân şi asin cu samarul nevoilor în spinare.

Gore nu era, fireşte, bărbatul ideal, frumos şi bogat, dorit în serile cu lună plină. Din păcate, murise demult şi în ea bestia fără astâmpăr de odinioară, cu poftele nechezând şi alergând în carne nestăpânite, flămânde.

Timpul visurilor trecuse.

— Acum s-ar zice că sunt o femeie coaptă.!

Safta cunoscuse donjuanii din cele patru culori ale oraşului. Le ascultase cuvintele şi le cântărise faptele. Toţi, ibovnicii desăvârșiți şi secăturile – haimanalele cu breton pe frunte şi câine mops dar fără sfanţ în buzunar, lichele sentimentale şi nestatornice, cu viaţa împărţită între harmonică, scandal şi aventură vremelnică – o făcuseră să sufere.

— Suflete ca fluturii…

Nu găsise, printre amanţii fără număr, un singur om serios, cu gând de muncă şi dornic să se culeagă de pe drumuri, să-şi vindece rănile şi dezgustul de el şi de lume în adăpostul cu linişti şi împăcări al unui cămin.

Gore era urât şi voinic. Inimă de slugă, ar fi fost capabil – de dragul ei – să ucidă şi să dea foc la mahala. Safta presimţise în el un suflet simplu, pe care nu-i era greu să-l modeleze cum i-o place. După isprava cu lăutarii, ea nu se mai îndoise de credinţa oarbă a îndrăgostitului şi plecase din cârciumă cu el de mână – spre o viaţă nouă.

Ploua mărunt, în lumina felinarelor rare cu petrol, de pe strada cu nume uitat de mult – cum au fost uitaţi târgoveţii…

— Băiatule – întrebase ţiganca, pătrunsă de solemnitatea momentului – ştii tu, mă, ce facem noi acum?

— Nu ştiu.

— Facem lucru mare, mă brabete – oftase ea, lipită de prăvăliaşul urât şi voinic – ne luăm amândoi…

Flăcăul nu înţelesese.

— Nu zici nimic?

— Ce să zic?

Omul ales era prost şi împiedicat.

— Păi nu ţi-am spus că ne luăm? Adică: eu mă mărit cu tine şi tu te-nsori cu mine. Acum ai înţeles?

Ajunseseră la poartă.

El o prinsese de mână şi-o strânsese cu putere, rânjind.

Aşa se pricepuse să răspundă.

Safta l-a împins în casă.

— Bine, acu' hai să facem nuntă.

Nu aprinseră lampa şi nici nu avuseseră răbdare să se dezbrace.

Visul ţinuse o săptămână. Gore, care iubise până atunci animal şi în plin, învăţase cu uşurinţă să se comporte tuturor capriciilor şi atitudinilor erotice impuse de fantezia deşucheată a femeii cu experienţă. Ea descoperise, în bivolul neostenit şi supus, aptitudini rare de ibovnic şi convinsă că un om aşa de preţios merită un destin mult mai frumos, i-a interzis să se mai întoarcă la mătura şi fota verde de la cârciumă.

Calvarul începuse, pentru Safta, din momentul când urcase cele câteva trepte de la domiciliul portarului de la gară, să-i solicite concursul.

Stârcu o cunoscuse la o grădină de vară, cu cinci ani în urmă. El era atunci sergent instructor, într-un regiment de artilerie. Ţiganca se îndrăgostise de chipiul cu cozorocul de lac tras pe-o sprinceană, de mustăcioara cu sfârcurile în rotogoale, de batista purtată în mâneca stingă, de catarame şi nasturi. O electrizase, mai ales, ritmul bizar al paşilor cu pintenii sunând ca nişte clopoţei, acompaniat de zdrăngănitul sabiei lovite de pietrele caldarâmului.

Militarul se aşezase în faţa tarafului.

Safta cântase numai pentru el. Se înţeleseseră dintr-o singură ocheadă. Prim avans, sergentul instructor o invitase la masa lui, o tratase cu o mandarină şi un pahar cu vin roşu, special, iar după închiderea localului plecaseră împreună.

Aventura ţinuse, noapte după noapte, o lună. El se jurase, de câteva ori, că are s-o ia de nevastă, iar iubita cu garoafă se gudurase de fericire. După o lună, însă, dispăruse tot aşa de misterios cum apăruse.

Ea plânsese şi-l căutase, îşi smulsese părul din cap de disperare şi se grăbise, în cele din urmă, să-l uite.

Aflase, tocmai peste un an, că Stârcu se retrăsese din armată, trist că se desparte de sabie şi pinteni dar bucuros că găsise o slujbă mult mai bănoasă, mai liniştită şi cu perspective mari în viitor. Deocamdată era numai portar la gară, dar de prima clasă! Aşadar, muncă puţină şi pe scaun, ca boierii, uniformă de postav şi pensia sigură. Om serios şi deştept, nu se îndoia că va ajunge, în curând, şeful unei magazii de mărfuri. Postul acesta însemna avere în câţiva ani.

Safta, convinsă că un singur cuvânt al lui i-ar asigura lui Gore un serviciu bun, curat şi uşor, se dusese la fostul amant să-i solicite protecţia. Portarul, cum o văzuse intrând pe uşă, o luase în braţe, încântat că va retrăi o clipă de demult, o sărutase şi fără cuvânt, fără să-i lase timp să-l supere cu un gest mic şi leneş de împotrivire, o trântise în pat. Când şi-a adus aminte ţiganca că e măritată acum şi prin urmare datoare să-i rămână credincioasă bărbatului, era prea târziu. Stârcu gâfâia prăbuşit peste ea.

Potolit şi numai în cămașă de noapte, portarul de la gară se ridicase

într-o rină, între perne şi răsucise tacticos o ţigară, zâmbind.

— Ce vânt te aduce pe la mine, fă?

Abia acum se îndura s-o întrebe, stând greceşte şi fumând, cu ochii mici în rotogoale mari de fum.

Safta uitase să-şi tragă fustele în jos. Rămăsese întinsă în curmezişul patului, cu faţa ascunsă în palme, ruşinată, plină de mustrări.

— Ce făcuşi, pişicherule? Matale nu ştiai şi eu uitai – prea mă luaşi repede şi uitai să-ţi spui că nu se cade să mai facem ce făcurăm! Acu, dă-o-n ciorile, sunt măritată…

Omul a râs cu poftă.

— Nu te mai bucura aşa – oftase ea, ridicându-se în sfârşit şi acoperindu-se – lasă-mă dracului, că parcă mă tai felii şi-mi dai sare, de mă ustură la ficaţi, când te-aud…

Filosofase, mai mult pentru sine şi tristă nespus, cu falca proptită în palmă.

— Ehei, nu-i deloc uşor să fii femeie cinstită…

— Fugi, fă, nu te mai sclifosi aşa, pentru un flecuşteţ de plăcere! Spune, mai bine, ce vrei.

Stârcu o ascultase tolănit şi binevoitor.

— Bine, fă Săftico – o asigurase el, în cele din urmă – să ştii că am să fac ceva pentru Gore al tău. Vorbesc azi cu Şontâc. Numai să fie ascultător şi harnic iar tu – să fii deşteaptă şi să-nţelegi rostul lumii. Mâine să mă caute la gară şi tu să vii la mine peste o săptămână, să-mi mulţumeşti şi să ne mai aducem aminte, ca azi, de ce-a fost…

Safta plecase de la el târziu, tristă că-şi înşelase bărbatul cu atâta uşurinţă. Se bucura în ea, oricum, cântăreaţa electrizată odinioară de sabia şi pintenii artileristului dar se strecurase, în veselia revederii şi un strop de melancolie. Portarul, deşi rămăsese rumen la figură şi nu avea niciun fir alb pe la tâmple, nu-i reînviase în carne poftele nepotolite din luna de dragoste şi nesomn. Gâfâise, se mulţumise cu puţin şi se retrase după ispravă între perne, ca un cocoş bolnav.

— Tare-mi pare rău că-l înşelai pe Gorică, săracu – îşi lămurise ţiganca gândurile, privindu-se în oglinda unei vitrine de pe calea Griviţei – da' parcă mai rău îmi pare că ăsta de la gară nu făcu altceva decât să mă întărâte. La urma urmei, să mă fi ales cu ceva…

Acasă, prăvăliaşul o aştepta cu veste bună.

Safta îi spusese, în câteva cuvinte, că domnul Stârcu i-a promis tot sprijinul. Nu-l sfătuise, însă, să-i accepte sau să-i refuze protecţia. Ştia bine că intrarea lui în serviciu va fi plătită cu dezgoliri în patul de burlac al portarului şi voia să fie cu conştiinţa împăcată. Avea impresia că se scutură de orice vină, din moment ce-i lăsa libertatea să procedeze cum o crede de cuviinţă. Primind de bună voie să fie susţinut de Stârcu, însemna că primeşte – cu sau fără ştiinţă, asta n-o interesa deocamdată – şi coarnele.

— Tu ce zici să fac?

Ea ridicase din umeri: «fă cura vrei» – şi se gândise, în acelaşi timp: «dacă zice da, asta-i ca şi cum m-ar arunca el singur în braţele ăluilalt şi n-o să-mi mai pară rău că-l înşel»…

— Am să mă duc – se hotărăște bărbatul – la ce să nu mă duc?

Speriată şi veselă deopotrivă, Safta l-a luat în braţe, răsuflând uşurată şi l-a sărutat, cu imputare şi recunoştinţă.

— Uf, tare mi-a fost teamă c-o să zici nu…

Gore a intrat la gară, iar ţiganca, săptămânal, s-a dus acasă la portar, să-i spună cum o mai duce soţul cu slujba dar – mai ales – ca să-i fie recunoscătoare.

După ce a cununat-o cu hamalul, Stârcu n-a mai aşteptat-o în bârlogul lui de holtei. Acum se considera rudă apropiată şi era liber, prin urmare, să-i facă vizite săptămânale în casa cu nebuni. Naşul ştia când e finul de serviciu, între ce ore sunt aglomerate sosirile şi plecările de tren şi se punea la adăpost de orice surpriză. Fără îndoială, ar fi fost mult mai în siguranţă, continuând aventura la el. Stârcu, însă, în felul lui, era un mare pervers. Prefera să vină el la amantă, pentru că numai aşa i se părea isprava mai interesantă iar ţiganca mai frumoasă şi mai pătimaşe. Gândul că albastrul ar putea totuşi să-l prindă cu nevasta lui, îi da fiori şi-i accelera zvâcniturile sângelui. Safta, mult mai darnică, tremura cu flăcări mai vii în trup, îmbrăţişările erau mai puternice iar şoapta împrumuta întregului ceremonial o atmosferă de mister.

Gore, într-o seară venise acasă bine dispus şi perfect convins că şeful, domnul Pompilică, e un om cu suflet mare.

Şontâc, după-amiază, îl chemase pe subaltern, la el în birou, îl invitase să ia loc pe scaun, îi oferise o țigară bună şi o cafea şi-l întrebase, prietenos, cum o mai duce cu slujba şi casa, dacă e mulţumit de viaţă, de tovarăşii de muncă şi de câştig.

— Slavă cerului, coane – răspunsese hamalul, sincer şi copleşit de deosebita cinste ce i se face – n-am ce să zic! Aici o duc bine şi de matale – care eşti bun ca o pâine caldă – n-am la ce să mă plâng. Aşa că, să spui drept, mare pomană ţi-ai făcut cu mine! Pe lângă asta, la ce să mint, nevasta… iar: mare noroc avui, că harnică…

— Am auzit. Ştii că mi-a lăudat-o Stârcu? A zis că are o bomboană de fină: să-i trăiască, nu altceva…

Recunoscător, Gore nu uitase să îngâne un cuvânt frumos şi despre naş.

— Lasă, coane, că nici dânsu…

Voia să spuie că dacă Safta e gospodină şi harnică, portarul nu rămăsese mai prejos, fiind – în egală măsură – prietenos şi bun la inimă. Convins că numai aşa şi-ar mărturisi gândul întreg şi lămurit, omul a ţuguiat buzele, cu respect adânc:

— Lasă că nici dânsu… ca să nu zic într-un ceas rău: la aşa fină, aşa naş…

Pompilică zâmbise ascuns.

— Tocmai, că la asta cuget şi eu de multe ori – oftase el, întristat la comandă – la voi şi… aşa, la cine-i însurat. Că mă uit la mine: singur! N-are cine-mi scutura prin casă, n-are cine-mi… Nu zic de rufe, că le dau şi mi le spală, da' e vorba că – la scuturat – pot s-aduc o femeie de pe stradă, în care n-am pic de încredere? Nu numai că nu-ţi face treabă serioasă, da' mai dă iama şi prin lucruşoare…

Gore înclinase capul spre umărul stâng: «păi, aşa e» şi se gândise: «săracu conul Pompilică, dacă n-ar fi şchiop s-ar însura»…

Între o sosire şi două plecări de trenuri, alergând cu geamantanele şi calabalâcurile călătorilor de colo până colo, hamalul se gândise numai la pustiul amar din viața şefului.

Măgulit de prietenia cu care-i vorbise, nu se mai îndoia că Şontâc e cel mai cumsecade om din toată gara, dacă nu din tot oraşul. Spovedania lui simplă îl înduioşase. Ar fi fost bine să-şi găsească şi el o femeie harnică, iubitoare de casă, ca Safta. Oricum, prietenii lui sinceri şi căsătoriţi ar fi datori, din când în când…

Hamalul se oprise tresărit, ca şi cum l-ar fi lovit cineva cu palma peste frunte. Gândul fulgerase şi rămăsese cu saltul în gol.

— Ce-ar fi dacă…?

De ce să-i învinuiască pe ceilalţi cunoscuţi ai lui Pompilică? El îi era amic tot aşa de bun: fumaseră o țigară, băuseră cafea şi vorbiseră de necazuri şi de bucurii, se spovediseră. Numai amicii sinceri se spovedesc. Era, prin urmare, ca un frate cu şeful şi nu se gândise totuşi, el ca toţi ceilalţi, că ar fi obligat să-i dea o mână de ajutor. Safta, în câteva ore, i-ar face casa ca un cristal. În definitiv, n-ar fi mare osteneală pentru ea dacă – o dată pe lună sau la trei săptămâni, fie şi la două – s-ar duce şi i-ar scutura boarfele.

— Ne facem un interes şi-o pomană…

Şontâc primise bucuros oferta ce i-o făcuse subalternul generos şi-l anunţase că a doua zi, după-amiază, o să aştepte la domiciliu. Nu uitase, la despărţire, să-i întindă mâna şi să i-o strângă cu afecţiune.

Prietenia dintre hamal şi şef se cimentase.

Seara, la masă, Gore îi povestise ţigăncii cum îl invitase domnul Pompilică în birou şi-l onorase ca pe un adevărat mosafir de zile mari. Şontâc fusese descris în culori simpatice şi recomandat, cu insistenţă, ca o persoană superioara. Ar fi fost păcat să i se refuze, omului singur pe lume, un ajutor cerut în termeni atât de amicali.

Safta ascultase îngândurată. Avea o presimţire urâtă.

— Şi ce zici tu, mă, să mă duc mâine la şontorog?

— De ce să nu te duci?

Nevasta oftase resemnată.

— Bine! Voia ta este şi-ncolo amin…

Făcuse, în felul ei, gestul spălării pe mâini.

Presimţirea nu o înşelase. Pompilică, în adevăr, o aşteptase a doua zi dar cu perdelele lăsate. O întâmpinase cu o figură severă şi-o întrebase ce caută, aşa de supărat, că femeia nici nu avusese timp să răspundă.

— Îl dau afară din gară – ţipase el – am să-l dau afară pe Gorică al dumitale! Mie să nu-mi umble cu marafeturi, că nu mă-ncântă cu migdale amare! Crede că, dacă şi-a trimes muierea la mine, o să-l iert? Am să-i arunc toate catrafusele în cap, să-l învăţ minte…

Safta nu se intimidase. În lunga şi glorioasa ei carieră amoroasă trecuse deseori prin momente mult mai critice şi nu se speriase. Învăţase, din experienţă, să întrevadă ce plan se ascunde dincolo de cuvinte… De altfel, procedeul prin care încercase şeful acum s-o înfricoşeze era clasic. Ţiganca ştia că ameninţările lui nu se vor traduce în faptă decât în cazul când i-ar refuza fructul dorit. Se mințea cu gândul că Gore o rugase să vină la şchiop. Conştiinţa îi era curată. Bărbatul o aruncase, pentru a doua oară, în braţele unui ibovnic. Ar fi fost inutilă orice împotrivire. Laţul, bine aruncat, o prinsese. Nu-i mai rămăsese altceva decât să se supună fatalităţii.

Enervat că femeia întârzia să i se ofere – cum se aştepta – ca să-l înduplece să-i ierte soţul de vina lui imaginară, Pompilică începuse să se plimbe prin încăpere, bocănind cu piciorul de lemn pe scânduri. Safta se uita la el şi se bucura.

— Uite-mi-l, cum îl fierb în nisip! Acum nu mai face pe nebunu. S-a prostit. Nu mai ştie ce să zică şi i-a pierit curajul. Şase ceasuri să stau aici, cu el, n-ar îndrăzni să mă atingă. Mototolul dracului…

Şontâc, în adevăr, se fâstâcise.

Stârcu, care i-o recomandase pe fină şi-l învăţase cum să procedeze, mai întâi cu Gore şi pe urmă cu nevasta lui, nu-l obligase să memoreze decât cele câteva fraze ţipate în momentul când intrase ţiganca în casă, convins că simpla lui ameninţare cu concedierea hamalului o s-o sperie şi o s-o facă să se culce – goală şi fără multe mofturi – în patul schilodului.

Naşul se plictisise de ţigancă şi i-o oferise, bucuros, bunului prieten de la biroul servituţii în uniformă.

Pompilică, însă, nu era un cuceritor. Portarul o avusese uşor pe Safta, pentru motivul binecuvântat că rămăsese – în fantezia şi în inima ei – omul aventurii de o lună, fostul ibovnic cu pinteni, cu sabie, cu batistă în mâneca stângă şi cozoroc de lac. Şeful era numai omul mutilat de tren. Ţiganca îl pironise cu o privire dispreţuitoare. Şontâc se făcuse mic pe scaun. Singur piciorul în curele stăruia ţeapăn, întins ca o barieră între amândoi. Femeia învinsă, îl domina pe învingător: i-ar fi fost uşor să-l umilească cu un gest, să-l rănească

numai cu un cuvânt, să se apropie de el şi să-l lovească. Şontorogul nu ar fi reacţionat momentan, dar a doua zi bestia nu ar fi uitat să se răzbune pe subaltern. Victorioasă şi înfrântă – în acelaşi timp – prin propria izbândă, Safta înclinase capul, în cele din urmă, ca să termine jocul dezgustător cu o clipă mai devreme…

— Coane Pompilică – avusese ea tăria să surâdă, eu zic să-l lăsăm pe Gorică în pace şi să avem grije de noi şi de poftele noastre. E mai frumos să ne spunem, cinstit, ce gând al dracului ne paşte. La urma urmei, vorba cântecului: sunt femeie, ieşti bărbat – nu tocmai întreg, da' bărbat… Văd că dumneata, așteptându-mă, nu ai uitat să laşi perdelele. Ce zici, să încui uşa?

Înviorat, Şontâc făcuse un gest afirmativ, se ridicase de pe scaun şi începuse, tremurând grăbit, să se dezbrace. Safta încremenise în prag, amuţită, cu ochii holbaţi la el. Gol acum, şeful hamalilor era respingător. Bontul piciorului retezat mai sus de genunchi se bălăngănise, în timp ce insul făcea eforturi mari, prins cu mâinile de masă şi de spătarul scaunelor, să se apropie – țopăit – de femeia ce se îndura, în sfârşit, să fie a lui.

Ţiganca s-a rezemat de zid, moale, ameţită, cu privirile împăienjenite – şi n-a mai ştiut ce se petrece cu ea.

La despărţire, gentil, Pompilică îi oferise două caramele şi-o rugase să-i transmită, bunului amic Gore, salutările şi mulţumirile şefului pentru bunăvoinţa şi hărnicia cu care stimata lui cucoană îi scuturase şi gătise casa.

Safta plecase cu sufletul întors pe dos. O cutremura gândul că iar îşi înşelase bărbatul sau o dezgustase numai neputinţa de muţunache într-un picior, a schilodului? Nici ea singură nu ştia. Se mulţumise doar să constate că se câştigă greu o pâine, mai ales când vrei să fii nevastă cinstită.

Bănuia de la cine-i venise necazul cu Şontâc şi-l aşteptase pe Stârcu, în prima şi a doua săptămână, dornică să se răzbune, dar portarul de la gară nu apăruse. Mai erau şi alte femei în mahala, poate nu aşa de meştere în dragoste ca ea dar mai tinere şi mult mai frumoase.

— N-o să-mi petrec eu toată viaţa cu baldâra de ţigancă…

Fosta cântăreaţă se îngrăşase, în adevăr şi începuse să-şi îndese şi să-şi ridice sânii în brasieră.

Stârcu, însă, invitat de fin, continua să vină la petrecerile săptămânale din casa cu nebuni.

Nu voia ca, prin absenţa lui, să-i dea hamalului ceva de bănuit. Ar fi fost, pe de altă parte, ridicol să refuze o masă îndestulată, cu pui rumeniţi în frigare şi tăvăliţi prin usturoi, cu vin bun şi plăcintă cu mere.

Safta era o gospodină neîntrecută iar Gore, după fiecare ospăţ, pierdea la tabinet câţiva franci.

O primă decepţie în dragoste, însă, cu o cârciumărească de pe strada Cameliei, îl readusese pe portar, pocăit, lângă ibovnica din tinereţe. Fina uitase de răzbunare. Fericită că-l strânge din nou la sân, plânsese şi-l implorase să n-o mai facă să sufere atât iar el îi promisese, solemn, că n-o mai părăseşte niciodată. Oricât ar fi fost de grasă şi în ciuda perilor albi de la tâmple, ea mai reușea să deştepte poftele în el şi (asta îl interesa în primul rând) i se da fără mofturi. Nu-i pretinsese, ca Olga de pe strada Cameliei, să-i facă dar casele din dosul cimitirului evreiesc de pe strada Filantropiei şi nici nu-l obligase, ca fâşneţele frumoase şi tinere din mahala, să le cumpere – după fiecare îmbrăţişare – un şorţ sau ciorapi, dacă nu o pereche de papuci.

Safta se lăsa stoarsă de dragoste ca o vacă elveţiană, cu ugerul prea plin.

Conştiinţa femeii ce se visase cinstită cândva, amuţise. Ţiganca luneca pe pantă, împinsă de fatalitate şi mai ales de Gore, cu o resemnare apostolică. Se mângâia cu ideea că numai aşa poate să-i asigure soţului o slujbă curată, uşoară şi bănoasă şi se considera o victimă a stricăciunii omeneşti.

Când l-a văzut pe bărbat intrând cu Paler în casă, a avut o nouă presimţire.

— Să vezi că şi ăsta o să mă dezbrace şi-o să mă culce sub el…

Întâmplător, slăbănogul era un tânăr sfios. Departe de intenţia pe care i-o bănuise gazda, el se mulţumise să-i răspundă timid şi monosilabic la întrebări, să-i facă surcele şi să-i spele vasele, cuminte ca o fetiţă. Safta îl lăuda pretutindeni şi începuse să-i dea, la prânz şi seara, mâncare cu carne multă şi zgârci. Aflase că-i place să ronţăie în măselele sănătoase. Totuși, diavolul ascuns în ea, încercase, de câteva ori, să pună la grea încercare inima chiriaşului. Femeia se apleca mult peste masă, în faţa lui, cu cămaşa trasă dinadins pe sâni ori se trântea în pat, dezvelită şi se făcea că doarme.

Flăcăul se uita în jos, clipind repede, să nu vadă pieptul gol ori se apropia în vârfuri, s-o învelească uşor cu plapuma sau cu broboada şi pleca afară, tot în vârfuri, să nu-i strice somnul.

Singură în casă şi înciudată, Safta nu-şi putea ascunde dispreţul:

— Mare nătăntol, sări-i-ar…

Stăpână imediat pe gânduri, se mustra că nu se astâmpără. Se redeştepta în ea nevasta ce se mai visa, încă, serioasă şi cinstită…

Gore, într-o noapte, a stat de vorbă cu ţiganca lui.

— Ce facem, fă, cu Paler ăsta? Iacă, se împlini o săptămână de când l-am adus la noi. Nu că-mi pare rău că i-am dat un aşternut şi un codru de pâine, da e om în toată firea şi trebuie să se apuce de muncă. Pentru el, nu pentru mine…

— Asta-i drept – îngânase ea, cu palmele sub cap şi ochii în tavan – vezi bine: să s-apuce de muncă, da să nu mai mă pui pe mine să rog de

careva să-i dea un servici, că nu se mai prinde. Nu mai mă duc, să ştiu c-a înviat mama acolo…

— Mde, cum vrei. Da, e vorba că el, săracu Paler, nu-i un om căruia să nu-i faci un bine. Mai ales că Stârcu, cu care am vorbit azi mi-a spus că dacă te-ai osteni tu până la unu Lică Păun, maistor colea la turnătorie…

— Nu mă duc, mă, nu mă duc!

Gore nu dezarmase.

— Naşu e preten bun cu Lică ăsta şi dacă tu… cu o scrisoare de la el… Stârcu zice că tu, ca femeie, vorbeşti altfel, te porţi altfel…

Pericolul în definitiv, era exclus acum. Safta nu ar fi avut niciun motiv să nu încerce să-l ajute pe slăbănog, mai ales că – prin ajutorul acesta – scăpau şi ei de o pacoste. Bun stăpân pe leafa lui, flăcăul urma să se mute de la ei sau să le plătească o sumă oarecare, dacă ar fi rămas, pentru pat şi pentru masă.

— La urma urmei, nu-i mare lucru să iau o scrisoare de la Stârcu şi s-o duc la Lică Păun, care-o fi el acolo. Se poartă frumos cu mine, bine: îl rog să nu-l uite pe Paler şi-i zic, la plecare, mersi. Face pe porcul, îi dau una peste mână şi plec – îl las în mama iadului: şi pe Lică şi pe domnul Palerică…

Calculul a fost, în adevăr, foarte logic.

Oricum, ea condiţionase concursul ce i se ceruse.

— Cum e Lică Păun ăsta? Tânăr, scofâlcit, burlac sau?…

Gore nu şti dar era sigur că portarul de la gară nu poate să fie prieten cu lichelele şi haimanalele. De altfel, aveau o mare garanţie de seriozitate: viitorul protector era şef la o fabrică, prin urmare om deştept, cu meşteşug subţire şi bătrân, neapărat bătrân…

— Ehe, până s-ajungi maistor trece multă apă pe gârlă…

— Iacă vorbă de prost şi la tine – se supărase nevasta. Poftim, Bela e tare şi mare la «Lessel» şi nu-i babalâc. A, ici e vorba că… dă-l încolo, cum o fi, nu-mi pasă! Eu altceva aş vrea să ştiu! Mă Gorică – suspinase ea, cutremurată de un fior – numai şchiop să nu fie, omule, că iar mi se apleacă şi nu mai mănânc o săptămână…

Hamalul îi adusese, a doua zi, scrisoarea promisă. Stârcu o asigurase pe fină că amicul de la turnătorie e sănătos tun şi întreg: nu şontorog şi nici ciung.

Safta se dusese la Lică într-o după-amiază de sărbătoare. Plecând de acasă, deşi se hotărâse ca – la primul gest neruşinat – să-l pună la locul lui pe îndrăzneţ cu o sudalmă şi să iasă trântind uşa, ţiganca nu uitase să schimbe pantalonaşii.

— Nu se ştie ce se-ntâmplă!

Meşterul sta într-o clădire nouă, pe o stradă cu nume de domniţă – un fel de ulicioară mai mult, plină de soare şi praf, ce pleca din calea Plevnei, prin spatele unei fabrici de scrobeală. Şeful turnător, burlac şi

el, era un om înalt şi încă tânăr, cu o figură ce impunea, din primul moment, respect. Avea în gest, în felul cum clătina capul cu bunăvoinţă, când asculta ce i se spune, o distincţie pe care fosta cântăreaţă n-o mai întâlnise. Ea se fâstâcise, pentru întâia oară în faţa unui bărbat.

— Coane maistore – îngânase, după ce fusese invitată pe scaun şi întrebată, blând, de ce-a venit – am o epistolă de la domnul Stârcu, naşul nostru şi…

Lică luase scrisoarea dar n-o citise. O pusese pe masă, sub o carte cu copertele roşii, pe care o răsfoise până atunci.

— Să lăsăm epistola, că dumneata ai să ştii mai bine ca Stârcu ce te aduce la mine.

Safta povestise, în câteva cuvinte, cum apăruse Gore în prag, într-o noapte, cu Paler de mână. Vorbise frumos de slăbănog, ca de un băiat cuminte şi ruşinos ca o codană, pe care o dezbraci şi o laşi goală în faţa ta, până-i purici cămaşa. Nu uitase să-i remarce îndemânarea la despicatul surcelelor şi la aprinsul focului, la curăţatul cartofilor şi la spălatul vaselor.

— Ar fi o mare pomană, coane, dacă – aşa, la turnătorie… orice şi oricum, că-i tare muncitor…

Lică Păun o ascultase zâmbind şi-i promisese, la despărţire, c-o să încerce să facă ceva pentru Paler. Oricum, a doua zi când vor fluiera fabricile, flăcăul să se prezinte la birou.

Safta se întoarse acasă mulţumită de ispravă dar tristă că-şi pusese zadarnic pantalonaşi curaţi, cu dantelă. Acum şi-ar fi înşelat bărbatul fără şovăială şi fără mustrare de conştiinţă, cu sentimentul precis că – oferindu-se unui om frumos şi distins cum era meşterul – ar îndeplini un ceremonial ce n-ar avea nimic jicnitor pentru ea şi cu atât mai puţin pentru un tont căruia şi portarul de la gară şi domnul Şontâc îi puseseră coarne, cu atâta senină neruşinare.

Paler fusese angajat chiar de a doua zi, la turnătorie şi adusese, în prima sâmbătă, un pumn de gologani de aramă şi două băncuţe. Era leafa lui pe o săptămână: zece lei şi cincisprezece bani. Şeful îi promisese c-o să-l avanseze. Numărând încă o dată banii, slăbănogul îi vărsase, din palmă, în poala ţigăncii şi-o rugase să facă cu ei ce-o vrea, ca o mamă sau o soră bună. Gore îi dăruise fostului camarad o puşculiţă de pământ să strângă în ea leafă după leafă, până o avea cu ce să-şi cumpere rufe, haine şi încălţăminte.

— Acum, măi băiatule – îl bătuse hamalul pe umăr, protector – n-avem nevoie de ajutorul tău. Câştig destul… Agoniseşte să ai cu ce-ți face nevoile şi pe urmă vedem noi cum ne descurcăm. Prin noi ţi-ai găsit un rost în lume, parcă văd că tot noi o să te cununăm…

Dar, până la însurătoarea lui, mai era destul timp.

Safta era curioasă, deocamdată, să afle ce mai face domnul Lică

Păun, când şi cum vine la fabrică, dacă-l salută ori nu lucrătorii şi hamalii din atelier, dacă şi cum le răspunde, cum şi ce le spune subalternilor, ce zice când se supără şi cum îi ceartă, cu ce cuvinte, pe cei vinovaţi? Meşterul o obsedase toată săptămâna. Îl visase, în fiecare noapte, când sergent instructor la atelier, cu sabie şi pinteni, când slugă în simigeria lui Tino, muncind gol şi superb, alături de cei doi ilfoveni. Fiecare vis se termina cu o înlănţuire pătimaşă iar ţiganca, în fiecare dimineaţă, se trezise – alături de Gore – cu gura amară şi dureri de cap.

Obsesia crescuse şi o stăpânise deplin, în clipa când îl văzuse pentru întâia oară, pe chiriaş, dormind dezvelit.

Safta nu ar fi putut să-şi explice prin ce salt al gândului fusese posibilă apropierea pe care o făcuse – privind pântecul ademenitor al slăbănogului – între Lică Păun şi Paler. Avusese, însă, impresia clară că în momentul acela, în sală, dormea meşterul. Numai un bărbat ideal ca el putea să aibă o podoabă aşa de ispititoare.

Robită, tremurând în întuneric şi nepăsătoare în fata pericolului ce o pândise pas cu pas, ţiganca se apropiase de pat, să-şi trăiască visul din ultima săptămână.

Dar visele se împletiseră.

Safta se dăruise flăcăului, cu gândul la Lică Păun, în timp ce Paler o îmbrăţişa – bărbat şi în luncă – pe Truda, fata văcarului…

CAPITOLUL XXXV
Mascaradă sub clar de lună

Se înserase.

Strada era plină de copii gălăgioşi, de roşcovi sălbatici şi de vrăbii.

Primăvara urca sevă în copaci, piruia în guşa pasărilor şi se juca, ţipând şi tăvălindu-se prin praf, laolaltă cu toate haimanalele.

Abia întorşi de la fabrică, mahalagiii se spălaseră şi se adunau pe la porii, alături de neveste, curaţi în bluze murdare, cu mânecile sumese şi gulerul răsfrânt.

Oamenii, săraci şi proşti, nu ştiau întâmplări cu Isus. Gândul că trăiau în Săptămâna Patimilor nu-i înfiora. Erau plini de necazuri numai ale lor şi se zbuciumau, de când se pomeniseră pe lume, în neînsorita şi nesfârşita săptămână a pătimirii din viaţa la fel şi aspră, de trudă şi lipsuri. Aflaseră, nu ştiau cum şi când – parcă trecuse un liliac cu zvonul prins de aripă, ca un clopoţel – că sărbătorile toate au fost scornite de popi şi numai în folosul lor. Isus exista cu adevărat, pentru ei, în neastâmpărul de pretutindeni al împrimăvărării, în misterul ce despica mugurii şi în taina limpezimilor celeste sau în joaca sprintenă a pisoilor, scoşi în lumină o dată cu frunza şi cu firul ierbii.

Bătrânii, în cămăşi de noapte şi papuci, făcând semne numai de ei înţelese, cu vârful bastoanelor, în ţărână şi încă nedumeriţi de ce nu se împiedică luna, răsărind, de marginile stâncoase de la capătul pământului, erau bucuroşi, să spună minuni cu Dumnezeu şi cu muritorii.

— A venit o dată Milostivul la noi în oraş…

Povestea era nesfârşită iar amintirile bunicilor ca oglinzile aburite.

— A venit o dată Milostivul la noi în oraş şi s-a oprit taman la Şipotul Fântânelor. Ştiţi voi unde era Şipotul Fântânelor? Cam pe dealul de la balta Cişmigiului. Asta, pe vremea când nu erau, ca azi adică, felinare în Bucureşti. Oamenii, care le da mâna să plece noaptea prin oraş, umblau cu masalale. Că au fost mai întâi masalale şi după ele, felinare cu luminări…

Primăvara ce începuse risipise în mahala, o dată cu ploile şi ghioceii, broşurile cu coperte roşii.

Calfele şi ucenicii învăţaseră, din ele şi din colecţiile «Mişcării Sociale», diriguită de Panait Moşoiu şi P. Zosin, cuvinte ca flăcările: proletariat, tovarăşi, patroni exploatatori, minciuna popilor, robia bisericii, nici muncă fără pâine şi nici pâine fără muncă, revoluţia proletară, *Internaţionala*…

Cântaseră şi se pomeneau cântând de câte ori deschideau braţele, larg, să respire adânc, pentru setea sufletului, aerul ca o apă limpede

de izvor:

«Veniţi, voi oropsiţi ai vieţii…»

Feciorii de căruţaşi, de hamali în triaj şi de spălătorese, cari se săturaseră până atunci cu «bulcă» şi se bucurau deseori că au «şparlit» un pepene din grădinile sârbilor, renunţaseră acum la rișcă şi la stos, se pieptănau cu freză, nu mai umblau desculţi şi nu rareori «discutau», adunaţi în cerc pe trotuar – îl discutau pe Isus, în timp ce Dumnezeu din poveştile bunicilor bea apă de la Şipotul Fântânelor şi umbla pierde-vară pe uliţele bucureştene…

Mântuitorul a fost fiul unui lucrător cu mâna încleştată pe teslă, un *om* dar mai ales copil de proletar. Nu mai era nicio diferenţă între Gogu Gioală, progenitura dulgherului Arvinte Troacă din Cărămidari şi Isus, care se dovedise frate bun cu o haimana ca Rel, feciorul grăjdarului de la fabrica de bere, din moment ce nu învăţase niciun meşteşug, numai ca să fie liber s-o ia hai-hui prin lume, ca orice desculţ din mahalaua cu nume ruşinos. Christos pătimise pentru că luptase împotriva bogaţilor iar popii îl crucificaseră din porunca guvernului odios şi asasin de atunci, ca să-l facă – în urmă – sfânt şi să-i speculeze sacrificiul.

Fiul Omului avusese fraţi şi surori, ca Aron Blaga (roşcovanul cu obiceiuri urâte mărturisite) şi o iubise pe Maria Magdalena cu pasiunea lui Bimbirică. Poet, lucrătorul de la curelarul şvab se îndrăgostise de Domnica numai pentru că era cocotă şi se bucura că-şi găsise, în sfârşit, un rost pe pământ: trăia s-o vadă zilnic pe fata de bordel şi muncea pe brânci, cântând, ca să aibă sâmbătă seara cu ce să-i cumpere câteva flori, bomboane şi batiste colorate, cu dantelă pe margini.

Tânărul înţelesese să se crucifice, pentru sentimentele lui de adorare, ca Isus. Amorul îi risipise toţi banii. Toamna din urmă îl prinsese desculţ, cu o singură cămașă şi fără pantaloni. Umbla pe stradă înfăşurat în şorţul de piele din atelier. Romantic, ar fi fost în stare să împingă nebunia şi mai departe dacă iubita, primindu-i florile, nu i-ar fi spus odată, fără înconjur:

— Vai, domnu Bimbirică, mata îmi aduci muşcate şi bomboane da' umbli în izmene şi – pardon – cu picioarele goale prin frig. Să nu mai vii să-mi dai nimic, până nu te-oi încălţa…

El nu se aşteptase la o ofensă aşa de mare. Se clătinase, cu darurile strânse la sân, palid dar Domnica îl mângâiase şi-l asigurase că tot ce-i spusese nu era altceva decât un sfat şi încă un sfat pornit din cea mai adâncă şi mai curată dragoste. Ca să-l convingă, în cele din urmă, că-l iubeşte în adevăr, ea scosese pieptenele din coc şi-i alesese cărare, vărsase un pic de apă de colonie în palmă şi-i netezise părul iar la despărţire îi promisese că în ziua când o veni la ea, acasă ori la bordel, îmbrăcat curat şi încălţat, o să-i dea voie s-o iubească fără taxă.

Nefericit, Bimbirică încercase să se sinucidă.

Domnica nu-l înţelesese. Nici el singur, poate, nu ar fi ştiut să spună lămurit de ce şi cum o are dragă pe sora mijlocie. Sentimentele, toate, erau numai ale lui şi pentru el. Simţise nevoia să sacrifice orice bun material şi să se dăruiască, sufleteşte, cu orice floare şi în dantela ieftină a fiecărei batiste. Nu se gândise să ceară o recompensă şi cu atât mai puţin o scutire de taxă, la tractir. Pe femeie n-o râvnise. O visase, numai pentru el, altar – la care să vină cu daruri toate noroadele gândurilor. Fata, din păcate, îi strivise visul cu un surâs.

Acum nu-l mai lega nimic de pământ.

Din fericire, biciuşca de care intenţionase să-şi atârne, în eternitate, trupul în zdrenţe şi desculţ, a fost putredă şi trista figură a iubirii se pomenise, a doua zi, lungit pe ţolul din bucătăria patronului, cu un cucui în frunte şi gura încă sângerată.

Bimbirică rămăsese, de atunci, în cercul larg al tinerilor cu broşuri socialiste şi aprinse discuţiuni, un simbol al dragostei. El se sanctificase prin suferinţă, ca şi ţiganca din casa cu nebuni. În toate convorbirile despre amor, cuvântul lui fusese hotărâtor. Era cu atât mai mult ascultat în chinuita seară a patimilor, pentru Isus şi Safta, pentru Paler şi Gore.

Tinerii, în timp ce bătrânii îl plimbau pe Dumnezeu printre bucureşteni şi-l obligau să mănânce cu cerşetorii, lămureau o problemă serioasă, cu toată neseriozitatea pasiunii lor iscoditoare: Christos o iubise în adevăr pe Maria Magdalena? O dată răspunsul dat, se impusese de la sine o altă întrebare: cum o iubise Mântuitorul pe prostituata blondă? Toate privirile, în acest moment, se întoarseră – ca la o comandă – spre Bimbirică. Desculţ, supt de muncă şi trai prost, curelarul lăsase ochii în pământ, copleşit de gloria cu care-l încununau tovarăşii de mizerie şi de *Internaţionala*

Isus se ridica în el înalt şi pur, ca un lujer de crin. Răsărise luna, plină, strălucitoare, de dincolo de bariera Griviţei. O haimana – cum se trântise în iarba de pe maidanul cu basculă şi se uita în sus – era sigură că dacă ar zvârli o piatră cu praştia şi ar lovi cerul albastru, l-ar auzi sunând ca un clopot mic. Discul lunar risipise, peste locuri virane şi acoperişuri, peste suflete şi dureri, o lumină de vis unanim.

În această atmosferă de linişte şi de limpezire a gândurilor, zvonul a speriat ca o goarnă de pompier în plinul nopţii. La început a fost un gest de nedumerire generală. În câteva momente, însă, tot cartierul începuse să se agite. Se întreba felurit şi nu se da niciun răspuns precis. Prin curţi şi în faţa porţilor era un neastâmpăr curios, prea târziu înţeles: când s-a auzit, lămurit, cântecul de mort al lăutarilor.

Haimanalele, plecaseră în fugă, prin mijlocul străzii, spre podul gării. În urma lor veneau cumetrele şi vecinii, tropăind bocancii şi lipăind papucii.

Bimbirică, mai repede la picior, le luase înainte tovarăşilor, aflase de ce şi pentru cine cântau ţiganii de mort şi se întorsese în mijlocul mahalagiilor cu o veste ce-i înmărmurise, în primele clipe.

Paler băuse cu Gore, în cârciumă din bariera Griviţei, până seara.

Hamalul, după ce-i spusese slăbănogului necazul tot, în câteva cuvinte, se mulţumise să bea, să plângă, să asculte muzicanţii, să urle laolaltă cu ei şi în cele din urmă, să adoarmă, căzut la picioarele lor. Turnătorul, dimpotrivă, convins că numai aşa va reuși să afle cum se întâmplase isprava de neînţeles a ţigăncii, muşcase paharele şi spărsese sticlele de pereţi, se tăvălise pe jos şi gemuse, lovindu-se cu pumnii în cap. Se oprise lângă lăutari, de câteva ori, să-i întrebe:

— Bine-bine, înţeleg să-l înşele pe Gore cu mine, da' să mă-nşele şi pe mine cu portarul de la gară? Cum vine asta, nenişorule?

Ţiganii, doi viorişti bătrâni, un ţambalagiu adolescent şi un muscalagiu voinic, cu albeaţă la un ochi, ridicau din umeri, plini de respect şi de frică în faţa omului înnebunit şi de vin.

În timpul chefurilor, beţivanilor li se întâmplă, deseori, să trăiască clipe şi uneori ore întregi de totală uitare de sine, ca o scufundare în nefiinţă. Nu mai licăre niciun gând sub frunte. Se rupe orice contact între oficiul de control al conştiinţei şi făptura împleticită printre scaune, pe care o animă acum, ca pe un manechin, sufletul diabolic – ca o flacără verde – al alcoolului, în aceste răstimpuri de moarte a sufletului se petrec, de cele mai multe ori, scandalurile şi întotdeauna vărsările de sânge şi crimele.

A doua zi, deşteptat în cătuşa din beciul prefecturii, ucigaşul nu-şi mai aduce aminte de nimic. Pus în faţa cadavrului, nu arareori al unuia din cei mai buni prieteni, el se uită lung, cu spaimă şi nedumerire. I se pare totul un vis rău, sau o glumă sinistră. Strigă, disperat, că n-a omorât el şi cade, plângând, lângă trupul neînsufleţit al tovarăşului de băutură.

Nici Paler nu şi-a mai adus aminte, a doua zi, în arestul comisariatului, când a plecat din cârciumă şi cum ajunsese, cu Gore şi lăutarii în trăsuri, pe podul gării: Ascultând, se uita la Tănăsică lung, cu o privire umedă şi pierdută de condamnat la moarte. Sluga de la birtul economic – pe care turnătorul o întrebase repetat, mirat, ce caută alături de el, în arest – văzuse tot, din momentul când convoiul funebru şi hilar intrase în mahala.

Paler se cocoţase, în prima trăsură, pe capră. Birjarul ducea calul de căpăstru şi se uita în urmă, din când în când, să vadă dacă nu i-a căzut cumva muşteriul, legat cu biciuşca – pentru orice eventualitate – de scăunel.

Slăbănogul striga, tresărind din timp în timp şi agitând braţele:

— Safta… Stârcu… Safta… s-a dus… colivă… cruce… balang!

Ultimul cuvânt era însoţit de un gest de totală renunţare şi flăcăul

se lăsa moale pe capră, cu bărbia în piept şi clătinându-se într-o parte şi alta, dezarticulat. Peste câteva clipe urma o nouă tresărire şi strigăte la fel, cu ştiuta gimnastică dementă a braţelor prin aer:

— Safta… Stârcu… Safta… s-a dus… colivă… cruce… balang!

Gore dormea în trăsura următoare, ghemuit, ca o grămadă de boarfe. Numai capul îi atârna în jos şi se bălăbănea, cu fiecare zdruncinătură. Lăutarii mergeau pe jos – vioristul prim şi muscalagiul în stânga, secundul şi ţambalagiul în dreapta.

În trăsura a treia era pălăria lui Paler, aşezată cu grije, între câteva legături de ceapă verde, iar în ultima numai bocancii hamalului, cu obielele deasupra.

— Păi… cum – întrebase slăbănogul bâlbâit, abia acum îngrozit în adevăr de fapta din ajun – ce căutau… cepele cu bocancii şi obielele cu pălăria…?

Tănăsică n-ar fi putut să-l lămurească. Un singur lucru era sigur: că mahalagiii primiseră convoiul cu urale şi-l petrecuseră, până la pompa de apă, ţopăind ca sălbaticii în jurul focurilor. Haimanalele chiuiau, zvârlind şepcile în sus şi strigând măscări la adresa ţigăncii, în timp ce lăutarii – loviţi de femei cu papucii în cap, pentru că se încăpăţinaseră, la început, să nu le asculte îndemnul – schimbaseră marşul lamentabil într-o sârbă îndrăcită.

Şoseaua Basarab avea acum aspectul unei alei de ospiciu, pe care se adunaseră, în procesiune de sfârşit de lume şi în lumina bizară a discului lunar, toţi nebunii oraşului cu biserici, cu bordeie şi maidane. Când a venit Fana să ne spună ce se petrece afară, bătrânii jucau cărţi, cuminţi, tacticoşi şi numărând punctele băbeşte.

— Of, că blestemată săptămână a mai fost asta.

Tata rămăsese, cu ochii în gol, mut.

Sărisem de pe scaun, cu o nelinişte nouă în mine, dar în prag am şovăit. Nu era nimeni în curte. Luminile, la vecini, se stinseseră una câte una. Ştiam sigur că uşile sunt încuiate. Presimţiseră, toţi, că se va întâmpla ceva cu totul neobişnuit.

Mama mă strigase, mă implorase să nu mă duc la poartă, dar era prea târziu. Făcusem primii paşi. O auzeam pe Mădălina, bocănind cu piciorul ei de lemn prin odaie, agitată. Lenora începuse să plângă. Mă înfuriasem că nu-mi pot stăpâni clănţănitul dinţilor. Nu ştiusem niciodată ce-i frica, dar zbura demenţa, cu aripi reci, în jurul meu.

În faţa gangului şi pe maidanul cu basculă se revărsase vermina mahalalei. Femeile ţipau măscări şi batjocuri, bărbaţii înjurau şi fluierau, haimanalele se alergau de colo până colo, purtând în mâini facle aprinse, confecţionate rapid din paie, hârtie şi cârpă. O fugă de flăcări şi nori de fum înecăcios, plutind peste marea de capete ca o ameninţare.

Mă mirase şi mă supăra laşitatea chiriaşilor din casa Salomiei. În

definitiv, afară se desfăşura, în toată cruda ei goliciune, o mascaradă ca oricare alta. Ca o ţigăncuşe beată, veselă că-i liberă să-şi dezgolească şi să-şi bată bucile în faţa mea, viaţa se strâmba în gesturile lui Paler şi îşi striga – prin sute de guri, sub cerul tuturor neruşinărilor şi splendorilor – prostia şi ura şi păcatele fără vină. De ce se ascunseseră vecinii, de cine voiau să scape? Viaţa asta era a lor, se frământa şi urla în ei, deşucheată şi demnă de iertare. În nebunia de la poartă şi de pe maidan ţipau toate necazurile Mădălinei picior-de lemn, deplina animalitate din existența erotică a ţigăncii şi se revărsa tot veninul din inima oloagei, laolaltă cu tristeţea lui Tănăsică, cu prostia senină a domnişoarei Domnica şi cu umilinţa pe care Sultana n-o uitase…

Cum mă oprisem, atunci, în mijlocul curţii: clocotind, cu pumnii strânşi, îmi venea să arunc cu pietre în geamuri şi să-i chem afară pe cei ascunşi, să-i îndemn să se dezbrace, să se scalde în lumina lunii ca strigoii şi să se boteze încă o dată, sub semnul şi în apa verde ş realităţii din traiul lor la fel…

Nu aveam, întâia oară, impresia că mă aflu în fata balaurului din poveste şi nu mă apropiam de el, pentru prima dată, fără frică. Învăţasem, de mult, să înfrunt primejdia. O vară întreagă mă pasionase un joc nebunesc. Când eram singur pe maidan şi auzeam semnalele de la cantonul podului de peste Dâmboviţa, tresăream ca la o chemare de trâmbiță şi urcam, în fugă, spre linia ferată. Mă opream între şine, drept, cu mâinile la spate şi capul ridicat cu un gest de voinţă, aşteptând să vină trenul. Mecanicul mă observa de departe, dar fluierul locomotivei, din ce în ce mai repetat, în loc să mă sperie şi să mă gonească din drumul bestiei negre, mă pironea între traverse. Râdeam, în timp ce maşina duduia, cu botul înecat în aburi. Îmi plăcea, până la lacrămi, această neclintire în faţa morţii ce se apropia. Simţeam cum mi se răsucesc şi oţelesc muşchii, cum tresaltă sufletul şi cum cresc, în mine şi din mine, ca o colonadă. Îmi chiuiau, în sânge şi gânduri – privind cum vine namila cu mânia scuipată în fum şi scântei, să mă rupă în bucăţi şi să mă amestece cu țărâna şi cu pietrişul – toate bucuriile.

Uneori, abia aveam vreme să sar în lături.

Trenul trecea şuierând.

Săritura, calculată, mă arunca întotdeauna în iarba de pe mal. Ascultam câteva momente, întins pe spate, uruitul roţilor pe şine. Era o muzică, barbară, pe care mi se părea că viteza vagoanelor o adună şi-o smulge din mine, cu toate nedumeririle şi dezgusturile, cu oboseala toată, ca să mă lase apoi – între buruieni – liniştit, renăscut, purificat.

Aveam suflet de rândunică şi auzeam – cum mi se aplecau pe frunte şi-mi îngropau tâmplele – respirând firele de iarbă.

Jocul acesta revelator, de copil smintit, prin care izbutisem, de atunci, să mă regăsesc în orice faptă şi să mă stăpânesc cu mână sigură, în împrejurări grele, hotărâtoare, îmi crescuse aripi. Aveam conştiinţa că sunt cineva. Strigam, în mijlocul haimanalelor de pe maidan: «eu şi voi», aşa cum mă bucuram, de câte ori aveam prilejul să spun: «eu şi locomotiva» sau: «eu şi viaţa». Mă desprinsesem din turmă, nu mai eram un glas din miile de glasuri la fel. Trăsesem un hotar între mine şi ceilalţi. Trăiam un destin numai al meu, mai presus sau alături de al celorlalţi. Eram fericit numai atunci când reușeam să fiu în adevăr singur: printre mărăcini, ascuns prin pod sau urcat pe acoperiş, ca să pot privi cum clocote şi se revarsă, de la magaziile de mărfuri ale gării la depoul de maşini, de la cenuşiul triajului la bariera Regiei şi de la maidane – peste toată mahalaua cu nume ruşinos – până la podul gării, existenţa de muncă istovitoare şi de frământări mici.

Un întreg oraş îmi sta la picioare, în aceste clipe are de înălțare pe acoperiş, acelaşi oraş pe care-l ascultam acum fremătând, urlând – privitor şi măscărici totodată – în spectacolul rar de la poartă.

Aşteptam, de astă dată şi nu ştiam de ce, un joc mult mai frumos ca la cantonul de la podul de fier şi o nouă regăsire în adevărul vieţii…

Când l-am văzut pe Paler intrând în gang, am înţeles că nebunia de afară, pe care o dorisem crescând până la paroxism, se va termina cu o păruială banală. Slăbănogul călca nesigur, cu pasul mare şi în strâchini şi ameninţa, învârtind un baston pe deasupra capului. Mă speriasem de el. Era desfigurat. Părul i se ridicase vâlvoi în creştet, ochii i se bulbucaseră, roşii iar gura îi era o rană: şi-o tăiase în cioburile paharelor. Oprit între ferestre, a lovit orbeşte. Geamurile s-au sfărâmat şi au căzut la picioarele lui, ţăndări.

— Ieşi afară, fă, să te omor!

Safta apăruse în prag, dar turnătorul a şovăit, cu bastonul ridicat.

Ţiganca se arcuise toată, ca un animal la pândă şi-i scăpărau privirile. Strânsese barda în mână şi-i juca tăişul alb în lumina lunii.

— Ce vrei, mă, şi ce pofteşti? Cine eşti tu, să-mi spargi geamurile? Cu ce drept vii tu să mă omori? Mă, scârbă lungă şi udă-ochi, cine eşti tu şi cu ce drept…?

Convinsă că Paler nu venise la masă pentru că se întâlnise cu hamalul şi presimţind primejdia ce se apropia, femeia se încuiase în odaie, să-şi plângă singură de milă, că nu avusese noroc în lume şi să-şi recapituleze viaţa, din noaptea când plecase cu prăvăliaşul din cârciumă şi până la ultima ispravă cu portarul de la gară.

— Să zicem că nu mă lăsam răsturnată în pat de Stârcu, atunci când m-am dus la el să-l rog să facă ceva pentru dânsu, ca să câştige mai uşor un codru de pâine. Tot noi am fi fost în pagubă – asta e sigur – că năşicu ar fi zis: «păi, dacă ai bărbat şi te încăpăţânezi să faci pe

cinstita, ce mai cauţi la mine, cu ce sunt eu dator să stric o vorbă bună pentru el? Fugi la dracu d-aici şi lasă-mă-n pace…»

Aşadar, în fapta din casa portarului de la gară, Safta se sacrificase, în primul rând, pentru Gore.

— Şi dacă nu mă culcam cu Pompilică-Şontâc, îl da șontorogul afară din sirvici ori nu-l da? Ba vezi că i-ar fi fost ruşine de el, să nu-l arunce pe scări…

Ea crestase pe răboj al doilea mare sacrificiu făcut pentru soţ şi – în egală măsură – pentru tihna şi bunăstarea căsniciei.

Ţiganca nu putuse răspunde tot aşa de senină şi la a treia întrebare ce şi-o pusese: aventurile nocturne cu slăbănogul. Invocase, oricum circumstanţe atenuante. Ea nu-l înşelase pe Gore cu Paler. Se dăruise pântecului lui cu gândul la meşterul de la turnătorie, care o robise. Fireşte, acum nu i se mai ceruse nici jertfă. Chiriaşul, prin urmare, n-ar fi avut niciun motiv să-i fie recunoscător, dar nici bărbatul nu putea s-o condamne, din moment ce el singur o rugase să se ducă la Lică Păun. Dacă o lăsa în pace, să-şi vadă de treburi şi fierturi, nu l-ar fi cunoscut pe meşter, iar flăcăul ar fi putut să doarmă, mult şi bine, cu pântecul gol – că ispita lui de ţăran slăbănog şi bleg n-ar fi fost în stare s-o tulbure aşa de mult încât să nu mai ştie ce face.

Tot soţul era vinovat.

— Şi la urma urmei – se înciudase ea, încercând să prindă o muscă abia înviată, cu mersul împletit pe luciul oglinzii – cum m-am culcat, pentru Gore, cu Stârcu şi Şontâc, de ce să nu-mi fac şi eu o dată gustul cu – să zicem – Lică Păun? Ba vezi că m-o fi luat Gore de pomană, să mă culc numai cu cine are el interese…

Supărată că musca nu se lasă prinsă de aripioare, ca un flutur, Safta o strivise cu o lovitură de palmă. Fapta, mică şi crudă, îi smulsese de pe buze o înjurătură de şatră. Ar fi fost capabilă, în momentul acela, să-l ucidă – cu o lovitură la fel – pe ibovnicul slăbănog şi mai ales pe hamal. Nevasta îl ura. El fusese cauza tuturor nenorocirilor, pentru el indurase ea toate umilinţele şi tot el rămăsese marele nerecunoscător.

Bărbat ca oricare altul, Gore, se gândise să-i spintece ţigăncii capul cu barda, în prima lui noapte de frământare şi de regăsire, în loc să încerce să spulbere zvonul lansat de fata de la bordel. Ar fi fost dator să-şi apere tovarăşa cu vorba şi cu pumnul. Din nefericire, nu era el omul unui gest aşa de cavaleresc. Nu se purtase mai frumos nici în seara când o prinsese cu portarul de la gară. Datoria lui de ins care se crede mai deştept ca meşterul ungur şi mai serios ca ofticosul cu catastiv şi fotă verde ar fi fost să bată în geam, să aştepte la ușă până s-o aprinde lampa în casă şi să intre, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat, zâmbitor şi dornic de petrecere. După ce pleca Stârcu, nu-l împiedica nimeni s-o întrebe ce căutase naşul şi de ce rămăsese cu el pe întuneric. Fără îndoială, în fața unei atitudini aşa de demne, ea n-ar

fi şovăit o clipă să-i spună adevărul tot. Generoasă, fireşte că nu l-ar fi lăsat pe Gore să cadă în genunchi, plângând şi s-o roage sa-l ierte pentru toate sacrificiile ce i le ceruse – aşa cum plânsese şi-o rugase întâiul ibovnic, cu mulţi ani în urmă, după ce-i furase şi vânduse salba de galbeni, pentru o noapte de chef cu scandal, cu harmonică şi muscal. Acum – ca şi atunci – ea s-ar fi priceput să împace, în sufletul bărbatului, minciuna cu adevărul şi să-i şteargă orice urmă de amărăciune din amintire, cu un chef de pomină şi câteva ore de iubire împinsă până la ţipăt şt extenuare.

Gore rămase, însă, în ciuda anilor trăiţi alături e o femeie cu maniere alese, cum se bănuia ţiganca şi a uniformei cu care se mândrise deseori, prăvăliaşul prost şi sălbatic de totdeauna. Ştia, ca un bou, să împungă cu coarnele şi altceva nimic. În loc să se prefacă, în seara când năvălise în sală ca un scos din minţi, că nu-l vede pe Stârcu – în orice caz – că n-a înţeles de ce se încuiase în casă şi stau pe întuneric, el urlase, ameninţase, se tăvălise pe jos şi se lovise cu capul de duşumele. Mai mult: fugise ca un câine turbat, să nu se mai întoarcă…

— Se întâmplă multe la casa omului! Că dacă nu s-aprinde coşul, se sparge sticla de lampă ori degeră cartofii în pivniţă! N-o să-ţi iei lumea-n cap, pentru atâta pagubă. Atunci de ce să plece el în lume, pentru ceva care nu i-a fost de pagubă, cel puţin…

Safta ştersese lacrima ce i se rostogolise pe obraz, dar necazul nu trecuse. Dimpotrivă îl crescuse gândul că Paler se întâlnise cu Gore şi se duseseră împreună la cârciumă, să-şi spună unul altuia păsurile şi să afle, unul de la altul, de ticăloşiile ei fără număr şi fără vină.

Fosta cântăreaţă nu primise o palmă, în toată glorioasa ei carieră.

Oftase, deseori, povestindu-le vecinelor din sobor viaţa de vis la care renunţase – după opinia de acum – ca o proastă.

— Mă culcam pe garoafe, soro, mă îndopam cu copane de curcan, sugeam «mandaline» şi ronţăiam dulciuri…

Ţiganca înţelesese să dea cu piciorul la renume şi la belşug, de dragul flăcăului cu fotă verde şi să se sacrifice – ca să-i asigure, omului ales, o existenţă pe care o credea frumoasă şi fericită – dezvelindu-se, o dată pe lună, sub piciorul bont al domnului Pompilică şi – săptămânal – sub trupul plin de dorinţi al portarului de la gară, dar nu fusese şi nu era dispusă – îndeosebi în după-amiaza aceea tristă, cu tot soarele sărbătoresc de afară – să renunţe la ultimul ei pic de demnitate.

Ibovnicii de altădată o uitaseră, poate, şi erau liberi să nu-şi mai aducă aminte de ea toţi muşteriii grădinilor de vară din cele patru părţi ale oraşului. Gore, însă, era dator să nu uite cine fusese Safta, nu cu mulţi ani în urmă şi cum trăia el, sluga dârloagelor de la toate barierele bucureştene.

Aflase toată mahalaua că – după fiecare petrecere cu domnul Stârcu – e scandal la hamal în casă. Primele palme, însă, le da întotdeauna nevasta, iar bătaia o suferea obişnuit slăbănogul. Ea se mulţumise să provoace şi să ţipe, ca să se dăruie braţelor puternice ale bărbatului – după fiecare păruială – cu mai mare pasiune.

Gore nu aflase încă taina asta. Consoarta plănuia să i-o spună mult mai târziu, în nopţile lungi şi sterpe ale bătrâneţii, când vor retrăi amândoi cu ochii umezi, tot ce a fost frumos şi trecător…

— Dacă mai ajungem până atunci…

Vorbind, ea pusese barda pe masă, s-o aibă la îndemână în clipa când l-o vedea pe hamal intrând pe ușă împleticit şi dornic de scandal.

Aşteptase, cu tăişul de oţel alături, până se înserase. Spărgând geamurile, slăbănogul o scosese din fire şi-o smulsese afară, cu arma ce trebuia să despice capul cutezătorului strânsă în mâna cu voinicia crescută de ură şi de spaima din primul moment.

Surprins, sfredelit de ochii duşmani, Paler se fâstâcise şi scăpase bastonul. Reușise să întrebe, totuşi, cu ultimul licăr de mânie în el şi bălăbănindu-se ca pe capra trăsurii:

— Dacă… cu mine, fă… de ce şi cu… ăla… gară?

A fost picătura pe care paharul plin cu venin din inima Saftei n-a mai încăput-o. Femeia i-a sărit în piept, ca o Gaşperiţă uriaşe, l-a prins cu stânga de haină, l-a smucit spre ea şi l-a repezit, cu un singur pumn dat în plină figură, peste cap.

Mă rezemasem de casa lui Ivan, mut.

Totul se petrecuse ca în lumina unui fulger.

Ameţit de băutură şi de lovitură, turnătorul rămăsese lungit lângă coteţe. Câinele ciobănesc din lanţ se apropiase de el, îi mirosise sângele prelins din nas şi mârâise, punându-i o labă pe gură, cu gust de joacă şi de sfâşiere.

Mahalaua, atrasă de păţania flăcăului, intrase în curte şi se urcase pe gardul dinspre maidanul cu basculă, să vadă ce se întâmplase. Isprava înmărmurise gloata năpustită în gang şi cocoţată pe şipci, dar reculeasă după o clipă, mulţimea a început să murmure. Măscările haimanalelor se amestecau, din nou, cu ocările ţaţelor şi înjurăturile căruţaşilor. Toţi se înfuriaseră că o femeie avusese curajul să bată un bărbat.

Paler era, în adevăr, de plâns.

— Cum ai îndrăznit, fă, să dai într-o cruce de voinic?

Singură, în faţa balaurului cu sute de guri, prin care urla, fluiera şi ameninţa o lume de nebuni, Safta nu se intimidase.

— Da’ cu voi, găsi-v-ar, ce-o mai fi? Ce căutați aici, d ce vă amestecaţi unde nu vă fierbe oala? Acasă! Acasă!!

Strigase, căutând cu mâna pe jos, orbeşte.

Piatra, zvârlită cu toată furia, vâjâise.

Lovită, o fetişcană s-a clătinat şi a căzut pe spate, cu o floare roşie în frânte. Gardul a rămas gol, intr-o clipă, dar cineva – în tăcerea grea de presimţiri, ce urmase – a ţipat pe maidan, cu disperare:

— Săriţi, săriţi c-a omorât-o!

A fost un moment de panică, de drumuri întretăiate în fugă, de flăcări aruncate peste capetele copiilor, ca nişte torţe ale durerii şi de şoapte sărind din om în om, când s-a aflat, în sfârşit, ce păţise adolescenta prăbuşită în ţarină. Un urlet de revoltă şi mânie a cutremurat geamurile şi ceata a început să înainteze tălăzuitoare, prin gang, spre ţigancă.

Sufletul colectiv – saltimbancul gătit odinioară în culorile crude ale răutăţilor şi în zorzoanele tuturor intrigilor cu venin şi scos în atmosfera de bilei a inserării, să facă tumbe în hazul plozilor şi să scoată, pe nas, panglicile minciunilor spuse în gura mare, de la o poartă la alta – trăia liber acum şi gol, ameninţa şi urla în deplina lui animalitate, în figurile fără număr şi fără nimic omenesc în ele, unele colţuroase, strâmbe de ură ori schimonosite de încordare, altele buhăite şi cu buzele groase, respingătoare în inconştienţa cu care scuipau blesteme şi măscări, toate adunând în ochii fioroşi jocuri repezi de lumină roşie, suptă din neastâmpărul faclelor aprinse…

Trăiam la rându-mi, alături de Safta, o clipă rară, de mare încercare. Îmi închipuiam că spre mine vine monstrul acela înfricoșător şi mă întrebam ce voi face.

Jocul dintre traverse se schimbase.

Acum n-ar mai fi fost posibilă o săritură abilă în lături. Copilul ştia că va învinge ori va muri. Oricum, era dator să rămână drept, între şine şi să Înfrunte pericolul, cu orice risc, convins că va câștiga – murind – o mare victorie asupra fratelui cu slăbiciuni şi spaime, din el.

Gândul acesta îmi umezise ochii şi-mi înflorise surâsul pe figură. Mă regăsisem, stăpân pe mine. Urmăream pânda ce începuse, atent, pasionat. Calculam, cu fiecare pas în apropiere al mulţimii, gesturile ţigăncii şi încercam să-i aflu gândurile şi să-i ghicesc intenţiile.

— Iată omul în faţa oamenilor…

Safta ridicase barda.

Mahalagiii se opriseră, muţi.

Ea aştepta, neclintită, în faţa lor.

A urmat un moment de încordare.

Duşmanii se măsurau, pieziş şi aşteptau – o aşteptare ce-mi răsucise nervii şi mi-i vibrase.

O dispreţuisem întotdeauna pe vecina cu garoafă.

Acum o adoram. Parcă-mi împrumutase clocotul sângelui şi voinţa, inima şi gândurile. Sfida, fără surâs dar şi fără tresărire pe figură, bestia cu sute de priviri injectate de ură, dornică de răzbunare. Se

realiza, integral, într-un gest de voinţă – era *cineva*…

Ar fi putut spune, ca mine odinioară: «eu şi ceilalţi, eu şi viaţa»…

Mă hotărâsem să n-o las singură, să lupt – alături de ea – împotriva tuturor.

Fana, trimisă de bătrâni să mă cheme în casă, încremenise lângă mine. Mi s-a părut că-i aud dinţii clănţănind şi-am prins-o de braţ, strâns, cu ciudă.

— Astă-vară urcai parapetul de la stăvilar cântând şi acum tremuri…

Nu voiam s-o văd mică şi slabă, în faţa ţigăncii.

— Hai înăuntru – a scâncit fata, cu mina durută în strânsoare

— Hai înăuntru, copil rău! Puica se vaită că eşti nebun şi nu mai ştie ce să facă cu tine, iar Puişor-mare a zis că iar o să te bată…

Am simţit cum clocoteşte şi se ridică ţipătul în mine, ca o flacără. Tata – care mă lovise pentru prima oară, în seara când o umplusem de sânge pe sora mică, pentru că în furia ei oarbă nu ar fi şovăit să le destăinuiască bătrânilor ce făcusem şi ce văzusem în pod, în noaptea de pomină – mă ameninţa din nou.

Palma lui nu mă duruse. Mă rănise adânc, însă, gândul că Puişor dintre maşini şi curele, din toate presimţirile melc, putuse să ridice mâna şi să dea în mine: mâna lui aspră, pe care-o mângâiasem, o sărutasem, o scăldasem în lacrimi şi o adorasem – mâna ce-mi netezise de atâtea ori părul pe frunte, cu dragoste…

Ascunsesem rana în inimă, ca pe-o infirmitate şi-i tăcusem usturimile. Eram sigur că nimeni n-o să le poată înţelege şi alina. Simţisem că s-a prăbuşit ceva lăuntric, dar nu avusesem tăria, ca Ivan, să-mi caut sufletul şi să-l pipăi. Mă mângâiam cu speranţa că am să-i îndur, fără murmur, zbaterile – că am să uit, poate, cu timpul…

Ameninţarea ce mi-o adusese Fana, însă, îmi descoperise rana şi mi-o adâncise, mă azvârlise – gol şi schilod – alături de statua superbă de voinţă şi curaj a ţigăncii. Mă regăsisem, în faţa ei şi-a oamenilor, un Iacov ce primise palme…

Unde rămăsese Ciuf, nebunul înfipt între traverse şi aşteptând trenurile râzând nepăsător şi unde copilul ce sfidase de atâtea ori moartea pe maidane şi în vârtejul apelor? Tremuram, un Iacov oarecare, lângă o Fană cum mai erau multe în mahala, amândoi palizi şi ruşinaţi, neputincioşi şi strâmbi, triste nimicuri sub ochii mici şi plini de dispreţ ai gloatelor.

Ne umilise şi ne răzbunase, în acelaşi timp, râsul batjocoritor cu care Safta făcuse un pas spre turma ce se oprise, prostită, în gang.

— Mă, scârnăviilor, mult o să mai căscăm gura uni la alţii?

Haimanalele au râs dar – din spatele lor – au pornit din nou huiduieli şi măscări. O voce surdă a avertizat-o pe vecina cu garoafă că Oiţa, fetişcana lovită în frunte, rămăsese lungită lângă uluci, cu

lumânarea strânsă în mâna ca de mort, iar Tănăsică i-a strigat, peste umerii tuturor şi cu panică, în hazul general, că ţaţele şi cumetrele de afară l-au despuiat pe Gore şi-l poartă pe stradă, cu două coarne de bou – furate dintr-un vagon de triaj – legate la gât.

Safta aruncase barda. Disperată, şi-a înfipt degetele în păr. Uitase de bărbat. Isprava slăbănogului îi tulburase gândurile, iar mahalaua adunată împrejur, cu pumni, cu zbierete şi priviri scăpărătoare, o zăpăcise cu desăvârşire. Se cramponase, cu toată nebunia momentului, într-o atitudine de sfidare oarbă, gata să lovească, să muşte sau să sfâşie cu unghiile şi să ucidă, convinsă o clipă că viaţa ei a început şi se va sfârşi – poate – o dată cu această întâmplare neaşteptată.

Fusese, până atunci, un animal cu sălbăticia puterii crescută de spaimă. Se hotărâse să se apere, împotriva unor animale la fel, cu un eroism de care numai frica de moarte poate fi capabilă.

Glasul lui Tănăsică, însă, o trezise şi-o dezarmase.

Safta ţipase, deznădăjduită:

— Aoliu, ce-a ajuns Gorică al meu! Ce-a ajuns, lume? Batjocura muierilor! Sărac de maica lui şi de mine, că l-am uitat până acum! Lăsaţi-mă, lăsaţi-mă oameni buni, să mă duc să-l caut pe dânsu…

Când am văzut-o făcându-şi loc cu coatele prin mulţime, am vrut s-o chem, să fug după ea, s-o conving să nu iasă din curte. Presimţisem că-i pierdută, dacă trece pragul gangului. Îmi aduc aminte că mi-a tremurat mâna într-un semn vag, dar n-am mai avut timpul şi nici forţa să mă smulg de lângă Fana sau să articulez un cuvânt.

Slab, o prinsesem pe fată după mijloc şi-am încercat s-o strâng lângă mine, ca să-mi dau iluzia puterii şi a stăpânirii de sine. Mă scutura, totuşi, un frig lăuntric şi stam cu ochii rătăciţi în noapte şi inima zvâcnind, fără să am curajul să-mi mărturisesc gândul.

Aveam intuiţia clară, în clipa aceea, că mascarada pe care Safta o ţinuse în loc, cu o voinţă de stăpână pe gestul ei imperativ, începuse să intre în vârtej, să lunece pe panta unei nenorociri. Nu se mai întreba nimeni ce face. Ultimul licăr de conştiinţă fusese stins de vijelia ce înfierbântase sângele şi aplecase-n sufletele ca pe nişte sălcii cu crengile încurcate şi frânte.

Acum dicta numai stupizenia – eterna mare stupizenie a gloatelor demente de atunci şi de pretutindeni.

Totul s-a petrecut, de altfel, foarte repede şi nespus de simplu.

Bestia umană de afară aştepta de mult o pradă.

Glumele tari şi grotescul din ţopăielile cu cari condusese cele patru trăsuri, de la podul gării şi până la pompa de apă, îi dăduse animalului acesta iluzia eliberării din cuşcă şi a tăvălirii prin iarbă, în căldura unui soare mult dorit. Safta, care ameninţase să-i fure libertatea şi să-i strice jocul – răspunzând la glume cu ocări şi la huiduieli cu piatra ce-o prăbuşise pe Oiţa de pe gard, cu sângele

gâlgâind din rana de la frunte – îl înfuriase.

Jivina înfricoşată de bardă, lovită în Paler şi sângerată în trupul codanei ce se rostogolise pe maidan, intenţiona să se răzbune cu o batjocură la fel şi poate cu o moarte mult mai sălbatică.

Renunţând la armă şi plecând să-l caute pe Gore, în infernul de glasuri şi de lumini călătoare, vecina nu făcuse altceva decât să se arunce singură în gura flămândă.

Ţiganca se pomenise înconjurată de mahalagii, înjurată, îmbrâncită de colo până colo, trasă de păr, trântită jos şi călcată în picioare.

Nici nu mai avusese timp să ţipe.

Când am ieşit afară, cu Fana, amândoi surprinși de tăcerea ce se făcuse neaşteptat, strada era goală. Haimanalele, nevestele şi oamenii cumsecade dispăruseră. Lăutarii fugiseră de mult, iar birjarii, fără să mai ceară plata şi speriaţi de întorsătura pe care o luase petrecerea, dăduseră bice cailor, bucuroşi că scapă numai cu o pagubă de câţiva gologani.

Niciodată nu mi se păruse şoseaua Basarab aşa de pustie şi de moartă.

Numai roşcovii şi stâlpii de la uzina electrică rămăseseră, încremeniţi, sub lună.

Safta căzuse în mijlocul drumului. Abia mai respira, iar figura îi era o pată de sânge. Mâinile negre, umflate, strivite sub bocanci şi zdrelite sub potcoavele cizmelor, căutau orbeşte, lunecând palmele încet, nesigur, pe albul de praf al pietrelor din caldarâm. Făptura, sub zdrenţe, se scutura arareori: parcă-i era frig.

Fana se aplecase, s-o vadă mai bine şi se speriase.

— Moare! Veniţi că moare…

Creştin, Tănăsică se apropiase de nevasta hamalului cu o lumânare aprinsă şi încercase să i-o pună în pumnul adus la piept, dar braţul lunecase, moale, în lungul trupului iar feştila se stinsese. Flăcăul clăpăug, enervat, înjurase mâna că nu vrea să păstreze lumina pentru drumul din urmă. Reaprinsă, lumânarea a fost înfiptă lângă tâmpla ţigăncii, intr-un morman de țărână. Oricum, sora mică trebuia să fie atentă.

— Ai grije, fato, că-i ia cucoanei păru foc.

Băiatul a râs, cu gura lui mare de slugă la dârloagă şi cu voia lui bună de prost ce înţelege mult şi tace.

— Mori, coană? Las-o dracului, că asta nu se face…

Încremenisem cu ochii la el.

— Ce inimă ai, să glumeşti când…? Tu n-ai văzut ce-a fost, tu nu-nţelegi că, dacă moare…?

Tănăsică a scuipat în sus, spre luna plină şi strălucitoare şi-a ridicat din umeri, nepăsător.

— Şi dacă plâng, dreg ceva? O învii c-o lacrimă pe Oiţa, care a dat

ortu' popii adineauri, pe maidan sau o scol pe Safta? Aiurusum! Vorba aia: «cântă, dascăle, veşnica pomenire şi ţine prescura». Acum nu se mai drege nimic, Puişor-nenicule…

Îngânase ultimele cuvinte cu glas umed, tremurat. Uitase de glumă. Râsese, poate, în silă – cu câteva clipe mai înainte – ca să-şi poată stăpâni şi ascunde plânsul. Îl înduioşase numai moartea Oiţei (Fana şi începuse s-o bocească, soră, cum sta aplecată lângă Safta) îl întristase – în egală măsură – suferinţa din ultimele zbateri, prologând finalul din destinul aşa de curios al ţigăncii sau îl duruse, ca pe mine – până la muţenie şi destrămare sufletească – mascarada la care asistasem neputincioşi, copleşiţi, cu toate gândurile îngenuncheate şi tot dezgustul de noi şi de lume adunat în scuipatul alb, cules de pe buze cu două degete şi aruncat spre lună şi în praful străzii, ca un ban al tuturor scârnăviilor? Tănăsică spusese adevărul: acum nu se mai putea repara nimic…

— Ce să le fac eu, dacă-s aşa de proşti şi de nebuni – întrebase el, oftând cu ochii la cer – ce putem noi să facem? Pupe-i bufniţa cu pliscul în lumina ochilor! Vecina asta trage să moară, Oiţa a zis numai: «of, mămica» iar Gore umblă pe maidan, în pielea goală şi cu coarnele atârnate de gât, ca un strigoi. Nu mai vorbim de Paler! Turnătorul doarme lângă dulău, bolborosind – cu gura plină de sânge – fel de fel de înjurături. Asta-i lume, puştiule? Ptiu, pupam-ar – aşa lume – unde nu mă arde soarele…

Aşteptam să-l aud din nou râzând, nepăsător şi clăpăug în toată prostia lui aşa de înţelegătoare acum, dar vibrase în el fără veste, o coardă de umanitate şi mi-l apropiase. Lacrămile îi lunecau în bărbie şi-i tremurau buzele, îl simţeam alături pe Tănăsică din seara primei lui spovedanii către Safta, când fusese întrebat de ce suferă toate mizeriile ce i le face birtaşul ofticos şi-l ascultam, îi îngânam cuvintele şi le rostogoleam sub frunte ca pe nişte adevăruri hotărâtoare, implacabile:

— Aşa ne-a fost scris, coană… scara de mătase pe care urcă sufletul mă-sii la cer…

Fana, la picioarele noastre, o plângea pe Oiţa, mângâind mâna din ce în ce mai rece a ţigăncii.

CAPITOLUL XXXVI
Gând nou, între lumini

Chiriaşii din casa cu nebuni, încurajaţi de liniştea ce se făcuse şi convinşi că pericolul trecuse, priviseră în curte cu precauţiune, dând la o parte un colţ al perdelei.

Singur dulău mârâia, scormonind ţărână cu labele dinainte în jurul slăbănogului, ca şi cum ar fi vrut să-i sape o groapă pe dedesubt. Paler se adâncise în somn fără vise şi nu mai era în stare să simtă ce se petrece cu el. Câinele ar fi putut să-l desfigureze cu colţii, în furia cu care se repezise la lunganul rostogolit până la culcuşul lui de pumnul atletic al ţigăncii, sau să-i rupă ţoalele murdare cu ghearele. Se mulţumise numai să-i lingă sângele de la gură şi să-l ude apoi, ridicând leneş un picior dinapoi.

În zbuciumul din lupta lui cu oboseala ce începuse să-i toarne plumb pe pleoape, turnătorul îndoise mâna şi-o lăsase să cadă moale, grea, în neştire. Lovit, dulău sărise scurt în lături şi se înfuriase din nou.

Vecinii, din fericire, interveniseră la timp.

Paler fusese ridicat pe sus şi dus la adăpost în patul din sală.

— Ce s-o fi întâmplat cu creştinii ăştia – întrebase Mădălina picior-de-lemn, crucindu-se şi făcând gura mică de nedumerire şi spaimă – ce minune a dracului l-a adus pe ofticos în halul ăsta de plâns? Unde-o fi Safta şi unde Gore?

Nu putuse nimeni să răspundă. Oameni de înţeles, vecinii stabiliseră – fără multă vorbă – un adevăr elementar: niciunul din ei nu auzise ce se petrecuse în curte, pe maidanul cu basculă şi la poartă, pentru că – întâmplător, în seara aceea – toţi se culcaseră devreme şi dormiseră greu.

Oricum, spălătoreasă nu se putuse stăpâni să nu-l ocărască pe Paler, fiindcă se îmbătase ca un porc şi venise să facă tămbălău, speriind astfel somnul chiriaşilor, spre deosebire de Pascu şi Tinca oloaga, care o blestemau pe ţigancă, pricina tuturor scandalurilor din casa cu nebuni şi din toată mahalaua cu nume niciodată spus tare.

— De când s-a mutat pârţotina asta de Safta la noi – strigase bătrâna, agitând bastonul amenințătoare – nu mai avem clipă de odihnă şi de voie bună. Ne-a-nduşmănit unii cu alţii, a-ncercat să ne fure bărbaţii, ne-a bălăcărit fetele şi nu ne-a lăsat, noaptea să dăm geană-n geană, cu chilomanele şi desfrâurile ei – ca să nu mai vorbim că şi-a făcut odaia tractir, când cu turnătorul, când cu Stârcu şi cu mai ştiu eu cine…

Bela, dimpotrivă, era de părere că Safta n-ar fi o femeie tocmai aşa de rea şi-i asigurase pe vecini că nu-l supăra faptul că un flăcău ca

Paler se îmbăta din când în când. Un om muncitor şi el, un rob al vieţii şi-al fabricii şi nu-i poate nimeni cere să renunţe la unica şi amara fericire a unui pahar plin, băut după zece ore de trudă istovitoare. Vinul înviorează, limpezeşte sufletul şi curăţă gândurile de zgură, cum ai curăţa ţevile din pântecul unei locomotive vechi. Meşterul afirmase cu convingere că numai Gore abătuse nenorocirea asupra noastră. Ungurul nu voia să se laude că e conducător de atelier. Asta, adăogase el modest, nu avea o prea mare importanţă. Orice meseriaş strein vine şef în ţara românească, unde industria abia începe să se înfiripe şi se simte nevoia specialiştilor. El, însă, se mândrea că e lucrător, aşadar un om cu o profesiune determinată, cu însemnătatea ei primordială în angrenajul social, în timp ce Gore rămăsese un hamal, adică un individ fără rost, un servitor cu o sută de stăpâni pe zi şi cu niciunul anume, un ins ce întinde mâna în faţa oricui, după bacşiş şi pe care oricine poate să-l înjure. Tata încercase să-l apere. Gore nu era o haimana sau un borfaş ci un creştin sărac, câştigându-şi pâinea cea de toate zilele prin munca lui, grea şi cinstită. Bela, fireşte, nu ar fi fost de altă părere şi l-ar fi respectat şi iubit ca pe-un tovarăş de jug, dacă fostul prăvăliaş şi-ar fi cunoscut lungul nasului. Când eşti hamal la gară, nu te porţi cu cei din jurul tău – toţi meşteşugari calificaţi – cu atâta îngâmfare şi brutalitate.

Bărbaţii recunoscură că meşterul are dreptate în felul lui. Pascu, mai ales (mic slujbaş pe vremuri) fusese entuziasmat de opiniile şefului de la «Lessel» şi-l felicitase călduros. Mădălina, însă, se înfuriase. Toţi sunt oameni respectabili, câtă vreme luptă cinstit, să-şi ducă traiul şi nenorocul de azi pe mâine.

— De ce să facem pe simandicoşii – strigase ea, demnă şi într-un picior, spre ceilalţi – de ce să ne credem mai ceva ca Gorică? Face fiecare ce poate şi cum i-a fost scris, şi dacă spăl rufe, ce-i cu asta? V-ar place mai mult să-mi trimet fata la bordel?

Tinca oloaga primise lovitura fără murmur, dar Pascu începuse să vocifereze şi s-o ameninţe pe unguroaică. Scandalul ar fi izbucnit din nou, mai ales că vecinii se împărţiseră în două tabere şi se apostrofau, tot mai înverşunaţi.

Tănăsică a intervenit la timp. Aflând de la el tot ce se întâmplase afară, chiriaşii Salomiei reuşiseră, pentru a doua oară, să pară cât mai surprinşi şi – în cele din urmă – să se cutremure sincer de oroare. Năvăliseră cu strigăte mici de mirare şi panică, de durere şi compătimire, unii prin spărturile gardului, s-o plângă pe Oiţa, iar alţii spre poartă, să-i dea ţigăncii primele ajutoare – dacă i-ar mai fi folosit la ceva…

Tinca – dusă pe maidan cu căruciorul – s-a grăbit să urle şi sa se tragă de păr, când a zărit copila moartă. Oamenii buni, imploraţi de oloagă să vadă şi să înţeleagă, aveau acum un prilej minunat să se

convingă de primejdia ce-o constituia Safta pentru viaţa tuturor.

— Duşmancă de moarte, ucigaşe! Scăpaţi-mă, scăpaţi-vă repede de cioropină, că altminteri o să ne omoare şi-o să ne-ngroape pe toţi! Am avut o pisică şi mi-a otrăvit-o! Am trei fete, cu meseria şi cu norocul lor şi pe toate trei a încercat să mi le ucidă, cum a ucis-o – în noaptea asta – pe Oiţa, săraca…

Vecinii îşi simţiseră în adevăr ochii plini de lacrimi, în clipa când bătrâna a avut fantezia să se întrebe – bocind – ce-o să se facă Priboi mălăierul şi ce-o să zică, cum o să plângă şi la ce bun o să mai plângă Natalia, când au să-şi găsească odrasla întinsă în ţărână, cu mâna încremenită pe lumânare.

Bela şi Pascu îngenuncheaseră lângă victimă şi-i cercetau faţa, atenţi.

— Adică să fi ucis-o cu piatra?

Ungurul tăcuse. Nu cunoştea împrejurările şi nu ştia ce să spună. Era sigur numai atât: că fata lui Priboi nu murise din cauza loviturii din frunte. Mai avea una la tâmplă. Urma să se precizeze, când va veni procurorul, care-i rana pricinuită de Safta. Numai aşa i se va putea stabili precis vinovăţia.

Pascu nu înţelesese şi nici nu făcea efortul să despice, în patru, firul de păr din gândul încă nelămurit al meşterului. El ştia un singur lucru: ţiganca asasinase un copil, intrase prin urmare într-un bucluc din care n-au s-o mai scape toţi sfinţii din cer.

— Baldâra înfundă ocna, maistore dragă, cum te văd şi mă vezi! Bine că se duce dracului, să mai putem răsufla…

Se bucurase, frecându-şi palmele şi râsese, cu gura ştirbă în lumina lumânării.

— Şi adică, nenicule, ce mare haz te găsi şi ce pricină, de te fasoleşti aşa, ca la nuntă? Că aici e Oiţa moartă şi dincolo, lângă pompă, trage Safta să moară…

Pascu se ridicase şi întorsese capul, surprins şi deopotrivă supărat de amărăciunea muşcătoare din glasul celui ce vorbise.

— Da’ tu, musiu, ce te strâmbi aşa la mine, ca o…

Rel, frate cu Isus întru haimanalâc, sta drept, în faţa bătrânului, cu pumnii în şolduri şi se uita la el de sus. Feciorul grăjdarului de la fabrica de bere era slab şi osos, cu tricoul în dungi desfăcut la gât şi părul căzut pe ochi. Lumina lunii îl crescuse şi-i adâncise trăsăturile figurii.

Intimidat, pricoliciul uitase ce avea de spus. Îngânase altă întrebare, regăsit după un moment, cu o voce îndulcită de astă dată:.

— Mătăluţă ai fost, Rel? Păi de ce nu spuseşi, bată-te să te bată norocul…

Tinca se grăbise, de frică, să muzicalizeze un compliment.

— Da’ de unde răsărişi lângă noi, ca un Făt-frumos, flăcăiaşule?

El a răspuns scurt, direct, tăios, cu o măscară. Pascu şi oloaga amuţiseră. Tănăsică, însă, a râs cu poftă, despicând gura până la urechi. Rel a rânjit numai, într-un târziu, cu mâinile adânc înfipte în buzunare şi privind, peste umăr, la omul mic şi la pacostea din sicriul cu roate.

— Şi acuma, că ştiţi de unde răsării, să vă spui una şi bună: mi se pare mie, hodorogilor, c-o să mă ia cu supărare pe voi. Trei ceasuri m-am uitat, liniştit, cum face lumea balamuc. Cum s-a liniştit lumea, mi-a sărit mie țâfna. Nu ştiu cum, mi-a venit gust să fac panoramă cu voi pe maidan, că tare vă văd ai dracului pe amândoi…

Rel, ca orice haimana din mahalaua cu nume ruşinos, era un suflet cinstit. Bucuria de animal scărpinat pe burtă, cu care bătrânul înhămat la cărucior îl anunţase pe meşterul ungur că vecina n-o să mai scape de bucluc, îl dezgustase, aşa cum îl revoltase râsul lui ca un behăit de țap în trei picioare. Pascu uitase, mărturisind gândul duşman, că e la căpătâiul unei moarte şi că vorbeşte de o Saftă ce-o să scape, în curând, de toate buclucurile şi gurile rele, cuminte cum sta acum – ca şi Oiţa şi tot aşa de vânătă – în praf şi în lumina mică şi slabă a unei lumânări de cinci parale…

Rel, aşadar, nu mai avea niciun motiv s-o apere pe ţigancă, mai ales în faţa unor oameni de nimic. Le făcuse impresia, ascultătorilor, că se ambiţionase totuşi să povestească – în amănunt – în ce împrejurări nefericite murise fiica lui Priboi, numai ca să-i facă oloagei sânge rău şi să-l convingă pe pricolici de ce i-a «venit gust să facă panoramă cu el pe maidan…»

— Eu nu zic că aia de la pompă n-a lovit-o, da’ nici nu pot să jur că ea a ucis-o…

Feciorul grăjdarului de la fabrica de, bere se urcase pe gard o dată cu Oiţa. Stau unul lângă altul şi erau veseli că văd, de aproape şi de sus, mascarada din casa cu nebuni.

Când a dat Safta cu piatra, fata tocmai râdea…

Rel nu ar fi putut spune precis de ce făcea haz. Îl zărise pe slăbănog trimis peste cap de pumnul unei femei sau se bucurase, copil şi nevinovată, că dulăul îl linge pe beţivan la gură? La urma urmei, tot ce se petrecea atunci în curte, la poartă, pe stradă sau pe maidan, te făcea să râzi. Oiţa era frumoasă, cum sta lângă el, cu surâsul pe figură şi în lumina neastâmpărată a ochilor, iar piatra a izbit neaşteptat, în plin şi colţuroasă.

Băietanul n-a înţeles, în primul moment, ce se întâmplase.

Adolescenta a dus repede mâna la frunte. Sângele din rană ţâşnise printre degete. El a dezlipit buzele, să spună ceva, să întrebe singur nu ştia ce sau să ţipe dar n-a mai avut putere să articuleze. Oiţa s-a clătinat şi, mai înainte ca tânărul s-o poată prinde cu braţul pe după mijloc, s-a îndoit şi a căzut pe spate.

— Stai să vezi, că asta n-ar fi fost nimic…

Istorisind, Rel începuse să se încurce în amănunte pe cari Bela le considera de importanţă secundară: saltul ce-l făcuse fata prin aer, în cădere – provenienţa bolovanilor de pe maidan – felul cum se precipitase nefericita, cu capul în jos şi braţele. Întinse…

Parcă o vedeam pe Fana, când se arunca în gârlă de pe parapetul de la stăvilar…

Tănăsică înţelesese, mai bine ca toţi ceilalţi, tâlcul din cuvintele prietenului.

— Să spui eu cum a fost, coană şi fraţilor: alivanta, cu zgaiba-n sus! Pe urmă: pac, cu tâmpla de un pietroi şi gata, a zis aleluia, adio şi n-am cuvinte, să ne mai scrii pe-o cărămidă poştală, că eu mi-am luat tălpăşiţa de pe pământ…

Haimanaua confirmase…

— Aşa a fost…

Bela era sigur, acum, că ar fi fost imposibil să moară cineva numai din cauza rănii de la frunte şi se mira, alături de Rel, că Pascu putuse să se bucure de o întâmplare aşa de tragică. Oameni răi ca în mahalaua cu «nume ruşinos» – îi asigura el pe cei ce voiau să-l asculte – nu întâlnise în niciunul din oraşele mari pe cari le colindase. Pricoliciul dispăruse la timp, printr-o spărtură a gardului, iar Tinca, părăsită şi parcă presimţind ce-o aşteaptă, se făcuse mică în cărucior şi începuse să plângă de mila ţigăncii.

— Sărăcuţa, o să moară supărată pe mine…

Acum n-o mai ura. Se jura că niciodată n-o duşmănise. Aşa e viaţa: ca să mai uiţi de supărările tale, te cerţi cu vecinii, strigi ocări, ameninţi, faci o intrigă sau scorneşti o minciună. După scandal, intri în casă şi te simţi uşurată. Sufletul s-a limpezit, gândurile nu te mai frământă şi-ai uitat de tot ce a fost necaz.

— Ne bălăcărim unii pe alţii, ca smintiţii, iar dracu pe toţi şi la rând, ca la moară…

Tănăsică, auzind-o pe Tinca plângând, râsese nestăpânit, cu faţa în lumină şi se dăduse tumba prin iarbă, în derâdere. Feciorul grăjdarului, însă, clătinase capul, trist învăluind-o pe oloagă cu ochii lui albaştri şi umezi.

— Poate că ai dreptate şi matale.

Sluga de la birt rămăsese întinsă între cucute, cu mâinile în lături, ca o cruce. Râsul cu care încercase, pentru a doua oară, să-şi mintă jalea, duruse şi mai mult. Haimanalele, în hazul ce-l făcuseră de lacrămile bătrânei şi de tumbele flăcăului clăpăug, se simţiseră mici, stângace. Strâmbaseră gura într-un rânjet sec, ce nu era al lor. Bela se rezemase de zid şi fuma absent, cu ochii pierduţi în gol. Rel sta în picioare, încovoiat, cu braţele grele în lungul trupului, între Oiţa şi oloagă şi se uita în pământ, oftând din când în când.

Lumina lumânării de la căpătâiul moartei se micşorase şi ameninţa să se stingă.

Se făcuse linişte şi plutea, peste oameni şi umbre, o tristeţe de drum pustiu, fără cumpene de fântână în zare şi fără soare.

— Viaţă de câini – îngânase cineva, sugrumată Să nu credeţi că pe noi ne paşte o soartă mai bună! Cum dracu se face, că nu ne mai vine minte la cap de loc? Adică nu ne omoară destul trenurile, transmisiunile şi maşinile din fabrici, bolile şi sărăcia? Mai e nevoie să ne ucidem şi-ntre noi, ca fiarele? Viaţă de câini, fraţilor, viaţă de câini! Asemeni dobitoacelor, nu ştim şi nu pricepem nimic. Nu vine nimeni să ne deschidă capul şi să ne înveţe că – la urma urmei – putem şi noi să fim oameni…

Nu cercetase şi nu era nimeni curios să vadă cine vorbise. Fusese un glas ascultat lăuntric, de fiecare.

Rel ridicase fruntea cu un gest frânt, chinuit, nestăpânit.

— Staţi, că eu o iau anapoda şi-ajung la balamuc! Poate ştie cineva din voi să-mi spună. Trei ceasuri m-am uitat la ce s-a petrecut. Trei ceasuri, mă, mi-am dogit tărtăcuţa cu pumnii, de necaz că-s huidumă şi nu-nţeleg. Acum aştept de la voi o lămurire: ce-a fost, ce tâlc a avut toată nebunia asta ce-a vânturat mahalaua şi mi-a ucis-o pe Oiţa?

Ascultătorii se priviseră lung, cu ochii mari, nedumeriţi că tovarăşul în tricou a putut să întrebe ceva la care nu se află răspuns şi-au ridicat din umeri.

Fana năvălise în mijlocul nostru, plângând. O văzuse pe Safta murind şi se înspăimântase, ca o proastă mică…

CAPITOLUL XXXVII
Un noroc care nu surâde oricui

Numai meşterul şi feciorul grăjdarului rămăseseră lângă Oiţa.

Se împrieteniseră repede.

Bela se bucurase că tatăl lui Rel a venit din ţara de peste munţi. Se mira numai că adolescentul nu învăţase limba ungară şi se revoltase, auzind că bătrânul nu se învrednicise încă să-l dea la un meşteşug.

— Un băiat voinic ca tine ar fi ajuns un lucrător fain sau poate… ceva mai mare!

— Am să-ţi spui eu o dată, dumitale, ce-a fost cu mine.

Vorbise şovăielnic, cu ochii în pământ.

Bela a înţeles că e o taină, poate o dramă la mijloc şi-a schimbat repede vorba, despre cer şi moarte. Era sigur că numai în patria lui se mai poate vedea o lună atât de mare şi strălucitoare. E păcat, când eşti tânăr, să mori pe-o noapte aşa de minunată. Oiţa era un copil aproape. Frumoasă fată. O fi orfană? Nu venise nimeni s-o plângă…

Rel răspunsese, târziu, simplu.

Meşterul nu auzise de Priboi şi de Natalia? Toată mahalaua îi cunoştea. Stau în casele mici, bătrâneşti, cu pălimar şi salcâmi la poartă, de lângă fabrica de bere. Peste drum de depozitul de cărbuni. Priboi e un om cumsecade. Are o brişcă nouă şi-un cal murg, cu o pată albă la ochiul stâng. Lumea cumpără mălai numai de la el, că e galben şi curat ca aurul. Îl aduce de departe, de la o moară pe care nu o spune nimănui, să n-o afle băcanii şi să-i facă, la preţ, şi calitate, concurenţă. Dacă nu apăruse până atunci lângă Oiţa, s-o plângă şi să se tragă de păr de disperare, e semn că nu-i acasă. S-o fi dus la măcinat.

Natalia e bolnavă de un an şi mai bine. Nici doctorii nu ştiu ce are, că n-o doare nimic. Dacă ar mânca şi-ar dormi, ar fi sănătoasă. Dar nu poate să ia ceva în gură şi stă noaptea cu ochii mari în tavan. Se jură că nu se gândeşte la nimic. Rel se mai mira încă: s-o fi putând aşa ceva, să fii viu şi să n-ai niciun gând în cap? El bănuia, însă că Natalia nu vrea să spună ce tristeţi şi ce presimţiri o frământă, în ceasurile ei de nesomn, ca să nu-l îndurereze pe Priboi şi să n-o facă pe Oiţa să plângă. Acum, fata a scăpat de lacrămi şi de taina ce o s-o îngroape, în curând, pe mamă-sa. Fireşte că n-a avut nimeni curaj să se ducă să-i spună ce s-a întâmplat pe maidanul cu basculă. Nici băiatul în tricou n-o să poată face una ca asta. Bolnava ar muri sau ar înnebuni. Când s-o întoarce mălăierul de la moară, au să vadă ce e de făcut. De-ar veni mai curând. După ce-o vorbi cu el, o să aibă el un cuvânt şi faţă de conştiinţa şi de sufletul lui, care intrase, vorba lui Pascu, în mare bucluc. Numai moartea o să-l scape, cum a scăpat-o şi pe Safta…

Bela aflase târziu, prin întrebări puse cu rost anume, ce judecată avea prietenul cu conştiinţa şi cu sufletul lui de adolescent.

— Eu am adus-o. De acasă pe Oiţa, să vadă tărăboiul de astă seară şi tot eu am urcat-o pe gard. Va să zică, meştere, eu am împins-o spre piatra ţigăncii! Asta nu pot să mi-o iert. Să ştii că ori mă culc pe linie, să mă facă trenul bucăţi, ori mă stropesc cu gaz şi-mi dau foc. Adineauri, când am vorbit cu oloaga, am ţipat şi-am făcut fel de fel de fiţe, să nu afle fraţii ce mă doare. Acum nu mai pot să rabd. Simt că mă strânge ceva de gât…

Bela, speriat, îl prinsese de umeri şi-l scuturase puternic, să-l smulgă din robia gândului acela nebunesc. O nenorocire nu poate fi ocolită. Nu ştie nimeni ce-i e scris să i se întâmple. Acolo, pe maidan şi aşa a fost destinul fetei să moară. Dacă n-o aducea el, se găsea altcineva s-o cheme la mascaradă sau venea singură, cum veniseră şi celelalte codane din mahala.

— Când e moartea în urma lui, omul stă şi-o aşteaptă. Dacă-i înainte, fuge s-o ajungă. Trece peste orice piedică şi-o ajunge tocmai în locul unde trebuie să cadă, neînsufleţit…

Rel, în ciuda argumentelor invocate de meşter, fluturase palma: semn mut de renunţare. Ştiind ce-a fost între el şi fata mălăierului, ungurul n-ar mai vorbi cu atâta uşurinţă de destin şi nu l-ar mai certa că are gânduri negre. N-a spus el că fiecare om are un blestem scris în frunte? Atunci de ce nu pricepe că nici prietenul nu poate fugi de soarta lui, mai ales acum?

Când ai optsprezece ani şi faci un jurământ de haimana – legământ de dragoste şi moarte – nu mai poţi să şovăi. Fireşte că Bela nu aflase că adolescenţii în tricou au o lege a lor şi nici nu ştia că viaţa Oiţei se împletise, de mult, cu norocul băietanului ce nu mai era capabil să smulgă din el o lacrimă.

Rel îngenunchease lângă cadavru şi-i dezgolise braţul stâng. Şeful de la «Lessel» văzuse o inimă cu contururile arse în carne, cu acul înroşit. O inimă la fel descoperise şi pe mâna voinică şi tot aşa de albă încă a tânărului.

Feciorul grăjdarului se uitase, cu ochii lui albaştri şi îndelung, la meşter şi-l întrebase în şoaptă, scuturat de un fior lăuntric:

— Acum… acum nu-i aşa că înţelegi?

Bela n-a mai răspuns. Tăcuse, privind prostit la inima de pe braţul gol…

Chiriaşii din casa cu nebuni se adunaseră în acest timp în jurul trupului neînsufleţit al ţigăncii. Fiecare-i aprinsese o lumânare la căpătâi. Văzut de pe maidanul cu basculă, cercul de umbre încovoiate era în adevăr impresionant. Feştilele îşi jucau luminile galbene pe figurile mai prelungi acum, mai slabe şi mai îndurerate. Mădălina şi Lenora, Fana şi Tinca – adusă cu căruciorul de Pascu – plângeau

laolaltă şi se legănau, despletite. Spălătoreasă îi blestema pe duşmanii ce-o striviseră pe Safta cu picioarele şi se ruga la sfinţi să nu-i mai rabde pe pământ pe cei ce se bucurau de nefericirile altora. Oloaga îi ţinea isonul cu bocetul ei spart şi generos în lacrămi, afurisind viaţa ce ne strepezeşte sufletele cu necazuri şi-o implora pe moartă s-o ierte.

— Surioară, dăduşi ortu' popii supărată pe mine, scumpo! Să nu te faci strigoi, soro, c-o să-nţepenesc de spaimă când o să te văd…

Fana şi Lenora, scâncind, se prinseseră de mână. Uitaseră că se urau…

— Săraca ţaţa, săraca…

Tănăsică avea grije să nu se stingă lumânările, plecând de lângă nevasta hamalului pe maidan şi de la Oiţa la pompa de apă. Îngâna, clătinând capul, cu un glas ce nu mai semăna cu al lui – pentru cei ce-o păzeau de câini flămânzi pe fata lui Priboi sau pe înţelesul celor strânşi în jurul ţigăncii:

— Acu, coană, la ce să mai bocim? Le înviem? Aiurusum? Vezi să nu le-nviem! Mai bine alergam afară să împiedicăm nenorocirea. După ce s-a făcut drăcovenia, n-avem decât să ne stoarcem ochii mult şi bine! Să ne ia domnu dracu pe toţi, că de altceva nu mai suntem buni. Pupa-m-ar, cine ştiu eu, unde…

Fana se mira că nu sunt trist. Mă luam la întrecere – fugeam – cu umbra ce mi-o conturase luna pe zidul fabricii de alături şi nu ştiam de ce îmi vine să râd, să cânt şi să mă dau tumba prin praf. Acum nu-mi mai păsa că murise Oiţa şi mă amuzau bocetele femeilor adunate în sobor, la căpătâiul Saftei.

Era ultimul ei sobor…

Mă forţam să hohotesc – poate ca să nu le mai aud ţipetele. Uimită, fata îmi dăduse un pumn – mic şi nu mă duruse – în piept, să mă readucă la realitate.

— Ce-i cu tine, Puişor?

Am râs din nou şi nu i-am răspuns. Era ceva cu mine sau se prostise ea la fel cu toţi ceilalţi? Supărasem pe cineva? Alergam pe lângă zid pentru că îmi plăcuse să văd cum fuge umbra, în pas cu mine. În definitiv, de ce să nu zburd şi să nu fiu vesel, dacă aşa-mi vine? Cine-i întreba, pe cei de lângă Safta, de ce plâng? Ar fi putut sora mică să-mi explice de ce erau trişti vecinii din casa cu nebuni şi de ce boceşte Tinca oloaga? Nu erau ei mai ridicoli ca mine? Să mă lase în pace: Fana şi oamenii din cartier şi din oraş. Să-i scuipe mâţele pe toţi! Oricum, să nu mă supere nimeni, că-l iau la goană cu pietre. Să ţină minte tovarăşa de jocuri, că a doua oară nu-i mai spun: mă hotărâsem să plec în lume! Unde? Nu ştiam. Am să merg pe-o stradă – oricare-o fi – şi pe urmă pe alta. N-o să mă opresc undeva anume. Am să umblu pe drum, neobosit, ani întregi. Poate am să fac un popas, o săptămână, în oraşul din poza lui Ivan, cu podul de fier, cu copilul din trăsură şi

cu porumbeii albi zburând în jurul turlelor de piatră fumurie. După asta am să mă duc mai departe – mereu mai departe – până o să uit c-a fost o dată un Iacov, în mahalaua cu nume ruşinos…

Fana, ca orice fată proastă, nu ştia ce spune.

Pleci singur în lume sau nu mai pleci de loc! Vrei să fii cum e plopul din poarta cimitirului şi cum e curcubeul! Să nu porţi grija nimănui, să nu te-ntrebe şi să nu-ţi aducă nimeni aminte de ce-a fost. Nici grija ta să n-o ai! Să nu ştii unde ai să ajungi, peste-o oră sau o săptămână şi să nu-ţi pese ce-ai să mănânci şi unde-ai să dormi.

— Ai să mori de foame şi de frig!

Nu mă speriasem! O să rabd orice, numai ca să văd minunile de departe şi-o să crăp neştiut, într-un şanţ, dar bucuros că n-o să mă plângă nici Tinca oloaga şi nici Mădălina picior-de-lemn.

Fana se rezemase cu un umăr de zid, ca un copil nebunatic pus la colţ şi mă ameninţase.

— Nici eu n-am să te plâng!

— Bine! Mare pagubă…

O răutate pe care mi-a plătit-o prompt.

— Nu eşti nici frumos şi nici deştept ca Rel!

Am râs. Voiam s-o conving că opinia ei, despre mine, mă lasă cu totul indiferent. Adevărul e că mă supărase rău comparaţia ce-o făcuse între mine şi feciorul grăjdarului de la fabrica de bere. Am recunoscut că meritam ofensa, dar nu m-am putut stăpâni. Toată ziua o şicanasem, o provocasem, o umilisem. Mă bucurasem de câte ori o văzusem plângând. O uram din seara când o lovisem cu pumnii în figură, până o umplusem de sânge? Nu ştiam, nu mă întrebasem încă. Dacă n-o vedeam lângă mine, plecam s-o caut. Când o găseam, întrebuinţam toate mijloacele s-o gonesc. Singur, gândindu-mă la ea, o închipuiam frumoasă şi mă certam că am fost rău. Nu şovăisem, totuşi, de câte ori o întâlnisem, să-i spun vorbe urâte. Mă miram că trecuse ziua şi încă n-o luasem la palme sau n-o trăsesem de păr cel puţin. Continuam s-o provoc, mai ales acum, când mă hotărâsem să le zic adio tuturor…

— Numai eu singur… în lume! Tu ăi să rămâi cu Tănăsică, să fii nevasta lui şi sluga ofticosului cu catastiv, dacă n-o să ajungi cumva – ca Sultana şi Domnica – la gârlă…

Fana s-a năpustit în mine cu pumnii mici şi repezi, m-a tras de păr şi m-a muşcat – suprema răzbunare – de sfârcul urechii. Am ţipat de durere şi-am prins-o în braţe. Ea se zbătuse, încercând să scape, mă lovise din nou cu pumnii şi mă trăsese de păr. Am strâns-o puternic – cu fiecare pumn al ei mai puternic – până când am simţit cum se frânge de la mijloc, în mâinile mele, învinsă.

Încercam, pentru prima oară, o senzaţie nouă, ca o ceaţă în priviri şi ca o răscolire în carne. Fata se lipise strâns de mine, cu spatele – cum

o înlănţuisem – de la umeri şi până la glezne.

Tremuram, amândoi, cu răsuflarea întretăiată. Îmi adusesem aminte de Fana din noaptea de pomină a dezgolirilor, de scenele erotice din odaia simigiului, pe care le privisem împreună, poate nu tot aşa de vinovaţi. Sora mică mi se dăruia, ca atunci, neruşinată şi pură în graba cu care se părăsise în braţele mele şi-mi şoptise c-ar fi bine să mergem la ei în casă, că nu-i nimeni. Vedeam – cum stam cu capul pe umărul ei şi cu pleoapele întredeschise – corpul sculptural al grecoaicei, îngropat în părul blond ce-l învăluise în târziul acela plin de dezgust, de legănare a sufletului sub aripa unui vis transfigurator şi mă întrebam, tulburat, clocotind în mine, ce taine ascunde trupul mic şi neastâmpărat, cu formele crude încă, pe care-l robisem în cătuşa mâinilor? Încercam – nu pentru întâia oară – să mi-l reamintesc gol, strălucind în soare, pe parapetul de la stăvilar, dar imaginile păstrate în suflet erau, ca şi odinioară, frânte, şterse, imprecise. Am înţeles, când i-am simţit unduirea şoldului, că nu mai am nevoie de aduceri aminte. Făptura căutată în gând era strâns lipită de mine, a mea, cu toate darurile, întreagă şi înfiorată sub palmele ce începuseră să-i caute coapsele, să lunece şi să dezmierde.

Mi-am auzit sufletul, ca un pui de rândunică piuind în somn.

— Nu plec singur în lume, n-am să mai pot să plec fără tine…

Fana a întors capul şi şi-a lunecat fruntea pe obrazul meu, ca o mângâiere pe care era sigură că i-o dării, deplină.

— Ştiam – o să mergem împreună…

— Adineauri, toată ziua, am fost rău cu tine. Iartă-mă! N-am crezut nimic din tot ce-am spus şi tot ce-am făcut n-a fost de-adevărat. Mă prinsese scârba de mine şi de tot, mă uram şi mi s-a părut că te urăsc. Nu mai ştiu ce-i cu mine…

Ajungeau, până la noi, bocetele Mădălinei şi plânsul piţigăiat al Leonorei. Lumânările îşi tremurau luminile, printre gleznele celor adunaţi în priveghi.

— Niciodată, Fano, n-am simţit ce simt în noaptea asta, pe care n-o s-o uităm…

Văzusem în mine, pentru întâia dată, lămurit.

Fata se mirase că fug cu umbra pe zid, că sunt vesel şi cânt? Nu înţelesese că-l imitam pe Tănăsică de la birt, care râdea numai atunci când îi venea să plângă, pentru că nu vrea să afle ce se petrece în sufletul lui? Nu-i spusesem, la început, ce-i cu mine, fiindcă nici eu singur nu ştiam. Abia acum se risipiseră negurile. Toate întâmplările din Săptămână Patimilor, toate mascaradele şi toate scandalurile, ca să nu mai vorbim de nenorocirea cu Oiţa şi Safta, parcă numai pe mine mă dureau. Mă apăsa ceva pe umeri, pe inimă şi nu-mi da pace să răsuflu, când mă uitam la luminările de la căpătâiul moartelor. Parcă le-aş fi ucis eu…

Când mergeam, aveam impresia că duc în spinare mahalaua, cu toate casele şi fabricile, iar când mă uitam spre triaj, mă înfioram. De câte ori vedeam un tren trecând şi erau oameni la barieră sau pe linie, îmi venea să tip, ca şi cum – în fiecare din ei – pe mine şi numai pe mine m-ar fi ameninţat.

— Eşti un prost, Iacov… De ce să-ţi faci oftică pentru alţii? Tu nu vezi că ai păsărică la cap? Acum un an şi mai demult, te smiorcăiai că laşi mărăcinii pe maidan, să tremure de frig. Atunci erai un copil…

Fata, ca să mă convingă de importanţa adevărului ce mi-l spusese, împrumutase o figură serioasă, gravă, de bunică ştirbă, cu ochelari şi gură strânsă. Altădată eram mici şi mi se ierta să plâng de mila bălăriilor de pe coclauri. Acum începusem să fiu om mare, un bărbat cu nelinişti în carne şi cu semne pe trup. Tinca oloaga o sfătuise pe sora mică să fugă de mine, că pot să-i fac rău şi-o să încep, oricum, să-i spun porcării. Mama strigase de câteva ori, exasperată de toate năzdrăvăniile mele: «ce focului, acum nu mai eşti copil!» îmi venea să ţip, de câte ori o auzeam vorbind aşa. De ce nu mai eram ca înainte? Scorpia din cărucior mă ocărâse odată: «haimana bătrână, acum ţi-au dat tuleie pe burtă»…

Fana ştia, simţise că nu mai sunt copil. Mi se dăruia, pentru a doua oară, în braţe şi mă îndemna, mă chema în casă, unde vom fi singuri, să ne spunem porcării şi «să-i fac rău». Era şi ea, în clipa acea, o femeie ca oricare alta şi mă aştepta – poate aşa cum mă visase – un mascul brutal, feroce, neobosit, nesăturat – animal…

Ea, în adevăr, nu mai era copil.

Îndurerat, i-am prins capul în palme şi-am căutat, în adâncul ochilor ei de ciută speriată acum, o urmă din seninătatea de odinioară, dar fata se lipise de mine, fremătând de dorinţi şi mi-a readus aminte că nu-i nimeni la ei. Mă regăsisem, în braţele calde, cu toate neliniştile ce mi le adunase primăvara în suflet.

— Mi-e dor, Fano, şi nu ştiu de ce mi-e dor…

Ciuf nu murise încă în mine şi nu creşteau mărăcini numai în necuprinsul cu jocuri şi isprăvi, de pe cele două maluri ale gârlei. Viaţa toată nu era altceva decât un maidan cu buruieni şi neruşinări, cu jocuri crude şi măscări, cu lacrămi şi rânjete.

Abia atunci mi-am adus aminte de blestemul din gluma ce-o făcuse mama, în seara când o rugasem să-mi spună – în palmă – norocul.

— Să plângi pentru toţi mărăcinii…

— Luna îmi crescuse umbra pe zid dar fata plecase de lângă mine, bombănind.

JOI, CÂND A FOST BĂTUT ISUS ŞI FRATELE LUI, REL

CAPITOLUL XXXVIII
Virugă, soldat prost şi țăran

Ştiam că vor veni cât de curând, în anchetă: un gardist, un comisar şi-un procuror, să întrebe vecinii din casa cu nebuni ce se întâmplase la pompa de apă, să înjure porcos, obligând-o pe Maica Precista – alături de sfintele din calendar – să se supună tuturor capriciilor din fantezia lor erotică şi să ameninţe hilar, câteva babe scuturate de spaimă şi-o turmă de curioşi încremeniţi, prostiţi, nedumeriţi, cu bătăi pe bucile goale şi cu spânzurarea de limbă – poate să aresteze pe brodite un ins sau doi, ca să nu se spună că nu sunt capabili de o ispravă demnă de prestigiul lor de matadori ai ordinii publice şi să telefoneze, în cele din urmă, din biroul unei fabrici şi cu tot tămbălăul fatal în asemenea împrejurări, după duba de la Morgă.

Aceste trei rare exemplare ale oficialităţii au jucat un rol covârşitor în viaţa tuturor plebeilor din mahalaua cu nume ruşinos, încă de pe vremea când nu reușisem să înțeleg bine ce deosebire poate fi – exceptând tunica, trabucul şi tesacul – între un gardist, un comisar şi-un procuror.

Simpli muritori, nu ne întrebasem încă dacă tiranii aceştia aveau un nume şi un destin al lor, cu satisfacţii şi nemulţumiri, cu' dureri şi înfrângeri. Singura trăire logică pe care le-o admisesem era aceea a uniformei ce-o purtau şi-a cercetărilor la faţa locului. Tustrei formau – pentru noi, cei de atunci – o singură fiinţă, cu o existenţă unică şi mai presus sau – oricum – dincolo de hotarele lumii noastre. Omul cu tesac semăna cu procurorul, iar comisarul avea ochii bulbucaţi ca ai superiorului cu trabuc şi fruntea îngustă ca subalternul cu galon de fir pe umăr. Apăreau împreună în cartier şi plecau laolaltă, victorioşi, după ce urlau câteva ore şi loveau orbeşte, în cine le sta în cale, împrumutând unul de la altul excesul de zel, prostia şi dezinvoltura.

Un monstru tricefal de care se speriau copiii şi bătrânii, o singură inimă sub două tunici şi un fular, un animal Întimpinat de mahalagii cu privirile scăpărând sub sprâncene şi pumnii strânşi în buzunare.

Acum nu mă mai interesa ce se va petrece afară.

Repetasem îndărătnic, să mă pot convinge, că nu mai am niciun rost pe stradă sau la poartă şi plecasem în casă. M-am surprins, însă, furişându-mă cu paşi de răufăcător pe lângă zid. Minciuna, de care încercasem să mă prind, nu rezistase. Adevărul mă duruse ca un ghimpe înfipt, mă mustrau gândurile şi plopii, luna şi sufletele două, de curând eliberate şi rămase pasări cu zborul alb, peste mahala. Mă învinuiau, cu glasurile unite şi numai de mine auzite: «Fugi, Iacov, te vedem cum fugi…»

Slab cum nu mă cunoscusem până atunci, intenţionam – pentru

întâia oară – să ocolesc un pericol presimţit tot mai aproape.

Avusesem deseori prilejul să-mi dau seama ce însemna o cercetare la faţa locului şi eram sigur că oamenii legii nu se vor mulţumi – mai ales acum – să înjure, să ameninţe şi să telefoneze după duba de la Morgă.

Mascarada fusese prea mare, ca să poată fi epilogată aşa de simplu. Nu mă îndoiam că procurorul se va convinge fără efort, în faţa celor două cadavre, că-i dator să procedeze drastic. Comisarul şi subalternul lui n-au să aştepte decât formula sacramentală: «ascultă, mă, voi ăia cu uniformă, pozitiv – în doi timpi şi trei mişcări», ca să-i acorde tot concursul, cu o pasiune profesională rară.

Anchetă în doi timpi şi trei mişcării însemna, fireşte, arestări la întâmplare, grindină de pumni în fălcile celor fără apărare şi fără vină, lovituri cu tesacul date orbeşte şi icnit, în grămadă, ţipete de spaimă şi urlete inumane de durere – grozăvii dezlănţuite asupra mulţimii cu furia elementară a cutremurelor, a inundaţiilor şi-a molimelor…

Mă simţisem, în faţa prăpădului ce se apropia, mic, singur, nevolnic. Mi se făcuse frică de mine. Adunasem în suflet prea multe revolte şi dezgustări, sugrumasem lăuntric prea multe ţipete de oroare, ca să mai am putere să mă stăpânesc, să tac, să-mi calc din nou pe inimă şi să-mi ţin gândurile în frâu, în clipa când voi fi zvârlit, brutal, în faţa asupritorilor.

Căutasem un reazim, oricare, ca să pot aştepta în linişte furtuna…

Fana îmi ascultase spovedania cu ochii mari de nedumerire şi zâmbetul fluturat în colţul gurii. Voiam să mi-o fac tovarăş, să mă simt alături de cineva, să-i smulg un cuvânt de Înţelegere şi să-mi fac din el cârje şi scut. Mi-ar fi fost de ajuns un semn, să-l cresc în mine luminos, înviorător şi eram bucuros să mă pot prinde, cu tot preaplinul sufletului şi de-o minciună a ei – minciuna firului de iarbă, spre care întinzi mâna cu disperare, când simţi că se cască adâncul sub tine şi te fură apa rostogol.

Fana, însă, nu mă pricepuse.

Fată cu dezgoliri şi dorinţi, îmi întorsese spatele, bombănind şi mă lăsase mai singur şi mai slab, pe strada goală sub lună.

Tremurând, plecasem cu umbra la spinare, încovoiat, să mă ascund în sală şi să plâng – abia acum să plâng – pentru Oiţa şi Safta, pentru oameni şi pentru mine. Căzusem în pat îmbrăcat, obosit, ameţit. Jucau stele, în întuneric şi în erupţii de culori. Nu mai eram capabil să-mi adun minţile. Uitasem tot ce lăsasem afară şi mă uitasem pe mine. Amorţisem ca după o băutură tare. Mă cocoloşisem tot în conştiinţa – ca o lumină între vânturi – că plâng şi că-mi face bine plânsul…

Când am deschis ochii, a doua zi, era soare. Priveam în tavan şi nu ştiam ce-i cu mine şi unde mă aflu. Viaţa mi se aduna şovăielnică în trup, ca o furnicare şi, o dată cu ea, întâiul gând: am adormit şi acum

e linişte! Se răsucise ceva în suflet, poate acelaşi refuz de întoarcere în casa cu nebuni. La ce bun mă deşteptasem? Braţul pe care încercasem să-l ridic, îmi rămăsese alături, moale.

— Am adormit şi-acum e linişte…

Vorbisem cu buzele uscate. Gura, amară, se descleştase. Tâmplele, zvâcnind, îmi stârniseră sub frunte o huruială de atelier mecanic – şi iarăşi lumina sub pleoape, ca o sticlă pisată.

Atunci am simţit o mângâiere uşoară, ca o adiere.

— Dormi – mai dormi, Puişor…

Fana zâmbise, lângă mine. Îi căutasem mâna mică, subţire şi i-o dezmierdasem, îi recunoscusem glasul. Mă Întorsesem în aşternut, ca s-o văd mai bine. Sta pe scaun, la căpătâiul meu, cu faţa palidă, prelungă, de neodihnă dar cu ochii mari, strălucitori. Nu-mi aduc aminte ce am întrebat-o. Ea m-a liniştit cu un surâs

— Poate surâsul ce i-l cerşisem inutil, azi-noapte, fetei cu neruşinări şi dorinţi răscolite în carne.

Acum înţelesesem ce-i cu mine. Sărisem în picioare, să fug afară, să aflu ce se întâmplase dar – cu primul pas – m-am clătinat. Prins de ușă, să nu cad, mă uitam la Fana speriat, mut. Mă străduisem să-i citesc pe figură, să Întrezăresc, în adâncul privirilor ei, grozăvia pe care cuvântul, poate, n-ar fi fost capabil s-o spună.

— Lasă că am să-ţi povestesc tot. Numai să nu faci zgomot. Puica, săraca, abia a adormit. Te-am păzit, amândouă, toată noaptea. La început nu ştiam ce-oi fi având. Ne era frică să nu mori sau să pleci, ca nebunii, pe acoperişuri! Să vezi cum a fost.

Procurorul venise cu trăsura. Se lăfăia alături de comisar. Gardistul se cocoţase pe capră. Vecinii din casa cu nebuni, adunaţi în jurul celor două moarte, au auzit de departe trapul cailor şi-au fugit. Poliţaiul s-a ridicat în picioare şi-a tras un foc de armă, strigând: «Staţi, în numele legii, că vă împuşc!» Nu-l ascultase nimeni. Numai Tănăsică rămăsese lângă Safta iar Rel lângă Oiţa. Bela se ascunsese în gang, curios să vadă ce-o să se întâmple. Din fericire, cu câteva clipe mai înainte, Pascu o dusese pe Tinca în casă. Altminteri, Fana era sigură că bezmeticii în uniformă ar fi fost în stare s-o trimeată, în cărucior, la închisoare. Lenora şi Mădălina intraseră în birt. Nu mai nimeriseră poarta, de spaimă.

Omul cu tesac sărise primul din birje, cu revolverul încărcat şi se repezise la flăcăul clăpăug, care aşteptase în picioare, drept, neclintit, cu mâinile la spate.

— Stai că te-mpuşc – urla gardistul la el şi-l prinsese de piept, înjurând.

— Nu vezi că stau?

Sluga îl întrebase liniştit şi-l lovise peste braţ.

— Ia laba de pe mine!

Procurorul se apropiase.

— Ce-i cu ăsta?

— L-am găsit lângă acest cadavru – răspunse subalternul serios – şi l-am arestat în numele legii! A zis că: «ia laba de pe mine» şi mi-a dat o palmă.

Şeful îl măsurase pe delicvent atent, de aproape, luminându-i figura cu felinarul pe care-l purta comisarul după el. Se edificase repede.

— Cum te cheamă?

— Tănăsică.

— Şi mai cum?

— Tănăsică de la birt.

Poliţaiul se edificase de asemeni.

— Individul e suspect, coane!

Procurorul făcuse un gest scurt, ca să-l asigure pe colaborator că nu are nevoie să-i spună el dacă individul e suspect sau nu.

— Ce-i cu tine, mă, aici? Să nu minţi, că mătur strada cu tine şi te spânzur de limbă!

Flăcăul nu se speriase de ameninţare.

— Am venit s-o văd pe coana Safta, că murise, după ce i-am adus lumânare şi i-am aprins-o. Pe urmă am stat, că am zis: de ce-or fi fugind vecinii, când vine procurorul? Că n-o fi dânsu sperietoare de ciori! Oameni proşti, săracii! Că tocmai îi spuneam la un preten. Zic: «aşa lume, să mă pupe unde nu mă arde soarele»…

Sluga de la birt răspunsese serios, clătinând capul cu amărăciune şi scuipând printre dinţi, țâșnit şi departe, pe lângă reprezentanţii autorităților.

Surprins şi în egală măsură revoltat că o haimana desculţă are o atitudine aşa de obraznică faţă de şef, comisarul se holbase de câteva ori la arestat, cu pumnul strâns, gata să-i înece cuvintele în sânge, ca să-l înveţe minte să nu-şi mai ia nasul la purtare.

Procurorul, însă, avea gust tocmai acum să experimenteze, pe teren, o metodă nouă de cercetare. El îl lăsase pe individ să spună ce i-o place, în primul rând ca să-şi dea seama în ce ape se scaldă, să-l cunoască.

Pălăvrăgind, omul se demască singur, îşi dezbracă sufletul şi-l ridică în vârful prăjinii, să-l vadă ascultătorii.

Să-l vadă, mai ales, un tartor cu fular, cu trabuc şi şoşoni.

— Şi… cum a fost cu asta, pe care-ai… omorât-o?

Tănăsică n-a tresărit. S-a uitat lung la civil, măsurându-l cu ochii mici de sus până jos şi-a început să râdă tare, hohotit, ca de o glumă cu haz.

Comisarul nu s-a mai putut stăpâni.

Lovit cu pumnul sub bărbie, flăcăul şi-a muşcat limba şi s-a pomenit cu capul izbit de pompa cu apă. Stătuse, o clipă, nemişcat. Nu înţelese

ce se întâmplase. Când a vrut să deschidă gura, să protesteze poate, a bolborosit şi-a scuipat sânge.

Gardistul n-a rămas mai prejos.

Nu aştepţi ordin special, când e vorba de «pozitiv – în doi timpi şi trei mişcări»…

Pumnul, dat cu sete acum, l-a repezit – pentru a două oară – cu capul de zid. Maxilarul îi amorţise şi-i urlau, în urechea stângă, toate locomotivele din triaj, de la barieră şi din depoul de maşini.

Flăcăul clăpăug pricepuse, în sfârșit, în fața cui se află. Nu s-a revoltat şi nici n-a plâns. N-a încercat, cel puţin, să se apere, în momentul când l-a văzut pe comisar ridicând din nou mâna. S-a îndreptat, cu o încordare de voinţă şi l-a privit în ochi, fără duşmănie. Nu-l ura nici pe omul cu tesac. Simţise numai că i se cască un gol în suflet şi i se-nfipsese o întrebare sub frunte, ca o lipitoare flămândă din borcanul bărbierului de lângă pod.

— De ce?

Sângele i se prelinsese pe buze şi se scursese, în dâre subţiri, pe gât. Numai procurorul i-a ghicit, sub gâlgâiala roşie şi caldă, surâsul amar.

— … că, la urmei, când am găsit-o pe coana Safta aici, i-am zis: «las-o dracului, coană, nu muri» şi i-am cumpărat luminare de la jupânu, cu banii mei. Am aprins-o şi-am plâns, că tare suntem proşti şi amărâţi, dacă am ajuns să ne ucidem unul pe altul şi să ne bată un vardist!…

— Lasă gura – se înfurie comisarul – că n-avem vreme de taifas! Spune, mai bine, de ce-ai omorât-o pe moartă. Spune cu frumosul, mă, că – dacă mă superi – te duc la mine la-ntinzătoare şi-o să fie vai de cozonacul mătăluţă…

Sluga de la birt n-a mai răspuns. S-a mulţumit să-i întoarcă spatele. Se supărase crunt. Începuse să înjure, în gând, de papucii cu fluturaşi, pe cari-i poartă Maica Domnului când se plimbă prin rai şi de clopoţeii, mici ca ghioceii, din aripile îngerilor. Pumnii nu-l duruseră şi nici nu-l revolta ideea că fusese bătut. Nu era, pentru întâia oară, lovit. Ofticosul cu catastiv avea o mână mult mai mare, mai osoasă şi mai grea, poate mai neîndurătoare. Se resemna, după fiecare cotonogeală, să îngâne: «aşa mi-a fost scris!» Asta rămăsese singura lui mângâiere. Dar îl revoltase şi-l îndurerase, deopotrivă uşurinţa cu care civilul şi ajutorul lui în uniformă voiau să-i arunce în spinare o faptă aşa de odioasă. Se întorsese spre ei, clocotind şi strigase nestăpânit cu ochii plini de lacrămi şi de obidă.

— Să nu-ncerci, carecumva, să joci musca-n gaură cu mine, comisarule! Să nu crezi că mi-e frică! Numai de sfântul adevăr tremur. Aşa cap, aşa căciulă, dacă poţi să zici că eu am omorât-o pe moartă, când ţi-am spus că i-am zis: «las-o dracului, coană, nu muri» şi i-am cumpărat lumânare şi-am plâns-o. Dac-o omoram, la ce era să-i aduc

lumânare la cap şi la ce s-o plâng? Aşa prost mă crezi? Oho, nenicule, o luam la sănătoasa, nu aşteptam să stau la o parolă cu voi…

Poliţiştii n-aveau vreme să se înduioşeze. Procurorul, însă, le făcuse semn să se astâmpere şi se uita fix la flăcăul clăpăug, atent să nu-i scape nicio mişcare. Captura era interesantă. Individul era un mare prefăcut, servit de o inteligenţă deosebită, caracteristică răufăcătorilor din marea familie lombrosiană. Tipul, de altfel, avea toate stigmatele unui criminal înnăscut. Intenţiona tocmai să-l întrebe, prin surprindere: «nu-i aşa că taică-tău a murit alcoolic şi mamă-ta sifilitică, la balamuc», convins că răspunsul va fi afirmativ, când s-a pomenit – fără veste – cu Gore alături.

Hamalul adormise la cârciumă şi continuase sforăitul în trăsură şi pe maidanul cu basculă, în şanţul liniei ferate, unde-l lăsaseră – căzut cu faţa în jos – femeile ce-l dezbrăcaseră, ca să-l poarte în urmă prin mahala, în pielea goală şi în batjocură.

Se trezise abia acum, învineţit de frig, într-o băltoacă de păcură.

Buimac, cu ochii tulburi şi capul greu, neînţelegând încă bine ce-i cu el şi incapabil să vadă, să simtă halul în care se afla, se ridicase şi pornise orb, automat, printre cucute. Coarnele, în zdruncinul paşilor lui nesiguri, împleticiţi, se ciocniseră – clopote cu cântec surd şi uscat.

Omul se oprise, instinctiv, lângă luminiţa de la căpătâiul Oiţei. Se lăsase pe vine, tremurând, ca un cărăuş lângă un foc de vreascuri şi întinsese mâinile spre luminare, să le încălzească. Rel, însă, îl îndreptase spre pompa de apă, ţipându-i aproape că ţiganca îl caută de mult şi plânge.

Gore făcuse un efort vizibil, cu fruntea strânsă în palme, ca să poată îngâna: «Safta, nevastă-mea» şi cu acest unic licăr de conştiinţă în el, plecase spre cealaltă luminiţă.

— Hai să ne culcăm, fă, că-i frig şi întuneric…

Procurorul se speriase de năucul despuiat. Gardistul se dăduse un pas înapoi şi scosese tesacul, ţipând: «stai, în numele legii», în timp ce comisarul rămăsese răscăcărat, cu genunchii îndoiţi şi mâna uitată în buzunarul de la spate, încleştată pe revolver. De unde apăruse, în faţa lor, fantoma cu neruşinările goale, cu trupul tăvălit prin noroi şi coarne de bou atârnate de gât? Cine şi ce farsă sinistră încerca să le joace? Să fi avut oare mahalagiii curajul să-i atragă într-o cursă, ca să-i facă în urmă de râs la jurnal? Safta era moartă în adevăr? Poliţaiul îşi culcase urechea pe sânul cadavrului, să se convingă, iar gardistul, crezând că hamalul e nebun, întinsese braţul cu tesacul spre el, ca să-l ţină la distanţă.

Procurorul se stăpânise repede şi ordonase, înjurând printre dinţi, cu necaz – convins că a descoperit firul unei afaceri ce va face vâlvă mare în oraş şi în presă – să se procedeze drastic.

Subalternii au prins curaj, în cele din urmă, iar Gore a fost culcat, în

doi timpi şi trei mişcări, vânăt şi însângerat de pumni şi sub lovituri de tesac, lângă Safta.

— Tu, ăla cu galon, leagă-l pe golăneţ de victimă şi de musiu Tănăsică – strigase şeful – şi hai cu mine, comisar, să vedem ce-i cu moarta de pe maidan. Te pomeneşti că mai găsim un deştept ca urecheatul ăsta şi-un porc sau un nebun ca ăla despuiat. Ascultă-mă pe mine, mă: suntem în faţa unei crime misterioase, de care o să se ducă pomina până în jurnalele nemţeşti! Dacă n-o să procedăm pozitiv şi fără multă vorbă, ne rătăcim în iţele afacerii şi nu ne mai descurcăm zece ani. Stai, băiatule, să lucrăm cu cap. Dă fuga la un regiment şi cere o patrulă de zece soldaţi. Parcă văd c-o să facem o captură numeroasă. Numai tu cu mine n-o să putem duce. O haită de arestaţi. Mai bine ia-o la picior, puiule, şi cere o patrulă. Să fie una călare, cu carabine şi lănci, pentru orice eventualitate, amice…

Comisarul salutase scurt şi plecase, fugind pe linia tramvaiului, spre una din cazărmile de pe calea Plevnei, în timp ce gardistul se descinsese de centură şi-şi dezlegase brăcinarul să aibă cu ce-i reduce la nemişcare pe cei trei arestaţi în numele legii şi în interesul cercetării la faţa locului: cadavrul, omul gol şi sluga de la birt…

Procurorul îl găsise pe Rel lângă Oiţa.

Feciorul grăjdarului apăra, cu palmele făcute cuib, flacăra mică a luminării, să n-o stingă vântul. Se concentrase tot în grija cu care încerca să păstreze, la căpătâiul dragostei moarte, lumina vie a durerii lui de dincolo de cuvânt şi lacrimă.

— Ce-i cu tine, mă, aici?

Repetase întrebarea, de astă dată mai tare şi mai autoritar:

— Mă, n-auzi, cerul şi sfinţii cui te are, ce-i cu tine aici?

Adolescentul ridicase ochii spre el, încet şi-l privise vag. Se uita la insul ce-l înjurase şi parcă nu pe el îl vedea. Răspunsese târziu, simplu, cu nepăsare:

— Tu nu vezi? Vine vântul să stingă lumina şi eu nu-l las, că vântul e prost…

Alt nebun, se întrebase procurorul, alt farseur sau un nou exemplar de criminal lombrosian, servit de inteligenţă şi cu cel puţin unul din părinţi mort de delirium tremens? Rel nu-l lăsase mult, din fericire pentru amândoi, să se frământe cu probleme aşa de grave, ti făcuse semn să se apropie, ca să-i poată spune ceva în taină şi-i şoptise fără tremur în glas, fără şovăială:

— Eu am omorât-o pe Oiţa! Să ştii şi să nu mai spui la nimeni…

Procurorul se înviorase.

— Bravo, ţâncule! Îmi placi. Ai scăpat de păruială. Suntem amici! Ştii tu cine sunt eu, mă? Te-ai învârtit de regim special! Să fii băiat deştept, să recunoşti până la urmă crima şi dacă nu ţi-o place cum am să mă port cu tine, să nu-mi mai dai bună ziua pe stradă! Eu sunt om

de cuvânt…

Rel continua să apere lumina lumânării de prostia vântului. Nu-l interesase şi puţin îi păsa, acum când aflase, că insul din faţa lui e un reprezentant al autorităţii. Se spovedise meşterului ungur dar acesta nu-l pricepuse. Streinul, dimpotrivă, îl crezuse şi-l bătuse pe umăr. O dovadă că-i preţuise şi-i respecta durerea. Tânărul oftase uşurat. Găsise, în sfârşit, un om milos, providenţial, cu o fărâmă de Înţelegere pentru suferinţa lui mută şi fără drum în uitare. Nu se întreba ce va mai urma, din moment ce-şi alesese şi hotărâse destinul: în flăcări sau sub locomotivă! Aştepta numai să vină Priboi de la moară, să-i povestească ce se întâmplase şi să-l ajute să-şi ducă fata acasă.

Pe urmă: trenul era aşa de aproape…

Rel zâmbise vag, cu ochii la lumânare. Vântul era zburdalnic iar lumina i se risipise, ca o mângâiere, pe figură. Poate-l săruta Oiţa, în visul ei de dincolo de viaţă.

— Să nu uiţi ce ţi-am spus – tresărise el la un moment dat, ridicând ochii spre omul din faţa lui, cu un început de îngrijorare pe figură – să nu uiţi şi nici să nu-ţi iei vorba înapoi! Să ştii că eu am omorât-o! Safta a dat cu piatra şi a izbit-o în frunte. Fata s-a lovit, căzând de sus, cu tâmpla de bolovanul de colo, dar eu am ucis-o, cu mâna asta – cu mâna asta pe care-a fost arsă, în carne, inima..:,

Procurorul se încruntase.

Bela, Fana şi Lenora (erau în curte atunci, lângă spărtura din gard) îl văzuseră strângând pumnii şi-l auziseră ţipând:

— Ce, mă, criminal odios, nici, n-ai apucat să fii cinstit şi ai şi început să faci pe nebunu cu mine? Ori te-am luat repede şi cu doxă şi-ţi pare rău că mi-ai mărturisit adevărul? Crezi că dacă-mi îndrugi povestea cu piatra și cu bolovanul, ai să scapi? Las-o încurcată, mă, c-o descurcăm noi la beci! Nu umbla, mă, cu minciuni, că la mine nu merg, puişorule! Eu sunt curvă bătrână. Ştiu una şi bună. Ai spus că tu ai ucis-o? Bravo şi la mai mare! Muncă silnică pe viaţă, deocamdată…

Rel a avut putere să râdă.

— Lasă, că nu ajung eu până acolo…

Comisarul adusese, în pas alegător sub comanda unui sergent spân şi osos, o patrulă de zece artilerişti, găligani mai voinici în mantale lungi. Procurorul prinsese curaj şi se fâstâcise de emoţie când s-a văzut înconjurat de pinteni şi de carabine în bandulieră. Nu ştia ce ordin să dea mai întâi şi de unde să continue cercetarea. Fireşte că lângă Rel urma să rămână două sentinele cu săbiile scoase şi armele încărcate.

Sergentul Varvaru se uitase lung la haimana şi clătinase capul. Nu era nevoie decât de un singur soldat, fără şpangă şi fără carabină, ca să păzească un criminal aşa de subţirel şi plăpând.

Procurorul nu se împotrivise.

Soldatul, un ţăran cu maxilare puternice şi ochii mici, spălăciţi, îl măsurase la rându-i pe arestat, cu o privire dispreţuitoare. Convins că nu are niciun motiv să fie prea atent cu un flecuşteţ de surtucar, pe care-ar fi putut să-l sfarme cu un pumn dat în joacă, se aşezase pe un bolovan rostogolit, cu piciorul, până lângă fata moartă.

Ceilalţi nouă oşteni şi cu sergentul zece făcuseră cerc, la comandă şi bătând pintenii, în jurul captivilor de la pompa de apă.

Gore adormise din nou, alături de cadavrul nevestei. Sforăia, cu faţa în sus.

Militarii se uitau, minunaţi şi blegi, la omul gol şi la moartă şi nu ştiau dacă-i ceva de râs sau ar trebui să se descopere şi să se închine, pentru sufletul celei duse.

Tănăsică, însă, legat cot la cot cu Safta, se trântise cu fruntea de pământ şi se lamenta.

— La asta nu mă aşteptam! Vedeţi-mă, fraţilor, vedeţi-mă legat de-un hoit şi de-un nebun în pielea goală, sărăcuţ, de maica mea, pe unde i-o fi putrezind oscioarele! Ce-am ajuns fraţilor, tocmai eu care zic «coană», în loc de «fă» şi «salut», în loc de «hai sictir»! Ce-am ajuns şi ce-o să zică jupânu, când o da cu ochii de mine…

Se lovea cu pumnii în cap şi urla, să audă şi să afle oamenii toată durerea lui de flăcău clăpăug adânc ultragiat.

— Of, lume, scuipa-mi-aşi sufletul într-o troacă de borhot, să-l ciugule ciorile şi să-l mănânce porcii – că nu mai am ce face cu el, de azi încolo…

Sergentul Varvaru oftase.

— Mă, săracu, da ce mare păcat o fi făcut?…

Omul cu tesac se uita în pământ. Soldaţii fumau tăcuţi, îngânduraţi. Comisarul aştepta, rezemat în sabie şi cu chipiul pe ceafă, ordinul superiorului, care-şi înnoda şi desfăcea mereu fularul, rând pe rând transpirat şi scuturat de frig.

— Ce facem, conaşule, să trăiţi, că la ora cinci sună gornistul şi-avem ordin să ne întoarcem la cazarmă?

Sergentul vorbise, somnoros şi cavernos.

Procurorul tresărise.

— Cum ce facem? Nu vezi că suntem în cercetare la faţa locului? Poliţai, să… ascultă, în doi timpi şi trei mişcări! Criminalul de dincolo, ăla cu fata, mi-a spus tot. Acum să…

Se bâlbâise, ridicol şi autoritar, neştiind ce să facă mai întâi cu ţiganca şi hamalul, cu sluga şi artileriştii, toţi muţi şi uriaşi. Comisarul înţelesese încurcătura şefului şi – ca să-i fie de folos – s-a aplecat spre Tănăsică şi l-a certat blând.

— De ce ne fierbi, mă tinerelule, ca-n smoală? Spune, mă, că tu ai omorât-o şi gata: scăpăm şi noi şi scapi şi tu de năpastă…

Flăcăul clăpăug ofta şi se lovea cu pumnii În cap.

— Cum o să spui ce n-am făcut, păcatele mele? Să povestesc cum a fost! Asta-i tot ce pot să fac. Dezlegaţi-mă de stârvul ăsta, daţi-mi o cană cu apă, să mă spăl în gură, că mi s-a năclăit sângele pe limbă şi ascultaţi-mă, nenişorule, că n-am de ce să vă mint…

Comisarul aşteptase zadarnic ordinul procurorului.

— La urma urmei, coane, ar fi şi asta ceva! Că, să zicem: el e criminalul, da' unde sunt complicii? Că, fără complici, aşa crime, n-am mai pomenit.

Şeful încuviinţase, cu un gest voit de nepăsare pentru o idee dată de un subaltern, deşi – în fond – o considera admirabilă.

— Sunt absolut' edificat dar admit o nouă audiere a criminalului, numai ca să vezi că mi-eşti simpatic! Dar să nu mă ţii în picioare, în sectorul tău, că mă supăr şi-i prăpăd.

Poliţistul a mulţumit, salutând şi s-a întors, cu un ordin În şoaptă, spre omul cu tesac. Acesta a salutat, la rându-i şi s-a repezii cu pumnii în obloanele birtului economic, în timp ce comisarul îl dezlega pe Tănăsică. În câteva clipe, gardistul s-a întors cu două scaune pentru şefii lui şi cu o căldare plină eu apă, să aibă arestatul cu ce să se spele de sânge.

— Mai sunt niscaiva bănci, de unde le-ai adus pe astea – întrebase Varvaru – că n-o să-mi fiu răcanii înfipţi în front ca lumânările, după ce i-am sculat din somn.

— Sunt berechet, camarade, că-i un fel de cârciumă…

— Dacă-i aşa – se înviorase sergentul – cârciumă să facem şi noi! Fuga marş, soldat şi adu fiecare pe ce să stai! Care ai parale, cumpără tu ţigări şi pentru mine… că afară de tutun, cu mare scofală n-o să ne alegem, vascrisu ei de viaţă de soldat artilerist, când îl faci vardist de noapte…

Scena audierii flăcăului clăpăug, descrisă de Fana în cuvinte puţine şi obosite, îl impresionase până la lacrămi şi dezgust pe Bela şi speriase acarii de la trenurile de marfă din triaj.

Tănăsică istorisise tot romanul din căsnicia vecinilor, rezemat cu spatele de pompa de apă. La picioarele lui erau întinşi Safta şi Gore. Comisarul şi procurorul stau pe scaune, unul la stânga cadavrului, celălalt la dreapta. Lângă ei se trântise, într-o rână, omul cu tesac. Sergentul artilerist se aşezase aproape, să audă mai bine. Patrula, în semicerc.

Lumina luna, felinarul adus de la secţie, luminarea nouă de la căpătâiul ţigăncii şi amintirile slugii de la birt.

Tănăsică începuse simplu, cu ochii în gol, o poveste cu haz amar, de pe vremea când era Safta mierla mahalalelor bucureştene.

Ascultătorii erau sceptici. Oştenii se uitau unii la alţii, cu nedumerire iar procurorul începuse să regrete că acordase o importanţă nemeritată unei iniţiative ce nu lămurea nimic. Gardistul

căscase o dată şi molipsitor iar sergentul spân şi osos îşi bătea pintenii, nervos.

Comisarul s-a simţit dator să-l avertizeze pe informator, energic şi holbat, că el nu-i om să se lase dus de nas de un pârlit. Aşadar, dacă are ceva de spus, să nu-i mai facă şefului capul calendar cu baliverne de pe timpul malacovului. Să declare, în doi timpi şi trei mişcări adevărul şi nimic altceva decât adevărul, că – altminteri – îi mănâncă, fără milă, coliva şi-l aruncă, fără popi şi bocitoare, în groapa cu gunoi.

Tănăsică a surâs, modest şi-a făcut, spre magistrat, un semn mic, prin care-l întreba amical: «vezi ce ajutor prost ai?» Se supărase în urmă, crunt.

— Pot să vă spun, pe înţeles, ce-i cu mascarada de astă-seară, dacă nu vă povestesc, mai întâi, ce-a fost cu Safta şi Gore, cu Stârcu de la gară şi cu Pompilică Șontâc, cu Paler şi cu soborul ţaţelor, ca să nu mai vorbim de salonul meu din pivniţă, unde veneau, muierile să le potolesc? Nu pot, că se rupe firul. Proştii ăştia au trăit o viaţă, ca să ajungă cum îi vedeţi şi voi nu vreţi să staţi un ceas de vreme pe scaun şi să ascultaţi? Păi atunci ce cercetare la faţa locului mai facem? Las-o dracului, comisarule…

— Dobitocu-ăsta are dreptate – constatase procurorul şi se aşezase mai comod, dispus să asculte atent.

Poliţistul, inteligent, intervenise c-o întrebare ca o cursă. Dacă nu avea, în adevăr, niciun amestec în crimă, de unde ştia tânărul' de la birt atâtea amănunte din viaţa intimă a victimei?. Omul cu trabuc nu şi-a putut stăpâni un gest de enervare iar flăcăul a râs, mirat că poate fi aşa prost un domn cu sabie şi mustăţi. Crede el că se află un ins, pe stradă, căruia să nu-i fi aflat vecinii şi laptele pe care l-a supt? Ţaţele şi nevestele din mahalaua cu nume ruşinos se bucurau, din acest punct de vedere, de-o faimă cu drept cuvânt râvnită de cumetrele de prin alte părţi ale oraşului…

— Mi se pare mie că-mi răcesc gura fără folos – se întristase el, învăluindu-l pe comisar cu o privire dojenitoare – dacă, din tot ce-am spus eu, nu v-a rămas nimic în minte, cum nu rămâne apa într-o putină spartă. N-ai auzit de la mine, nenicule, cum îşi dezgoleau trupurile şi sufletele la taifas? Păi atunci la ce mai vii să mă-ntrebi cum şi ce fel le aflasem tainele, când am fost – ca să zic aşa – armăsarul soborului? Las-o dracului, că râde moarta de noi…

— Te cred!

Procurorul se încruntase la subaltern şi se încruntaseră la fel – Sergentul spân şi soldaţii, supăraţi că mustăciosul în uniformă oprise o poveste ce începuse să-i pasioneze, cu o vorbă fără rost.

— Spune, băiete, spune.

Tănăsică, încurajat, continuase spovedania, după ce se jurase pe viitor şi pe sufletul părinţilor, că n-o să declare nimic altceva decât

adevărul.

Fraţii – cum îi numise el pe cei de faţă – aflaseră toate aventurile ţigăncii şi nu se sfiiseră, rând pe rând, să scuipe spre «scroafa bătrână» cu dezgust, să plicie palmele de genunchi, cu uimire sau să se cutremure de oroare.

Urecheatul se înfierbântase.

Ridicase, cu mâna sigură, fermă, vălul de pe viaţa de cocină a cartierului şi scuipase, laolaltă cu ceilalţi, se uimise şi se cutremurase, ca să termine întâia parte a mărturisirii cu glasul tremurat şi cu ochii umezi, plin de scârbă şi scuturat de frigul cuibărit în suflet o dată cu gândul că, aşa lume nu merita altceva decât «să-l pupe unde nu-l arde sfântul soare»…

Oricum, era un semn de întrebare, o taină pe care nici el nu avusese timp s-o dezlege: ce făcuse hamalul, de la plecarea lui de acasă şi până se întâlnise cu turnătorul, pe unde fusese şi ce se petrecuse în inima lui de om prost şi sărac? Numai el o să poată răspunde, mâine, când s-o deştepta şi i-o place mustăciosului să-l descoasă.

Unul din ascultători intervenise: În acest caz, Paler va fi un informator tot aşa de preţios. Sluga de la birt a râs. Nici o nădejde din partea slăbănogului. El adormise lângă dulău, fericit – în sufletul lui cu funingine – că iar o s-o viseze pe Truda, codana văcarului.

Firele povestirii, rupte un moment, s-au legat din nou, ca să poată presupusul criminal să precizeze când şi cum intrase în mahala convoiul cu lăutari, cu cei doi beţivi şi cu legăturile de ceapă verde.

Procurorul a avut impresia, la un moment dat, că-i pe deplin lămurit şi a ridicat mâna.

— Stai, tărtăcuţă, nu mai da cu gura, c-am înţeles. Furios că nevasta îl înşelase, porcul ăsta gol se îmbată, vine acasă aiurit de vin şi de gelozie şi – în complicitate cu musiu… ăla, chiriaşul – îşi omoară soţia infidelă.

Vorbind, se uitase triumfător la comisar.

— Este, amice, sau nu este?

Aşteptase, nerăbdător, un moment favorabil de revanşare. Când un subaltern are curajul, în prezenţa ta, să formuleze o opinie separată şi să ia o iniţiativă, te simţi imperios dator să reacţionezi inteligent şi rapid, ca să nu se spună, ulterior, că un mustăcios în uniformă poate fi mai deştept ca tine. În definitiv, el afirmase că ar fi bine să se procedeze la o primă audiere a individului pe teren, fapt ce ar fi putut duce la imediata identificare şi arestare a complicilor, deoarece era exclus ca o ispravă aşa de odioasă să fie comisă numai de sluga de la birt. Aşadar, repetase un adevăr elementar, la îndemâna oricărui poliţist provincial. Dar, în ciuda acestei păreri oarecum lăudabile, făcuse – după opinia de ultimă clipă a superiorului – o gravă eroare judiciară: îl considerase pe flăcăul clăpăug autor principal al

îndoitului asasinat.

— Te-am lăsat dinadins, comisar, să stărui în greşeală, ca să pot, la momentul oportun, să te conving c-ai face bine, altădată, să nu te mai amesteci unde nu te pricepi. Nu ai, comisar, nici inteligenţă suplă, nici perspicacitate şi nici competenţă, ca mine. Rămâi, amice, cu toată protecţia ce ţi-o acordă conul Alecu, un funcţionar inferior, un auxiliar al forţei publice şi nimic altceva, că a doua oară mă superi şi te scuip, cu un simplu raport, tocmai la Calafat ori la Iţcani. Sau poate tot mai ţi se pare că nu eşti prost? Bine mă, comisarule, cum l-ai crezut tu pe flecuşteţul ăsta de Tănăsică autor principal al crimei, când ştia toată mahalaua că ţiganca are numai un bărbat şi nenumăraţi amanţi – care bărbat, la un moment fatal, află că-i soaţa infidelă şi cum era şi logic, gândul răzbunării începe să-l frământe? Acum începi să vezi firul misterioasei afaceri? Este sau nu este?

Subalternul se ridicase şi apropiase călcâiele, milităreşte dar n-a mai avut timp să salute şi să recunoască, supus, că un superior are şi o să aibă întotdeauna dreptate. Sluga de la birt a ridicat mâna, tocmai atunci, cu un gest autoritar şi-a răspuns direct, tare, la întrebarea ce nu-i fusese pusă, cu un: «nu este, coane» aşa de energic şi de neaşteptat, că artileriştii încremeniseră iar civilul a rămas perplex câteva clipe, frânt de la mijloc pe scaun şi cu pământul legănat sub picioare.

— Cum nu este, mă – grijania…

Comisarul zâmbise sub mustaţa stufoasă, numai pentru el şi-l îndemnase pe temerar, imitând glasul procurorului şi întorcându-i ironia, cu toată obrăznicia de care era capabil, acum un sfert de secol, un protejat cu partidă dublă de drepturi şi îndatoriri, în condica de casă şi de club a conului Alecu:

— Spune, băiete, spune…!

Se declarase şi ameninţa să se desfăşure, în plin ridicol şi sub clar de lună, eternul conflict dintre cele două mari puteri de stat, menite să asigure cu pumnul, cu tesacul şi cu ocna, armonia socială.

Singur Tănăsică, dintre toţi muritorii plebei şi puţini, martori la această scenă, a înţeles că monstrul tricefal nu e tocmai aşa de puternic, mai ales când îl prinzi la strâmtoare…

— Spune, băiete, spune…!

Robul de la birt n-a simţit nevoia unei inteligenţe suple şi cu atât mai puţin a perspicacităţii şi-a competenţei, ca să istorisească o întâmplare trăită adânc, cu tot zbuciumul şi cu toate dezgusturile. Descriind nebunia ce cuprinsese mahalaua adunată în jurul convoiului hilar care coborâse podul gării, el se lăsase furat de înduioşare şi le explicase ascultătorilor ce rol covârşitor jucase prostia nevinovată a oamenilor în această ciudată aventură cu moarte şi măscări. Mai mult, se încăpățînase să-l convingă pe magistrat că – în ticăloşenia din seara

aceea blestemată – erau toţi culpabili şi niciunul anume.

— Curva de viaţă, coane procurorule – hotărâse el, cu lacrămile lunecând pe umerii obrazului – numai târâtura asta de viaţă e de vină…

Stăruise îndeosebi asupra momentelor principale ale dramei: cum sfărâmase Paler geamurile cu bastonul, cum îl repezise Safta peste cap, cu un singur pumn, provocările mulţimii şi moartea Oiţei, dezbrăcarea şi batjocorirea lui Gore, uciderea ţigăncii, care sărise să-şi scape soţul – ca să ajungă în final, cu un gest de descurajare şi totuşi de adâncă înţelegere, la concluzia că domnul de la tribunal şi gealaţii lui nu au altceva mai bun de făcut decât să aresteze «curva de viaţă» şi să ocolească, atenţi, «ceasul rău», ca să nu se mai ajungă şi la altă nenorocire…

Spovedania impresionase.

Vecinii prinseseră curaj. Părăsind ascunzătorile, se apropiaseră tiptil de grup şi ascultaseră. Ofticosul cu catastiv îşi confirmase sluga. Era un negustor, deci un om demn de încredere. Bela, de asemeni, se simţise dator să dea câteva amănunte în plus, asupra scenelor din casa cu nebuni. Lămurise, mai ales, cazul cu Rel şi fata mălăierului.

Se făcuse o linişte apăsătoare, sfâşiată rar de un ţipăt ascuţit de locomotivă.

Procurorul îşi muşca buza, nervos. Blestema în gând pacostea ce-i căzuse pe cap şi se bucura, totuşi, că a pus mâna pe-o afacere menită să producă senzaţie în presă şi în cercurile bucureştene competente, deci să-i asigure gloria şi incontestabil o avansare de altfel binemeritată.

Comisarul se cocoloşise pe scaun şi întrebase cu sfială, aproape scâncit:

— Cum procedăm, coane, că aşa încurcătură n-am mai pomenit de când sunt…

Şeful se plimba cu paşi mărunţi şi repezi, în semicercul soldaţilor. Târziu, când şi-a adus aminte de întrebare, a răspuns răstit, mototolind fularul.

— N-o să mă-nveţi tu pe mine! Ţi-am spus că eşti în subordine şi n-ai înţeles…

Adevărul e că nici el singur nu ştia. Era pus la grea încercare. Simţise că momentul e critic. Tocmai acum se aştepta de la el o iniţiativă, mai mult ca oricând era obligat să dea, în faţa tuturor, un examen de competenţă, inteligenţă suplă şi perspicacitate. Orice clipă de întârziere era penibilă şi ameninţa să-l compromită în faţa celor doi inferiori. Ideea salvatoare, în sfârşit, a scăpărat sub frunte.

— Cum procedăm, ai întrebat, comisar? Stai să vezi, că asta-i meserie grea şi ai ce-nvăţa de la mine, ori ce ar zice conul Alecu al dumitale. Gardist! Tu, cu doi soldaţi, îl păzeşti pe porcu-ăla şi-l

arestezi şi pe ălălalt, care… Turnătorul, mă, ce te uiţi la mine ca la mă-ta? Tănăsică ăsta şi domnii care au dat relaţii, birtaşul şi meşterul, reţinuţi şi invitaţi la comisariat, să facă o declaraţie în sensul celor auzite şi văzute de ei. Aşa! Şi… duba de la Morgă! S-a telefonat? Bun! Acum să…

Subalternul asculta zâmbitor. Saluta şi se înclina, cu un respect dinadins exagerat, după orice frază a superiorului. Procurorul se ambiţiona să nu-l vadă, se întorsese cu spatele dar luna îi crescuse umbra pe zidul pompei de apă – o umbră satanică, uriaşe, ce se încovoia şi ducea două degete răscrăcărate la cozoroc, batjocoritor. Avea impresia c-o aude îngânând, rânjit, după fiecare ordin:

— Foarte mersi, coane! Aşa ceva ştiam şi eu… El încercase să rămână stăpân pe gest şi faptă şi se apropiase, pocnind degetele, de comisar.

— Să continuăm, amice! Hai cu mine, să înveţi cum se procedează în asemenea împrejurări dificile, pe cari le domină numai inteligenţa şi competenţa. Ce-am spus până acum au fost lucruri de nimic. Şi tu erai capabil să le ordoni! Adevărata misiune a inteligenţei abia acum începe…

Pornise clocotind spre maidanul cu basculă, urmat – la un pas – de mustăcios.

Rel sta de vorbă, liniştit, cu santinela.

Haimanaua şi soldatul se împrieteniseră aşa:

— Mă, io sunt artilerist şi ţăran. Îmi zice: soldatul Virugă.

— Mie-mi zice Rel.

— Mă, nu-ş cum să face, da' mă uitai şi mă tot uit la tine, mă Rel, şi cum mă uit, iaca mă şi-ntreb: ce ceas rău şi-al dracului fu, mă camarade, să omori tu cadră dă codană – că te văd, vericule, iaca om în fire şi domol la gură şi cu obraz de fată mare, să-l tai c-un păr din coada calului, de plăpând ce-i…

Rel îi povestise împrejurările în cari murise Oiţa şi-l rugase să fie bun ca domnul procuror: să-l creadă pe cuvânt şi să-i promită munca silnică pe viaţă.

Suflet cinstit de rural sănătos, Virugă încercase, dimpotrivă, să-l convingă pe surtucar că aşa i-a fost scris fetei să moară. Nu era nimeni vinovat şi cu atât mai puţin adolescentul ce-o adusese de mână, să vadă mascarada.

Soldatul filosofase, ca şi meşterul ungur, clătinând capul şi scuipând des, într-o parte.

Avea un glas blajin şi o privire umedă, de câine care se gudură sub mâna ce-l loveşte. Istorisise şi el o întâmplare la fel, cu un flăcău din satul lui şi-o codană chipeşă, cu cozi groase şi lungi pe spate.

Vântul se astâmpărase. Lumânarea de la căpătâiul Oiţei ardea frumos. Rel se lăsase intr-o rână, în iarbă şi-l asculta, pierdut, pe

artilerist. Trăiau, orăşeanul şi ţăranul, sub semnul morţii şi-al predestinării, o clipă rară, odihnitoare pentru amândoi, de pace lăuntrică şi de regăsire.

— Pe toţi ne paşte, la fel, nenorocul…

Când l-a văzut pe procuror venind, cu braţele bălăbănind nervos şi călcând în cadenţa pasului mare şi apăsat al subalternului, oşteanul a tresărit iar feciorul grăjdarului, fără voia lui, s-a ridicat în picioare.

— Care eşti ăla, mă – strigase omul legii, de departe – şi de ce-ai vrut să mă induci în eroare?

Rel nu pricepuse bine întrebarea. Nici Virugă n-o înţelesese dar presimţise – cu instinctul lui de rob bătut de stăpâni şi de soartă – că se aproprie năpasta pentru băietanul cu tricou şi cu ochi albaştri. S-a uitat lung la el, cu spaimă şi cu milă şi-a şoptit repede, cu rugă aproape:

— Şterge-o mă frăţioare, că vine duşmanul! N-ai grije, că: fie ce-o fi, n-am să trag după tine!

Rel a coborât privirile, tot aşa de repede, la moartă şi şi-a dat seama că nu poate să plece, îl legase pământul, acolo şi poate nenorocul de care vorbiseră până atunci. Cum era să fugă de lângă Oiţa şi în grija cui ar fi putut, mai ales, să lase lumina? Scuturase capul cu un gest îndărătnic, răsucit în el, de nepăsare în faţa pericolului ce se apropia. Acum nu mai avea niciun motiv să tremure, nu-i mai era frică de nimeni şi de nimic.

Procurorul se oprise în faţa lui, înverşunat şi holbat.

— Tu eşti ăla care mi-ai spus c-ai omorât-o pe asta? De ce mi-ai spus mă, pogribania cui te are, dacă n-a fost adevărat? De ce m-ai minţit, mă şi de ce să mă induci în eroare, mă, tocmai tu şi tocmai pe mine, care…

Năucit de pumni, Rel îngenunchease, mut şi-şi ascunsese figura, încovoiat, sub crucea braţelor.

Comisarul şi-a adus aminte că-i în subordine, ca atare obligat

— Să-i acorde superiorului său tot concursul – mai ales într-o împrejurare aşa de delicată.

Adolescentul a fost prăbuşit la pământ şi călcat în picioare.

Mustăciosul urla şi da în haimanaua ce ferise lumina de zburdălnicia vântului, cu o sete crescută de zel subaltern.

— Să nu mai ne minţi, să nu mai încerci, altădată, să induci în eroare justiţia şi poliţia…

Rel nu se apărase şi nu ţipa.

Căzut cu faţa în sus şi cu mâinile în lături, ca o cruce zvârlită peste Oiţa, primise loviturile fără murmur şi fără zbatere. Procurorul îl prinsese cu stânga de păr şi-l izbea cu pumnul în nas, în fălci, în ochi, înjurând, cu spume la gură şi necaz din necazul ce-l stârnise în el obrăznicia protejatului politic – în timp ce comisarul, cu potcoava de

la cizmă strivea degetele adolescentului, ca să-l convingă pe civilul cu trabuc că el, finul conului Alecu, nu mai e dispus să suporte bobârnace peste nas, mai ales de la un prost cu fular şi şoşoni.

Dar Rel nu se apărase şi nu ţipa.

Se adunase, mic şi plăpând, ca un pui de rândunică în cuib sau ca un strop de soare închis în bobul de strugur, în învelişul sufletului. Nu mai erau ale lui: palmele strivite sub potcoavă, trupul călcat în picioare, figura de nerecunoscut acum. Numai ochii luminau, mai mari şi mai albaştri între vânătăi şi umflături – ochii sărutaţi de Oiţa o singură dată şi în eternitate.

Soldatului i s-a părut, la un moment dat, că-l aude suspinând.

— Măi, camarade! Măi, frate Virugă! Ai grijă, frăţioare, să nu stingă ăştia lumina…

Lumina vie a dragostei şi a durerii lui de dincolo de cuvânt…

Artileristul se descoperise, cu un gest de evlavie şi îngenunchease lângă luminare, făcând – din mâinile mari şi aspre – un cuib pentru flacăra sfioasă.

Virugă privea sălbăticia mut, răscolit de înduioşare şi răsucit de revoltă. Palmele ce apărau feştila începuseră să tremure.

El învăţase că militarul are o lege a lui, aspră, care face din inimă o roabă şi nu iartă lacrima, îmbrăcând haina oştirii, simţise cum îi cade, peste suflet, o lespede.

— Mut ai să fii de azi încolo, leat şi orb…

Sub lespede, însă, sufletul se zbătuse pentru întâia oară şi crescuse, ca o floare.

Artileristul s-a ridicat în picioare, mătăhălos, cu o poruncă în el şi în ceasul acela de năpastă, a scos carabina din bandulieră, a dat piedica la o parte şi-a început să tragă, cu o linişte ce-l încremenise pe comisar, în globurile electrice din barieră şi în macazurile cu semnale verzi şi roşii, din pustiul triajului. Gloanţele, piuind în întuneric ca duhurile rele şi sfâşiind depărtările, becurile pocnind orb şi ca în vată, zgomotul geamurilor căzute ţăndări în pietriş şi pe traverse, ţipau laolaltă – în noapte – revolta lui Virugă, soldat prost şi ţăran…

CAPITOLUL XXXIX
Călătoare, sufletele…

O implorasem pe Fana, cu palmele lipite sub bărbie ca în ruga îngerilor din icoană, să nu-mi mai spună nimic, că nu mai sunt în stare s-o ascult şi să înţeleg.

Fata s-a mirat, frumoasă în soare şi palidă, clipind repede. Nu ştiam, în adevăr, ce se petrecuse afară, la pompa de apă şi pe maidanul cu basculă, după ce venise procurorul sau o silisem să-mi povestească, în amănunt, păţania lui Tănăsică şi chinul îndurat de Rel, ca să pot controla, în urmă, întâmplările din vis cu cele din realitate? Nu reţinusem isprăvile din somn ori nu mai voiam să mi le-aduc aminte, ca să nu deştept în mine mustrările? Cum era posibil să uit, cu desăvârşire, o faptă ce-l disperase pe bătrân şi era s-o ucidă pe mama? Fana mă prinsese de umeri şi mă scuturase cu putere, convinsă că nu mă dezmeticisem încă din zbuciumul curios al nopţii…

Acum era rondul meu să mă mir, cu o cută adâncă între sprâncene şi să întreb, clipind tot aşa de repede în lumină, cu o nedumerire egală. Cum era să ştiu ce se întâmplase afară, la pompa de apă sau pe maidan, dacă dormisem? Nu m-a văzut când am plecat de la poartă? Mai mult: nu-mi răvăşise ea părul, înciudată şi nu strigase după mine că sunt prost, pentru că nu am vrut să ne furişăm în întunericul din casa în care nu era nimeni să ne vadă întâia mare neruşinare? Era devreme, când am lăsat-o singură în gang. Oricum, nu venise procurorul. Intrasem în sală, cu sufletul greu de presimţiri şi mă întinsesem în pat, istovit, ameţit, ca să mă trezesc sub plapumă, orbit de razele soarelui, tot aşa de ameţit şi mai slab. Ce taină era cu aiurările din vis, de cari îmi vorbise şi ce făcusem în somn, ce răutăţi de necrezut, dacă-l disperaseră pe bătrân şi erau s-o ucidă pe mama? Aşteptam un răspuns, strâns în mine, vinovat mai înainte de a-mi fi aflat vina.

Fana m-a tras de perciuni, cu milă şi m-a certat, blândă.

— Nebun! Eşti un mare nebun! Zăpăcilă! Puica, săraca, a plâns şi pe urmă, speriată că mori, a leşinat iar Puişor-mare, disperat că n-o mai scoate la capăt cu voi, a strigat spre icoană, cu pumnii întinşi: «of! unde-o fi Dumnezeu, să ne vadă?» Am stat toată noaptea lângă tine. Ne-a fost frică să nu crăpi sau s-o iei razna – ca zăltaţii – pe acoperişuri…

Ascultam, mic la picioarele ei, cu un sentiment nelămurit de spaimă şi de apărare zadarnică în mine, incapabil câteva momente să despic cuvintele şi să le lămuresc. Mă copleşise gândul că tata ameninţase icoana şi întrebase unde-i Dumnezeu, cu obidă, poate cu ură în priviri – icoana mare, mută şi colorată, ce se răzbunase în clipa când îl

căutasem şi eu pe stăpânul cerului şi-al pământului, printre animale şi sfinţi, de pe malul apei ce aduna răposaţii la judecata din urmă şi până în vama de sus, unde trona Isus, între capete blonde cu aripioare, ca în pozele ce le cumpăram de la librarul Frăţilă de lângă biserica săracă şi cenuşie a Sfintei Vineri – cinci îngeraşi la cinci parale…

Uitasem s-o rog pe Fana să-mi spună de ce era să mor sau să plec, nebun, pe case. Îngânam cu buzele arse şi tâmplele zvâcnind, fără sens sau poate apropiat de marele adevăr al nefericirii ce împletise destinele umane din mahalaua cu nume ruşinos – muzicalizând cip-ciripul dureros şi protestatar al vrabiei sfâşiate de pisică şi c-o imagine adânc întipărită în minte: copilul cu mâna întinsă în urma trenului ce plecase cu sufletul mamei prins de coşul locomotivei, ca un steag cucerit – acelaşi cuvânt tainic, fără înţeles şi plin de toate înţelesurile, urmat de-o întrebare mereu răscolitoare şi poate fără răspuns:

— Dumnezeu! Cum o fi şi unde-o fi Dumnezeu…?

Fana s-a aşezat lângă mine, cu fusta trasă cuminte peste pulpe, mi-a şters lacrima şi mi-a dat o palmă, uşoară şi lunecată pe obraz, ca o mângâiere.

— Lasă, nu mai plânge, c-a trecut acum…

Fata, cum rămăsese cu ochii mari la mine, aduna în priviri o lumină nouă. Înviorată neaşteptat de un gând abia atunci limpezit, care-o ajuta să întrezărească misterul întâmplărilor de peste noapte, şi-a trecut palma pe frunte, ca mine parcă deşteptată dintr-un vis cu neguri şi a surâs; regăsită în gest şi stăpână pe taine.

— Uite cum a fost.

Bătrânii, când au intrat în casă – fugiseră de la poartă o dată cu ceilalţi vecini, auzind că vine procurorul – m-au găsit culcat. Aveam un somn agitat. Mă zbătusem peste plapumă. Mă speriaseră, au bănuit ai mei, ororile pe cari le văzusem afară. Erau convinşi că nici odihna lor, dacă au să poată adormi, n-o să fie mai liniştită. «Nici nu se dezbrăcaseră. Intrase năpasta în mahala şi aşteptau să se abată şi alte nenorociri pe capul lor. Ştiau, ca şi mine, ce înseamnă o cercetare la faţa locului – mai ales o cercetare în doi timpi şi trei mişcări…

Puica, după ce-mi închinase perna – să nu mai visez urât – se ruga la icoană pentru cei ce vor pătimi fără vină. Aşezat pe pat, tata îşi lăsase capul pe braţele aduse cruce peste tăblie şi mă asculta suspinând şi zbătându-mă, ca şi cum mă apăsa ceva pe inimă.

— Să vezi, nevastă – presimţise el – c-o să-i fie rău băiatului.

— Ce să-i fac – se căinase mama – de ce s-a dus să vadă grozăviile de la pompa de apă şi de pe maidan? Aşa viaţă, s-o ardă focul! Copilărie ca a lui, mai ales…

Puişor oftase.

— Cine ştie ale cui şi ce păcate ispăşim – şi noi şi el…

Afară, la un moment dat, începuseră să se amestece glasuri speriate.

Mădălina umbla prin curte, bocănind cu piciorul ei de lemn pe caldarâm, sugrumată de plâns şi de spaimă, în timp ce Tinca oloaga şi Lenora se văitau şi ţipau că «îl omoară, săracu»…

Puica încremenise cu ruga uitată în gând şi mâna, cu cele trei degete unite pentru semnul crucii, rămasă pe umărul stâng. Tata, vrând să iasă în prag, să afle de la femei ce s-a întâmplat, se lovise de mine – în întunericul din sală – şi se speriase.

Larma de la poartă mă ridicase din pat. Dibuiam prin beznă

— Dormind, afirma Fana cu convingere – căutând uşa cu palmele lunecate pe zid şi încurcate printre lucruri.

— Voi nu auziţi, voi nu vedeţi cum îl bat pe Tănăsică?

Ţipasem, încercând să mă eliberez din braţele bătrânului şi să fug, năuc. Puişor, ca să mă liniştească, mă asigura că nu-i nimic la pompa de apă, că sluga de la birt e liberă şi cântă, dar minciuna lui nu mă împăcase. Suspinam, cutremurat şi căutam să-mi ascund ochii.

— Văd, îl văd, îl văd cum dau cu pumnii în el…

Mă rugam de tata să mă lase să plec afară, strigam la vecinii din casa cu nebuni să sară în ajutorul flăcăului şi-l imploram pe comisar, plângând, ca şi cum ar fi fost lângă mine, să nu mai bată oamenii…

— Tu dormeai – îmi explica fata acum – da parcă era cineva în tine, poate alt Iacov, rămas neadormit, care asculta şi vedea tot ce se petrece…

Puişor mă prinsese de mâini şi încerca să mă readucă în pat. Mama îl încurca şi-l enerva şi mai mult, cu lamentările şi cu mângâierile ei inutile. Când nu s-au mai auzit glasurile de la poartă: semn că Tănăsică scăpase de prigoană – m-am potolit ca la o poruncă şi mi-a căzut capul, greu, pe umărul bătrânului.

Somnul îmi era mai liniştit acum. Numai lacrămile îmi rămăseseră în gene, mari. Rar, se da câte una rostogol, spre gât. Tata se aşezase pe scaun, lângă mine şi-mi răcorea tâmplele, în răstimpuri, cu o pană muiată în apa tulbure în care Puica stinsese câţiva cărbuni – descântec nou, să se ducă pe pustii locuri duhurile rele ce mă torturau.

Dar duhurile stăruiau afară, în cercetare la faţa locului.

— Când m-am întors în sală, să văd ce mai faci – continuase fata – procurorul îl ascultase pe Tănăsică şi plecase, înjurând, spre maidanul cu basculă, cu comisarul după el. Mustăciosul, tot aşa: înjura! Pe maidan era soldatul cu carabina şi Rel. Mi s-a năzărit mie aşa, că nici el n-o să scape de cotonogeală…

Fana intrase în casă în vârfuri. Bătrânii îi făcuseră semn, din prag, să vorbească în şoaptă, ca să nu mă trezească.

— Abia răsuflai şi mă uitam prostită la tine, Iacov, că erai alb, cum ţi se îngropase capul în pernă – o figură de mort, nu altceva…

Mama, tot aşa de albă, muta priviri înspăimântate de la sora mică la tata, parcă ar fi vrut să afle de la ei răspuns la o întrebare chinuitoare,

pe care nu avea curaj s-o îngâne. Puişor a înţeles de ce se zbuciumă şi-a asigurat-o că nu-i niciun pericol.

— Fii pe pace! Bine că doarme! Numai de s-ar duce noaptea asta blestemată mai repede…

Fata, însă, presimţise că primejdia nu trecuse încă.

— Nu ştiu de ce, mă uitam la tine şi mi-era frică de procuror, pe care-l ştiam pe maidan, cu Rel şi soldatul Virugă…

Puica lăsase aprinsă, în odaia mare, numai candela de sub icoană. Micşorase lampa din sală şi-i învelise sticla cu o foiţă colorată, să nu mi se adune prea multă lumină pe pleoape şi să mă deştepte. Era, în toată casa, un semiîntuneric dezolant, de spital provincial în amurg de toamnă cobitoare şi se făcuse o linişte bizară, apăsătoare.

— Parcă aşteptam să mai moară cineva, afară sau aici – poate să murim toţi, de spaimă şi de aer puţin…

Fana, înfiorată, se ghemuise lângă mama, pe scăunel. Îşi adusese aminte de Safta şi Oiţa şi o cutremura gândul că amândouă sunt moarte şi numai la câţiva paşi de noi. A avut impresia, o clipă, că le vede: desfigurate şi ţepene, întinse alături de mine. Puica o simţise tremurând şi-a prins-o de mână, cu o înfiorare la fel în febra aceluiaşi gând robitor: îngerul negru îşi aruncase aripa peste mahala, ca un giulgiu şi intrase, cu paşi de răufăcător, în casa cu nebuni…

Scuturate de un frig lăuntric, se luaseră în braţe, strâns şi ascultaseră atente, cu ochii mari în gol. Nu ştiau ce ascultă şi ce şoaptă vor prinde în auz, din linişte şi beznă, dar erau sigure că sunt aproape de un mister, de un oftat al nopţii sau numai de-un suspin al unuia din cele două suflete eliberate. Parcă se furişase o umbră în casă, prin uşă. Bătrâna o bănuise umblând cu paşi imateriali, în jurul patului meu. Fetei i s-a părut c-o vede aievea, că seamănă cu Rel şi nu şi-a putut stăpâni un ţipăt.

Puişor, care picotea pe scaun, a tresărit şi-a scăpat din mână cana cu apă descântată. Mama a plâns, că-i semn rău şi-a smuls foiţa de la lampă, să fie mai multă lumină.

— Atunci a început alt balamuc afară. Cum stam unul lângă altul, muţi, privind cioburile, am auzit-o din nou pe pacostea de Mădălina bocănind în fugă şi şontâc iar Bela a făcut numai o dată, parcă l-ar fi împuns cineva cu ace în ochi sau l-ar fi muşcat Dulău de inimă: *ioi, Istenem*, *ioil* îl văzuse pe Rel, prin spărtura gardului, îngenuncheat sub pumnii procurorului.

Geamătul meşterului ungur a fost ca un semnal de alarmă, ajuns până în lumea de fantasme a visului chinuit ce mă furase.

Tresărisem – afirma Fana – cu câteva clipe mai înainte, prins în somn de nelinişte şi agitasem braţele prin aer, parcă luptam să mă desfac de ceva, să mă eliberez. Când a ţipat Bela în curte, am ţipat şi cu, cu o durere la fel şi-am dus la nas, apoi la frunte, palma deschisă

ca o pavăză. Fata rămăsese convinsă că mă apăram de bătăuşul de la tribunal. Mai târziu îmi ascunsesem mâinile în sân.

— Ca să le fereşti de potcoava de la cizmele comisarului…

Sora mică nu se îndoia că umbra ce intrase prin uşă era sufletul lui Rel, venit să-mi ceară ajutor sau numai să caute un adăpost, ca să scape de năpasta ce-o presimţise în apropiere. Singură ea înţelesese, de asemeni, că – după ce-l văzuse pe Tănăsică umplut de sânge şi se zbătuse să-l salveze – celălalt Iacov, rămas neadormit în mine, îndura loviturile în locul lui Rel şi încerca să se apere sau să fugă, desfigurat de o suferinţă pe care feciorul grăjdarului nu mai avea putere martirizat cum era, tocmai atunci, pe maidanul cu basculă – s-o simtă şi s-o strige.

Jocul cu sufletul evadat din haimanaua cu stigmatul dragostei şi-al morţii ars în carne şi trecut – ca raza de soare şi ca zvonul – printre oameni şi prin ziduri, nu era nou sau de necrezut, pentru noi şi cu atât mai puţin pentru Fana, a cărei fantezie fusese înfierbântată, de timpuriu, de poveştile fantastice ale oloagei şi de credinţa oarbă în viaţa de apoi şi în avatarul spiritelor, pe pământ şi dincolo de prag.

Săracii din mahalaua cu nume ruşinos, proşti şi bezmetici cum erau şi gata să se ia de piept cu Dumnezeu pentru toate nedreptăţile şi necazurile, se mângâiau cu speranţa că după ce vor scăpa de bulgărul lor de lut, blestemat să poarte crucea tuturor nefericirilor, vor începe altă existenţă într-un văzduh fără bariere, fără foame şi împilări, fără lacrimă şi jug. Vorbind de suflete ca de nişte tovarăşi nedespărţiţi în lupta cu nevoile, vecinii erau convinşi că ele sunt ca aburii dar că se arată, uneori, şi-n umbra ce ţi-o joacă luna împrejur, după cum mergi sau te mişti. Trăind în ora, mai au o viaţă – numai a lor – pe care-o încep când doarme insul, în visul lui trudit ori mincinos de frumos sau după moartea trupului, când se urcă duhul la cer, să-l judece Isus şi îngerii. Deseori, când e blestemat, se face strigoi şi-atunci e o nenorocire: pentru el, că nu-şi mai găseşte astâmpăr şi umblă prin cimitire, printre ruine, prin bălării şi întunecimi, laolaltă cu liliecii, cu bufniţele şi cu toate ismele, ţopăind ca berbecii şi urlând a cobe şi pentru călătorii întârziaţi şi slabi din fire, pe cari-i prinde noaptea prin locuri rar călcate de picior omenesc.

— De ce judecă sufletele Isus şi îngerii – îl întrebasem odată, mirat, pe un bătrân. Nu-i Dumnezeu mai mare peste tot şi toate şi mai puternic? Isus e copilul Lui iar pe îngeri îi face poștari, când vrea să afle ce se mai petrece pe pământ…

— Aşa o fi, arşica moşului – a surâs el, blând şi înţelept în vorba domoală – da’ vezi că… vine Hristos la tartorul cu barbă, într-o înserare cam ca asta şi niciuna nici alta, îl ia la rost: «Tătucule – îi zice – o să Te cam scarpin, cât eşti Tu de Dumnezeu, că prea eşti rău cu fraţii mei!» «Cum vine asta, Hristoase – se miră Atotputernicul – şi ce-i

cu necazul ăsta orb, ce te face să uiţi pe cine ameninţi în aşa hal, ca un beţiv de pe coclaurile pământului?» «Ba să avem iertare» – a răspuns Mântuitorul, dârz ca un grevist în faţa patronului. «Am schimbat apa în vin, la nunta de la Cana, şi nu zic că nu mi-a plăcut picuşul, ca bărbat şi creştin ce m-am aflat, laolaltă cu ucenicii şi cu păgânii cumsecade (că sunt şi păgâni buni să intre în rai…) da' beţiv n-am. Fost şi nici nu sunt, de când mă aflu, cum spune în cărţi şi cum cântă popii pe nas: la dreapta Ta. Asta-i una la mână, şi necazul meu, că eşti nedrept cu muritorii, e alta. Stai şi-ascultă, că ce spun eu acum, e cu tâlc adânc. N-ai făcut oamenii după chipul şi asemănarea Ta? Nu le-ai scris Tu o soartă în frunte? Atunci de ce-l zvârli în flăcările iadului pe Stan, pentru că a ucis femeia pe care Tu ai rupt-o din coapsa lui şi i-ai pus-o alături, frumoasă, ademenitoare şi ticăloasă, ca să nu mai vorbim de Năstase, atârnat de limbă de toarta cerului, fiindcă – săracu Năstase – s-a înfuriat şi i-a spart capul, cu un sifon, nemernicului de cârciumar ce nu mai voia să-i dea vin, deşi am spus: luaţi şi beţi, acesta e sângele meu, ce se varsă pentru voi şi pentru iertarea păcatelor… Prin urmare, ca să nu mai lungim vorba: Te poftesc să nu mai osândeşti sufletele pământenilor! Să stăm strâmb şi să judecăm drept, că suntem în cer şi atotputernici, stăpâni pe stele, pe pământ şi pe broaşte şi n-o să ne coste un colţ de rai, nici n-o să aibă cine să ne certe, dacă o să judecăm şi noi o dată drept: cum poţi să-i osândeşti Tu, care ai pus în ei şi binele şi răul şi cu ce inimă colţuroasă şi acră, cum e mărul pădureţ, îi arunci atunci în iad, când ei n-au făcut altceva, în ticăloşia lor, decât să-Ţi facă pe plac, trăindu-şi viaţa aşa cum le-ai ales-o Tu şi urmând porunca pe care Tu le-ai scris-o în frunte?» Ziditorul, îngândurat cum rămăsese, a ucis câţiva melci în barbă şi-a întrebat: «Ce-i de făcut, Fiule, că mă secaşi la inimă cu adevărul ce mi l-ai spus?» Isus n-a stat mult pe gânduri, că învăţase răspunsul pe dinafară: «Să Te dai la o parte şi să mă laşi pe mine să-i judec pe oameni, c-am fost om ca ei! Am ştiut să mă rog, da' am învăţat şi să mă răzvrătesc. I-am îndemnat pe muritori să fie curaţi la trup şi la suflet, da' nu i-am oprit să se bucure de carnea Magdalenelor, binecuvântate fie acum şi pururi, că m-am avut şi eu bine cu una din ele şi nu ştiu cum s-a întâmplat că tot sfânt am rămas. Pe scurt: numai eu, care-am cunoscut viața, pot s-o judec! Ar mai fi ceva: Tu i-ai blestemat pe oameni, pentru un flecuşteţ de măr şi-o îmbrăţişare, eu am suferit crâncen şi m-am lăsat crucificat, ca să-i mântui de afurisenia Ta»… Tartorul ăl bătrân a tăcut, ca un peşte în saramură, că altceva n-ar fi avut ce face şi de-atunci a-nceput Hristos să judece sufletele morţilor, după altă lege, pentru că le ascultă spovedaniile şi le înţelege cu altă inimă…

Adevărul acesta plin şi dur, din pilda bătrânului cu fantezia temerară şi păgână, în libertinajul ei nu fără haz, fusese imediat

controlat în icoana mare de la noi. Singur Isus trona în ultima vamă, peste valea plângerilor. Prin el şi în numele lui se dau pedepsele şi recompensele. Pe Dumnezeu îl căutasem o dată şi-l strigasem pe nume dar mă pomenisem rostogol în pat, cu rama peste mine. Nici sfinţii, poate, n-ar fi ştiut să-mi arate unde li s-a ascuns multslăvitul stăpân…

Fără îndoială că avatarul spiritelor nu începea în cerul cu flăcări şi flori, cu fericiri şi suferințe eterne.

Tinca ştia o mulţime de întâmplări ciudate, cu morţi şi cu semne misterioase, pe cari le ascultam după împrejurări: uneori tremurând şi albi, adunaţi pe scăunele în jurul sicriului ei pe roate, iar alteori cu un sentiment de împăcare şi de odihnă în noi. Mă mirasem că o cotoroanţă neputincioasă ca ea, cu bărbia ascuţită şi adusă spre nasul coroiat şi cu figura de vrăjitoare, poate să scoată din gura strânsă, creaţă peste gingiile fără dinţi, cuvinte aşa de muzicale şi pline de înţelepciune şi-am înţeles mult mai târziu, când am aflat că şi oloaga era o rătăcită în cartier, o epavă aruncată pe un canal cu scursori, prin ce miracul rămăsese în ea o fărâmă de omenesc dornic de întraripare, de evadare din infernul scandalurilor zilnice. Meşteră în ocări şi blesteme, era neîntrecută şi fermecătoare în momentele ei rare, de popas în fantastic şi în viaţa cu umbre şi lumini a sufletelor.

— Când dormim, duhul nostru pleacă să se plimbe, să-şi trăiască tainul lui de necazuri şi bucurii. Pleacă, vezi bine, dar între el şi noi rămâne o legătură, ca o aţă întinsă şi nevăzută de oricine. Uite de ce, noi ştim tot ce face el şi zicem că am visat…

Aşadar, spiritul meu trăia în adevăr, alături de Fana şi mama, de câte ori călătoream prin oraşul din poza lui Ivan. Nu şovăisem, odată, s-o asigur pe oloagă că aveam impresia, cum mă plimbam prin cetatea înfiripată în somn, că mai trecusem o dată pe străzile cu case mari, de piatră şi pe podul de lângă catedrala cu porumbei albi zburând în jurul turlelor cu dantelă de marmură. Vecina mi-a spus (şi am crezut-o) că sufletul meu mai avusese o existenţă, cândva – un destin pe care nu-l împlinise şi fusese nevoit să-l reînceapă în mine. Mă bucurase până la lacrămi gândul că – în viaţa de atunci a spiritului meu – s-ar fi putut să fiu copilul cu pălărioară din poză, dar Fana mă întristase adânc, mărturisindu-mi că n-a mers niciodată cu mine, în trăsura ce ne dusese – de atâtea ori – la grădina publică, unde ne aştepta mama: cucoană, bună şi frumoasă.

— Când moare un om – continuase Tinca – duhul lui, dacă mai are de ispăşit păcate pe pământ, intră ori în pântecul unei femei, şi asta în clipa când plodul dinăuntru mişcă întâia dată, sau în trupul unui bolnav cu duhul vechi gata să zboare la cer, că şi-a făcut osânda şi nu-l mai leagă nimic de țărâna în care el singur a cuibărit boala, ca să-şi ia mai curând tălpăşiţa. Atunci se zice că bolnavul a scăpat – ca prin minune – de moarte, dar nu ştie oricine cum şi ce fel a fost.

Sora mică o ascultase pe bătrână cu privirile umede de uimire şi întrebase nestăpânită, curioasă, fremătând:

— Al cui a mai fost sufletul meu?

Baba zâmbise.

— Am să te lămuresc, fato, dar mai întâi să-mi spui cu jurământ: ce-ai vrea tu să fii, în clipa asta?

Fana răspunsese fără şovăială:

— Regină, să am palat de cleştar şi să mă fure Făt-frumos, da' să fie şi stăvilarul de la Ciurel aproape, să mă scald la vară, cu Iacov…

Bună şi mamă, oloaga o asigurase că regină şi nimic altceva fusese odinioară, dar ascultătorii au râs ca bezmeticii iar fata a plâns de ciudă, că sunt aşa de proşti şi fac haz de lucruri sfinte – pentru că erau sfinte, pentru ea, cuvintele ce-o încoronau, acum şi-o urcau pe un tron ce nu existase, poate, decât în fantezia generoasă a bătrânei.

Oricum, sub tavanul scund, afumat de lampa cu petrol şi între cele patru ziduri cu spoiala de var coşcovită de igrasie, se făcuse o atmosferă de vis iar vecinii, plutind încă între realitate şi fantastic, cu tot hohotul lor nestăpânit de mai înainte, începuseră să se întrebe în gând ce vor să fie, ca să afle ce-au fost, sigur, în viaţa de altădată. Mizeria din odăița strâmtă se îmbrăca în lumină. Tinca nu se îndoia că a moştenit sufletul împărătesei Caterina cea Mare şi că-i ispăşeşte toate păcatele, prin existenţa ticăloasă la care fusese condamnată, dar Pascu – cu toate insistenţele Semiramidei din cărucior – refuza îndărătnic că ar purta în el, ca pe-un pitpalac în colivie, duhul lui Napoleon Bonaparte. Modest, pricoliciul declarase cu evlavie că-l simte în inimă pe Valter Mărăcineanu, un erou al războiului româno-ruso-turc, şi repeta profund că n-a avut un băiat, cu oloaga lui, să-l boteze cu numele romantic al căpitanului mort pe reduta cetăţii de dincolo de Dunăre, sub faldurile tricolorului. Flăcăul clăpăug clipise repede spre nevestele tinere din sobor, cu înţeles, bucuros c-a fost cândva armăsar arăpesc şi ne-a convins, fără efort, sugându-şi buzele mari şi umede, că fecundase toate iepele din grajdul lui Baiazid, stăpânul turcilor. Fireşte că eu visam să fiu revoluţionar rus, Să mă împuşte soldaţii la zid şi să-mi cânte Fana la mormânt, ca Fofoloanca: *«Bate-i Doamne pe ciocoi, cum ne bat şi ei pe noi»* ori *«salcie pletoasă, surioara mea…»*

— Se întâmplă, uneori, să plece sufletul din noi fără să dorim. Nu vi s-a întâmplat să staţi aşa, cu ochii mari înainte şi să nu vedeţi nimic sau să vi se pară că vă ia cineva de mână şi vă scoate din casă ori din mahala? Vă plimbaţi cu gândul printr-un loc frumos sau staţi de vorbă c-un prieten sau o rudă, care la cine ştie ce mare depărtare, să zicem în Obor sau la Mogoşoaia. Duhul tău plecat vede şi umblă prin locul frumos şi tot el stă la taifas cu insul de departe… Se mai întâmplă şi alta: să te caute un suflet. Mergi pe stradă sau croşetezi în casă şi

parcă simţi o fâlfâire pe lângă tine. Atunci se zice că ţi-ai adus aminte de cineva şi-ncepi să-l simţi alături, ba – de multe ori – stai cu el de vorbă. Sufletul te-a căutat să-ţi ceară un sfat sau un ajutor ori numai să te-ntrebe ce mai faci, că-i era dor de tine…

Povestind, acum, cum venise spiritul lui Rel să afle în mine un cuib ocrotitor şi să mă facă să sufăr, în vis, toată durerea lui, Fana îmi împrumutase şi cuvintele şi glasul. Aveam impresia că mă ascult singur sau – mai precis – că prin ea mi se spovedeşte celălalt Iacov, despre care îmi pomenise fata – duşmanul ori fratele rămas neadormit, în noaptea aceea şi în calea tuturor încercărilor mari…

Nu mă mirasem că duhul adolescentului mă urmărise în somn şi-mi ceruse un adăpost şi mi se păruse natural să împart cu el o suferinţă îndurată fără vină. Mai mult, mă bucuram că mă alesese tovarăş tocmai pe mine, în clipa crucificării lui. Mă întristase până la lacrămi, însă, numai gândul că bătrânii – obosiţi cum erau de munca lor trudnică de peste zi, speriaţi de scandalul stârnit în jurul convoiului hilar şi înspăimântaţi de moartea fetei lui Priboi şi-a ţigăncii – n-au mai fost capabili să suporte până la sfârşit, cu stoicism, stăpâni pe ei, furtuna ce prefăcuse mahalaua cu nume ruşinos în balamuc şi-o lăsase – sub cupola cerului înstelat – cimitir fără cruci. Singuri în întuneric şi între ziduri reci, cu nervii slăbiţi de toate întâmplările neaşteptate de până atunci şi răsuciţi în atmosfera de spital şi de ceas rău, ce le apăsa umerii şi le tremurase pe pleoape o negură ca o aripă prevestitoare, Puişor şi mama, îndeosebi, au văzut în zbuciumul meu semnele altei nenorociri şi-au plâns, cuprinşi de panică! Au ameninţat cu pumnii spre icoană, cu disperare şi-au apelat la ajutorul celorlalţi chiriaşi.

— Cum te apărai, în vis, de procuror şi comisar te învineţiseşi, ţi se umflaseră vinele în tâmple şi te răsturnai în aşternut. Puica încercase fel de fel de leacuri şi descântece iar bătrânul, convins că numai visul rău te frământă aşa, te chema pe nume, blând şi te scutura cu putere, să te deştepte. Nu ţiu minte, ce-a mai fost, în goana ce ne cuprinsese, da am auzit-o pe Puica ţipând că mori. Până să mă duc s-o sprijin, a căzut leşinată.

Fâstâcit, neştiind ce să facă mai întâi: să rămână lângă mine sau s-o ridice pe nevastă de jos, tata a gemut o înjurătură cu sfinţi, întrebând unde-i Dumnezeu, să ne vadă.

Atunci a apărut Atotputernicul, în chip de spălătoreasă cu picior de lemn…

Vecinii năvăliseră în sală, buluc, atraşi de plânsul Fanei şi de zgomotul lucrurilor răsturnate. Mădălina, Bela şi Varlam au urcat-o pe mama în pat şi-au doftoricit-o cum s-au priceput, în timp ce Neicu – convins că o să mor – îl scosese pe Puişor afară, să nu ne mai vadă cum ne chinuim şi poate să-l îmbărbăteze, împăcându-l cu gândul că oricare din noi, tânăr sau în vârstă e dator c-o moarte de care nu

scapă, orice-ar face, dacă i-a bătut ceasul. Criste, cealaltă slugă de la birt şi Pascu, rămaşi înăuntru, se uitau la mine prostiţi, convinşi şi ei că am să mor şi fără îndoială miraţi că nu-mi aprinsese nimeni o lumânare în mână. Fana singură, în toată casa cu nebuni, era limpede la cap, pentru că numai ea înţelesese – după cum mă asigura a doua zi – ce minune se petrecuse în mine. Muiase batista în apă şi mi-o apăsa pe tâmple, rugându-se sfinţilor din cer să-l scape mai repede pe Rel de prigoană.

— Ştiam că, dacă nu mai bat, te linişteşti. Şi, aşa a fost! Când s-a auzit prima împuşcătură a soldatului Virugă, ai tresărit şi-ai ascultat. Cu fiecare răbufnitură de glonţ te înviorai mai mult, pân-ai început să surâzi. Pe urmă, ai suspinat o dată şi adânc – parcă suspina Rel în tine – şi ai cerut apă…

Somnul îmi era, acum, de prunc, în faşe după baia caldă. Vecinii plecaseră, minunaţi că nu murisem. Pascu îl asigura pe tata că sufletul meu vechi, ispăşind ultimul păcat din tolba cu care venisem pe pământ, zburase la cer. Avusesem noroc, însă – dacă o întoarcere din moarte poate fi noroc, pentru un Iacov din mahalaua cu nume ruşinos – să fiu înviorat de un spirit nou, eliberat tocmai atunci şi bucuros că se poate înfrăţi cu alt bulgăr de lut călător, prin care să-şi ducă mai departe crucea unui destin' deopotrivă de tragic. Bătrânul nu-l ascultase. Fericit că mă liniştisem şi extenuat de spaima ce-l cutremurase, se trântise – dezarticulat – lângă patul meu şi-mi mângâia mâna, cu zâmbetul alb şi cuvintele înecate de plâns. Adormise curând, cu obrazul ud de lacrămi culcat în palma mică şi dezmierdată, făcută căpătâi. Mama, în odaia ei, era palidă, avea cearcăne vinete şi abia respira. Rămasă singură, în tăcerea dezolantă din casă, Fana îşi aruncase un şal pe umeri, mărise lumina lămpii – să nu mai joace umbra prin colţuri – şi se ghemuise pe un scaun – deseori scuturată de fiori dar ferm hotărâtă să nu plece de lângă mine, până n-o răsări soarele.

— Ca să nu adorm, îmi ridicam pleoapele cu deştele ori mă frecam cu batista udă pe frunte. Trebuia să rămân! Mi se bătuse ochiul stâng, semn că năpasta nu trecuse…

Fata nu se înşelase.

Afară, în pustiul adânc al străzii, ş-au auzit – în zori – glasuri speriate, ţipete scurte, implorări cu ruga stinsă, înjurături şi paşi repezi de bocanci cu ţinte.

CAPITOLUL XL
Casa suspinelor

Lăsându-l pe Rel leşinat, plin de sânge, de vânătăi şi cu palmele strivite, în braţele lui Virugă, cu ordin să-l spele, să-i lege rănile cu fâşii din şorţul Oiţei şi să plângă soldatul, dacă i-o place, procurorul se întorsese la pompa de apă, urmat la un pas de comisar – amândoi surâzători şi convinşi că-şi îndepliniseră misiunea cu perspicacitate, competenţă şi inteligenţă suplă.

Le rămăsese, oricum, pe figură, urma unei tresăriri de spaimă.

— Ia ascultă, mă… sergent Varvaru, ce-i lipsa asta de disciplină la oamenii dumitale? Ce mi se apucase adineauri, domnule, bruta aia de santinelă, tipul ăia lombrosian, să tragă cu carabina după lilieci, în geamurile de la macaze şi în cristelniţa măsii? Asta-i curată barbarie, vandalism şi altceva nimic, mă Sergent Varvaru! A stricat somnul cetăţenilor cumsecade. Te invit să mi-l scoţi mâine la raport, pe măgarul – ăsta de Virugă şi să-i spui, domnului ofiţer respectiv, că am zis eu să-i aplice o corecţiune drastică, să-l înveţe minte să nu mai strice muniţia ţării, altă dată, ochind becurile şi alte obiecte luminoase de la faţa locului…

Fără să mai aştepte răspunsul sergentului, care-l ascultase cu pumnii uriaşi puşi unul peste altul pe cartuşieră şi scăpărări de amnar în ochii ascunşi sub sprâncenele stufoase, mult mai fioroase ca ale soldatului de pe maidanul cu basculă, procurorul se întorsese spre subaltern şi-i ceruse o confirmare, cu un semn profesional, categoric, de şef ce nu admite să fie contrazis.

— Este, amice sau nu este?

Comisarul, cu un gest în care era mult adevăr dar şi exces de zel, îşi apăsase palma stângă pe inimă, ca să-l convingă pe Varvaru că nici acum nu-i trecuse spaima.

— Este, coane, că mi se muiaseră picioarele, când am auzit carabina…

Militarii au râs tare, în batjocură, dar omul cu trabuc se încruntase. Avea motive temeinice să se supere pe mustăcios şi pe artileristul cu galon de fir pe umăr.

Poliţistul reușise, prin gafa ce-o făcuse, să compromită – în faţa unor răcani – ideea de autoritate civilă. Dobitocul, în loc să răspundă scurt, precis şi tot aşa de profesional la întrebare sau să protesteze, alături de superior, că un leat nedisciplinat tulburase somnul cetăţenilor paşnici, declarase sincer – cu o sinceritate revoltătoare la un om în uniformă – că i se îndoiseră ciolanele de frică. Dăduse, astfel, o dovadă în plus că e prost şi incapabil să se menţină la nivelul misiunii pe care i-o încredinţase destinul şi protecţia politicianului cu poreclă de patruped

grohăitor.

Procurorul se speriase, de asemeni, auzind prima împuşcătură şi tremurase lângă subaltern, la gândul că soldatul Virugă ar fi capabil – lombrosian cum era şi ţăran – să-i sfărâme capul cu un singur glonţ, dar se stăpânise repede ca să poată salva – o dată cu prestigiul personal – blazonul puterii absolute. În loc să-şi apese palma pe inimă, el protestase, energic, în numele principiului de ordine civică şi-l admonestase, sever, pe sergent.

Fapta, eroică în sine, salvase însă numai aparenţele. Varvaru nu se impresionase. Încleştase pumnii pe cartuşieră, cu un gest mic, nervos, semnificativ şi-l ascultase cu un surâs acru, care-i descoperise, numai într-o parte a gurii, dinţii puternici de sălbăticiune voinică. Râsese, mai tare şi mai batjocoritor, după gafa comisarului şi nu se sfiise să afirme, în auzul tuturor, poate ca să motiveze indisciplina camarazilor în subordine, că ei sunt artilerişti şi se pricep să tragă cu tunul la semn sau în inamic, când o suna goarna, nu să facă pe dădacele pe lângă civili – asta fiind datoria răcanilor cu vipuşcă albă, porecliţi «colivari» de surtucari, nu fără motiv şi nici fără haz.

Procurorul a fost convins, în sfârşit, că ar fi ridicol să solicite, mai departe, concursul unor elemente dubioase, deşi în uniformă, mânate de înclinări subversive şi cu morbul răzvrătirii în sânge. Observase la soldaţi, de altfel, de când se întorsese de pe maidanul cu basculă, o atitudine ostilă. Era sigur că – dacă mai continua să-l bată pe Rel – s-ar fi pomenit cu toţi vlăjganii din patrulă dispuşi să împuşte felinarele, cotoii de pe acoperişuri, stelele căzătoare şi discul lunar.

— Bestii – scrâşnise el – bestii socialiste şi altceva nimic…

Era în preajma revoluţiei ţărăneşti.

Procurorul avea un motiv mai mult să afirme – în convorbirile de la bodegă, de pe coridoarele tribunalului şi de la club – că sătenii sunt răi, puturoşi şi hrăpăreţi, aşa – dar buni de jug, azi ca şi ieri, ori carne de tun, de vor îndrăzni cumva – cum s-a zvonit – să întindă mâna spre latifundiile strămoşilor cu işlic.

Deocamdată, între aceşti puturoşi ce învăţaseră să tragă cu tunul la semn sau în inamic, când o suna goarna şi insul cu monoclu, cu principii solide şi puternice aversiuni sociale, sta flăcăul clăpăug. Tănăsică vrea să pară nepăsător. Se rezemase de zidul pompei cu apă şi se uita în gol, fără clipire. Lumina de la felinarul comisarului şi de la lumânări îl desfigura şi mai mult. Era o împietrire, în el, pe care procurorul o înţelesese nu fără tresărire.

— Hotărât, orăşenii sunt mult mai naţionalişti, mai harnici şi mai supuşi – constatase omul legii, uitându-se pe furiş şi nu fără simpatie, la sluga învineţită de pumni – au alt respect faţă de lege, pentru că (săracii!) sunt mai deştepţi…

Luna se lăsase dincolo de fabrica de mobile Lessel. Stivele uriaşe de

scânduri, din curte, aruncau pe maidanul cu basculă şi pe stradă, de la barieră spre mogâlda pompei de apă, umbre geometrice. Se făcuse frig şi se adunau neguri, plutind pe lângă uluci ori prinse de frunzişul rar al roşcovilor sălbatici, ca nişte pasări cu aripile răsucite în jos. Se deşteptase undeva un cocoş.

Pe sub streşini şi pe zidurile mari ale întreprinderilor industriale erau petice de lumină albă, rece, ireală. Manevra un tren de marfă iar locomotiva speria liniştea din ceasul ultim al nopţii, cu semnale stridente. Scânteile, răbufnind pe coşul înalt o dată cu aburii ce se învolburau în supapele pistoanelor, se stingeau repede şi sus. Plecau câinii pe coclauri, după pradă şi intrau lăptarii în oraş, în faetoane sârbeşti, trase de cai mici cu trupul mărunt şi repede.

Procurorul observase, pe figuri şi simţise, în atmosferă ceva suspect, pe care nici el singur nu-l putuse defini. Îl înconjurau soldaţi tăcuţi, cu gândul duşman şi câţiva vecini din casa cu nebuni, cu pumnul strâns în buzunar. Mai mult, avusese impresia – la un moment dat – că după fiecare copac e ascuns un răufăcător, că stau la pândă – dincolo de garduri haimanale cu şişul în mânecă. Trecuse un liliac, în zbor frânt de rândunică. Gore şi Paler, întinşi lângă moartă, oftau în somnul lor de pomină. Gardistul căscase. Comisarul, palid de neodihnă şi zornăind sabia pe lângă el, muta povara trupului când pe un picior, când pe altul. Pe maidanul cu basculă era fierbere. Mădălina şi Lenora, Pascu şi cele două slugi de la birt, meşterul ungur şi Neicu, plecând de la noi, după ce mă liniştisem, se adunaseră în jurul lui Rel. Glasurile lor ajungeau până la pompa de apă, ca un murmur. Deodată, în clocotul acela surd de văicăreli cu mina la gură şi de blesteme scăpate printre dinţi şi cu frică, a scăpărat o sudalmă cruntă. Soldaţii, înțelegând cine-a fost insultat, au râs din nou, tare şi în batjocură. Prestigiul autorităţii era din nou în joc. Procurorul a ridicat fruntea, semeţ şi cu ultima fărâmă de energie în el a pornit spre maidan, să afle cine înjurase, să-l umple de sânge cu pumnii, să-l calce în picioare, şi pe urmă să-l aresteze dar – după câţiva paşi – se oprise încurcat, înfiorat. Subalternul nu-l mai urmase, în locul lui, însă, trecuse altcineva, poate o haimana, oricum o matahală cu cozorocul de la şapcă tras prea mult pe figură, ca să i-o poată distinge. În mersul lui ca în vatră, în atitudinea ce-o împrumutase, stând în umbră şi în nepăsarea prefăcută cu care începuse să fluiere o frântură de cântec, reprezentantul, ordinii publice a înţeles cu ce intenţie venise necunoscutul în urma lui şi ce gând rău ascunde. Speriat, se întorsese repede lângă comisar şi gardist, să se simtă în siguranţă şi cât mai departe de grupul format, intr-un amestec suspect, de artilerişti şi mahalagii. Nu mai rămăsese în el niciun pic din forţa cu care începuse cercetarea la faţa locului, în doi timpi şi trei mişcări, deşi abia acum îi venise adevărata mare idee salvatoare, pentru descoperirea

principalului autor al dublului asasinat.

— Nu-i nimic, ne continuăm ancheta la secţie! Acolo, oricum, suntem mai în larg şi scăpăm şi de scârbele de tunari. O să telefonăm după un pluton de jandarmi. Ia, amice: să procedăm legalmente cu domiciliul victimei şi să plecăm cu martorii, cu indivizii surprinşi pe teren şi cu porcii-ăia beţi! Lasă c-o să ştim noi cum să-i dezmeticim…

Mustăciosul, în timp ce şeful sigila – cu ajutorul omului cu tesac – uşa de la sala ţigăncii, formase convoiul. Sergentul Varvaru, asigurat că va fi liber să plece cu oamenii lui la cazarmă, după ce vor ajunge cu presupuşii criminali la arestul poliţienesc, i-a dat tot concursul, bucuros să scape cât mai curând de-o corvoadă nepotrivită cu uniforma şi cu inima unui artilerist. Când s-a întors din casa cu nebuni, murdar şi ars de ceară pe degete din vina gardistului, care nu învăţase, în zece ani – de când mânca pâine şi sare de la stal – cum se aplică o pecete, procurorul găsise totul aranjat. Mulţumit de devotamentul subalternilor şi încântat de sine, s-a urcat în trăsură şi rămas în picioare, plin de el şi convins de importanţa sacerdotală a momentului – ca un prefect în fruntea unui cortegiu regal – a făcut un gest lung de plecare. Convoiul pornise după birja lui, alene, târându-se ca o râmă uriaşe, cu doi soldaţi în frunte şi doi în urmă. Gore şi Paler, prinşi de glezne şi de subsuori, erau purtaţi de patru răcani, ca nişte trofee smulse de pe meterezele unei cetăţi ce rezistase eroic şi ceruse sacrificii imense şi legănaţi când într-o parte, când în alta ca în jocul de copii cu «hai la groapa cu furnici». Rel, încă leşinat, cu mâinile numai o rană înfofolite în cârpe şi figura de nerecunoscut, fusese luat în braţe de Virugă. Artileristul se jurase, schimbând încărcătorul la carabină, că, nu-l mai lasă pe băietan în prada civililor, orice i-ar face domnul sergent şi la oricâte nopţi de carceră o fi pedepsit. Rânjind, procurorul îl bătuse pe obraz, lăudându-l că are inimă bună şi slabă de leliţă cu scurteică şi papuci şi se obligase în faţa tuturor, pe cuvânt de onoare, să nu-l mai atingă pe adolescent în tot cursul cercetării. Tănăsică, arestat deocamdată ca autor principal al dublului asasinat, era dus mai mult pe sus de meşterul ungur şi de birtaş amândoi invitaţi la comisariat să confirme în scris şi sub semnătură, în faţa crucii – dacă o fi cruce acolo, – lămuririle date la pompa de apă.

Gardistul rămăsese de pază, până, o veni duba de la Morgă, lângă Safta şi Oiţa. După ordinul mustăciosului, fata mălăierului fusese adusă de militari de pe maidanul cu basculă şi întinsă alături de ţigancă – doi bulgări de lut însângerat…

Când au văzut convoiul plecând pe calea Plevnei, haimanalele şi cumetrele din cartier, cari priviseră în adevăr – până atunci – scena de la pompa de apă prin spărturile din garduri şi din umbra roşcovilor sălbatici – femeile cu inima ticăind de spaimă iar flăcăii cu mâna încleştată pe boxul din buzunarul de la spate, – respiraseră adânc.

Parcă li se lua o povară de pe umeri.

Mahalaua, însă, nu scăpase aşa uşor, cum bănuiau ţaţele ce începuseră să şoşotească pe la porţi, înviorate. Prigoana se amânase numai, pentru clipa când o veni – în pas alergător – plutonul de jandarmi pe care procurorul n-o să uite să-l ceară telefonic, ca să poată realiza pe teren magnifica idee salvatoare ce se limpezise sub frunte. Dar, cu cât avea să fie mai pustiitoare furtuna, cu atât mai luminoasă li se păruse, celor tineri şi nevestelor, minciuna cu care îşi legănau sufletele.

Altădată anchetele în doi timpi şi trei mişcări lăsau urme mult mai adânci…

Nepoftiţi ca şi acum, reprezentanţii ordinii publice apăreau la faţa locului întotdeauna prea târziu, să încurce lucrurile şi mai rău cu întrebări ce nu ştiau de unde pornesc şi unde vor ajunge, să agite din nou spiritele abia domolite în urma unui scandal epilogat obişnuit cu o vărsare de sânge şi să înhaţe la noroc, din grămadă, câţiva inşi purtaţi în urmă – din mahala şi până la comisariat – în pumni ori târâţi de mădulare, cu capetele lovite şi însângerate de toţi bolovanii de pe stradă şi tăvălite prin toate gropile cu noroi sau praf. Arestaţii urlau de durere şi ne rugau, întinzând mâinile spre noi: «nu ne lăsaţi, fraţilor, fie-vă milă de noi, oameni buni, că ne omoară», în timp ce acelaşi gardist, din ordinul cunoscutului om cu trabuc şi cu concursul devotat al nelipsitului mustăcios – mare şi sfântă treime a duhului civilizator – ţipa ca un scos din minţi şi lovea orbeşte.

«Oamenii buni» se baricadau în case, laşi sau numai cuminți, oricum cu sufletul muşcat în dinţi de o revoltă mai adânc înfiptă în ei, cu cât era mai stăpânită. Plozii tremurau, ascunşi prin poduri sau bălării, neînţelegând încă bine ce năpastă a cerului se abătuse asupra mahalalei. Singure femeile şi îndeosebi nevestele tinere şi codanele, superbe în eroismul lor inutil, se culcau una lângă alta, ca o barieră, în faţa alaiului şi-i implorau pe cerberii legii, cu suspinele, cu văicărelile şi cu blestemele lor, să se îndure de nevinovaţi. Dacă unul din cei prigoniţi era însurat, soţia şi progeniturile lui se încleştau de braţul cu tesac ori de picioarele comisarului, cu toată disperarea şi cu ultima lacrimă plânsă o dată cu cel din urmă scâncet al copiilor. Supărat că nişte făpturi aşa de josnice au curajul să-i încurce drumul, mustăciosul le rostogolea în țărână cu latul sabiei sau cu vina de bou, tot aşa de orb ca şi subalternul lui şi nu arareori călca şi sângera trupurile slabe cu potcoava de la cizmă, sub ochii bulbucaţi şi complici ai superiorului.

Convoiul, în urmă, pleca mai departe, trecând peste bariera de inimi amuţite, cu acelaşi ceremonial de pumni, de lovituri şi de urlete inumane.

Arestaţii erau puşi în libertate după o săptămână de cercetare, ca să

aibă timp comisarul să-i facă să spună şi «laptele pe care l-au supt». Cum nu se ştiau cu nimic vinovaţi sau îşi mărturiseau, din primul moment, păcatul de a fi băut mai mult un pahar cu vin, care le înecase obida dar le furase şi minţile – poveste simplă şi la fel în destinul tuturor lucrătorilor şi hamalilor din mahalaua cu nume ruşinos – poliţistul se înfuria şi-i tortura de trei ori pe zi, punându-le ouă răscoapte la subsuori şi bătându-i cu o trestie de mare peste degete sau cu vâna de bou la tălpi, până leşinau. Era convins că – în cele din urmă – victimele vor face mărturisiri senzaţionale. Noaptea îi arunca – după ce-i înviora gardistul, silindu-i să stea cu capul sub robinetul cişmelei în mare presiune – într-o pivniţă umedă, plină de guzgani. Prizonierii, strânși unul lângă altul în întuneric şi frig, se apărau cu pumnii de animalele flămânde şi temerare.

Mustăciosul, crescut în şcoala vremii lui şi format în cloaca moravurilor de atunci, era robul câtorva adevăruri elementare, implacabile. Forţă de primă mărime în stat, alături de armată şi biserică, poliţia se bănuia un organ de represiune, moralizantă şi nivelatoare pentru un anumit strat social şi pusă la adăpost de orice responsabilitate. Omul sărac, ticălos din fire, duşman prin naştere al edificiului naţional şi-al moralei pure, era scos din lege, ca orice bulgăr de lut în care colcăia vermina tuturor răutăţilor. Orice individ intrat în comisariat se transforma automat în element periculos sau – cum obişnuia procurorul să spună – în tip lombrosian, cu conştiinţa stropită de sânge şi plină de păcate ascunse. Mustăciosul, ca să-i salveze sufletul putred, prin recunoaştere şi ispăşire, îl lua îndeaproape la cercetare. Profesionist pasionat ca un amant adolescent şi posedând toate calităţile temperamentale indispensabile misiunii ce-i asigurase faima şi-l decretase stăpân absolut pe libertatea şi viaţa muritorilor de rând, el oficia – în întunericul umed al beciului sau în sala de tortură – cu fanatism şi pe îndelete, dozând suferinţa corporală şi mai ales morală, cu un meşteşug rar. Dacă arestatul rezista, timp de-o săptămână, la toate chinurile, era chemat în birou, certat cu blândețe că nu vrea să se lepede de diavolul din el, mărturisind pe cine a ucis sau ce-a furat şi redat vieţii desfigurat, olog sau aproape înnebunit de groaza prin care trecuse în cele şapte zile şi tot atâtea nopţi.

Gardistul pleca prin mahala din ajun, să anunţe când se vor întoarce vinovaţii în cartier. Nevestele şi rudele lor se înşiruiau, spre secţie, în cortegiu mut. După ce erau ţinute ore întregi la poartă, în frig, în arşiţă sau în burniţa toamnelor – ca să aibă timp omul cu tesac să adune bacşişurile şi să se înduioşeze de scâncetele copiilor – femeile erau împinse spre scara de la intrare, ca o turmă. Mustăciosul se îndura, în cele din urmă, să apară în ușă şi să le facă – de la înălţimea celor patru trepte de ciment – morală. Rubedeniile ascultau

încovoiate, ghemuite una în alta şi cu figurile ascunse în tulpane. Poliţistul îşi îndepărta picioarele mult, proptit în sabie şi le comunica – după ce-şi săra inima cu câteva înjurături ce răsuceau morţii în morminte şi violau toate sfintele din calendar – că arestaţii vor fi puşi în libertate, deşi nu l-ar împiedica nimeni să-i zvârle la ocnă, ca pe nişte ticăloşi cu sufletul şi conştiinţa în cangrenă. Se gândise, însă – milos din fire cum era – numai la soţii şi la plozi, că rămân pe drumuri…

Femeile îngânau milog: «săru-mâna, conaşule», binecuvântându-l că se îndură de viaţa şi de norocul lor şi plecau spre casă, ducând de subsuori şi câteodată pe targă, un bărbat de nerecunoscut sau un frate dezarticulat, frânt de la încheieturi – toţi la fel de buimaci, în muţenia lor de umbre întoarse din infern.

Comisariatul, mutat din primăvară în toamnă şi de pe o stradă pe alta, în căutarea unei clădiri corespunzătoare menirii sale fatidice de moralizare prin pumni şi vână de bou, fusese instalat în cele din urmă – într-o hardughie dărăpănată şi cenuşie, poate un fost han pe vremuri, cu gratii, cu beciuri şi şobolani. Un felinar cu petrol, la poartă (oricine intra pe acolo se îmbrăca, pentru o săptămână cel puţin cu cămaşa nefericirii) arunca un petic de lumină murdară pe zid, mărind atmosfera de roman senzaţional ce plutea în jurul acestei case a suspinelor, ocolită de rarii pietoni şi blestemată de cumetre s-o ardă focul până în temelii…

Procurorul oprise trăsura şi primise, ca un general, defilarea convoiului. Rel se dezmeticise şi gemea, în braţele artileristului. Trecând pe sub firma galbenă, birtaşul şi meşterul ungur simţiseră un frig în mădulare şi se prinseseră de mână. Tănăsică singur era liniştit şi drept, în tăcerea lui aşa de semnificativă. O dată ajuns la comisariat, sergentul îşi adunase oamenii cu un scurt şi tăios: «la mine, fuga marş» şi plecase spre cazarmă, fără să mai aştepte cuvântul civilului de la tribunal sau să-l salute. Virugă îl culcase pe adolescent la picioarele celor doi matadori ai autorităţii şi preamărea acum – mergând înviorat în cadenţă – haina militară, pentru că-l ferise de mare păcat.

— Varvarule, frăţioare – oftase el, adânc – era să fac moarte de om! Numai asta m-a împiedicat, mă: că port trenţele statului şi am o lege de soldat…

— Taci leat – ordonase sergentul, întunecat – taci şi scuipă şi pe urmă uită tot… sau ţine veninu-n tine până la toamnă, când ne liberăm…

Procurorul ordonase, în aşteptarea jandarmilor, continuarea cercetării şi împărţise munca, să se lucreze cu spor.

Rel fusese uitat afară deocamdată, întins pe ciment. Băietanul gemea, legănat între viaţă şi moarte şi-l ruga pe Virugă, bănuindu-l aproape: «apă, mă camarade, apă»…

Nu-l asculta nimeni.

Plantonul de la comisariat îi luase în primire pe beţivi. Gore şi Paler fuseseră trântiţi, unul peste altul, sub robinetul deschis la presiune maximă, să-i readucă apa rece la realitate.

Mustăciosul trecuse cu Tănăsică în camera de torturi, să-l descoasă şi să-l oblige – prin mijloacele lui personale – să spună şi laptele pe care l-a supt, în timp ce procurorul îl invitase pe ungur şi pe birtaş – cu o bunăvoinţă suspectă – în birou. Vecinii din casa cu nebuni confirmaseră, de astă dată în scris, cele relatate la pompa de apă. Omul legii le pusese întrebări peste întrebări, încercase deseori să-i încurce, să-i facă să se contrazică sau să-l silească pe negustor – luat prin surprindere şi strâns cu uşa – să adaoge un amănunt pe care meşterul îl uitase ori se încăpăţânase să nu-l divulge. Tip lombrosian şi el, Bela povestise — cum o ştia – toată drama din căsnicia ţigăncii (nici birtaşul, de altfel, nu dăduse informaţiuni mai precise…) şi nu şovăise să afirme că se certase deseori cu hamalul, deoarece îi tulbura săptămânal somnul cu petreceri de cârciumă.

Procurorul îl ascultase, zâmbind ascuns. Mărturisirea i se păruse preţioasă și-o reţinuse. Duşman de moarte cu Gore, meşterul ungur ar fi avut motive suficiente de răzbunare sângeroasă. Nu-i mai puţin adevărat că stabilise motive tot aşa de serioase de răzbunare şi în sarcina soţului şi-a flăcăului clăpăug, ins cu toate tarele criminalităţii şi prin urmare capabil să ucidă numai ca să-şi satisfacă temperamentul sanguinar. O mare întrebare, la care nu s-ar fi putut răspunde până una-alta, era dacă Tănăsică înscenase mascarada convoiului hilar în complicitate cu încornoratul sau cu şeful de la «Lessel» ori de comun acord cu amândoi, jucând – inteligent ca orice individ din familia vastă a răufăcătorilor – pe două planuri. Era imperios necesară, aşadar, confruntarea slugii cu Bela şi în urmă cu Gore şi Paler, alt individ c-o existenţă cert dubioasă în familia Saftei şi poate cu un rol nu tocmai secundar, în dublul asasinat de la pompa de apă.

Birtaşul, în timp ce era audiat, tresărise de câteva ori. Tănăsică urlase, în camera de tortură. Ofticosul cu catastiv – în dubla lui calitate de negustor cinstit, la care se ospătau şapte mahalale în cont şi mai ales de stăpân – îl rugase pe procuror să-i scape prăvăliaşul de chinuri.

— Că, la urma urmii, eu pot să-l bat uneori, da' comisarul nu, că nu-i dă el să mănânce şi nici nu-l îmbracă el…

Cerberul se încruntase iar birtaşul amuţise, lipit de perete.

— Să zici mersi că n-ai trecut şi tu la rând…

Bucuros în adevăr, când s-a văzut din nou afară, că scăpase aşa uşor din Casa Suspinelor, ofticosul cu catastiv s-a închinat şi mai mult fugind – uitându-se mereu în urmă, cu frică, să nu vină careva după el, să-l prindă de gât şi să-l readucă la comisariat – ajunsese sub

şopron, pe Basarab, lac de sudoare.

Tănăsică îndurase maltratările cu resemnare. Luat în spinare, ca un pachet şi trântit mototol, dezarticulat, cu gleznele umflate şi spatele tot o rană, la picioarele şefului, el răsturnase – prin simpla recapitulare a faptelor – eşafodajul ridicat pe baza elementelor formale culese de inteligenţa şi de logica profesională a omului cu trabuc.

— Ceasu' rău, coane procurorule – gemuse, în ultim efort – ceasu' rău şi curva de viaţă, uite vinovaţii! Arestează, dacă poţi, ceasu' rău…

Sluga, în urmă, leşinase…

Procurorul şi comisarul se priviseră lung, întrebători.

Bela îi apărase cu eroism pe vecinii din casa cu nebuni. Niciunul nu luase parte la mascarada de afară. Se încuiaseră în casă, ca el, presimţind că are să se întâmple ceva neaşteptat cu ţiganca şi cu turma adunată la poartă şi pe gardul dinspre maidanul cu basculă. În demenţa ce-o cuprinsese, mahalaua – sau cum spusese Tănăsică: viaţa proastă şi fără frâu – o culcase la pământ pe Safta, ca să răzbune moartea Oiţei ori poate – numai ca să-şi sature ura oarbă cu o suferinţă alta, a oricui. Meşterul ungur, deşi nu citise – ca orice magistrat – câteva volume despre maladiile şi deviaţiunile morbide ale sufletului colectiv, dezlănţuit deseori cu toată furia şi stupizenia de care poate fi capabil, reușise totuşi să-l convingă pe comisar, cu logica bunului-simţ, că isprava mahalagiilor – a tuturora şi poate a nici unuia din ei – era posibilă. Nu este şi n-ar fi nimic cu neputinţă, într-o lume roasă, sălbăticită de-o existenţă aspră, de muncă trudnică şi fără niciun folos, în bătaia vânturilor şi departe de soare…

Procurorul nu era dispus să filosofeze asupra destinului omenesc şi cu atât mai puţin să asculte un discurs subversiv, de la un individ în bluză albastră. Adevărul, pentru el, în privinţa dublului asasinat de pe şoseaua Basarab, era din nou simplu. Ucigaşii vor fi căutaţi în cartier, cu metodă. Revenise – aşadar – la unica, mare şi salvatoare idee ce-i scăpărase sub frunte încă de la pompa de apă. Acum era liber s-o traducă în fapt, pe teren – eroic fapt şi sortit să facă vâlvă.

O patrulă de jandarmi aştepta în curte…

— Comisar, în doi timpi şi trei mişcări, să-mi aduci criminalii…

Când a fugit Fana la poartă – atrasă de ţipete – să vadă ce pacoste nouă se abătuse pe capul vecinilor, a găsit toată strada plină de militari, de bărbaţi numai în cămăşi, de neveste despletite, zăpăcite de spaimă şi de plozi alergând de colo până colo, încă buimaci de somn, speriaţi, tremurând, rătăciţi de părinţii împinşi, fără alegere, în cercul larg al jandarmilor cu baioneta la armă.

Mustăciosul şi gardistul intrau din casă în casă, îi apucau pe mahalagii de mâini şi de picioare şi-i dau rostogol de sub plapumă, ca să-i arunce, de la unul la altul şi din pumni în alţi pumni, până la

cordon.

Oamenii, prinşi fără veste de furtună, uitaseră că pot să protesteze sau să se întrebe ce se petrece cu ei. Se uitau unii la alţii, turmă îndobitocită, cu ochi ce nu mai ştiau să cunoască.

EPILOC PENTRU PRIMĂVARA TRISTA

CAPITOLUL XLI
Un destin scris pe batistă

— Aşa, în turmă şi între colivari, i-au dus la secţie, să-i deznoade în bătăi…

Fana a plâns – cu ochii ei mari şi frumoşi a plâns lângă mine:

— Oamenii – săracii oameni…

Gândul s-a închis apoi – peste revolte şi amărăciuni, ca un pansament nou peste rană veche şi fără speranţă de vindecare.

Mă învăluise – mătase şopotitoare – o tristeţe muzicală, ca o fericire a durerii…

Acum erau de prisos întrebările şi zbuciumul şi lacrimile.

Trăiam – fără mine şi fără gânduri – lângă sora mică, cu inima ca o fâşie de steag decolorat de vreme, pe care nici vântul nu se mai îndura s-o fluture.

Fata se înfiorase.

— O auzi cum suspină în somn?

Am făcut un efort, risipit cum eram atunci, să mă adun fărâmă de suflet lângă altă fărâmă, ca să pot înţelege de cine-mi vorbeşte.

O uitasem pe mama, cum mă uitasem pe mine.

Nu ştiam că mai rămăsese un ultim strop amar şi numai al meu.

Mă apropiasem, în vârfuri, de pat.

Puica adormise trântită peste plapumă, cu capul lunecat de pe albul perinei. Avea o paloare de cadavru şi o cută adâncă între sprâncene. Niciodată nu mi se păruse aşa de slabă. Parcă se topise carnea, ca să rămână – sub mâneci – oasele subţiri şi mai lungi, acum, ale braţelor. Tremura lumina de la candelă peste pleoapele vinete, duse afund, în orbitele mari. Mama strânsese în mână o batistă plină de sânge…

Se adunau – cum rămăsesem înfiorat lângă bolnavă – amintirile:

— Tu şi ăl bătrân, doi câini, am să mă spânzur, ca să scap de voi…

Fana îmi şoptise:

— A scuipat sânge când s-a speriat că mori, azi-noapte…

Am ridicat ochii spre icoană, cu toate durerile şi revoltele răscolite şi împletite în mine şi-am zburat spre cer o rugăciune fără cuvinte şi înverşunată, scrâşnită, ca o chemare din urmă şi ca un blestem.

Soarele îşi juca lumina toată pe batista plină de sânge – soarele nesimţitor de frumos şi de strălucitor, din primăvara duşmancă.

Destinul tuturor era scris acolo, în peticul de nansuc din mâna ca de var. Se încovoiau în picurii roşii toate elanurile, ca nişte maci cu trupurile fiinţe şi murise neştiut – ca un copil în scutec, zvârlit pe maidan – cel din urmă vis al copilăriei.

Scrisesem pe batistă, ca pe-o unică filă de calendar, întâia mare sărbătoare a îngerului negru.

Table of Contents

PREDESTINARE
- CAPITOLUL I
- CAPITOLUL II
- CAPITOLUL III
- CAPITOLUL IV
- CAPITOLUL V

LA ÎNCEPUT A FOST PRIMĂVARA
- CAPITOLUL VI
- CAPITOLUL VII
- CAPITOLUL VIII
- CAPITOLUL IX
- CAPITOLUL X
- CAPITOLUL XI
- CAPITOLUL XII
- CAPITOLUL XIII

SE DESCHID TAINELE CA MUGURII
- CAPITOLUL XIV
- CAPITOLUL XV
- CAPITOLUL XVI
- CAPITOLUL XVII
- CAPITOLUL XVIII
- CAPITOLUL XIX
- CAPITOLUL XX
- CAPITOLUL XXI

MARO, IDOLUL DIN VIS
- CAPITOLUL XXII
- CAPITOLUL XXIII
- CAPITOLUL XXIV
- CAPITOLUL XXV
- CAPITOLUL XXVI
- CAPITOLUL XXVII
- CAPITOLUL XXVIII
- CAPITOLUL XXIX

SUFLETE CU RUFELE MURDARE
- CAPITOLUL XXX
- CAPITOLUL XXXI
- CAPITOLUL XXXII
- CAPITOLUL XXXIII
- CAPITOLUL XXXIV
- CAPITOLUL XXXV
- CAPITOLUL XXXVI

CAPITOLUL XXXVII
JOI, CÂND A FOST BĂTUT ISUS ŞI FRATELE LUI, REL
CAPITOLUL XXXVIII
CAPITOLUL XXXIX
CAPITOLUL XL
EPILOC PENTRU PRIMĂVARA TRISTA
CAPITOLUL XLI